

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES' AD EFENDİ BÖLÜMÜ
3424 NUMARADAKİ MECMÛ' A-İ KASÂ'İD (126^b-165^a VARAKLAR
ARASI TRANSKRİPSİYONLU METİN VE İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Harun DİKİLİTAŞ

Sivas
Mayıs 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES' AD EFENDİ BÖLÜMÜ
3424 NUMARADAKİ MECMÛ' A-İ KASÂ'İD (126^b-165^a VARAKLAR
ARASI TRANSKRİPSİYONLU METİN VE İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Harun DİKİLİTAŞ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Sivas
Mayıs 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Tezin Başlığı : Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmûa-i Kasâid (126b-165a Varaklar Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)
Savunma Tarihi : 03.05.2019
Danışmanı : Prof. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Üye : Prof. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Üye : Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Harun DİKİLİTAŞ tarafından hazırlanan Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmûa-i Kasâid (126b-165a Varaklar Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme) başlıklı tez, kabul edilmiştir.

...../...../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Harun DİKİLİTAŞ

ÖN SÖZ

Edebiyat tarihimizin en önemli dönemlerinden olan ve bugün Klasik edebiyat adıyla anılan divan edebiyatı kültür tarihimiz içerisinde mühim bir yere sahiptir. Klasik edebiyatı daha iyi anlamak, gelecek nesillere varlığından ve ehemmiyetinden söz edebilmek için birçok akademik çalışma yapılmış olup günümüzde de çalışmalar yapılmaya devam etmektedir.

Klasik edebiyatı kendinden önceki dönemden ayıran çizgilerden biri de muhakkak yazılı bir kültürün ürünü olmasıdır. Bu anlayışla kaleme alınan yazma eserler arasında “mecmualar” önemli bir yer tutmaktadır. Mecmua, içerisinde farklı şairlerden seçilmiş şiirler bulunan ve genelde bir nazım biçimini veya türünü ihtiva eden yazma eserlerdir ki bu eserler onu vücuda getiren müellifin kişisel zevklerini de barındırır.

Mecmuaların yazın tarihimiz açısından bir önemi de daha önceleri herhangi bir kaynakta rastlamadığımız bir şiirin tamamına yahut mısralarına ulaşma imkânı tanınmasıdır. Bu sayede adı kaynaklarda geçen ancak divanı günümüze ulaşmamış şairlerin şiirlerini tespit etme ve inceleme imkânı buluyoruz. Bunun yanı sıra istinsah farklarını da ortaya koyma fırsatı yakalıyoruz.

Üzerinde çalışma yaptığımız eser; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 numarada kayıtlı, istinsah kaydına göre 1039/1629 tertip tarihli, mürettibi ve müstensihi Ni' metî mahlaslı Bursalı Nakîb-zâde Ni' metullâh olan *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in 126b-165a varak arasındadır.

Yapmış olduğumuz çalışmanın giriş bölümünde mecmua kavramı, mecmuaların önemi ve tasnifi konularına değinilmiştir. Birinci bölümde sırasıyla *Mecmû'a-i Kasâ'id* adlı eserin özellikleri ve müstensihi Ni' metî hakkında bilgi verilerek 126b-165a varak arasında yer alan şiirlerin varak numaralarına göre tanıtımı tablo ile gösterilmiştir. Akabinde incelediğimiz varaklar arasında yer alan şairlerin kısa biyografileri alfabetik sıra esas alınarak verilmiştir. İkinci bölümde ise yazma eserin ilgili varakları transkribe edilmiştir. Çalışmamız, sonuç ve kaynakça verilerek bitirilmiştir.

Çalışmam esnasında tez konusu yazma eserin teminini sağlayan, alanına olan hakimiyeti ve tecrübesiyle örnek aldığım Prof. Dr. Mehmet ARSLAN'a teşekkürü bir borç biliyorum. Titiz ve özverili yaklaşımı ile çalışmamın başlangıcından bitişine kadar emeğini üzerimde hissettiğim kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Harun DİKİLİTAŞ

İstanbul - 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLolar DİZİNİ	v
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
Mecmua	1
Mecmuaların Önemi	2
Mecmuaların Tasnifi	3
1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ' A-İ KASÂ'İD VE 126^b-165^a VARAKLAR ARASI TANITIMI	7
1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri.....	7
1.2. Mecmuanın Mürettibi ve Müstensihi Ni'c metî'nin Hayatı, Edebî Yönü ve Eserleri	8
1.3. 126 ^b - 165 ^a Varak Muhtevası	10
1.4. 126 ^b – 165 ^a Varak Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri	16
2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ' A-İ KASÂ'İD (126^b-165^a VARAKLAR ARASI TRANSKRİPSİYONLU METİN)	41
SONUÇ	251
KAYNAKÇA	257
ÖZ GEÇMİŞ	265

KISALTMALAR

- a** : Varak ön yüz
- age.** : Adı geçen eser
- agm.** : Adı geçen makale
- agt.** : Adı geçen tez
- b** : Varak arka yüz
- bk.** : bakınız
- Böl.** : Bölümü
- C.** : Cilt
- doğ.** : Doğum
- Ed.** : Editör
- Ens.** : Enstitüsü
- Fak.** : Fakültesi
- h** : Derkenar
- H** : Hicri
- haz.** : Hazırlayan
- Hız.** : Hazret-i
- M** : Miladi
- öl.** : Ölüm tarihi
- s.** : Sayfa
- S.** : Sayı
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- TDV** : Türkiye Diyanet Vakfı
- TTK** : Türk Tarih Kurumu
- Ü.** : Üniversitesi

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

Yay. : Yayını/Yayımları

yy. : Yüzyıl

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Biçimlerine Göre Sayıları	11
Tablo 2. Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Nazım Birimleri ve Başlıkları.....	12

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا (آ)	Ā, ā
ا (أ)	A, a / E, e / I, ı / İ, i / U, u / Ü, ü
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṣ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Ẓ, ẓ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
س̣	Ṣ, ṣ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ž, ž / Đ, đ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	‘
غ	G̣, ğ
ف	F, f

ق	K, k
ك	K, k / G, g / ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v / Ū, ū / Ü, ü / O, o / Ö, ö / Ō, ō
ه	H, h / a / e
ى	Y, y / I, i / Ī, ī
ء	ʾ

ÖZET

Farklı şairlerden seçilen şiirlerin bir araya getirilmesiyle oluşan yazma eser şeklinde tanımlayabileceğimiz mecmua Klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından biridir.

Çalışmamızda Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 numarada kayıtlı, istinsah kaydına göre 1039/1629 tertip tarihli, mürettibi ve müstensihi Ni' metî mahlaslı Bursalı Nakîb-zâde Ni' metullâh olan Mecmû'a-i Kasâ'id'in 126b-165a varaklar arasına yer verdik.

Çalışmanın giriş bölümünde mecmua kavramı, mecmuaların önemi ve tasnifi konularına değinilmiştir. Birinci bölümde sırasıyla Mecmû'a-i Kasâ'id adlı eserin özellikleri ve müstensihi Ni' metî hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise yazma eserin ilgili varakları transkribe edilmiştir. Çalışmamızın sonuç bölümünde ise mecmuada yer alan şiirlerin ilgili divanlarda yer almayanlarını, mısra ve beyit sıralaması farklılıklarını, mecmuanın tertibi ile alakalı önemli hususları tespit ederek belirttik.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Mecmû'a-i Kasâ'id, Ni' metî, mecmua.

ABSTRACT

Mecmua, which we can define as the manuscript composed of selected poems of different poets, is one of the most important sources in the classical Turkish literature.

In our study, we have included foils between 126b and 165a of Mecmû‘a-i Kasâ‘id, wich is registered with number 3424, according to the copied recordar rangement dated 1039/1629 in Es‘ad Efendi Department of the Süleymaniye Library and typesetter and scribal of which is Bursalı Nakîb-zâde Ni‘metullâh with the pseudonym of Ni‘metî.

In the introduction of the study, the concept of mecmua, the importance and classification of mecmuas are discussed. In the first part, information about the features of the manuscript named Mecmû‘a-i Kasâ‘id and the scribal of it Ni‘metî is presented. In the second part, the relevant foils of the manuscript are transcribed. In the conclusion part of the study, we have determined and specified the poems included in the mecmua but not in the related divans, differences of verse and couplet sequence, and important issues about the organization of the mecmua.

Key Words: Classical Turkish literature, Mecmû‘a-i Kasâ‘id, Ni‘metî, mecmua

GİRİŞ

Mecmua

Mecmua, Arapça bir kelime olup cem⁶ olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş şey anlamlarında sıfat; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi¹ anlamlarında ise isim görevli bir sözcüktür.

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır.² Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilâç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.³

İçinde seçme yazıların bulunduğu elyazması eserdir. Şekil yönünden bir defterden ibarettir. Bir çeşit antoloji niteliğindedirler. Çoğunlukla yazarları ve yazıldıkları tarih belli değildir.⁴

Eski edebiyatımızda, şairlerin birbirlerine yazdıkları nazireleri ve çeşitli meraklılarca toplanmış şiirleri bir arada toplayan antoloji mahiyetindeki mecmualara da rastlanmaktadır. Bunlar, devrin zevk anlayışını, şairlerin eğilimlerini ve birbirlerine bakış açılarını göstermesi bakımından son derece önemlidir. Şiir mecmuaları, bugün divanları kaybolup gitmiş veya divan tertip etme fırsatı bulamamış şairler için de tek kaynaktır.⁵

Derleme yoluyla meydana getirilen mecmualar tamamen derlemecinin zevkine bağlıdır. Bu bakımdan çok düzgün ve tertipli mecmualar yanında düzensiz mecmualar da vardır. Eserleri yazıya geçmiş şair ve yazarlardan yapılan seçmelerin

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2005, s. 596.

² Mustafa Uzun, "Mecmua", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 28, TDV Yay., Ankara, s. 265.

³ Mustafa Uzun, *age.*, s. 265.

⁴ İskender Pala, "Mecmua", *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, L&M Yay., İstanbul 2003, s. 312.

⁵ Osman Horata, "Tarihi Gelişim", (Ed. Mustafa İSEN) *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2012, s. 23.

yer aldığı mecmualar bulunduğu gibi, adları bilindiği hâlde henüz ele geçmemiş bazı önemli eserlerin asıllarını veya kopyalarını içeren önemli mecmualar da vardır. Söz gelimi şairlerin divanlarına koymadıkları şiirleri ile edebiyat tarihi açısından önemi büyük olan risale ve mektupları bu mecmualarda bulunur.⁶

Şiir mecmuaları, şüara tezkirelerinde yaşamları ve edebî kişilikleri hakkında -sınırlı da olsa bilgi verilen; ancak -tezkirelerde alıntılanan örnek şiirleri ya da beyitleri dışında- şiirlerini inceleme ve değerlendirme fırsatı bulamadığımız, divanı bilinmeyen/olmayan şairleri tanıyabilmemiz açısından son derece önemlidir. Söz konusu şairlerin mecmuaya aktarılan şiirleri, bazen bu şairin “divançe”sini oluşturabilecek bir hacimde de karşımıza çıkabilmektedir.⁷

Mecmuaların Önemi

Mecmualar, edebiyat araştırmaları ile kültür tarihinin öğrenilmesi ve aktarılması adına son derece önem arz eden ve içerisinde edebiyattan ilahiyata, sosyolojiden tıba kadar birçok alanda bilgiler barındıran önemli kaynaklardır. Mecmuaların büyük bir kısmını oluşturan ve antoloji kelimesine karşılık gelen şiir mecmuaları zaman zaman edebiyat tarihindeki eksiklikleri tamamlayan kaynaklar arasındadır.⁸

Anadolu sahasında ilk örneklerine XV. yüzyılın başlarında rastlanan şiir mecmuaları beğenilen, tanzir edilen manzumeleri, çeşitli sebeplerle divanlara alınmamış şiirleri de barındırması yönüyle son derece önemli kaynaklardır. Bu kaynaklar vasıtasıyla kendi döneminde veya daha sonraki dönemlerde öne çıkan şiirleri tespit etmek ve bu vesileyle devrin edebî yapısını değerlendirirken somut veriler elde etmek mümkün olabilmektedir.⁹

Şairlerin kimlik tespitini, edebi şahsiyetini ve şiirlerinin değerlendirmesini yapmak için başvuru olan şiir mecmuaları hem divan sahibi şairlerin divanlarına bir sebeple girmemiş şiirleri gün yüzüne çıkarmak hem de kaynaklarda adı geçtiği halde

⁶ İskender Pala, *age.*, s. 312.

⁷ Yılmaz Top, "Bursalı Şâir Nakîb-zâde Ni'metî (öl. 1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Kasâ'id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 31, İstanbul 2014, s. 267.

⁸ Selman Karadağ, "Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Mil Yz. A 2860 Numaralı Şiir Mecmuası", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 38, Konya 2015, s.180.

⁹ Ahmet Tanyıldız, "Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 21, C. 5, Bahar 2012, s. 224.

divanı bulunmayan/bulunamayan şairlerin şiirlerinin unutulmasını önlemek ve geleceğe aktarmak gibi görevleri üstlenirler.¹⁰

Mecmualar, yazıldıkları dönemin aynası durumundadır. Bu eserler üzerine yapılacak çalışmalar meseleye farklı açılardan bakmayı gerekli kılmaktadır. Mecmualar edebiyat araştırmacısına, dönemin beğenilen edebî metinlerini; konularını, okuyucunun talebini, mürettibin şiir zevkini, tertip amacını, estetik anlayışını, öne çıkan isimleri ve eserlerini, okunurluk oranlarını ve buna benzer birçok bilgi ile bunları yorumlama fırsatı verir.¹¹

Mecmuaların Tasnifi

Mecmualar, içeriklerine göre farklı isimlerle adlandırılmışlardır. Mecmualar üzerine çalışma ve araştırma yapanlar, sınıflandırma yaparken birbirinden farklı öneriler sunmuşlardır. Bu tasnifçilerin ilki olan Agâh Sırrı Levend, mecmuaları beş ana başlık altında toplamıştır:

- I. Nazire mecmuaları,
- II. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- III. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- IV. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- V. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.¹²

Agâh Sırrı Levend'den sonra onun tasnifini genişleterek Günay Kut yeni bir tasnif sunmuştur. Günay Kut'a göre mecmualar şu şekilde tasnif olunabilir:

- I. Nazire mecmuaları,
- II. Seçme şiir mecmuaları,
- III. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar,

¹⁰ Selman Karadağ, *agm.*, s. 181.

¹¹ Cemal Kurnaz, Yaşar Aydemir, "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular", *Turkish Studies*, C. 8/1, Winter 2013, s. 62.

¹² Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 1, TTK Yay., Ankara 1998, s. 166-167.

- IV. Karışık, yani manzum ve mensur veya farklı dillerle yazılmış parçalardan oluşan mecmualar,
- V. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.¹³

Mehmet Gürbüz ise mecmuaları;

- I. Şiirlerin şekil özelliğine göre oluşturulan şiir mecmuaları,
- II. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmuaları,
- III. Nazire mecmuaları,
- IV. Şairlerin aidiyeti / mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmualar,
- V. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin dîvânlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar,¹⁴ şeklinde tasnif eder.

Atabey Kılıç, şekil ve muhtevanın yanında mecmuaların cilt ve tertip hususiyetlerini de tasnife ekleyerek mecmuaları daha bütüncül bir şekilde ele almıştır.¹⁵

- I. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından
 - a. Cönkler
 - b. Mecmualar
- II. Şekil bakımından
 - a. Manzum metinler mecmuaları
 - b. Mensur metinler mecmuaları
- III. Dil bakımından
 - a. Arapça mecmualar
 - b. Farsça mecmualar
 - c. Türkçe mecmualar
 - d. Çok dilli mecmualar
- IV. Muhteva bakımından

¹³ Günay Kut, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, C. 6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s. 170.

¹⁴ Mehmet Gürbüz, "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", (haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 108-112.

¹⁵ Haluk Gökalp, Enes Yıldız, "İ.B.B Atatürk Kitaplığı K 1565 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Nazireler Kısmı Üzerine", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 11, S. 55, Şubat 2018.

- a. Din
- b. Tasavvuf
- c. İlm-i nücûm / fal ve remil
- d. Hikaye / latife
- e. Hezel ve hiciv
- f. Edviye
- g. Mûsikî
- h. Hat ve kitâbet

V. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar.¹⁶

Çalışma yaptığımız *Mecmû‘a-i Kasâ‘id* adlı eser, -isminden de hareketle- Atabey Kılıç’ın tasnifini esas aldığımızda “Şekil Bakımından Mecmualar” başlığı altında “Manzum metin Mecmuaları” içerisinde “Kaside Mecmuaları” sınıfına dahil olmaktadır. Ancak inceleme fırsatı bulduğumuz mecmuada kaside nazım şekli dışında da nazım şekillerine yer verilmiştir.

Kasidelerle başlayan mecmua terhib-i bend, terci-i bend, şikayetname, tahmis, muhammes, müseddes, bahr-i tavil ve tesdislerle devam ederek gazellere açılmakta ve kıta, rubai, tarih ve matlalarla sona ermektedir. Mecmuada yer yer müfredlere de yer verilmektedir.¹⁷

¹⁶ Atabey Kılıç, "*Mecmua Tasnifine Dâir*", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkamarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 75-96.

¹⁷ Yılmaz Top, *agm.*, s. 269.

1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES' AD EFENDİ BÖLÜMÜ

3424 NUMARADAKİ MECMÛ' A-İ KASÂ'İD VE 126^b-165^a

VARAKLAR ARASI TANITIMI

1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri

Mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü'nde 3424 numarada kayıtlıdır. Eserin ilk sayfasında “*Mecmû'a-i Kasâ'id*” ismi yer almaktadır. Eserin derleme tarihi 1069/1629 yılı Rebî'ü'l-evvel ayının 20'sidir. İstinsah kaydından hareketle eserin müretibi ve müstensihî Ni' metî mahlaslı, Bursalı Seyyid Nakîb-zâde Ni' metullâh (...*Es-Seyyîd Ni' metullâh İbnü's-seyyîd Muhammed el-Hüseynî el-Ma'rûf bi-Nakîb-zâde el-Bursevî...*)¹⁸tır. Bu kaydın altında Nakîb-zâde Ni' metî'nin şahsi mührü bulunmaktadır.

Mecmû'a-i Kasâ'id'in ölçüleri 257x139 mm'dir; mecmuanın yazı türü nesihdir ve şiir başlıkları kırmızıdır. 315 varaktan oluşan mecmuada satır sayısı, 16-31 arasında çift sütun hâlinde değişiklik göstermektedir.¹⁹ Bu varak sayısı bilgisayar ortamına aktarımı yapılmış olan sayfa sayısı olup mecmua üzerindeki numaralandırmayı esas aldığımızda varak sayısı 338'tir.

Mecmuanın naat türündeki iki kasideyle başlaması, şairin, tertiplediği mecmuanın yapısında klasik eser girişlerine bağlı kalmaya çalıştığını göstermektedir. Ni' metî, ayrıca mecmuasında, *Divan*'ındaki manzume sıralamasını da genel itibarıyla takip etmektedir. Birtakım manzumeler bu sıralamayı bozsa da genel diziliş, *Divan*'daki tertibe uymaktadır.²⁰

Mecmuanın pek çok sayfasında, sayfa kenarlarının (derkenar) manzume yazımında kullanıldığı görülmektedir.²¹ Bu derkenarların bazılarında farklı yazı stiline kullanıldığı şiirlere rastlanmaktadır.²² Ayrıca mecmuada derlenen pek çok kasidenin beyit sayılarının da şiirlerin sonunda belirtilmiş olduğu görülmektedir.²³

¹⁸ Ni' metî, *Mecmû'a-i Kasâ'id*, 337a

¹⁹ Yılmaz Top, agm., s. 268.

²⁰ Yılmaz Top, agm., s. 269.

²¹ bk., (126bh, 127ah,...)

²² bk., (51ah, 312bh-314ah,...)

²³ bk., (31a, 45b, 54b,...)

Mecmuada, 16. yüzyılda ve 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan şairlerin şiirlerinden örnekler sunulmuştur. Eserin başına “*Mecmû‘a-i Kasâ‘id*” kaydı düşünülmüş olmasına karşın eserde; kaside, gazel, terci-i bend, terki-i bend, tahmis, tesdis, rubai, muhammes, kıta, matla, bahr-i taviil ve tarih gibi nazım biçimleri de bulunmaktadır.

Mecmuada Ni‘metî; Cinânî, Âzerî Çelebi, Edîbî Çelebi, Hâşimî, Ânî Çelebi, Rahmî, Haylî, Fûrûgî, Baldırzâde Selîsî, Meylî ve Hüdâyî gibi Bursalı şairlerin şiirlerine de yer vermektedir.²⁴

Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de en çok şiiri bulunan şair ‘Azmî-zâde Hâletî’dir (317 şiir). ‘Azmî-zâde Hâletî’den sonra mecmuada en çok şiiriyle karşılaştığımız şairler sırasıyla Cinânî (146 şiir), Hâşimî (117 şiir), ‘Âlî Efendi (116 şiir), Ümîdî (112 şiir) ve Nef‘î’dir (101 şiir).

Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de 154 şiirde şair ismi belirtilmemiştir. Şairlerinin ismi belirtilmeyen ve belirlenemeyen bu 154 şiirden 61’i matla, 45’i tarih, 23’ü müfred, 13’ü kıta, 5’i gazel, 4’ü rubai, 1’i tahmis, 1’i tesdis, 1’i muammadır.²⁵

1.2. Mecmuanın Mürettibi ve Müstensihî Ni‘metî’nin Hayatı, Edebî Yönü ve Eserleri

Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 3424 numarada kayıtlı *Mecmû‘a-i Kasâ‘id*’in mürettibi ve müstensihî olan Nakîb-zâde Ni‘metî, 17. yüzyılda Bursa’da doğmuş ve yaşamış önemli bir şâirdir ve asıl adı Seyyid Ni‘metullâh (Ni‘metî) Efendi’dir. Nakîbü’l-eshrâf Ali Efendi ahfâdından Seyfullâh-zâde Mehmed Efendi’nin oğludur. Babasının ve dedesinin nakîbü’l-eshrâf olması dolayısıyla Nakîb-zâde olarak tanınmıştır. Bursa Medresesi’nde kırk akçelik medrese pâyesiyle müderrislik ve Bursa Mahkemesi’nde başkâtiplik yapmıştır. İsmail Belîğ, Ni‘metî hakkında en kapsamlı biyografik bilgileri içeren *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*’ında, Ni‘metî’nin bizzat kendi el yazısı ile kaleme aldığı seyyidlik silsilesini vererek onun, on yedinci atadan Hazreti Hüseyin’e bağlı olduğunu belirtir.²⁶

²⁴ Yılmaz Top, *agm.*, s. 268.

²⁵ Yılmaz Top, *agm.*, s. 288.

²⁶ Yılmaz Top, *agm.*, s. 280.

Başkâtiplik yapan Ni‘metî’nin bu göreve getirilmesinde şairliğinin ve toplumdaki itibarının yanında güzel hattının da etkili olduğunu söyleyebiliriz; zira Ni‘metî’nin şöhretinde güzel yazısının önemli payı vardır.²⁷

Toplumda sevilen bir kişiliğe sahip olan şair, nüktedanlığıyla tanınır. Özellikle üst derece hakim ve kadıların sohbetlerinde aranan kişidir. Mülayemeti içerisinde bulunduğu dönemin eksikliklerini eleştirmesine mâni olmamış, başta rüşvet olmak üzere bir çok konuyu acımasızca tenkit etmiştir.²⁸

Nakîb-zâde Ni‘metullâh Bursa’da vefat etmiş ve Pınarbaşı’nda akrabalarının yanına defnedilmiştir. Şairin vefat tarihi konusunda ihtilaf bulunmaktadır. Vefat tarihi olarak bazı kaynaklar 1060/1650; bazı kaynaklar da 1070/1659-1660 tarihini vermektedir. Tuhfe-i Nâilî’de 1060 tarihinin yanlış olduğu özellikle belirtilmiş olsa da hemen bütün kaynaklar, Ni‘metî’nin vefat tarihi olarak Sebzî’nin tarih beyitini - *Didi Sebzî vefâtına târîh / Gitdi ya âh Ni‘metî Çelebi* – alıntılanmaktadır.²⁹

Ni‘metî’nin üzerine çalıştığımız eseri *Mecmû‘a-i Kasâ’id* dışında *Divan’ı*, *Tuhfe-i Ni‘metî* ve *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât* olmak üzere üç adet müstakil eseri ile bir mecmuada bulunan iki adet noktasız harflerle yazılmış mensur mektubu vardır.

1. Divan: Ni‘metî’ye ait *Divan*’ın bilinen tek nüshası bulunmaktadır. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi’nde 2661 numarada kayıtlıdır. Bu *Divan*’da 13 kaside, 1 mektub-ı manzum, 1 şikayetname, 2 terki-i bend, 1 bahr-i taviil, 8 tesdis, 1 müseddes 2 tahmis 146 gazel ve 3 tarih yer almaktadır.³⁰

2. Tuhfe-i Ni‘metî: Farsça bir lugattir. Eserin ulaşılablen tek nüshası, Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi’nde 1898 numarada kayıtlıdır. Toplam 29 varak olan lugat 1636 telif kayıtlıdır. Eserin Şâhidî’ye nazire olduğunu belirten bir tarih beyiti mevcuttur.³¹

3. Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât: Bir muamma ustası olan Ni‘metî, divanında muammalara yer vermekle birlikte içerisinde yirmi altı muamma bulunan müstakil bir eser de tertip etmiştir. Bu muammalarda her beyitten bir isim çıkmaktadır. Bu

²⁷ Ahmet Gülen, Seyyid Nakîb-zâde Ni‘metî Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007, s. 8.

²⁸ *agt.*, s. 301.

²⁹ Yılmaz Top, *agm.*, s. 281-282.

³⁰ Ahmet Gülen, *agt.*, s. 25.

³¹ *agt.*, s. 31-32.

isimler Şu Şekilde sıralanır: Ganî, Hümâm, Sadıkî, Gaybî, HâŐim, Nev'î, Cin Çavuş, Celîl, Hâmîd ü Ahmed, Bâkî, Edhem, Seyyid Me'alî, Sinan, Ahmed, Ahmed, Hüseyin, Hüseyin, Hacı, Hüsâm, Halîl, Rüstem, Receb, Receb, İsâ, Rahmî, Nef'î.³²

4. Mektupları: Ni' metî'ye ait olduğu kaynaklarda zikredilen fakat nerede bulunduğu tespit edilemeyen mensur ve noktasız harflerle yazılan mektupları Prof. Dr. Mehtap Erdoğan tarafından Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3290 numarada "*Mecmû'a-i 'Âlî Efendi*" adıyla kayıtlı bir mecmuanın 63b-70b varakları arasında bulunmuştur. Her iki mektup da Mehmed Ağa isimli bir kişiye yazılmıştır. Mensur kısımlar yanında yer yer manzum parçalar da bulunmaktadır. Ni' metî'ye ait noktasız harflerle yazılı bu mensur mektupların dili süslü ve ağırdır.³³

1.3. 126b - 165a Varak Muhtevası

Mecmuanın tezimize konu olan 126b-165a varakları arasında 39 Şaire yer verilmiştir. Nazım Şekilleri olarak 23 terrib-i bend, 19 gazel, 11 terci-i bend, 11 kaside, 9 tesdis, 3 müsemmen, 2 bahr-i tavil ve 1 matla bulunmaktadır. En çok Şiiri olan Şairler Gelibolulu Ali ve Cinani olup 8'er Şiirleri bulunmaktadır. Mecmuanın müstensihi ve mürettibi olan Ni' metî'ye ait 4 adet Şiir bulunmaktadır.

³² Ahmet Gülen, *agt.*, s. 32-33.

³³ Mehtap Erdoğan, "Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni' metî'nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu", Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012), C. 2, Ordu Üniversitesi Yay., Ordu 2013, s. 775-776.

Tablo 1. Mecmû‘a-i Kasâ’id’de Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Biçimlerine Göre Sayıları

Şairler	Terci-i Bend	Terkib-i Bend	Gazel	Kaside	Tesdis	Müsemmen	Bahr-i Tavil	Matla
‘Alî	2	3	1	1			1	
Âzerî		2			1			
‘Azmi					1			
Bâkî	1	1						
Cinânî		2		6				
Dânişî		1						
Edîbî			1		1			
Enisî			1					
Figânî				1				
Fuzûlî		1						
Garîbî	1							
Gubârî	1							
Hâletî		1						
İshak Efendi	1							
Kabûlî					1			
Mânî		2						
Meşrebî					1			
Mevlânâ Gazâlî	1							
Mîr Beyânî							1	
Nef‘î		1			1			
Nev‘î	2		2			1		
Ni‘metî			1	2				1
Nizâmî Çelebi					1			
Rahmî				1				
Ruhî		1						
Sâ‘î						1		
Sâdık					1			
Selîsî			2					
Semâ‘î		2						
Sırrî			1					
Sipâhî		1						
Tîgî					1			
Tîrî Beg			1					
‘Ubeydî			1					
‘Ulvî	1	1				1		
Ümîdî			3					
Veysî		2	5					
Zâtî	1							
Zihnî-i Bagdâdî		2						
TOPLAM	11	23	19	11	9	3	2	1

Tablo 2. Mecmû‘a-i Kasâ’id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Nazım Birimleri ve Başlıkları

<i>Varak Numarası</i>	<i>Şairi</i>	<i>Nazım Biçimi</i>	<i>Şiir Sayısı</i>	<i>Beyit / Bent Sayısı</i>	<i>Şiirin Başlığı</i>
126b	Figânî	Kaside	1	20 beyitlik	Kaside-i Merhûm Figânî
126bh-127bh	‘Alî	Kaside	1	23 beyitlik	Kaside-i ‘Alî
127a	Cinânî	Kaside	1	25 beyitlik	Kaside-i Cinânî
127b	Cinânî	Kaside	1	17 beyitlik	Kaside-beççe-i Cinânî Efendi
127b-128b	Cinânî	Kaside	1	47 beyitlik	Kaside-i Merhûm Cinânî Efendi
128b-129b	Cinânî	Kaside	1	45 beyitlik	Kaside-i Cinânî Efendi
129b-130a	Cinânî	Kaside	1	35 beyitlik	Kaside-i Cinânî Efendi Der-Hakk-ı Sa‘de‘d-dîn Efendi
130b-131a	Cinânî	Kaside	1	42 beyitlik	Kaside-i Cinânî Efendi el-Bursevî
131a-131b	Rahmî	Kaside	1	39 beyitlik	Kaside-i Rahmî
132a-132b	Mevlânâ Gazâlî Efendi	Terci-i Bend	1	5 bentlik (ilk üç bendi 9’ar beyitlik, son iki bendi 10’ar beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Mevlânâ Gazâlî Efendi
133a-134a	Zâtî	Terci-i Bend	1	7 bentlik (1,3,6 ve 7. bentleri 8’er beyitlik; 2, 4 ve 5. bentleri 7’şer beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Merhûm Zâtî Der-Medh-i Fahr-i ‘Âlem Sallallâhu ‘Aleyhi ve Sellem
133ah-134bh	‘Ulvî	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Tercî‘-bend-i ‘Ulvî
134a-134b	Garîbî	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Mevlânâ Garîbî
134b-135a	Mânî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 3’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Mânî
134bh-136ah	‘Ulvî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Terkîb-i bend-i ‘Ulvî
135b-136a	‘Alî	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Tercî‘-i bend-i ‘Alî Der-Vasf-ı Bâde-i Hamrâ
136a-139a	Rûhî	Terkib-i Bend	1	17 bentlik (her bir bendi 8’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Merhûm Rûhî-i Bagdâdî ‘Aleyhi’r-rahmetü Rabbihü’l-Hâdî
139a-139b	Gubârî	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 7’şer beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Gubârî
139bh-140bh	‘Alî	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 5’er beyitlik)	Tercî‘-i bend-i ‘Alî
140a-140b	Nev‘î	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Merhûm Nev‘î Efendi
140b-141a	Nev‘î	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Merhûm Nev‘î Efendi Rahmetullâhi ‘Aleyh
141a-142a	İshak Efendi	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 10’ar beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Merhûm İshak Efendi

Tablo 2. (Devamı): Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Nazım Birimleri ve Başlıkları

142a-142b	Bâkî	Terci-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 8’er beyitlik)	Tercî‘-i bend-i Merhûm Bâkî Efendi Berây-ı Cûlûs-ı Sultân Murâd Hân
143a-143b	Nef‘î	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 8’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Nef‘î Efendi Der-Medh-i Bâde-i Hamrâ
143ah-144bh	Zihnî-i Bagdâdî	Terkib-i Bend	1	7 bentlik (her bir bendi 5’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Zihnî-i Bagdâdî ‘Aleyhi’r-rahme
143b-144a	‘Alî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Terkîb-i bend-i ‘Alî Efendi Ber-Su’âl ü Cevâb Der-Vasf-ı Hâlet-i Bâde-i Nâb
144a-144b	‘Alî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bir bendi 4’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i ‘Alî Efendi
144b-145b	Veysî	Terkib-i Bend	1	9 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Terkîb-i bend-i Veysî Efendi Der- Hakk-ı Münâcât-ı Kadî’l-Hâcât
146a-147a	Veysî	Terkib-i Bend	1	12 bentlik (her bir bendi 6’şar beyitlik)	Terkîb-i bend-i nâme-i Veysî Efendi
146bh-147ah	Semâ‘î	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her biri 3’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Semâ‘î
147a	Nef‘î	Tesdis	1	5 bentlik (her biri 3’er beyitlik)	Tesdis-i Nef‘î Efendi
147b	Dânişî	Terkib-i Bend	1	7 bentlik (her bendi 3’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Dânişî
147bh	Semâ‘î	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bendi 3’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Semâ‘î
148a	Fuzûlî	Terkib-i Bend	1	9 bentlik (her bendi 3’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Merhûm Fuzûlî
148b-149b	Âzerî	Terkib-i Bend	1	11 bentlik (her bendi 5’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Merhûm ‘Âzerî Çelebi Rahmetullâhi ‘Aleyh
148bh-150ah	Âzerî	Terkib-i Bend	1	6 bentlik (her bendi 6’şar beyitlik)	Terkîb-i bend-i Merhûm ‘Âzerî Efendi Rahmeten Vâsi‘aten
149b	Sipâhî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bendi 3’er beyitlik)	Terkîb-i bend-i Sipâhî
150a-150b	Cinânî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bendi 7’şer beyitlik)	Mersiyye-i Cinânî Efendi Berây-ı Merhûm Azerî Çelebi Rahmetullâhi ‘Aleyh
150b-151a	Cinânî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her bendi 7’şer beyitlik)	Mersiyye-i Merhûm Cinânî Efendi Berây-ı Merhûm Vâhid Çelebi
151b-152b	Hâletî	Terkib-i Bend	1	7 bentlik (ilk beş bendi 10’ar beyitlik, son iki bendi 9’ar beyitlik)	Mersiyye-i ‘Azmi-zâde Hâletî Efendi Berây-ı Li-ibni’l-Mevle‘l-Mümâ İleyh
153a-153b	Zihnî-i Bagdâdî	Terkib-i Bend	1	7 bentlik (her bendi 6’şar beyitlik)	Mersiyye-i Zihnî-i Bagdâdî Berây-ı Birâderân-ı Halîl ü Celîl Rahmehümâllâh
153b	Ni‘metî	Matla	1	1 beyitlik	Matla’ li-Muharririhi

Tablo 2. (Devamı): Mecmû‘a-i Kasâ’id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Nazım Birimleri ve Başlıkları

154a-154b	‘Alî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her biri 7’şer beyitlik)	Mersiyye-i Merhûm ‘Alî Berây-ı Hazret-i İmâm Hüseyin Radıyallâhu ‘Anh
154b-155b	Bâkî	Terkib-i Bend	1	7 bentlik (her biri 8’er beyitlik)	Mersiyye-i Bâkî Efendi Berây-ı Merhûm Sultân Süleymân Hân Rahmetullâh
155b-156a	Mânî	Terkib-i Bend	1	5 bentlik (her biri 5’er beyitlik)	Mersiyye-i Mânî Berây-ı Merhûm Murtazâ Çelebi ‘Aleyhi’r-râhme
156b-157b	Ni‘metî	Kaside	1	65 beyitlik	Kaside-i Bahâriyye li-Muharririhi’l-Fekr es-Seyyid Ni‘metî el-Hüseyinî el-Ma’rûf Nakîb-zâde el-Bursevî
156bh-158ah	Ni‘metî	Kaside	1	33 beyitlik	Kaside li-Kâtibihi e’s-Seyyid Ni‘metî el-Müderriis el-Ma’rûf Nakîb-zâde
157b-158b	‘Alî	Bahr-i Tavis	1	6 beyitlik	Bahr-i Tavis-i Merhûm ‘Alî Efendi Rahmetullâhi ‘Aleyh
158b-160b	Mîr Beyânî	Bahr-i Tavis	1	12 beyitlik	Bahr-i Tavis-i Merhûm Mîr Beyânî ‘Aleyhi’r-rahme
160b-161a	‘Ulvî	Müsemmen	1	5 bentlik	Müsemmen-i Merhûm ‘Ulvî Efendi Rahmetullâhi ‘Aleyh
160bh-161bh	Nev‘î	Müsemmen	1	5 bentlik	Müsemmen-i Merhûm Nev‘î
161b	Sâ‘î	Müsemmen	1	4 bentlik	Müsemmen-i Sâ‘î Merhûm
161bh	Ni‘metî	Gazel	1	5 beyitlik	Li-muharririhi
162a	Meşrebî	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i Meşrebî
162a	Selîsî	Gazel	1	5 beyitlik	Selîsî Efendi
162a	Tîrî Beg	Gazel	1	5 beyitlik	Selîsî Efendi
162a	Nev‘î	Gazel	1	5 beyitlik	Nev‘î
162b	Nizâmî Çelebi	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i Nizâmî Çelebi Matla’-ı Veysî
162bh	Ümîdî	Gazel	3	5’er beyitlik	Ümîdî
163a	Sâdık	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i Sâdık
163ah	Tigî	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i Tigî
163b	Âzerî	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i Âzerî Çelebi
163bh	‘Ubeydî	Gazel	1	5 beyitlik	Gazel-i ‘Ubeydî
163bh	Edîbî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Edîbî Çelebi
163bh	Selîsî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Baldırzâde Çelebi
164a	Kabûlî	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i Kabûlî
164ah	Veysî	Gazel	3	5’er beyitlik	Veysî
164b	‘Azmi	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i ‘Azmi
164bh	Sırrî	Gazel	1	5 beyitlik	Sırrî
164bh	‘Alî	Gazel	1	5 beyitlik	‘Alî Merhûm
164bh	Enîsî	Gazel	1	5 beyitlik	Enîsî

Tablo 2. (Devamı): Mecnû‘a-i Kasâ’id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Nazım Birimleri ve Başlıkları

165a	Edîbî	Tesdis	1	5 bentlik	Tesdis-i Merhûm Bakkâl-zâde Edîbî Çelebi Rahmetullâhi ‘Aleyh
165ah	Veysî	Gazel	2	5’er beyitlik	Veysî
165ah	Nev‘î	Gazel	1	5 beyitlik	Nev‘î

1.4. 126^b – 165^a Varak Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri

ÂLÎ / ÇEŞMÎ, Gelibolulu Mustafa (doğ.948/1541-öl.1008/1600)³⁴

Özellikle 17. yüzyıla kadar Osmanlı coğrafyasının en çok şair yetiştiren şehirlerinden biri olan Gelibolu’da doğdu. Edebiyatımızda Urfalı Nâbî, Manisalı Birrî gibi mahlasıyla doğum yeri birleştirilerek anılan şairlerdendir. Âlî’nin, bütün eserlerinde Gelibolulu olduğunu vurgulaması ve Gelibolu sevgisini yansıtması bu bağdaştırmanın yansımasıdır. Annesinin adı Ümmühânî, babasının adı Hoca Ahmed, dedesininki Abdullah’tır.

Devlet kademesinde birçok göreve getirilmiş olan şair en son Cidde Sancakbeyi görevini yürütürken 1600 yılında vefat etmiştir.

Âlî, çok sayıda eser vermiş olmasına rağmen onun şair tarafını asıl divanlarında görmek mümkündür. O, hayatının sonuna kadar yazdığı manzumeleri, değişik zamanlarda tertip edilen dört *Divan*’ı mevcuttur.

ÂZERÎ, İbrahim Çelebi (doğ.??-öl.993/1585)³⁵

Asıl adı İbrahim’dir. Muallim-zâde İbrahim Çelebi olarak tanınmıştır. Adı İbrahim olduğu için, Hz. İbrahim’in ateşe atılmasından kinaye olarak ateşe mensup anlamında Âzerî mahlasını kullanmıştır. Babası aslen Manisalı olan Âzerî’nin doğum yeri hakkında tezkirelerde bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak Bursalı olmakla şöhret kazanmıştır. Bundan dolayı, tezkireler dışındaki kimi kaynaklarda doğum yerinin Bursa olduğu bildirilmiştir.

Âzerî Hama kadısı iken sıtma hastalığına yakalanarak 993/1585’te genç yaşta ölmüştür. Yakın arkadaşı şair Cinânî (ö.1595) onun vefatına son mısrası “*Didiler geçdi Âzerî Çelebi*” (H 993) olan bir tarih manzumesi yazmıştır.

Âzerî’nin, şiir mecmualarında yer alan ve bir divançe oluşturabilecek sayıdaki şiirleri dışında iki eseri vardır. Bu eseler *Nakş-ı Hayâl ve Hüsrev ü Şîrîn* adlı mesnevilerdir.

³⁴ “Mustafa İsen – İ. Hakkı Aksoyak, “Âlî/Çeşmî, Gelibolulu Mustafa”, <http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>”, (15.02.2019).

³⁵ “Ülkü Çetinkaya, “Âzerî, İbrahim Çelebi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>”, (16.02.2019).

AZMÎ, Pîr Mehmed (doğ.??-öl.990/1582)³⁶

16. asrın ikinci yarısının tanınmış şair ve yazarlarından Azmî Pir Mehmed, defterdar Pir Ahmed Çelebi'nin oğludur. İstanbul'da doğdu. Kınalızâde Ali Çelebi'den mülâzım olup önce Rodoscuk (Tekirdağ)'da bulunan Rüstem Paşa Medresesinde, daha sonra 968/1560'ta İstanbul'daki Rüstem Paşa Medresesinde müderrislik yaptı. Aynı yıl, vazife yeri Fatih'teki Efdaliyye Medresesi olarak değiştirildi. Buradan azledildikten sonra elli akça ile Beşiktaş'ta bulunan Sinan Paşa Medresesi müderrisi oldu. 982/1574 yılında Edirne Dârülhadîs Medresesi müderrisliğine tayin edildi. 984/1576 senesinde Sahn-ı Seman müderrisliğine getirildi. Bu sırada Kıbrıs teftişine memur olup adada "cibayet" (icare, vergi, rüsum gibi vakfa ait paraları toplama) işlerinde çalıştı. H 987/ M 1579'da Süleymaniye'den üçüncü medrese müderrisi olan Azmî, 988/ 1580'de Sultan III. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmed'in muallimliğine getirildi. 990/1582 yazında veba hastalığından vefat edip Eyüp kabristanına gömüldü.

BÂKÎ (doğ.933/1526-öl.1008/1600)³⁷

Asıl adı Mahmud Abdulkâki'dir. İstanbul'da doğdu. Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'nin oğludur. Medrese eğitiminin başlangıcında devrin tanınmış müderrislerinden Ahaveyn lakabıyla anılan Karamanlı Ahmed ve Mehmed Efendi'den ders almıştır. Bâkî'nin medrese arkadaşları arasında Nevî (940/1533-34-1007/1599), Üsküplü Vâlihî (ö. 1008/1599), Edirneli Mecdî (ö. 999/1591), Hoca Sadeddin (943/1536-37-1008/1599) gibi geleceğin şair ve bilginleri vardır.

Döneminin en önemli şairi olarak gösterilen Bâkî, "*Sultanü 'ş-Şuarâ*" olarak anılır. Dört padişah devrinin en büyük şairi Bâkî, 23 Ramazan 1008/1600 tarihinde vefat eder. Büyük bir kalabalık tarafından Edirnekapı dışındaki mezarlıkta defnedilen şairin mezar taşına Bağdatlı Hâdî'nin "*Bâkî Efendi gitdi 'ukbâya bin sekizde*" tarih mısrasını içeren kıtasının yazıldığı söylenmektedir.

Bâkî'nin *Divan*'ı dışında *Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn, Fezâ'ilü'l-Cihâd, Fezâ'il-i Mekke, Kırk Hadis Tercümesi* diğer eserleridir.

³⁶ "Adem Ceyhan, "Azmî, Pîr Mehmed",

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=206>", (16.02.2019).

³⁷ "Muhsin Macit - Hasan Kaplan, "Bâkî",

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>", (16.02.2019).

BEYÂNÎ, Mustafa (doğ.??-ö.1597/öl.1597-98)³⁸

Asıl adı “Mustafâ” olup “Carullâhâde” lakabıyla tanındı. Bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Rusçuk'ta doğdu. Beyânî, öğrenimine Rusçuk'ta başladı ve sonra İstanbul'a gelerek dönemin tanınmış hocalarından Ebussuûd Efendi (897/1491-981/1574) ve oğlu Mehmed Efendi'den (931/1524-971/1563) ders aldı. Beyânî, Okmeydanı Sofular Halvetî tekkesi şeyhi Ekmeleddin Efendi'ye (ö.985/1577) bağlanarak tarikata girdi. Bir süre Gelibolu zaviyelerinden birinde kalan Beyânî, Şeyh Ekmeleddin Efendi öldükten sonra onun vasiyeti üzerine Sofular Halvetî tekkesi şeyhi oldu (985/1577). Yirmi yıl kadar bu tekkede şeyhlik yaptı. İstanbul'da öldü (1006/1597-98) ve bu tekkenin bahçesine gömüldü.

Beyânî, *Divan* sahibi olmamakla birlikte şiirle yakından ilgilendi. Onun şiir hayatı, tasavvuf yoluna girmeden önce ve sonra olmak üzere ikiye ayrılır. Beyânî, döneminde tasavvufa girdikten sonra söylediği Arapça şiirleriyle şöhret kazanmışken, günümüzde tezkireciği ile öne çıkmaktadır. Beyânî, *Beyânî Tezkiresi* veya *Tezkire-i Şu'arâ* olarak bilinen eserini 1006/1597-98 tarihinde 16. yüzyılın en son şairler tezkiresi olarak kaleme alır. Beyânî Tezkiresi, toplam 640 biyografi içeren *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi*'nin özeti mahiyetindedir. Bu bakımdan Tezkire, Türk edebiyatında önemli bir yere sahip değildir.

CİNÂNÎ (doğ.??-öl.1004/1595)³⁹

16. yüzyıl Osmanlı sahasının önde gelen edebî şahsiyetlerinden olan Cinânî Bursa'da, Muradiye semtinde doğdu. Cinânî'nin Mehmed adında birinin oğlu olduğu künyesinden anlaşılmaktadır. Kaynaklarda babası hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakta ve doğum tarihi birçok şairde olduğu gibi bilinmemektedir.

Şiirlerinde kullandığı dil ise çoğunlukla sade ve akıcıdır. Atasözü ve deyimlerden oldukça sık faydalanan Cinânî'nin nüktedân bir kişiliğe sahip olması onun geniş kitleler içinde okunmasını sağlayan sebeplerden yalnızca biridir.

Cinânî'nin pek rahat bir hayat süremediği, divânındaki bazı şiirlerden anlaşılabilir. Şiirlerinde sürekli olarak fakirlikten, yakalandığı hastalıklardan, sık sık

³⁸ “Aysun Sungurhan, “Beyânî”,

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=29>, (16.02.2019).

³⁹ “Osman Ünlü, “Cinânî”,

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>, (15.02.2019).

görevden alınmasından kaynaklanan endişelerden dem vurur, devrin çok kötü bir devir olduğundan şikâyet eder. *Divan, Riyâzü'l-Cinân, Cinânî, Cilâü'l-Kulûb ve Bedâyiü'l-Âsâr* eserleridir. 12 Muharrem 1004 / 17 Eylül 1595 günü ikinci zamanında vefat etmiş ve Bursa'da Hamza Bey Camii yakınındaki mezarlığa defnedilmiştir.

EDÎBÎ, Bakkalzâde Edib Efendi (doğ.??-öl.1027/1617)⁴⁰

Bursalıdır. Asıl adı Ali olup Bakkalzâde sanıyla tanınır. Edîbî mahlasıyla şiirler yazdı. Tab'î Efendi ve Mustafâ Efendi'nin babasıdır. Öğrenimini tamamladıktan sonra Hoca Sadeddîn Efendi'den mülazım oldu. İstanbul'da çeşitli yerlerde müderrislik yaptı. Veba hastalığına yakalanan şair, 1027/1617 yılında İstanbul'da vefat etti. Kafzâde Fâizî, "*Edîbî'nün makamın cennet-i adn eyleye Allah*" mısrasını şairin vefatı üzerine yazmıştır. Döneminin ileri gelen âlim ve usta şairlerindendi. Kaynaklarda Edîbî'nin nükteli ve iç açıcı şiirler yazdığı belirtilir.

FÎGÂNÎ (doğ.??-öl.938/1531-32)⁴¹

Asıl adı Ramazan olan şair Trabzonludur. Hayatının ilk dönemlerine dair kaynaklarda bilgi mevcut değildir. Hangi tarihte doğduğu kesin değilse de 29 yaşında öldüğü bilindiğine göre 16. yüzyıl başlarında doğduğu söylenebilir. İstanbul'a ne zaman geldiği bilinmemektedir. Uzun sürmeyen bir medrese tahsili yapmıştır. Kısa ömrüne sekiz kaside, 107 gazel ve iki tahmisten oluşan küçük bir Türkçe Divan sığdırabilen Figânî'nin bu eseri yayımlanmıştır. İlk şiirlerinde Hüseyinî mahlasını kullandı ise de daha sonra Figânî mahlasını tercih etmiştir. Figânî 1531-32 yılında vefat etmiştir.

FUZÛLÎ (doğ.888/1483-öl.963/1556)⁴²

Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Başkalarının tercih etmeyeceğini düşündüğü ve olumlu anlamıyla kendisini tanımlayıcı bulduğu için "fuzûlî" sözcüğünü mahlas olarak almıştır. Selçuklular zamanında Kerkük ve Bağdat çevresindeki geniş alana yerleşen Türkmenlerin Bayat boyundandır. Kaynakların bir

⁴⁰ "Şerife Ördek, "EDÎBÎ, Bakkalzâde Edibi Efendi", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5999>", (17.02.2019).

⁴¹ "Mehmet Fatih Köksal, "Figânî", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5422>", (15.02.2019).

⁴² "Muhsin Macit, "Fuzûlî", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>", (15.02.2019).

kısmı, Fuzûlî-i Bağdadî diye anılmasından ötürü onu Bağdatlı gösterirken Necef, Hille veya Kerbelalı olduğunu söyleyenler de vardır. Fuzûlî'nin doğum yeri gibi doğum tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda şairin *Türkçe Dîvânı*'nın mukaddimesinde geçen "menşe ve mevlidim Irak" ibaresinin ebced değeri olan 888/1483 yılında doğduğu kabul edilmektedir.

1534 yılında Kanunî, Bağdat'ı fethettiğinde Fuzûlî, padişaha uzun bir kaside sunmuş ve "Geldi burc-ı evliyâyâ pâdişâh-ı nâmdâr" dizesini tarih düşürmüştür. Bu fetih onun Osmanlı ordusuyla birlikte Bağdat'a gelen şairlerden Hayalî ve Taşlıcalı Yahya ile tanışmasına vesile olmuştur. *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisinin önsözünde anlattığına göre şairin, bu eserini adı geçen iki şairin teşvikiyle kaleme aldığını söylemesi bu buluşmayı önemseydiğini gösterir.

Osmanlı bürokratlarına da kasideler takdim etmiş ve onların yakınlığını kazanmaya çalışmıştır. Kanunî için beş kaside yazan Fuzûlî, ayrıca Sadrazam İbrahim Paşa, Kazasker Abdulkadir Çelebi ve Nişancı Celalzâde Mustafa Çelebi gibi devlet ileri gelenlerine de kasideler sunmuştur. Ömrü boyunca gönölünce bir hami bulamamıştır. Osmanlıların Bağdat'ı fethinden sonra Fuzûlî, bir daha depresmemek üzere ümitlerini kaybettiğini ünlü *Şikâyetnâme* adlı eserine yansıtmıştır.

Fuzûlî, 963/1556 yılında Bağdat ve çevresini kasıp kavuran büyük veba salgını sırasında muhtemelen Kerbela'da vefat etmiştir. Ölümüne ebced hesabıyla "Geçdi Fuzûlî" sözüyle tarih düşürülmüştür. Mezarlarının ehl-i beyt türbelerine yakın olmasını arzu eden pek çok Şîî gibi Fuzûlî de bir beytinde, öldüğü zaman üzerine Hz. Hüseyin'in gölgesinin düşeceği bir yere gömülmeyi vasiyet etmiştir. Bu isteğine uygun olarak Kerbela'daki Hz. Hüseyin Türbesinin yanına gömüldüğü sanılmaktadır.

Fuzûlî üç dilde; Arapça, Farsça ve Türkçe manzum ve mensur eserler vermiştir.

Türkçe Eserleri: *Fuzûlî Dîvânı, Leylâ ve Mecnûn, Beng ü Bâde, Hadîs-i Erbain Tercümesi, Sohbetü'l-Esmâr, Hadikatü's-Süedâ, Mektuplar.*

Farsça Eserleri: *Farsça Dîvân, Heft-câm, Risâle-i Muamma, Rind ü Zâhid, Sıhhat u Maraz.*

Arapça Eserleri: *Matla'u'l-İtikâd fî Marifeti'l-Mebde ve'l-Me'âd*, *Arapça Dîvân tertip ettiği söylense de günümüze sadece on bir adet Arapça kasidesi ulaşmıştır.*

Fuzûlî, Türk edebiyatının zirvesindeki ustalardandır. Müstesna bir şair ve usta bir nesir yazarıdır. Üç dillidir. Eserlerinden anladığımız kadarıyla musiki, tıp, tefsir, hadis ve kelim ilminde söyleyecek sözü vardır. Çok yönlü ve üretken bir sanatkârdır. Türk edebiyatının en lirik ve etki alanı en geniş şairidir. Etkisi sadece Türkiye sınırları içinde kalmamış diğer Türki devletlere de yayılmış ve kendisinden sonra gelen şairleri hem âşıkane söyleyişi ile hem de Leylâ ile Mecnûn mesnevisindeki ustalığıyla etkilemeyi bilmiştir.

Fuzûlî, çocukluk yıllarından itibaren şiire ilgi duymuş, âşıkane gazeller yazarak edebiyat dünyasına adım atmıştır. Türkçe ve Farsça divanındaki şiirleri onun öncelikle bir gazel şairi olarak kendini gerçekleştirme arzusu taşıdığını gösterir. Farsça Dîvânı'nda 410 gazel, Türkçe Dîvânı'nda 302 gazel olmak üzere divanlarında yer alan 712 gazeliyle Fuzûlî, Türk edebiyatının en çok gazel söyleyen şairlerindedir.

GAZALÎ, Deli Birâder (doğ./-öl.940/42/1534/36)⁴³

Bursa'da doğdu. Asıl adı Mehmet olup Gazâlî mahlasını kullandı. Babasının adı Durmuş'tur. Devrinde son derece aktif bir yaşantısı olduğu için Deli Birâder sanyla tanındı. Yaşadığı yüzyılın çok önemli bilim merkezlerinden biri olan Bursa'da eğitimine başladı. Manisa'da şehzade vali olarak bulunan Şehzâde Korkud'un (1470-1513) maiyetine katıldı. Çeşitli sebeplerden dolayı ömrünün son döneminde Mekke'ye giden şair 1534-36 yılında burada vefat etmiştir.

GUBÂRÎ, Abdurrahman Efendi (doğ.?-/?-öl.974/1566)⁴⁴

Doğum yeri, kaynaklarda farklılık göstermektedir. Âşık Çelebi Hamîdîli (Isparta), Latîfî Karaman Larendeli, Şemseddin Sâmî, Karaman'a bağlı Aksaray; Beyânî, Hasan Çelebi, Ahdî, Riyâzî ve Kaf-zâde Fâ'izî ise Akşehir'de doğduğunu kaydeder. Ancak Gubârî, *Kâ'be-nâme* adlı eserinde "Mekke şehrin dilde çün berk

⁴³ "Tuba Işinsu Durmuş, "Gazâlî, Deli Birâder",

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6116>", (15.02.2019).

⁴⁴ "Yunus Kaplan, "Gubârî, Abdurrahman Efendi",

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2432>", (16.02.2019).

eyledim / Akşehir'i ol zaman terk eyledim / Mevlidimdir gerçi ol şehir-i şerîf / Lâkin olmaz Mekke şehrine harîf" mısralarında Akşehir'de doğduğunu belirtmiştir. Gubarî'nin asıl adı Abdurrahman, babasının adı ise Abdullah'tır.

İlk tahsilini Akşehir'de babasından aldıktan sonra İstanbul'a gelen Gubarî, dönemin meşhur müderrislerinden Kınalı-zâde Ali Çelebi ve Müslim Çelebi'ye intisap ederek onlardan dersler aldı. Tahsilini tamamladıktan sonra bir süre medreselerde müderrislik yaptı. 941/1534 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın Irak Seferi'ne ordu kâtibi olarak katıldı. 942/1535'te döndüğünde tasavvufa olan meyli dolayısıyla resmî hizmetten ayrılıp Nakşibendî şeyhi Ahmed Emîr Buhârî zaviyesi postnişini Şeyh Abdullatif Efendi'ye intisap eden şair bu dönemde yazdığı tasavvufi şiirleriyle tanındı. Daha sonraları şehzade hocalığı görevi yürüten şair 1566 yılında vefat etmiştir.

HÂLETÎ, Azmîzâde (doğ. 977/1570-öl.1040/1631)⁴⁵

Azmîzâde diye anılan şairin asıl adı Mustafa, mahlası ise "Hâletî"dir. Şair İstanbul'da, 15 Şaban 977/23 Ocak 1570 tarihinde dünyaya gelmiştir. Hâletî'nin babası, aynı zamanda 16. yüzyıl âlim-şairlerinden olan Pîr Mehmed Azmî Efendi'dir.

Genç yaşta eğitime başlayan ve babasının yanı sıra devrinin pek çok bilgininden dersler alan Hâletî, medrese eğitimi gördü ve devrinin ünlü bilgini Hoca Sâdeddin Efendi (ö. 1599)'den mülâzemet ruûsu olarak 21 yaşında müderris oldu. Müderrislik hayatının ardından kadılık mesleğine geçen Hâletî, sıkça yaşadığı aziller ve boşa kalmalarla birlikte sırasıyla Şam (1011/1602), Kahire (1013/1604), Bursa (1015/1606), Edirne (1020/1611), Şam (1020/1611), İstanbul (1023/1614), Kahire (1027/1618), mahalle kadılığı (1028/1619), Uzunca Ova (1030/1621) kadılıklarında bulundu. Hâletî 1032/1623'te Anadolu, 1037/1627'de ise Rumeli kazaskeri oldu. Bu görevinden bir yıl sonra azledilen şair, 1038/1629'da Silistre arpalığı ile tekâüd edildi ve ek olarak Süleymaniye Dârülhadîsi verildi (1040/1631). Görev hayatı büyük oranda azillerle geçen şair, bu son görevine başladıktan bir iki ay sonra, 26 Şaban 1040/30 Mart 1631 tarihinde vefat etti. Hâletî'nin nâşı Fatih Sofular'daki evinin karşısında bulunan ve onarımını yaptırttığı okul sahasına defnedildi. Ölümü üzerine pek çok târih düşürüldü ve Nâci mahlaslı Hüseyin Kürdî'nin düşürdüğü,

⁴⁵ "Bayram Ali Kaya, "Hâletî, Azmîzâde", <http://www.turkedebiyatuisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>", (16.02.2019).

“*Rûh-ı pâkine dem-be-dem rahmet*” mısrası, aynı zamanda Hâletî'nin mezar taşına yazıldı.

Hâletî'nin, *Divan, Rubâiyyât, Sâkînâme ve Münşeât* adlı edebi eserleri dışında büyük çoğunluğu edebî olmayan diğer eserleri arasında ise *Mihr ü Müşteri Hâşiyesi, Dürer ve Gurer Hâşiyeleri, Menar Şerhi Hâşiyesi, Muğni'l-Lebîb Şerhi, Hidâye ve Miftah Şerhleri'ne Ta'likat*'ı ile tefsire dâir *Kelimât*'ı bulunmaktadır.

Hâletî, başta hükümdarlar olmak üzere devrin ileri gelenlerine sunduğu ve genellikle onlardan iltifat, itibar, ihsan vs. görürse şiirinin daha da güzelleşeceğinden bahsettiği kasîdelerinde, içerik ve kullanılan dilin zenginliği bakımından gazellerine nazaran daha başarılı görünse de Nef'î ile kıyaslandığında hayli sönük kalır ve genel hatlarıyla olağanüstülük göstermez.

İSHAK ÇELEBİ (doğ.??-ö.944/1538)⁴⁶

Osmanlı Rumelisi'nin en önemli kültür merkezlerinden biri olan Üsküp'te doğdu. Üsküp, fethi izleyen yıllarda önce bir siyasi merkez, ardından da bir bilim ve kültür merkezi olarak dikkat çekti. Özellikle İshak Çelebi'nin yaşadığı 16. yüzyılda yetiştirdiği önemli sayıdaki bilim adamı ve sanatçı ile bölgesel merkez olarak öne çıktı. Çelebi, kılıç yapmakla geçimini sağlayan İbrahim adlı birinin oğludur. Üsküp'te başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamlayıp Kara Bali'den mezun oldu. İstanbul'da Atik Ali Paşa Medresesi müderrisliğine getirildi. Ardından Edirne, Serez ve Üsküp'te müderrislik yaptı. 933/1526'da Edirne'deki Dârulhadis Medresesi'ne ve 935/1528'de yine Edirne'deki Üç Şerefeli Medresesi'ne tayin edildi. 937/1530-31'de Sahn Medresesine müderris oldu. Şam'da da kadılık yaptı. Bir ara Halep'te Yavuz Sultan Selim'in musahibi olarak seçildi ise de bu görevde kalamadı. Şam'da öldü. Ölümü Riyâzî ve Faizî'de 944/1538; Hasan Çelebi'de ise yanlış olarak 949/1541-42 diye gösterilmiştir.

⁴⁶ “Tuba Durmuş, “İshak Çelebi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5064>”, (16.02.2019).

KABÛLÎ, Gedizli (doğ./1523?-öl.1000/1591/92)⁴⁷

Türk edebiyatında Kabûlî mahlasını kullanarak Türkçe şiir söyleyen sekiz civarında şairin en meşhurdur. Kabûlî'nin asıl adı İbrahim'dir. Şairin adı bazı kaynaklarda Ahmed olarak geçmekle birlikte, Kabûlî'nin *Divan*'ından ve *Riyâzî Tezkiresi* gibi kaynaklardan bunun yanlış olduğu anlaşılmaktadır. Kabûlî'nin doğum tarihi konusunda kaynaklarda hiçbir bir bilgi yoktur. *Divan*'ındaki bazı ipuçlarından hareketle şairin 1523 yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Kabûlî, Kütahya'nın Gediz ilçesinde doğmuş ve büyümüştür. Bu husus, biyografik kaynaklarda belirtildiği gibi, yer yer şairin eserinde de ifade edilmiştir.

Kabûlî'nin âilesiyle ilgili bilgiler de çok sınırlıdır. Babasının adı, ne işle meşgul olduğu ve ne zaman öldüğü bilinmemektedir. Annesinin ise 1581 yılında vefat ettiği şairin söylediği bir tarih manzûmesinden anlaşılmaktadır. Kabûlî'nin evlenip evlenmediği, çocuğu olup olmadığı da net olarak belli değildir.

İlk tahsilini "Gediz" 'de yaptığı tahmin edilen Kabûlî İbrahim Efendi, daha sonra "İstanbul" 'a giderek burada medrese öğrenimi görmüş ve "Nâzır-zâde" diye meşhur olan müderris ve kadı Ramazan Efendi'den icazet alarak mezun olmuştur. Kabûlî, eğitimini tamamladıktan sonra ilmiye sınıfı içinde kalarak kadılık mesleğini seçmiştir. Kabûlî'nin görev yerleri ile ilgili kaynaklarda sadece "Mısır" adı geçmektedir. 1590 civarında gittiği anlaşılan Mısır, onun son görev bölgesidir. Buradan daha önce geniş Osmanlı coğrafyasının farklı yerlerinde, daha çok da doğu bölgelerinde görev yaptığı tahmin edilmektedir. Nitekim bir manzûmesinin sonunda "Sivas" kadısı olduğunu kendisi söylediği gibi, şiirlerinde geçen ifadelerden "Kars" kadısı olarak görev yaptığı da anlaşılmaktadır. Diğer kadılar gibi zaman zaman Kabûlî'nin de görevden alındığı, mazul duruma düştüğü olmuştur. Böyle sıkıntılı zamanlarının, ayrıca kadılığı sırasında yaşadığı bazı olayların izlerini Kabûlî'nin *Divan*'ında görmek mümkündür. Yine şairin mesleği, meslekî dünyası da doğal olarak hayâllerine ve şiirlerine yansımıştır.

Kabûlî'nin görüştüğü ve himaye ilişkisi kurduğu devlet büyükleri arasında üç kişinin ismi öne çıkmaktadır. Bunlar; Sultan III. Murad, Osman Paşa ve Ferhad

⁴⁷ "Mustafa Erdoğan, "Kabûlî, Gedizli"

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=314>, (16.02.2019).

Paşa'dır. Şair çeşitli vesilelerle bu kişilere şiirler sunmuş ve bunlardan yardım istemişse de uzun süreli ve ciddi bir himaye görmediği anlaşılmaktadır.

Kabûlî, uzun bir ömür sürdüğünü şiirlerinde kendisi söylemektedir. Bu konuda bazı ip uçları varsa da kaç yıl yaşadığı net olarak belli değildir. Kaynakların rivayetine göre şair, 1000/ 1591/92 tarihinde son görev mahalli olan Mısır'dan gemiyle dönerken denizde boğularak can vermiştir.

Kabûlî İbrahim Efendi'nin şimdilik bilinen tek eseri *Divan*'ıdır. Yapılan araştırmalar neticesinde; *Kabûlî Divanı*'nın İzmir, Berlin ve Londra'da olmak üzere üç yazma nüshasının bulunduğu tespit edilmiştir.

MÂNÎ (doğ.??-öl.1007/1598-99)⁴⁸

Asıl adı Mehmed olan Mânî, 16.yüzyıl Divan şairlerindedir. Daha çok Şeyh Mehmed ve Mehmed Çelebi namı ile tanınmıştır. Kanunî Sultan Süleyman dönemi âlimlerinden ve kadılarından Çolak Ali'nin küçük oğlu ve Mevlânâ Abdurrahman Efendi'nin küçük kardeşidir. Mevcut kaynaklarda doğum yılı ve yeri hakkında bir bilgi yoktur.

Mânî, medrese tahsilinden sonra, Anadolu Kazaskeri Mevlânâ Ahmed Efendi'ye intisap etmiş, ancak bu süreçte Mollâ Ahmed Efendi'nin yanında oldukça sıkıntılı günler geçirmiş olacak ki aynı zamanda Şeyhü'l-islâm Ebussuud Efendi'nin damadı olan Şeyhü'l-islâm Malûl-zâde Mehmed Efendi'ye intisap ederek ondan ders almış ve yine ondan mülazım olmuştur.

Muhtelif yerlerde kadılık ve müderrislik yapan Mânî maddî bakımdan çok sıkıntılı günler geçirmiştir. Şair, Mollâ Ahmed Efendi için yazdığı nesib bölümü Şitâiyye olan ve oldukça canlı tasvirler içeren kasidesinde, çektiği sıkıntıları dile getirdikten sonra, Mollâ Ahmed Efendi'den Mollâ Fenarî Medresesi'ne tayin edilmesini ister:

Bu ve benzeri isteklerine bir türlü ulaşamayan Mânî, bir müddet sonra Serdar Güzelce Mahmut Paşa'ya intisap etmiş ve bu zatın delâletiyle 1007/1598-99'da Ordû-yı Hümâyûn kadılığına getirilmiştir. Ancak şairin ömrü bu görevde uzun

⁴⁸ “Şener Demirel, “Mânî”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=975>”, (15.02.2019).

süreyle kalmasına yetmemiş ve aynı yıl içinde, kendi ifadesiyle, 1007/1598-1599'da bu dünyadan murat alamadan ölmüştür.

Mânî'nin ölüm yeriyle ilgili olarak sadece *Riyâzî Tezkiresinde* ve *Eslâf*'ta bir bilgi bulunmaktadır. Söz konusu kaynaklara göre Mânî, Razgrad kasabasında bulunan Maktul İbrahim Paşa Câmîî'nin bitişiğindeki hazirede medfundur.

NEF'Î, Ömer Efendi (doğ.980?/1572?-öl.1044/1635)⁴⁹

Asıl adı Ömer olan Nefî, Erzurum'un Hasankale (Pasinler) ilçesinde doğdu. Bu yüzden kaynaklarda Erzenü'r-rûmî Ömer Bey, Erzenü'r-rûmî Ömer Efendi diye anılır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmese de 980/1572 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Dedesi Mirza Ali Paşa, babası Mehmed Bey'dir. Soylu bir aileye mensup şairin baba ve dedesi sancak beyliği yapmıştır. Babası Mehmed Bey'in, Kırım hanına nedimlik yaptığı, bu nedenle ailesini ihmal ettiği *Sihâm-ı Kazâ*'daki bir hicivden anlaşılmaktadır. Çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgi bulunmayan Nefî'nin iyi bir medrese eğitimi gördüğü, Arapçayı özellikle Farsçayı, Fars edebiyatını iyi bildiği anlaşılmaktadır. Şiire genç yaşta başlamış olan Nefî üzerinde, şair olan babasının ve o sırada Erzurum'da defterdar olarak görev yapan tarihçi Gelibolulu Âlî'nin önemli etkisi vardır. Hatta ilk dönem şiirlerinde kullandığı zarara mensup anlamına gelen “Darrî” mahlası, Âlî tarafından “Nefî” mahlasıyla değiştirilmiştir.

Nefî; I. Ahmed (1603-1617), II. Osman (1618-1622), IV. Murad (1623-1640); I. Mustafa (1617-1618/1622-1623) gibi üçü şair dört padişahın saltanatına tanıklık etmiş olsa da özellikle I. Ahmed ve IV. Murad'ın ilgisine mazhar olmuş, IV. Murad devrinde şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Kendisi gibi sert mizaçlı sultanla iyi bir diyalog kurmuş, onun ilgi ve iltifatını kazanmış, on iki kaside sunmuştur. Şairin en fazla ilgi ve iltifat gördüğü bu dönem, aynı zamanda azledilme ve sıkıntıları da sıkça yaşadığı bir dönem olmuştur. Üstün bir sanat gücüne sahip olan Nefî, sıradışı tavır ve davranışları, ölçüsüz söylemleri dolayısıyla sıkıntılı bir hayat sürmüştür; acı tecrübelerle rağmen çizgisini değiştirmemiş, sonunda dilinin kurbanı olmuştur. Ölümü hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Vezir Bayram Paşa'yı hicvettiği için IV. Murad'ın izniyle boğdurulup denize atıldığı en yaygın görüştür.

⁴⁹ “Bahir Selçuk, “Nefî, Ömer Efendi”

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911>, (16.02.2019).

IV. Murad aleyhine yazdığı ya da düşmanlarınca kendisine isnat edilen ağır bir hicivden dolayı padişahına gazabına uğramış olduğu da rivayetler arasındadır. Gerekçesi tam olarak bilinmese de hiciv yüzünden öldürüldüğü kesin olan şair, Bayram Paşa'ya teslim edilmiştir. Nefî, Ocak 1635'te (Şaban 1044) Çavuşbaşı Boynueğri Mehmed Çavuş tarafından sarayın odunluğunda kementle boğdurulmuş, cesedi denize atılmıştır. Bunun yanında *Sihâm-ı Kazâ*'nın bir nüshasında şairin İstanbul Sirkeci İskelesi yakınlarında mezarının bulunduğu belirtilmekte ayrıca Mevlânâ dergahı içindeki Hadîkatü'l-ervâh'ta kendisine bir mezar atfedilmektedir.

Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Sihâm-ı Kazâ ve Tuhfetü'l-Uşşâk Nefî'nin eserleridir.

NEV'Î, Yahyâ (doğ.940/1533-34-öl.1007/1599)⁵⁰

Asıl adı Yahyâ'dır. Şiirlerinde Nev'î mahlasını kullanmıştır. 940/1533-34 yılında Malkara'da doğan Nev'î'nin babası, Ankara'dan gelip Malkara'ya yerleşen Nasuh Halîfe'nin oğlu Pîr Ali, annesi, "Muammediye" yazarı Yazıcıoğlu Mehmed'in soyundan gelen bir hanımdır. İlk eğitimini tasavvuf konusunda bilgili bir kişi olan babası Pîr Ali'den alan Nev'î, 957/1550 yılında İstanbul'a gitmiş "Ahaveyn" diye bilinen iki kardeşten Karamânî Ahîzâde Ahmed Efendi'nin Davutpaşa Medresesi'nde ve Karamânî Ahîzâde Mehmed Efendi'nin Sahn Medresesi'ndeki derslerine devam etmiştir. Bu dersleri sırasında Hoca Sâdeddin, Bâkî, Remzî-zâde, Hüsrev-zâde, Üsküplü Vâlihî, Edirneli Mehmet Mecdî, Cevrî ve Camcı-zâde gibi geleceğin önemli şâir ve simalarıyla tanışmak ve arkadaşlık etmek olanağını bulmuştur. Mülazimlik ve müderrislik görevlerinde bulunmuş, kadılık görevine atılmış ancak istemediği bu göreve başlamadan şehzade hocalığı görevine getirilmiştir. 30 Zilkaade 1007/24 Haziran 1599 tarihinde vefat eden Nevî'nin, bütün sahip olduklarını ihtiyaç sahiplerine dağıttığı için, cenaze masraflarını karşılayacak parası çıkmamış, cenaze masrafları padişah tarafından karşılanmış ve cenazesi Şeyh Vefâ Câmîi haziresinde, Şeyh Şaban Efendi'nin yanına, defnedilmiştir.

Eserleri: *Divan, Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn, Hasb-i Hâl, Keşfü'i-hicâb min vechi'l-kitâb, Netâyicü'i-fünûn ve mehâsinü'l-mütûn, Nevâ-yı uşşâk, Faslun fî*

⁵⁰ "Mustafa Nejat Sefercioğlu, "Nev'î, Yahyâ", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>", (16.02.2019).

fazâleti'l-işk, Fezâilü'l-vüzerâ ve hasâilü'i-ümerâ, Risâle-i Şikâyet-i rûzigâr, Sinan Paşa'ya mektup, Tercüme-i münşeât-ı Hâce-i Cihân, Muhassısü'l-keâm, Şerh-i Risâle-i Kudsiyye, Şerh-i hakâyikü'n-nûr, Risâle-i mantık, Risâle-i kelâmiyye' dir.

Nİ'METÎ (doğ.1020?/1611?-öl.1060/1650)⁵¹

Asıl adı Ni'metullah olup Bursa'da doğdu. Nakibüleşraf Bursalı Ali Efendi ahfadından Seyfullah-zâde Mehmed Efendi'nin oğludur. Nakîb-zâde sanıyla tanındı. On yedinci atadan Hz. Hüseyin'e bağlıdır. Ni'metî, Bursa Mahkemesi'nde başkâtiplik yaptı ve güzel yazısıyla meşhur oldu. Ünlü bir üstad olan Eyyûb-zâde Mikâtî Muslu Çelebi'den hesaba dair ders aldı. Ölüm tarihi için kaynaklarda 1060/1650 ve 1070/1660 yılları verilir. Bursa Pınarbaşı Mezarlığı'na defnolundu. Sebzî, ölümüne şu tarihi düşürdü: "Gitdi yâ âh Ni'metî Çelebi". İsmail Belig, onun yaşının henüz kırka ulaşmadan vefat ettiğini söylemektedir. Bu durumda Ni'metî'nin yaklaşık olarak 1020/1611 yılında doğduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ni'metî'nin *Dîvân*, *Tuhfe-i Ni'metî* ve *Mecmû'a-i Mu'ammeyât* olmak üzere üç müstakil eseri ile noktasız harflerle yazılmış ve bir mecmua içerisinde yer alan iki adet mensur mektubu bulunmaktadır.

Tezkirecilerin de üzerinde ittifak ettikleri nokta Ni'metî'nin her şeyden önce ilim adamı oluşudur. Şairin kardeşi Şeyhî Çelebi de kendisi gibi ilim erbabı ve şairdir. Şairin ve kardeşinin hatları da çok güzeldir. Sosyal hayatta önemli bir yere sahip olan Ni'metî; ilim adamı, şair müderris ve başkâtip kimlikleriyle topluma önemli hizmetlerde bulunmuştur. Toplumda sevilen bir kişiliğe sahip olup şair, nüktedanlığıyla tanınır. Özellikle üst derecede hakim ve kadıların sohbetlerinde aranan kişidir. Mülayemeti, içerisinde bulunduğu dönemin eksikliklerini eleştirmesine mani olmamış, başta rüşvet olmak üzere birçok konuyu acımasızca tenkit etmiştir. Ni'metî bir muamma ustasıdır. İsmail Belig onun bu yönünü "Fenn-i mu'ammâda dahi hayli nâm çıkarmıştır." sözleriyle dile getirir ve onun noktasız harflerle mensur bir metin ortaya koyacak kadar inşa sahasında maharetli biri olduğunu ifade eder.

⁵¹ "Mehtap Erdoğan, 'Ni'metî', <http://www.turkedebiyatuisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1452>", (16.02.2019).

RAHMÎ (doğ.??-öl.975/1567-68)⁵²

Asıl adı Pîr Muhammed/Mehmed olan şair, kaynaklarda Rahmî, Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi olarak anılmaktadır. Bütün kaynaklar Rahmî'nin adı ve Bursalı olduğu konusunda birleşmektedirler. Rahmî, Bursa'da doğmuş, fakat burada fazla kalmamış, küçük yaşlarda İstanbul'a gelmiştir. Doğum tarihi konusunda ise elde doğrudan bir bilgi bulunmamaktadır.

XVI. yüzyılın renkli simalarından olan Rahmî'nin mevcut bilgilere göre dört adet manzûm eseri bulunmaktadır. Bunlardan ilki *Divan*'dır. Diğer eserleri ise *Gül-i Sad-Berg*, *Şâh u Gedâ*, *Yenişehir Şehrengizi*'dir. Rahmî'nin şiirlerinin konusu umûmiyetle aşk, aşk yüzünden çekilen sıkıntılar, ayrılık, hasret, sevgili ve sevgilinin dudağı, yanağı gibi güzellik unsurlarıdır. 1567-68 yılında vefat etmiştir.

RÛHÎ, Bağdatlı (doğ.941/1534-1535 -öl.1014/1605-1606)⁵³

Rûhî, Bağdat'ta 941/1534-1535'te dünyaya geldi. Adı Osman, mahlası Rûhî'dir. Bağdat'ta doğup büyüdüğü için Rûhî-i Bağdâdî (Bağdatlı Rûhî) diye tanındı. Doğumu, Osmanlı Sultanı Kanunî (1520-1566)'nin 940/1533-1534 yılında Bağdat'ı fethinden hemen sonraya rastlar. Rûhî'nin babası, Bağdat'ın fethi sırasında Beğlerbeği Ayas Paşa ile beraber Bağdat'a gelerek oraya yerleşen Türklerdendir.

Rûhî'nin eğitimi hakkında fazla bilgi yoktur. Eğitimi Bağdat ve civarında tamamladığı tahmin edilmekle beraber nerelerde ve kimlerden dersler aldığı bilinmez. Ancak daha sonra Bağdat'tan ayrılmış ve birçok paşanın maiyetinde çalışmıştır. Kaynaklar onun seyahate düşkün olduğunu, farklı yerleri görmekten büyük zevk aldığını ve bu yüzden Necef, Kerbela gibi Bağdat yakınlarından başka Şam, Erzurum, Hicaz hatta İstanbul ve Konya'da bulunduğunu bildirmektedirler.

Kanunî (1520-1566)'nin padişahlığı döneminde dünyaya gelen, gençlik ve tahsil devri Kanunî dönemine tesadüf eden Rûhî, onun ile birlikte Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595), Sultan III. Mehmed (1595-1603) olmak üzere dört padişah devrini idrak etmiş ve Sultan I. Ahmed (1603-1617) zamanında 1014/1605-1606'da Şam'da ölmüştür.

⁵² “Mustafa Erdoğan, “Rahmî, Bursalı Pîr Mehmet”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>, (15.02.2019).

⁵³ “Nihat Öztoprak, “Rûhî, Bağdatlı”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>, (17.02.2019).

Bağdatlı Rûhî, Zâtî (ö. 1547) ve Muhibbî (ö. 1566) gibi klâsik Türk edebiyatının en çok gazel yazan şairlerindedir. Divanında yer alan 1115 gazeliyle onu gazel şairi olarak nitelendirmek mümkündür. Gazellerinde lirik bir söyleyiş tarzı ve rintçe bir eda vardır. Bazı âşikane gazelleri aslında na't veya şefaatiname türündendir. Mevlânâ (ö. 1273), Fuzûlî (ö. 1556) ve benzerlerinde rastladığımız bu tür gazellerde sevgili ile kastedilen Hz. Peygamber'dir. Bazen de sevgili ile Allah kastedilmektedir. Divan'da bu çeşit âşikane ve rindane gazellerin sayısı az değildir. Bütün bunlara rağmen Rûhî; Mevlânâ (ö. 1273) ve Yunus Emre (ö. 1320) gibi bir mutasavvıf değildir.

Rûhî, asıl şöhretini terki-bendiyle yapmıştır. Her bendi sekiz beyitten oluşan 17 bendlik terki-bendi yazıldığı dönemden Ziya Paşa (ö. 1880)'ya kadar her devirde okunmuş, sevilmiş ve bu terki-bende birçok nazire yazılmıştır. Hiciv türünün şaheserlerinden biri kabul edilen bu eseri ona, edebiyat tarihinde mümtaz bir yer edinmesini sağlamıştır. Bu manzumede insanın yapısı, sosyal hayatın insan üzerindeki etkisi, sosyal dengesizlikler; toplumda çıkarıcı, şahsiyetsiz kişilerin durumu, adaletsizlik vb. konular tasvir, tenkit ve hicv edilmiştir. Terki-bende, yazıldığından itibaren birçok şair tarafından nazire yazılmıştır. Cevrî (ö. 1654), Arpaeminizâde Mustafa Sâmî (ö. 1734), Levhî (ö.1751), Kabûl-i Edirnevî (ö. 1829), Leylâ Hanım (ö. 1848), Ziya Paşa (ö. 1880), Naci (ö. 1893), Fehim, Abdî, Kandiyeli Ali Râşid Efendi, Ayetullâh ve Receb Vahyî'nin nazireleri bunlardan bilinenlerdir. En meşhuru ise Ziya Paşa tarafından 1870'te yazılan naziredir. Ziya Paşa'nın naziresi, nazirecilik geleneğinin en başarılı örneklerinden biridir denilebilir.

SÂDIK, Edirneli (doğ.??-öl.997/1588)⁵⁴

Edirne'de doğdu. *Dîvân*'ının zahriyesinde ismi Ahmed Bin Yusuf olarak geçer. Hayatı ve eğitimi hakkında ayrıntılı bilgi yoksa da Anadolu Türkçesi yanında Çağatayca, Farsça ve Arapça şiirlerinin de olması onun iyi bir eğitim görmüş olduğunu göstermektedir.

Ahdi, Sâdik'ı "ehl-i kalem kısmından", Gelibolulu Âlî ise "sipah kısmından" olarak tanımlar. Bu durum, şairin mahlasının yanına muhtelif kaynaklarda "bey" ya da "çelebi" unvanının getirilmesine sebep olmuştur. Fakat şairin asıl mesleği

⁵⁴ "Arif Sunal, "SÂDIK, Edirneli",

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810>", (17.02.2019).

sipahiliktir. Şair, *Dîvân*'ında bazı tahmislerin başlığında Sâdık mahlasının yanında “bey” unvanını da kullanmıştır. Aynı zamanda hattat olan şairin pek çok eser tahrir ve istinsah ettiği ayrıca kendi şiirlerini kendisinin yazdığı bütün kaynaklarda ittifakla kabul edilir.

Sadık'ın bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. 188 varaktan oluşan divan müretteptir ve baştan sona tevhid ve na't türleri merkez alınarak yazılmıştır. *Dîvân*'da 736 adet Anadolu Türkçesi, 90 adet Çağatay Türkçesi, 85 adet Farsça 44 adet Arapça ve 35 adet Arapça-Farsçayla yazılmış toplam 990 şiir bulunmaktadır.

SÂÎ, Mehmed Sâî Efendi (doğ.??-öl.941/1534)⁵⁵

Divan-ı hümâyun hademelerindendi. Fatih döneminden itibaren sarayda çalışmaktaydı ve yaşlandığı için emekli edildi. Aynı zamanda hattattı. 941/1534'te vefat etti.

SELÎSÎ, Baldırzâde (doğ.??-öl.1060/1650)⁵⁶

Mehmed Selîsî Efendi, Tokatlı Ali Dedezâde müderris Mustafa Efendi'nin oğludur. Bursa'da doğdu. Mehmed Selîsi Efendi, iyi bir tahsil gördü. Arapzâde Abdürraûf Efendi'den mülazım oldu. Sırasıyla Bursa Molla Fenârî, Lala Şahin Paşa, İstanbul Davud Paşa, Bursa Yıldırım Bâyezîd, İstanbul Ayşe Sultan, Sahn-ı Semân, Bursa Sultaniye ve Üsküdar Valide Sultan Medreseleri'nde müderrislik yaptı. Üsküdar ve bir yıl kadar sonra da Mekke kadılığına tayin edildi. Azledildikten sonra arpalık ile Bursa'da emekli oldu.

Recep 1060/Haziran-Temmuz 1650'de Bursa'da vefat etti. Bursa'da Abdal Mehmed Camii haziresinde babasının yanında medfundur. Âsımî'nin “El açup Hakk'a didüm Âsımiyâ târîhin/ Kerem-i Hakk'a mukârin ola Baldırzâde” ve Nâzikî'nin “Hulk-ı cemîle didiler târîh-i fevtin Nâzikâ/ Gitdi Baldırzâde 'azm idüp cenâna dünyeden” beyitleri vefatına tarihtir.

Fıkıh, tarih ve tabakat konularında eserleri bulunan Mehmed Selîsî Efendi'nin *Dîvân*'ı olup olmadığı bilinmemekle birlikte tespit edilen başlıca eserleri şunlardır: *Ravza-ı Evliyâ (Vefâyât-nâme)*, *Hâşiye alâ Şerhi'l-Miftâh*, *Fazâ'il-i*

⁵⁵ “Filiz Kılıç, “Sâî, Mehmed Sâî Efendi”,

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5073>”, (17.02.2019).

⁵⁶ “İsmail Hakkı Aksoyak, “Selîsî/Mehmed, Baldırzâde Şeyh Mehmed Selîsî Efendi b. Mustafa Efendi b. Tokedî Ali Dede”,

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7239>” (17.02.2019).

Haremeyn-i Şerîfeyeyn, Cevâmiu'l-Meşâyihîn, Hâşiyetü'l-Eşbâh, Târîh-i Mekke, Sukûk, Binâ-yı Ka'be'ye Dair Üç Risâle, Mecmua-ı Sakk, Eşrefoğlu Menâkıbı.

SEMÂÎ, Sultan Dîvânî (doğ.852/1448-öl.936/1530)⁵⁷

Asıl adı Mehemmed olan Sultan Divanî, Abâpûş Bâlî Çelebi (ö. 890 / 1485)'nin oğlu, Mevlânâ'nın torunuydu. Afyon'da doğdu. O, baba tarafından Germiyan oğullarına, ana tarafından Mevlânâ'ya mensuptu. İlk tahsilini babasından ve Afyon Mevlevîhanesi'ndeki diğer Mevlevî dervişlerinden görmüş olan Sultan Divanî, Süleyman Şah'ın dedesi Yakup Bey tarafından Afyon'da yaptırılarak oraya vakfedilen, Mevlevî Dergâhı'na şeyh oldu. Burada şeyhlik yaparken, sık sık Hıdırlık Dağı tepesindeki Dedem İni'ne çekilerek ibadetle meşgul oldu.

Âlim ve ârif bir zat olan Sultan Divanî hakkında kaynaklarda pek çok menkıbe vardır. O'na "Divânî" adının verilmesine neden olan olay, şöyle anlatılır: Timur Konya'ya uğrayarak, Mevlânâ Dergâhı'nı ziyaret ettiği bir sırada Divan-ı Kebîr'i alıp, Semerkand'a götürmüştür. Timur'un ölümünden 110 yıl sonra, Semerkant'ı işgal eden Şah İsmail, pek çok değerli eşya arasında "Divan-ı Kebîr"i de alarak İran topraklarına gitmiştir. Rivayete göre, bu sıralarda Sultan Divanî, bir gece rüyasında Mevlânâ'dan şu emri almıştır: "Oğlum, benim kitabım uygunsuz ellere geçti, git al da gel." Bunun üzerine, kaynaklarda Sultan Divânî'nin çeşitli tehlike ve güçlükleri göze alarak Tebriz'e gittiği ve Şah İsmail'den Divan-ı Kebîr'i alarak, Konya'ya getirdiği anlatılmaktadır. İşte bu büyük eserin kaybolup gitmesini önlediği için Mehemmed Semâî'ye "Divânî" lakabı verilmiştir. Ayrıca, kendisine meczub diyenlere, meczup değil Hak âşığı olduğunu göstermek için semaa başlaması ve 3 gün durup dinlenmeden sema etmesi üzerine halk tarafından kendisine Semâî mahlasının verildiği de kaynaklarda ayrıca zikredilmektedir. Sultan Divanî, ömrünün sonunda Afyon'da vefat etti ve Mevlevî dergâhına gömüldü. Şah Çelebi (öl. 1001 / 1592), onun vefatına tarih söylemiştir:

Olup dil-sîr seyr-i enfüs ü âfâk u nâ-gâhı

Verâ-yı perde-i gayba çekince peyker-i cânı

Didi târihini bir müstmend-i derd-i hicrânı

Bekâ mülkine çekdi 'askerin hicrânı

⁵⁷ "Nilgün Açık Önkâş, "Semâî, Sultan Dîvânî", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3620>", (17.02.2019).

Kaynaklarda Bağdatlı Rûhi ve Zâtî ayarında bir şâir olduğu belirtilen Sultan Divanî'nin, kuruluş ve üslûp açısından sağlam, Farsça ve Türkçe dervişâne, âşıkâne şiirleri vardır. O, Divan şiirinin ortak kelime ve mazmunlarını kullanan, aruza ve dile hakim, Divan şiirinin hayal dünyasını yansıtan şiirler söyleyebilen bir şâirdir. Kaynakların usta bir şâir olduğunda birleştiği Sultan Divanî, şiiri daha çok düşüncelerini aktarmada vasıta olarak görmüştür. Şiirlerinde Şems-i Tebrîzî, Mevlânâ, Hüsameddin Çelebi, Sultan Veled gibi tarikat ve soy büyüklerini medh eden manzumeler yazmıştır.

SIRRÎ, Mehmed Sırrî Efendi (doğ.??-öl.982/1574)⁵⁸

Memleketi kaynakların ittifakıyla Trabzon'dur. Asıl adı Mehmed'dir. "Muzaffer Sırrısı" lakabıyla bilinen şairin ailesi ile ilgili bir bilgi bulunmamakla beraber lakabına bakarak babasının Muzaffer adında biri olduğu söylenebilir. Eğitiminin ardından bazı katipliklerde bulundu. Şehzade Sultan II. Selim'in hizmetkârlarından Celal Bey ile tanışarak onun sohbet meclislerinin müdavimi oldu. Sırrî, Sultan III. Murad şehzade iken de onun hizmetinde bulundu. Sultan III. Murad hüsn-i hattı Mehmed Sırrî Efendi'den meşk etti. Rumeli Beylerbeylerinden olan Hasan Paşa şairin çeşitli ilim ve kabiliyetlerle dolu olduğunu görüp şairi katip yaptı. Hasan Paşa vefat ettikten sonra bir müddet zorluk çekti, sıkıntıya düştü. Dönemin önemli merkezlerinden Kütahya'ya gitti. Sultan III. Murad padişah olunca Sırrî'yi divan katipliğine getirdi . Fakat Mehmed Sırrî Efendi, Sultan III. Murad'ın tahta çıktığı 1574 yılı içinde vefat etti. Çok genç yaşta vefat eden şair için Bursalı Cinânî: "Gitti Sırrî mülk-i ukbâya" (982/1584) tarihini düşürmüştür.

Dönemin ünlü hocalarından Yahya Çelebi'nin hizmetinde bulunması ve ondan ders alması ilmî kişiliğinin oluşmasında etkili olmuştur. Başarılı bir şair olan Sırrî aynı zamanda iyi bir hattattır. Yazısı herkes tarafından beğenilen yetenekli bir katip olarak tanınmıştır. Yazdığı her satırın piyasaya sürülen değerli bir ürün gibi rağbet gördüğü belirtilir. Bütün hat çeşitlerinde başarılı olmakla beraber özellikle nestalik yazısı çok beğenilmiştir. Kaynaklar Türkçe yazan Sırrî'nin şiirinin çok beğenildiğini kaydeder. Dili güzel kullanması, hoş ve ferah ifadeler bulması devrinde herkesin ilgisini çekmiştir. Çok yetenekli ve hünerli oluşu beğenilmesinde etkili

⁵⁸ "Hüseyin Gönel, "Sırrî, Mehmed Sırrî Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1876>", (17.02.2019).

olurken, hoş sohbet biri olması da onun devlet ricali tarafından kabul görmesine vesile olmuştur. Bütün tezkirecilerin birleştiği nokta genç yaşta vefat etmesinin daha güzel eserler vermesine engel olduğudur. Şiirlerinin çok güzel ve sözlerinin çok etkili olduğu kabul edilir. Ömrü vefa etseydi büyük bir şair olmakla beraber bir çok eser de verebileceği nakledilir.

TÎĞÎ, Mehmed Bey (doğ.??-öl.1027/1617)⁵⁹

Edirnelidir. Asıl adı Mehmed olan şair Tiğî mahlasını kullandı. Riyâzî, şairin Üsküplü olduğunu belirtir. Edirne sarayında yetişti ve buradan sipahi olarak çıktı. Daha sonra Dergâh-ı Âlî’de müteferrika oldu. Bu görevinin dışında Edirne’de ihtisap ağalığı yaptı.

Tiğî, Kemâlpaşazâde’nin *Nigârîstan* adlı eserini Farsça’dan Türkçe’ye tercüme etmiş fakat müsvedde halinde kalan bu eser daha sonra kaybolmuştur. Kaynaklar şairin bir de divanı olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda güzel tarih manzumeleri olan şairin, Edirne’deki tarihi Ali Paşa kapalı çarşısının ve Selimiye Camii’nin yapılışına yazdığı tarihler çok meşhurdur.

TÎRÎ, Okçu-zâde Tîrî Çelebi (doğ.??-öl.??)⁶⁰

Tîrî’nin hayatı hakkında tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 16. yüzyılın ortalarında yazılmış olan ve tezkire niteliği taşıyan bir şiir mecmuasında “*Okçu-zâde Tîrî Çelebi fermâyed*” ibaresiyle kayıtlı şaire ait bir gazel bulunmaktadır. Bu mecmuanın yazıldığı dönem ve mecmua derleyicisinin mecmuada şiirleri bulunan ölen veya daha önce yaşamış bazı şairler hakkında kullandığı “merhûm, mağfûr, selefden, sâbıkda” gibi birtakım ifadeleri Tîrî hakkında kullanmaması göz önünde bulundurulduğunda şairin, 16. yüzyılın ortalarında hayatta olduğu düşünülebilir.

UBEYDÎ, Abdurrahman Çelebi (doğ.??-öl.981/1573)⁶¹

Ubeydî’nin asıl adı Abdurrahman olup doğum tarihi bilinmemektedir. *Riyâzî*’ş-*şu’arâ*’da ise şairin adı “Abdurrahman Çelebi” şeklinde

⁵⁹ “Şerife Ördek, “Tiğî, Mehmed Bey”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2365>”, (17.02.2019).

⁶⁰ “Yunus Kaplan, “Tîrî, Okçu-zâde Tîrî Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1027>”, (18.02.2019).

⁶¹ “İsmet Şanlı, “Ubeydî, Abdurrahman Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1694>”, (18.02.2019).

geçmektedir. Edirne'de doğdu. Babasının adı, çeşitli kaynaklarda “Nebî Efendi”, “Nebî Halife” veya “Nebî Dede” (ö. 951/1545) şeklinde belirtilmiştir. Şairin babası, döneminde halkın, âlimlerin ve padişahın saygısını kazanmış veli bir vâiz olarak tanınmıştı. Ubeydî, Nebî Halife'nin çocuklarının en büyüğüdür. Eğitime küçük yaşlardan itibaren başlayan Ubeydî, devrin usulüne göre çeşitli ilimleri tahsil etmiş, Farsçayı iyi derecede öğrenmiş, musıkî ve muama ilimleriyle yakından ilgilenmiştir. Muamma ilmini, dönemi şairlerinden Emrî'den tahsil eden şair, muamma yazmada Emrî'yi takip etmiştir. Musıkî alanında, hem besteleriyle -özellikle bestelediği murabbalarıyla- hem de icrâlarıyla devrin önde gelen isimlerden biri olmuştur. Ubeydî, henüz danişmend olduğu sıralarda yazdığı bir şirini, Sultan Süleyman'a takdim etmiş ve bunun üzerine kendisine ulûfe verilerek padişahın özel duacı ve hizmetkârları arasına alınmıştır. Tezkireciler arasında Ubeydî'nin ölüm tarihine ilişkin ihtilaf bulunmaktadır. 980/1572 yılında vefat ettiğini söyleyen tezkireciler var iken Fâizî, şairin ölüm tarihinin 981/1573 olduğunu ifade etmiş ve söz konusu tarih için “*Âh fevt oldı muharremde Ubeydî Çelebi*” mısrasını tarih düşürmüştür. *Tuhfe-i Nâilî*'de şairin ölüm tarihinin 981/1573 olduğu belirtilerek Hasan Çelebi, Mustafa Âlî, Beyânî ve Hibri'nin verdikleri tarihlerin yanlış olduğu ifade edilmiştir.

Ubeydî'nin bilinen ve elde bulunan tek eseri Dîvânı'dır. Ubeydî Dîvânı; 5 kaside, 2 terkîb-bend, 1 tercî-bend, 2 müseddes, 17 muhammes, 6 murabba, 5'i Farsça 345 gazel, 7 tarih, 6 kıt'a, 15 matla', 1'i Farsça 6 müfred, 6'sı Farsça 160 mu'ammâdan oluşmaktadır.

Ubeydî, çeşitli kaynaklarda belirtildiği ve şiirlerinden anlaşıldığı üzere belâgat ve musıkîye hâkim bir bestekâr ve icrâcı; sade bir dille âşıkâne şiirler yazan, rindane bir kişiliğe sahip, muamma ilmine vâkıf ve yaşadığı dönemde şiirleri halk arasında beğenilerek okunan tanınmış bir şairdir.

ULVÎ, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi (doğ.?-?-öl.993/1585)⁶²

Asıl adı Mehmed'dir, Terzi-zâde lakabıyla tanınır. Doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbulludur ve danişmend zümresindedir. Şehzâde Selim'e sunduğu kasidelerle onun iltifatına mazhar olarak pek çok ihsanına nail olur ve içinde bulunduğu ilmî ve edebî çevreyi iyi değerlendirip kendini yetiştirerek gözde

⁶² “Esmâ Şahin, “Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3891>”, (18.02.2019).

şairlerinden biri durumuna gelir. Hamisi Turak Çelebi'nin katledilmesi üzerine yazmış olduğu *Dil harâba varıyor sîneye cânân gelsün / Şehri hâlî komasun tahtına sultân gelsün* şeklindeki matlaı dilden dile dolaşarak Kanûnî Sultan Süleyman'ın kulağına ulaşır. Bundan rahatsızlık duyan sultan şairin hapsi ve katli için ferman çıkarır. Bunun üzerine Ulvî çareyi kaçmakta bularak uzun bir müddet ortadan kaybolur. II. Selim'in tahta çıkışıyla birlikte tekrar İstanbul'a dönerek sultanın himayesine girer. Gurbette geçirdiği korkulu günler sonucu yakalandığı kuruntu hastalığı nedeniyle şaraba müptela olmuştur. Hayatının son dönemlerini zelil, sefil, hasta ve yalnız halde geçirerek 993/1585'te İstanbul'da ölür ve Galata Mezarlığı Kanlı Kozlar mevkiinde defnedilir. Yenipazarlı Vâlî şairin ölümüne *İçüp Ulvî bekâ câmunı geçdi bezm-i mihnetden* diyerek tarih düşürmüştür.

Ulvî'nin en önemli eseri *Dîvân*'ıdır. Eksik ve düzensiz olmakla birlikte bugün yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde divanın nüshaları bulunmaktadır. Ayrıca pek çok mecmuada şiirlerine rastlanır. Şairin ayrıca 964/1556'da kaleme aldığı bir *Manisa Şehrengizi* bulunmaktadır.

Terzi-zâde Ulvî döneminin renkli söyleyişe sahip kabiliyetli şairlerindedir. Şiirleri akıcı bir edaya ve dokunaklı bir manaya sahiptir. İham ve tevriye sanatlarıyla söyleyişine güç kazandırmıştır. Özellikle gazel ve kasidelerinde başarılı olan şairin gazelleri orijinal hayal ve mazmunlarla dolu, kasideleri ise farklı ve kendine özgüdür. Bazı kasidelerinde kendi icat ettiği bir söyleyiş tarzı yakalamıştır.

ÜMÎDÎ, Ahmet (doğ.??-öl.979/1571)⁶³

İstanbul'da doğdu. Asıl adı, Ahmet'tir. Bostan Efendi'nin yanında başladığı öğrenimini Kadı-zâde'den mülazım olarak tamamladı. Önce "Sıdkî" mahlasını kullandı. Devir kaynakları Ümîdî'nin, pek çok hastalığa müptela naif ve zayıf bünyeli biri olduğunu söyler. 979/1571 tarihinde vefat eden Ümîdî'nin ölümüne Cinânî, "*Kat' eyleyüp recâyı gitdi Ümîdî eyvâ*" mısrasını tarih olarak düşürdü.

Ümîdî'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. Bu divanda 4 kaside, 229 gazel ve 1 kıt'a bulunmaktadır.

⁶³ "Yunus Kaplan, "Ümîdî, Ahmet", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1164>", (19.02.2019).

Ümîdî, yazdığı şiirlerde daha çok Bâkî'yi örnek almıştır. Ahdî'ye göre Ümîdî, âşikane gazeller yazmasına ve şiirlerinde birçok parlak manalar bulmada usta olmasına rağmen şairler arasında şöhret bulmadı. Gelibolulu Âlî ise başlangıçta güzel şiirler yazan Ümîdî'nin, Bâkî'nin her şiirine nazire yazarak kendi edasını yitirdiğini; hatta yazdığı bu şiirleri divan hâline getirmesi karşısında herkes tarafından ayıplandığını söyler.

VEYSÎ, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed (doğ.969/1561-öl.1037/1628)⁶⁴

969/1561 yılında, Alaşehir'de doğan Veysi'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed diye geçer. Mehmed adında Alaşehirli bir kâdının oğlu olan Veysi'nin bazı kaynaklarda Veysi-i Üskübî olarak kaydedilmesi, uzun süre Üsküp'te çalışması ve Üsküp'e yerleşerek burada ölmesinden kaynaklanmaktadır. Üsküp'te 14 Zilhicce 1037/15 Ağustos 1628 tarihinde altmış sekiz yaşında vefat etti.

Veysi'nin, uzun boylu, güzel yüzlü, tatlı dilli, latifeyi seven, açık sözlü, eleştiriye eğilimli; toplumsal olaylara, özellikle haksızlıklara karşı ilgisiz kalmayan, aleyhine de olsa onları eleştirmekten geri durmayan bir karaktere sahip olduğu; bundan dolayı da seveni kadar sevmeyeni de çok olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır.

Eserleri: *Dürretü't-tâc fî-sîreti sâhibi'l-mi'râc, Hâb-nâme, Münşe'ât, Fütûh-ı Mısır, Meraca'l-bahreyn fî-ecvibe 'alâ-i'tirâzâti'l-Cevherî, Düstûru'l-amel fî-mübâhâti'l-ibâdât, Gurretü'l-'asr fî-tefsîri sûreti'l-'asr, Hediye'tü'l-muhlisîn ve tezkiretü'l-muhbitîn, Dîvân, Hicviyye.*

Veysi, daha çok bir münşî ve nâsir olarak tanınmıştır, ancak o, aynı zamanda bütün şuara tezkirelerinde kendisine yer bulabilecek dirayette bir şairdir. Klasik edebiyatın geleneksel imkân ve teknikleri çerçevesinde, genellikle aşk ve güzellik temalarını işleyen şair, edebi sanatları kullanmadaki becerisi ve söz varlığındaki seçiciliği ile akıcı bir dil geliştirebilmiştir. Sosyal fayda prensibi doğrultusunda kaleme aldığı şiirlerinde atasözü ve deyimleri kullanması, onun hikemî tarza yatkınlığını göstermektedir.

⁶⁴ “Süleyman Çaldak, “Veysi, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed”, <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>”, (19.02.2019).

ZÂTÎ (doğ.876/1471-öl.954/1547)⁶⁵

16. asır şairlerinden olan Zâtî, 876/1471 yılında Karesi Vilayetine bağlı Balıkesir kasabasında fakir bir çizmecinin oğlu olarak dünyaya geldi. Zâtî ismini mahlas olarak kullandı. Asıl isminin ne olduğu hususunda ihtilaf vardır. Eğitimi hususunda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte kaynaklarda bir hocanın rahle-i tedrisinden geçmediği, kendisindeki şairlik yeteneğinin yanında çok az Farsça bildiği, şiirde ilerlemek için gerekli bilgileri edinmeye çalıştığı, sarf ve nahiv tahsil ettiği, bu arada Müneccimzâde'den remil kaidelerini öğrendiği ifade edilmektedir.

Zâtî, zeki, hareketli, neşeli, coşkun bir ruha sahip, rind-meşreb ve zevk-perest birisiydi. Bu tabiatı dolayısıyla rind-meşreb olanlarla görüşmeye, onlar gibi yaşamaya başladı. Katıldığı şiir meclislerinde kendisindeki şiir yeteneğini farkettiler ve meşhur bir şair olmak üzere talihini denemek ve İstanbul gibi büyük bir şehrin imkânlarından istifade etmek niyetiyle 1500 yılı civarında II. Bayezid'in saltanat yıllarında Balıkesir'den İstanbul'a geldi. Devirlerinde yaşadığı üç padişah'tan (II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman) büyük ilgi görmüş ve kendilerine takdim ettiği kasidelerden aldığı ihsan ve caizelerle de müreffeh bir hayat sürmüştür. Şairin *Dîvân*, *Şem' ü Pervâne*, *Edirne Şehrengizi*, *Letâyif* ve *Mektup* eserleridir.

ZİHNÎ, Abdüddelîl (doğ.958/1551/1552-öl.1023/1614/1615)⁶⁶

İsmi Abdu'd-delîl, memleketi Bağdat olan Zihni'nin hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Zihni'nin kaynaklarda Necef-zâde, Derviş Zihni-i Necef-zâde, Zihni-i Kadîm olarak zikredildiği görülmektedir. Kırım hanlarından Gazâyî mahlasıyla şiirler de yazan Gazi Giray (Ö. 1016/1607)'ın hizmetinde bulunan Zihnî 1023/1614 yılında vefat etti.

Türkçe söylediği başarılı şiirler gibi Farsça şiirler de söylediği zikredilen Zihni'nin *Yusuf u Züleyha* mesnevisi ve Esrar Dede'nin verdiği bilgiye göre *Sâkînâme*'si vardır.

⁶⁵ “Orhan Kurtoğlu, “Zâtî”,

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=802>”, (20.02.2019).

⁶⁶ “Ahmet Doğan, “ZİHNÎ, Abdüddelîl”,

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=784>”, (20.02.2019).

Zihni, 1008/1599-1600 yılında tamamladığı Yusuf u Züleyha mesnevisinde yaşının elliyi bulduğunu söyler. Buna göre eserin kaleme alındığı 1008 /1599-1600 tarihinde elli yaşlarında olan Zihni'nin, 1023/1614-1615'te vefat ettiğinde altmış beş yaş civarında olduğunu, ayrıca doğum tarihinin de 958/ M. 1551/1552 yıllarına tekabül ettiğini söylemek mümkündür.

İyi bir eğitim alan, belâgat ve fesahat gibi güzel sanatlardaki yeteneğiyle fazilet erbabının indinde kıymetli bir yer edinen Zihni, hat ve musiki ilminde de zamanının üstatlarından olmuştur. Kaynakların üslûp sahibi bir şair olarak bahsettikleri Zihni, şiir söylemekteki yeteneği yanında inşâda gösterdiği hüner dolayısıyla da methedilmiştir. Zihni'yi devrinin şöhretli ve itibarlı şairleri arasında değerlendiren Hasan Çelebi, onun mûsikî sanatında gösterdiği hüner yanında, muammayla da çok meşgul olduğunu bildirir.

Kimliği Tespit Edilemeyen Şairler

Dânişî: 126b-165a varakları arasında 1 terki-i bendi bulunmaktadır.

Enîsî: 126b-165a varakları arasında 1 gazeli bulunmaktadır.

Garîbî: 126b-165a varakları arasında 1 terci-i bendi bulunmaktadır.

Meşrebî: 126b-165a varakları arasında 1 tesdisi bulunmaktadır.

Nizâmî Çelebi: 126b-165a varakları arasında 1 tesdisi bulunmaktadır.

Sipâhî: 126b-165a varakları arasında 1 terki-i bendi bulunmaktadır.

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES' AD EFENDİ
BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ' A-İ KASÂ 'İD
(126^b-165^a VARAKLAR ARASI TRANSKRİPSİYONLU
METİN)

126-b

KAŞİDE-İ MERHÛM FİĞÂNİ

(Me^f ulü / Fâ^c ilâtü / Me^f â^c ilü / Fâ^c ilün)

- 1 ^c Azm-i şikâr idince şeh-i qahramân-ı ceng
Ser-geşte oldu havf ile bu nîl-gün neheng
- 2 Aldı kemân-ı Rüstemi Zâl-i felek ele
Derrende cân-verlere atmağ için hadeng
- 3 Kavş-ı kuzah kanadı vü minkârı mâh-ı nev
^c Ankâ-yı çarha cirm-i dıraşşân-ı mihr çeng
- 4 İskender-i zamân ü Nerimân-ı kârzâr
İsfendiyâr-ı ma^c reke Efrâsiyâb-ı ceng
- 5 Sulţân-ı baħr u berr Süleymân-ı şark u ğarb
Şâhib-ķırân-ı dehr ü şehensâh-ı nîk-neng
- 6 Faħr idinürdi ey şeh-i gerdün-kevkebe
Tıtsa rikâbın âşafuñuñ Husrev ü Peşeng
- 7 Kem kullarıñdurur kim atılmışdur uçlara
Sulţân-ı Mışr u şâh-ı ^c Acem Erdel ü Fireng
- 8 Telh olduğına kâm-ı baħr budurur sebeb
Şu oldu havf-ı tîguñ ile zehre-i neheng

- 9 Şol haddedür sükûn u vaķāruñ kim olmaya
Bār-1 girān-1 haşmetüñe kūh-1 Kāf deng
- 10 Arķurı gelmesün diyü şāha hizebr-i kūh
Baş açdı girdi rezme koyup dāmenine seng
- 11 Cāndan ümīdi kesdi görüp tīguñı seng
Gökde bulutla ceng ü cidāl eyleyen peleng
- 12 Olup havāle şıtma gibi gör ki şeşperüñ
Dār-1 cihānı eyledi anuñ başına teng
- 13 Cān atdı Kāfa havf ile Sīmurğ bāl açup
Pervāz urınca nāvek-i şāh-1 huçeste neng
- 14 Her kim içerse kıatre-i peykānuñı geçer
Kıatmışlar aña şu virür iken meger şereng
- 15 Yedüp götürmege şeh-i hāver rikābuña
Tıkdı sipihr şirine zerkār pāleheng
- 16 Çarķuñ ne cānı var ki gele karşıña okuñ
Ger kūh-1 Kāf olursa siper eylemez direng
- 17 Her kim tekāver üzre göre dir seni şehā
Sultān-1 hāver-i felek-i lāciverd-reng
- 18 Destüñe kıonali senüñ ey şāh-bāz-1 kıadr
Oldı sipihr beyzālı ayağına deng
- 19 Bir şūret ile daķı görünürdi midķatüñ
Āyīne-i tabī^c atümi tıtmasaydı jeng

20 Tab‘ -ı Figānī yüksek uçardı Hümā gibi
Şāh-ı yegāne eylese ger raġbet-i küleng

126-bh

KAŞİDE-İ ‘ALĪ

(Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün)

- 1 Sevin ey dil bahār gelse gerek
Bāġa bir gül-‘izār gelse gerek
- 2 Çeker alur ġubārı gönülden
Yine bir rūzigār gelse gerek
- 3 Bezm-i insāna cennet ehlinden
Her çiçek ber-ġüzār gelse gerek
- 4 Seyr-i gül-zār vaġtı irdi diyu
Bir dem içre hezār gelse gerek
- 5 Terk idüp hān-ķāhı şūfīler
Bāġa bī-iġtiyār gelse gerek

127-ah

- 6 Çekilüp ayaġ ayaġ ol bezme
Bāde-i hoş-ġüvār gelse gerek
- 7 Serve reftār semtin öğredici
Bir bölük şīve-kār gelse gerek
- 8 Cām-ı zerden tolu içüp vāfir
Nergīs-i pür-ġumār gelse gerek
- 9 Yāsemenle benefşe seyrin idüp
Bāġa leyl ü nehār gelse gerek

- 10 Şāhsār olsa ʔañ mı sīm-efşān
Şimdi ol kām-kār gelse gerek
- 11 Sūpüre yolları nesīm ʔanı
Husrev-i rūzigār gelse gerek
- 12 Cūylar hār u ʔasları sūrsün
Serv-i bālā-vaʔār gelse gerek
- 13 Hāzret-i şeh Selīm-i Cem-ʕ işret
Gül gibi āşikār gelse gerek
- 14 Müjde olsun çemen ekābirine
Şāh-ı gülşen-güzār gelse gerek
- 127-bh**
- 15 Yine zevʔ itdi bülbul-i gūyā
Yanına şehriyār gelse gerek
- 16 ʔurmasun gülden eylesün şekvā
Şeh-i Cem-iʔtidār gelse gerek
- 17 Sem-ʕ üme irdi nā-gehān bu şadā
Ki bu dem bir ğubār gelse gerek
- 18 Göñül āyīnesini hıfz iken
Şimdi ol hār hār gelse gerek
- 19 Ya-ʕ nī dillerde yir bulamayup
Ğam diyen nā-bekār gelse gerek
- 20 Sen dil-fiğārı yalnız düşürüp
Eyleyüp cāna kār gelse gerek

21 Benüm ise yanumda yārüm yok
Dile gāyetde ʿār gelse gerek

22 Çāre oldur aña fiġānlar idem
Ki baña böyle nār gelse gerek

23 Anı defʿ it ҡuluñ-durur ʿĀlī
Ҙapuña bende-vār gelse gerek

127-a

ҘAŞĪDE-İ CİNĀNĪ

(*Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün*)

1 Bir seher şāhbāz-ı zerrīn ceng
Ҙıldı ʿazm-i şikār içün āheng

2 Encümüñ hayli tārūmār oldı
Bīm-i çengāl ile mişāl-i küleᅡ

3 Zāġ-ı şebden felekde ҡaldı tehī
Āşiyān-ı sipihr-i mīnā-reᅡ

4 Tāʿir-i dil bu şayd-gāh içre
Per döküp ҡalmış idi vālih ü deng

5 İrdi nāgeh şadā-yı münhī-i rāz
Ki olan büm-ı şüm-veş dil-teng

6 Şād-mān ol ki oldı halk üzre
Sāye-güster hümā-yı ferruᅡ-neng

7 Şāhbāz-ı fezā-yı fazl u hüner
Murġ-ı fazlı ki ҡapdı çāpük ü şeng

- 8 Ya' nî kim oldu Bursa'ya hâkim
Şâhib-i nâm u ' izz ü rif' ât u neng
- 9 Zekerıyyâ Efendi kim oldur
Mesned-ârâ-yı kaçır-ı heft-evreng
- 10 Olsa şeh-bâz-ı tab' ı bâl-efşân
' Arşa-i kâ'inât olur aña teng
- 11 Fuçalâyı anuñla vezn itsek
Ėalibâ kimse olunmaz hem-seng
- 12 Menzil olmaz semend-i fikretine
Kaç' ider bir dem içre biñ ferseng
- 13 Yoğdur âyîne-i zamîrinde
İhtimâl-i Ėubâr u şübhe-i jeng
- 14 Gördi taşvîr-i kilik-i dür-bârın
Dil-şikest oldu Ėâme-i erjeng
- 15 Virdi Ėülgüne-i zafer âğir
Ruğ-ı mağşûdına tarâvet [ü] reng
- 16 Dâğ-ı Ėamdan pür oldu cism-i Ėasûd
Anda yoğ zerre deñlü kîn-i peleng
- 17 Nüş olur ' adli ile niş-i belâ
Şîr olur şehd-i luğfi ile şereng
- 18 Ėomamışdur tarâvet-i ' adli
Rûy-ı zâl-i zamânedede erjeng

- 19 Gūş iden hıffetine haml eyler
Olsa elvend bār-ı kadrine deng
- 20 Murğ-ı ma' nā şikār ider dā'im
Kilk-i mu' ciz-nümā elinde hadeng
- 21 Dest-i qahrıyla bāğ-ı dehr içre
Āb-ı engūr içen olur āveng
- 22 Biri mu' vec biri hevā ile pür
Nola merdūd olsa nāy ile çeng
- 23 Gel Cinānī kelāmı muhtaşar it
Sende var ise hūş ile ferheng
- 24 Mihrüñ olduqça cāygāhı esed
Māhuñ olduqça menzili harçeng
- 25 Ola kuṭb-ı murādı üzre müdām
Gerdīş-i çarḥ-ı bī-ķarār u direng

127-b

KAŞİDE-İ BEÇÇE-İ CİNĀNĪ EFENDİ

(Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün)

- 1 Bir 'aceb baḥş eylemiş meclisde erbāb-ı hüner
Böyle baḥşi görmemiş cins-i melek nev' -i beşer
- 2 Gerçi da' vā-yı tesāvī eylemek lāyık degül
Kim bir olmaz seng iken kıymetde elmās u hācer
- 3 Līk 'ārifler semen erbābını yād eyleyüp
Göz terāzūsına almışlar o qavmi ser-te-ser

- 4 Ba' zılar görmüş musāvī ḥazret-i maḥdūm ile
Dā' i-i miskīni kim oldur semīn ü mu' teber
- 5 Şıķlet-i bār-ı şikem anuñ ḥam itmiş ḳāmetin
Bir ḳadem ḳādir degül kim eyleye ' azm-i sefer
- 6 Oturursa ḳalḳamaz bī-çāre olmuş bī-mecāl
Ḳalḳayın dirse zuhūr eyler o dem kār-ı diger
- 7 Ol sebebden kim irişmez elleri eṭrāfına
Dest-yār olmuş melāḥat destine şām u seḥer
- 8 Bir ikisi ḥazret-i maḥdūmı tercīḥ eylemiş
Gelmesün mir 'āt-ı ḳalb-i pākine gerd-i keder
- 9 Ba' zılar ammā beni maḥdūma ḡālibdür dimiş
Ara yirde ḥayli baḥş olmuş müfīd ü muḥtaşar
- 10 ' Āḳıbet lāḡar semīni fark idüp bu mebhāşı
Böyle faşl itmiş gelüp bir merdüm-i ' ālī-nazar
- 11 Bende-i miskīne maḥdūmuñ olursa cāmesi
Ola ol-dem ḥükm-i da' vā-yı tesāvī cilve-ger
- 12 Mes' ele her vech ile ma' lūm olur bī-irtiyāb
Teng olup yā vüs' āt-i fāḥiş zuhūr eyleser ger
- 13 Hāşılı bir cāmesi yoḳdur Cinānī bendeñüñ
Kim geyüp faşl-ı şitāda eyleye def' -i zarār
- 14 Ḳudretüm yoḳ ḥazret-i maḥdūm ile tartılmaḡa
Ehl-i ' aḳluz eyleserüz da' vā-yı bāṭıldan ḥazer

- 15 Cāme bizden anlara varmağa ĥod bir çāre yok
Münĥaşırdur ĥazrete ʿaql ile bu rengin ĥaber
- 16 Ĥilʿat-i luĥfuñ ser-ā-ser ʿāleme mebzūldür
Geymeden ĥālī degüldür her yetim ü derbeder
- 17 Revnaĥ-efrüz bahār-ı dīn ü devletsün bu gün
Devletün ömrün mezid itsün Ĥudā-yı dād-ger

KAŞİDE-İ MERĤŪM CİNĀNĪ EFENDİ
(*Mefʿülü / Fāʿilātü / Mefāʿilü / Fāʿilün*)

- 1 Bir şubĥ-dem ki girye kı lup çeşm-i eşk-bār
Bir gül ĥamıyla eyler idüm nāle-i hezār
- 2 Ser-geşte idi bu dil-i āvāre ʿaşk ile
Şabr u qarāra yoĥ idi ĥiç elde ihtiyār
- 3 Bir serv-ĥad hevāsı ĥamıyla muĥāl idi
Mānende-i nesim-i seĥer bir nefes qarār
- 4 Ben künc-i ĥamda hecr ile bī-dār şubĥa dek
Ammā ĥunūde baĥt-ı ʿādū-yı sitize-kār
- 128-a**
- 5 Göstermez idi rüy-ı şafāyı zamānede
Mirʿāt-ı dilde var idi ol deñlü inkisār
- 6 Cānum ĥarīĥ-i āteş-i ʿaşk idi sine-veş
Cismüm ĥarīĥ-i ĥün-ı sirişk idi lāle-vār
- 7 Ĥün-ı ciĥerle dīde-i ĥam-dīde pür-sirişk
Dāĥ-ı ĥam ile sine-i bī-kīne dāĥ-dār

- 8 Gūyā derūn-ı sīnede her tārı mār idi
Sevdā-yı ‘aqlumı zūlfi kılmışdı tār-mār
- 9 Ğam pisterinde ğaste-dil ü bī-mecāl olup
Künc-i belāda kıalmış idüm zār u dil-figār
- 10 Nāgeh seherde hādī-i tevfiķ olup refiķ
Ğam-ġānem içre münhī-i ġayb oldu āşikār
- 11 Didi ki ey felāket ile zār u müstemend
Esrār-ı ‘aşķ-ı pāk ile ġayrān u pür-ġubār
- 12 Kimdür seni bu vech ile mecnūn-ı ‘aşr idüp
Her dem döken sirişkūñi mānend-i cūybār
- 13 Ğanķı nihāl-i tāze vü serv-i bülenddür
Pest eyleyen vücūduñi ġāk üzre sāye-vār
- 14 Didüm ki ey tariķ-ı maġabbetde piş-rev
Ğalb-i ġazīne luţf ile ġam-ġār u gam-ġüsār
- 15 Dil murġı ġayli vahşī iken dām-ı ‘aşķ ile
Bāl ü perin şikeste kılup eyleyen şikār
- 16 Bir pādişāh-ı mülket-i ġüsn ü cemāldür
Kim mişlini getürmeye dünyāya rūzigār
- 17 Ser-‘ asker-i cemī‘-i cüvānān-ı dil-pesend
İķlīm-i ġüsne ‘adl ile sulţān-ı kām-kār
- 18 Mīhr-i sipihr-i luţf u kerem kevkeb-i şeref
Evc-i ġüsünde māh-ı felek-ķadr [u] tāb-dār

- 19 Ma' k̄ul-ı fehm [ü] nükte-şinās-ı suhen-verān
Şā' ir-nihād u şāhib-i ṭab' -ı suhen-güzār
- 20 Serrāc-zāde Şāh Meḥammed ki ḥüsn ile
Yūsuf gibi zamānede bulmuşdur iştihār
- 21 Ṭab' -ı laṭīfi nādire-i ' aṣr u ser-bülend
Zāt-ı şerīfi mazhar-ı elṭāf-ı Kirdigār
- 22 Erbāb-ı şevke mihri ile ' aṭīfet-nümün
' Uşşāk-ı zāra luṭfi ile merḥamet-şi' ār
- 23 Nāzük nihāli serv-i ser-efrāzdur velī
Rengīn maḳāli kılmış anı naḥl-i mīve-dār
- 24 Virmiş kemāli revnaḳ-ı bī-ḥad cemāline
Noḳşanı yoḳ kemāli ile kāmīlül-' ayār
- 25 Hışm itse çeşm-i faşl-ı bahārı ḥazān ider
Luṭf eylese ḥazānı ider mihri nev-bahār
- 26 Sulṭān-ı mülk-i ḥüsn ü behādur disem nola
Çoḳdur esīri bende-i dergāhı bī-şümār
- 27 Virmez behā-yı vuşlatını rāygān alur
Naḳd-i revānı yolına her kim kıılır nişār
- 28 Dārü'-ş-şifā-yı kevnine bir gün maḥal görür
Dil-ḥastesini hecr ile itse zebūn u zār
- 29 Kim eylemezdi pāyına eşkin anuñ nişār
Reftāre gelse nāz ile ol serv-i gül-' izār

- 30 Ruhsarı gül gül olsa kaçan ta' n ider güle
Güller kızarsa şerm ile gülşende vechi var
- 128-b**
- 31 Lezzet virür mezākına halkuñ şeker gibi
Şīrīn lebinden eylese nazm-ı suhen-güzār
- 32 Reşk ile 'ālemüñ aqıdur ağızı şuyını
Ol lebleriyle söylese eş'ār-ı āb-dār
- 33 Biñ nāz ile tekellüm-i fürs eyler ol dehen
Mülk-i 'Acem yiridür eger kılsa iftiḥār
- 34 Üftādeler öñince anuñ pāy-māl olur
Depretse ger semendini ol şūh-ı şīve-kār
- 35 Kaşd-ı teğazzül eyledi nazm-ı kaşīdede
Bu dürr-i pāki gūşına dil kıldı gūş-vār
- 36 Meydān-ı dehri ḥüsn ile tutdı o şeh-süvār
Ġāyetde atludur nola olursa nām-dār
- 37 Ser-geştedür toköz tolanur dergehin felek
Vardur başında mihri ile 'illet-i devār
- 38 Kañı kurursa nāfe-i Çīnūñ 'aceb degül
Miskīne ḥayli ta' ne kılp zülf-i müşg-bār
- 39 Bildi o serv-ķāmeti kim pençe-gīrdür
El arķasını yire ķodı pençe-i ķenār
- 40 Dendānı vaşfi virdi şeref nazm-ı pāküme
Döndi o baḥre kim bulunur dürr-i şāh-vār

- 41 Çaddi gibi uzatma Cinānī kelāmuñı
 Hoşdur dehān-ı yār gibi sözde ihtisār
- 42 Nāzük mizācı şıklete itmez taħammüli
 Şimden-girü du‘āsına kıll şarf-ı iktidār
- 43 Tā kim felekde girye kıllup ‘āşık-ı ħazīn
 Bāğ-ı cihānı eyleye eşkiyle lāle-zār
- 44 Günden güne ziyāde idüp ħüsnüñi Ĥudā
 İtsüñ binā-yı ‘ömrüñi bākī vü pāy-dār
- 45 Naħl-i bülend-i ħaddüñ ile ser-firāz olup
 Bul gülşen-i zamānede ħadr ile i‘tibār
- 46 Dāim şarāb-ı nāb ile kesb-i tarāvet it
 ‘İşret kıllup şafā ile çek cām-ı hoş-güvār
- 47 Dil-mürde-i firāħa lebünle ħayāt vir
 Ölsün belā-yı reşk ile ağıyār-ı nā-be-kār

KAŞİDE-İ CİNĀNĪ EFENDİ

(Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün)

- 1 Bir şubħ dem ki şems-i ziyā-baħş-ı tāb-dār
 Şevk ile oldı cānib-i maşrıħdan āşikār
- 2 Faşl itmege umūr-ı ħazāyā-yı ‘ālemi
 Bercis oturdı maħkeme-i çarħa kām-kār
- 3 Herkes uyandı ħābdan ammā daħı henüz
 Ālūde idi ħāb ile bu çeşm-i eşk-bār

- 4 İller şafā-yı şubḥ ile mesrūr [u] şād idi
Ben şām-ı ğamda pister-i miḥnetde dil-figār
- 5 Teskīn-i āteş-i ğama bir çāre olmadı
Eşküm aḳardı gerçi ki mānend-i cūy-bār
- 129-a
- 6 Künc-i ğam içre tīre-dil ü tīre-ṭab^ç olup
Ğam pisterinde nāle iderken zebūn u zār
- 7 Nāgeh irişdi ğuşuma bir şavt-ı rūḥ-baḥş
Oldı zebān-ı hātif-i ğaybī suḥen-güzār
- 8 Key ğam şebinde bādiye-peymā-yı ğam olan
Demdür uyansa dīde-i baḥt-ı sitīze-kār
- 9 Ol dem ki devlet ile ṭulū^ç itdi ğün gibi
Oldı nühüfte zūlmet-i āsīb-i rūzigār
- 10 Faşl-ı bahārı tābiş-i ḳahrı ḥazān ider
Eyler ḥazānı pertev-i iḥsānı nev-bahār
- 11 Sīr-āb āb-ı ^çadli ile ravzā-i ḳulūb
Pür-tāb tāb-ı luḫfi ile ḥavza-i diyār
- 12 Rūşen-zamīr-i enverine ḥāl-i kāināt
Rāyı hemişe şā^çib ü tedbīri üstüvār
- 13 Faşl-ı ḥuşūmet itmede bī-meyl ü bī-ġarāz
Ref^ç -i fesād u fitnede bī-şabr u iḥtiyār
- 14 Mīnnet Ḥudāya ḥākim olup şehr-i Bursaya
Seccāde-i şeri^ç ate virdi bu ğün vaḳār

- 15 Mihr-i münîr-i evc-i ‘ aṭā Şems Efendi kim
Mişlin felek getürmeye devr itse şad hezâr
- 16 Zülmet-serây-ı dehre bu gün virdi rûşenâ
Mihr-i münîr-i pertev-i elṭâf-ı Kirdigâr
- 17 Gird-i cihânı ṭutsa eger gerd-i irtişâ
Dâmân-ı ‘ işmetine irişmez anuñ ğubâr
- 18 Hüsni edâsı rûḫa o deñlü şafâ virür
Kim virmez anı teşne-dile âb-ı hoş-ğüvâr
- 19 Nâm-ı şerîfi ṭutdı fażîletle ‘ âlemi
Seyyîd gibi kemâli ile buldu iştihâr
- 20 Bir-dem nesîm-i himmeti kim mevc-ĥîz ola
Dâmânı ‘ âlemüñ pür olur dürr-i şâhvâr
- 21 İrmez kemend-i ĥîle anuñ қаşr-ı қadrine
Қаşd itmesin ‘ adû-yı nigün-baĥt u nâ-be-kâr
- 22 Ğayruñ yanında yıldızı yoқdur ğörinmege
Eyler sitâre kevkebesin şems-i tâbdâr
- 23 Ebr-i seĥâsı eylese bir şüreden ğüzer
Ğül-zâr-ı ĥuld olur ne қadar olsa şüre-zâr
- 24 Dînâr-ı himmeti o қadar bezl itdi kim
Faqr âteşiyle қалmadı bir sîne dâĝ-dâr
- 25 Mîrâşdur atadan aña cûd ile ‘ aṭā
Fıṭrî vücûd-ı pâkine iĥsân-ı bî-şümâr

- 26 Nağd-i mezīd-i himmet-i luṭfiyle dāimā
Pürdür derūn-ı kīse-i erbāb-ı iftikār
- 27 Rūşen-dilā egerçi ki deryā-yı luṭfuñuñ
Kem kaçresine öykünemez lücce-i biḫār
- 28 Herkes ğariḳ-i ḳulzüm-i iḫsān-ı ni‘ metüñ
Her dil hemīşe behre-i cūduñla behre-dār
- 29 Yokdur velī mekārım-i luṭfuñla muğtenim
Mānende-i Cinānī-i maḫcüb u şerm-sār
- 129-b
- 30 Bir dem mi var ki ḳılmayasın ḫüsn-i iltifāt
Bir gün mi var ki itmeye luṭfuñ ümīd-vār
- 31 Çekdürmedüñ merāret-i ‘ azlini manşıbuñ
Olduñ dil-i ḫazīnūme luṭfuñla ğam-güsār
- 32 Mir’āt-ı dil hemīşe mücellā şafā ile
Yok zerre deñlü şīşe-i ḫāṭırda inkisār
- 33 Ḥāk-i siyāha rāh-ı mezelletde pest iken
Ref‘ eyledüñ bu zerreyi mihrüñle jāle-vār
- 34 Vācib degül mi zıkr-i cemīlūñ ḳılup müdām
Vaşfuñda olsa ḫāme-i şı‘ rüm varaḳ-nigār
- 35 Muḳrī-i ḳumrī midḫatüñi ezber itmese
Anı el üzre tutmaz idi pençe-i çenār
- 36 Yok ḳudretüm ki ḫıdmet idem ḫāk-i pāyüñe
Maḫfī degül cenābuña esbāb-ı i‘ tizār

- 37 Maqdûrumı bu nazm-ı dürer-bâra şarf idüp
İtdüm anı şaḥîfe-i dehr içre yâdigâr
- 38 Ḥakkāk-ı rûzigâr yüzün görmedi henüz
Nâ-süftedür daḥı bu le'âlî-i rûzigâr
- 39 Bir şan' at ile gerdiş ü güş-ı zamâneye
Minnet Ḥudāya itdüm anı tavḳ u güş-vâr
- 40 Yok cerr ü cezbe sāye-i luḫfuḥda ihtiyāc
Vaşfuḥ beyānidur ġaraż-ı tab' -ı hüşyār
- 41 Bulmaz dilā medāyihi encām u ihtitām
Demdür bu nazma ziver ola ḫüsn-i ihtişār
- 42 Tā kim felekde mihr-i ziyā-güster ile māh
Dehri münevver eyleye her leyl ü her nehār
- 43 Tā ḫāme-i şerī' at-ı ḫükkām kaṭ' ide
Ser-rişte-i ḫuşūmeti mānend-i Zülfiḳār
- 44 Evc-i kemāle kevkeb-i baḫtuḥ şu' üd idüp
Günden güne güneş gibi bul ḳadr u i' tibār
- 45 Nev-bāve-i ḫadīḳa-i ' ömrüñle dā'imā
Zāt-ı şerīfüñ eylesün Allāh pāy-dār

KAŞİDE-İ CİNÂNİ EFENDİ DER-ĦAĦĦ-I SA‘DÜ’D-DİN EFENDİ
(*Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün*)

- 1 Bir dem ki oldı şemse-i zerrin-āfitāb
Revnağ-fezā-yı tāk-ı zer-endūd-ı nüh-ķıbāb
- 2 Mir’āt-ı çarĥ-ı şayķal-ı mihr itdi pür-şafā
Andan görindi şüret-i eşķāl-i bī-ķisāb
- 3 Çetr-i sepīdi dest-i ķazā ķurdı ‘āleme
Oldı eşī‘ā her yañadan aña zer-ķınāb
- 4 Açdı niķābı şāhid-i ferruĥ-likā-yı Rūm
Hindū-yı şeb çekerse ‘aceb mi eger ĥicāb
- 5 Gösterdi şevķ vaķt-i seĥerden felek yine
Düşdi derūn-ı ĥāķır-ı āfāķa incizāb
- 6 Oldı şüküfte bir gül-i nesrīn felekde kim
Gül-zār-ı ĥulde döndi bu vīrāne-i ĥarāb
- 7 Aldı debīr-i çarĥ ele bir zer-feşān varaķ
Viridi cilā-yı mūhre-i mihr ile ferr ü tāb
- 130-a**
- 8 İster mi [meger] ki ola felekde nigāşte
Medĥ-i şerīf-i ĥāzret-i monlā-yı kām-yāb
- 9 Sulţān-ı zümre-i fużalā-yı diyār-ı Rūm
Üstād-ı ĥoş nihād-ı şeh-i ma‘delet-nişāb
- 10 Taḅ‘-ı şerīfi nūkte-güzārende-i ‘ulūm
Kilk-i laḥīfī rāz-ı güşāyende-i kitāb

- 11 Rengīn beyānı ğayret-i enfās-ı İsevī
Şīrīn kelāmı teşneye mānende-i cevāb
- 12 Şaff-ı nı āli şadr-ı sa ādet efādıla
Erbāb-ı devlete işigi merci ü me āb
- 13 İnşāda luḫ u diḫḫat ile Ḥāce-i Cihān
Her lafz-ı āb-dārı mişāl-i dūr-i hoş-āb
- 14 Cem itdi nām-ı Sa d ile seyyid fazīletin
Yoḫdur nazīri bir daḫı bī-şekk ü irtiyāb
- 15 Fikr-i zamīri bā iş-i işlāḫ-ı memleket
Re y-i münīri bedreḫa-i cānib-i şavāb
- 16 Görmezdi kimse açmasa ger dest-i himmeti
Maḫcūbe-i ma ānīyi bī-perde vü niḫāb
- 17 Baḫş-i ulūma başlasa erbāb-ı fazl ile
Olur hemişe sāil olan mülzem ü cevāb
- 18 Ol māh-ı Sa d-ı Ekbere gāhī kırān için
Çarḫ-ı felek hilāli ider zer-nişān rikāb
- 19 Şadr-ı zamāne görse cemālin devān olur
Yüz sürmege rikābına eylerdi irtikāb
- 20 Evlāduñ ki her biri bir necm-i sa ddür
Sensin Ebu s-su üdı eyā āsumān-cenāb
- 21 Her birisi fazīlet ile ḫāce-zādedür
Zī-aşl-ı dil-pesend ü zihī fer -i müstetāb

- 22 Ser-çesmesin koyup kapuñuñ ğayra ‘azm iden
Beñzer aña ki anı koyup özleye şarāb
- 23 Minnet Hūdāya qalmadı maħrūm u nā-ūmid
İrdi murāda sāye-i luṭfuñda şeyḥ ü şāb
- 24 Rūşen-dilā benem o belā-dīde kim baña
Reh-zenlik itdi bir yaña ğam bir yaña ḥicāb
- 25 Olmadı baña ğāyet-i āmāl iken naşīb
سغیر-i ḥāk-i pāy-i der-i mekrūmet-nişāb
- 26 Çeşm-i ‘alīlūm olmadı ḥālī yaşarmadan
Kuḥl-i cevāhir olsa aña bu türāb
- 27 Yanmağda gözümdeñ aqarken yaşum müdām
Faqr āteşiyle döne döne nitekim kebāb
- 28 Çekdürdi erba‘īni felek farq için baña
Akrān ğamıyla çekmedeyin her gün ıztırāb
- 29 Yā Rab bu erba‘īn ne ‘aceb erba‘īn olur
Sermā yirine virdi dil ü cāna teff ü tāb
- 30 Ser-rişte-i murāda naşīb olmadı vuşūl
Bī-ḥūde gitdi zāyi‘ olup gevher-i şitāb
- 31 Kesb-i muqaddemāt-ı fūnūn eyledim velī
Faqr oldı hep netice-i taḥşīl ü iktisāb
- 32 Taṭvīli қо Cinānī yeter kıl şikāyeti
Terk-i edeble olma şaқın mazhar-ı ‘itāb

33 Demdür beķāyı devlet-i Őāhib-sa' ādete
Sen kıl du' āyı Hāzret-i Hāķ ide müstecāb

34 Tā kim münevver eyleye her Őām u her seķer
Mihr-i cihānı pertev-i mihr ile āfitāb

35 Őadruñda her sa' ādet ile pāyidār olup
Görme cihānda haŐra degin rūy-ı inķılāb

130-b

KAŐIDE-İ CİNĀNĪ EFENDĪ EL-BURSEVĪ
(*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*)

1 Yine enfās-ı nesīm itdi ķemenden güzerān
Hızr olup virdi nebātāta Mesīhā gibi cān

2 Őaķn-ı gül-zārı idüp külbe-i ' atķāra Őebīh
İriŐüp faşl-ı bahār oldı Őabā müşg-efŐān

3 Ćemenüñ ravza-i āmālini pür-sebz itdi
Nefĥa-i bād ile bārān-ı seķā-yı nīsān

4 Bāğda serv-i seĥī ' arz-ı ĥırām itse nola
Cūy-ı dil-cū ile kesb itdi yine tāze revān

5 Nergisüñ açdı gözin mīl ile üstād-ı Őabā
Ola tā āyīne-i Őun' -ı Hūdāya nigerān

6 Ser-girān olduğı bu jāle degüldür görinen
Ćonce eķfālinüñ ađzında bitüpdür dendān

7 Seyr-i bāğ itmek iķün dīde olup Şekl-i ĥabāb
Cūylar ' azm-i kenār itmege oldu cūyān

- 8 Bezmîne şâh-ı gülüñ micmerelerdür lâle
Düddür şanma derûnında olan dâğ-ı nihân
- 9 Hüdhd-i mülk-i Şabâ gibi olup münhî-i râz
Yolnup bülbül ider şevk ile feryâd u figân
- 10 Teng iken hâr-ı cefâ ile açıldı güller
Ėoncalar medh ü şenâ eylemege açdı dehân
- 11 Şöyle beñzer ki gülüñ güşına oldı vâşıl
Ėaber-i mağdem-i ferruğ-pey-i bânû-yı cihân
- 12 Gül-i gül-zâr-ı mürüvvet yem-i ihsân-ı ‘ağâ
Şadef-i ‘izzete gevher güher-i ‘izzete kân
- 13 Mehd-i ‘ulyâ-yı şeref ‘işmet-i dîn ü dünyâ
Ėayret-i Meryem-i ‘İsî-dem ü Belķıs-ı zamân
- 14 İremez ‘iffetinüñ dâmenine dest-i ‘adû
Açamaz ‘işmetinüñ perdesini bād-ı vezân
- 15 Pertev-i mihr-i ‘ağâ evc-i sa‘âdet şemsi
Mazhar-ı mekremet-i câh ü celâl ü ‘ünvân
- 16 Rûğ-perver gibi dil-mürdeye mânend-i Mesîğ
Râhat-efzâ sözi derd ehline çün rûğ-ı revân
- 17 Merdüm-i dîdeye hâk-i kâdemi kuğl-i cilâ
Gerd-i râh-ı hâremi sürme-i çeşm-i a‘yân
- 18 Nâmı hürşîd aña bir câriyedür mihr-i münîr
Her seher hıdmet ider şevk ile cârüb-keşân

- 19 Ser-i kūyına nola gülşen-i Firdevs disem
Bāğ-ı cennet gibi derbānı olupdur Rıd̄vān
- 20 Çemen-i bāğ-ı seḫā bulmaz idi neşv ü nemā
Yağmasa ‘āleme ebr-i kereminden bārān
- 21 Cānib-i gülşene ‘azm eylese pāk itmek için
Reh-güzārında olur bād-ı şabā peyk-i devān
- 22 Yüz sürüp kesb-i şafā eylese dünyā ne ‘aceb
Perde-i Ka‘be-i maḫşūd durur ol dāmān
- 23 Serverā dergeh-i luṭfuñda icāzet var ise
Bir nefes derd-i dilüm eyleyeyin şerḫ ü beyān
- 24 ‘Arşa-i derd-i serüm bā‘iṣ-i taşdı‘ olunur
Bulmadum söylemeden ḡayrıya ammā dermān
- 25 Benem ol nükte-güzērānde-i erbāb-ı suḫen
Tālib-i ‘ilm ü hüner rāḡıb-ı faẓl u ‘irfān
- 26 İctihād üzre olup nāẓım-ı eṣ‘ār olsam
Güş iden anı kıyās oldur ider istiḫsān
- 27 Bu kadar faẓl u kemālāt ile ünsüm var iken
Vaḫset-i faḫr u fenā ‘ırzuma virdi noḫşān
- 131-a**
- 28 Rūzigāruñ eleme başuma tozlar ḫoparup
Muḡber itdi dil-i maḫzūnumı ḫaldum ḫayrān
- 29 Elem-i fāḫa giriftār-ı düyün itmişdür
Oldı dil Yūsufinuñ başına dünyā zindān

- 30 Beste-i bend-i belā pāy-ı kümeyt-i ṭab‘um
İdemez ‘arşa-i meydān-ı suḡende cevelān
- 31 Ğılzet-i dehr ile dem-beste olup ḡaldı devāt
Işırur ḡayret ile ḡāmemi mānend-i benān
- 32 Gerḡi te'līf-i kitāb itmeḡe ḡudret yoḡ idi
Şevḡ-baḡş oldu bana nazm-ı belāḡat-ḡūyān
- 33 Heves-i ḡāṭır ile bir yıl iki ay oldu
Nazma şarf itdi ḡader ‘ömrümi rūzān u şebān
- 34 Şafḡa-i dehre yazup niḡe perīşān kelimāt
Bir kitāb itdüm anı ḡāşılı ḡasbe'l-i iḡsān
- 35 Gül-i ter gibi anı Vālide Sulṭāna sunup
Dilerem ola ber-āverde nihāl-i iḡsān
- 36 Va‘de-i luṭf ile bir dem beni dil-şād eyle
Ki benem nazm-ı mediḡūñle mişāl-i Selmān
- 37 Ḳapuña ‘arz-ı niyāz itdüḡüme incinme
Hiḡ teng-i şekere mūrḡe eyler mi ziyān
- 38 Gül-i maḡşūdumı aç pertev-i iḡsānuñ ile
Lāle gibi ḡoma dem-beste-i dāḡ-ı ḡırmān
- 39 Ḳuvvet-i ṭab‘uña taḡsīn Cinānī demidür
Pür olursa ḡüher-i nazm-ı du‘ā ile dehān
- 40 Nitekim bāḡa virüp ḡil‘at-i ser-sebz bahār
Müflīs ü üd ide eşḡarı şoyup bād-ı ḡazān

41 Bāğ-ı ‘ömrüñ ide Hâk bād-ı havādişden emīn
Olasın serv-i sehī gibi çemenlerde çemān

42 Hām ide kāmētini ‘aşr elemi tāk-şifat
Haşmuñuñ bağrını hūn eyleye āsīb-i zamān

KAŞİDE-İ RAHMİ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

1 İrdi nevrüz diyü gülşene hayyāt-ı ezel
Şāhidān-ı çemene dikdi niçe sebz-i hulel

2 Haşr idüp pīr ü cūvān olmağı imā eyler
Āhīr-i devr-i şitā oldı bahār-ı evvel

3 Leben-i mihr aqıcağ burc-ı hamelden hāke
Tıfl-veş meyl ider ‘alāya nebāt-ı esfel

4 Varağ-ı goncedeki meş’ele-i rengīni
İtdi tafşıl şabā komadı cümle mühmel

5 Bir ayağ üzre turup şāh-ı gülüñ karşıısına
Servler hıdmete cārüb gibi bağladı bel

6 Şeb siyeh zift urıcağ anı giderdi hurşīd
Tille-i kühuñ olup tıfl gibi kellesi kel

7 Bezm-i gülşende seher bülbül olup güyende
Bağladı şāh-ı gülüñ nāmına nevrüzi ‘amel

8 Dest-i maħmūr gibi encümen-i gülşende
Ditreyüp oldı çenār-ı çemenüñ elleri şel

- 9 Lāle-i dil-i siyeh ü la' l-i kabā ḥadrāda
Şūret-i şām-ı şafaḫ hey'et-i Mirriḫ [ü] Zuḫāl
- 10 Ḥusrev-i gül yüzine bülbül-i şirin-āheng
Oḫudı şavt-ı Nigīsā ile bir tāze ğazel
- 11 Eyledi gül ṭabaḫ-ı la' lüñe altunını hal
Al evrāḫa diler kim çeke zerrin cedvel
- 131-b**
- 12 Şafḫa-i güldeki rengin sözi fehm itmek için
Bülbül-i suḫte zāḡa didi kim ey echel
- 13 Lāleler al tutuḫ oldı şebistānı çemen
Nev- 'arūs-ı gül için nergis olup altun tel
- 14 Yāsemen ' aksini gördükde Şüreyyā şandum
Havza āyine gibi bād uraldan şayḫal
- 15 Göz açup şahid-i gül-zāra seḫer itdi nazār
Nergise vermiş iken ḫāb-ı şitā ḫayli kesel
- 16 Derd-i ser virdi gülün başına ğavḡā-yı hezār
Sürmege urdı cebinine şüküfe şandal
- 17 Giydügi ḫāḫumı şad pāre idince kühsār
Virdi bir atlas-ı ser-sebz-i bahār aña bedel
- 18 Pāsbān bülbül olup servler almış ele çüb
Ġoncalar ṭaḫ-ı zebercedde yapup la' l-i ḫulel
- 19 Ġonca-leblerle çeküp cām-ı meyi gülşende
Celesü ḫayru celisi 'amilü ḫayra 'amel

- 20 Ğoncanuñ ađzını yur lāle gūl-āb ile ki tā
Midĥat-ı zāt efendiye diler ola maĥal
- 21 Zeyrek ü fāzıl-ı dānā-dil ü dāniş-perver
Münhi-i sehv ü ĥaṭā ĥākım-i aĥkām-ı milel
- 22 Kāḍi-i kāmıl ü ‘ilmiyle Muĥammed-āyin
Ĥāmi-i memleket-i şer‘-i nebiyy-i mürsel
- 23 ‘İzzet ü devlet ü iĥbāl aña yār u ĥarīn
Hem-dem-i ehl-i hūner maĥrem-i aşĥāb-ı düvel
- 24 Kāyıl olursa kelāmuña sezādur ‘ulemā
Eyledüñ mantıĥ-ı ĥikmetle niĥe müşkilı ĥal
- 25 Ma‘ rifet gūlşenidir ĥılmađa ser-sebz müdām
Feyz-i ĥaĥ ĥalbıne şebnem gibi olur münzel
- 26 Fikretüñ ĥikmet ile ĥılmasa ger terbiyeti
Ola hep hey’et-i eflāk [ü] ‘anāşır muĥtel
- 27 Ğoncenüñ pīrehenin degmez idi rişte-i mihr
Sūzen-i rāyıña bulmasa eger kim medĥal
- 28 Ĥāk-i rāhuñ gözine küĥl diyü sürme idüp
Şāĥ-ı tūbāyı dilermiş ide nergis mikĥal
- 29 Çemene gelse idüñ pāyüñe düşer gūl-zār
‘Aks-i ĥurşid-i cihān-tābla zerrīn miĥmel
- 30 Şadef-i baĥr-i ma‘ ārifde dürr-i yektāsın
İrmesün gevherüñe seng-i ĥavādişle ĥalel

- 31 Vaşf-ı cūduñ şorıcağ Hâteme erbâb-ı sehâ
Dil olup bir çemen-i hâki diye lâ-yüs`el
- 32 Cârîdür taht-ı kazâsında ferâyızla sünen
Anda cem` oldu fazîletle kamu` ilm ü` amel
- 33 Çemen-ârâ-yı gülistân-ı cihân Celle Celâl
Çihre-perdâz-ı taşāvîr-i ezel` izz ü` cell
- 34 Dikmedi bâğ-ı behişt içre kıddüñ gibi nihâl
Şüretüñ gibi dağı yazmadı bir şekl-i güzel
- 35 Raḥmî ihlâşını` arz eyleyemez ḥazretüñe
Oldı erbâb-ı ğaraż arada esbâb-ı` ilel
- 36 Cebr yok fâ` il ü` muhtâra eyâ menba`-ı cūd
Baña ihsân ider iseñ ne var inşa`-ı
- 37 Kıand-i nazmum göricek mâyil olurlar şu` arâ
Şekker üstüne üşer niteki zenbūr-ı` asel
- 38 Rişte-i rüz u şebi çarḥla ger zâl-i zamân
Nitekim eyleye geh nâkış u ğâhî` atvel
- 39 Şeb ü` rüzüñ giçe` izzetle ezel tâ-be-ebed
Mîhr ü` mâha nitekim ola maḥal burc-ı ḥamel

132-a

TERCİ' -İ BEND-İ MEVLÂNÂ ĞAZALİ EFENDİ

(*Fe' ilātün / Mefâ' ilün / Fe' ilün*)

I

- 1 Ma' rifet güllerin hüveydâ kı1
Yine dil bülbülini gūyâ kı1
- 2 Tūti-i cāna göster āyīne
Anı bir şūret ile gūyâ kı1
- 3 Cehlden kırtarup ' uluvvüm ile
Gönlüñi mürde iken ihyâ kı1
- 4 Tālibe olur āhıretde hicāb
Hele sen bāri terk-i dünyâ kı1
- 5 Olma efsürde pür-ħarāret olup
Āteş-i ' aşkla yanup yaqıl
- 6 Cūşa gel derd ile ħurūş eyle
Kaṭre iken özüñi deryâ kı1
- 7 Gözüñi yumup iki ' ālemden
Özüñi bir naṣar temāşâ kı1
- 8 Mest olup bāde-i maħabbetle
Cānı medhūş u ' aklı şeydâ kı1
- 9 Olup esrār-ı ' aşk ile ħayrān
Eyle rindāne ' ālemi seyrān

II

- 10 Gel gel ey alib-i ceml-i nigr
t temay oymasun ayr
- 11 Yr tenh v hne hlidr
Leyse fi'd-dr ayr-i n-deyyr
- 12 Bu cihn leninde blbl yo
Yosa her ede nice l var
- 13 An grmege gz gerek amm
tmez idrk dde-i pr-hr
- 14 Perde-i afleti gtr dilden
Hbdan em-i cn kl bdr
- 15 Bir nazr eyle gel hey iki gzm
te bak cennet te bak ddr
- 16 Pendmi itmedn abl evvel
Szme geldn te ir kr
- 17 Kr u br aıt otur epsem
Sana szm benim budur her br
- 18 Olup esrr-  a ile hyrn
Eyle rindne  lemi seyrn

III

- 19 Zerreğe Őayma mihr-i raĥŐānı
Kaṭreye alma baĥr-i ʿummānı
- 20 Őusuz ol Hıẓr elinden eyleme nūŐ
Sunsu cennetde āb-ı ĥayvānı
- 21 KuruŐ-ı meh gibi olsa  arĥ üzre
Alma il Őofrasındaki nānı
- 22 Mūr gibi ʿulüvv-i himmet olup
Hānına daʿvet it Süleymānı
- 23 Kendü yaĥuñla ĥavırlup her dem
Őemʿ-veŐ kalbüñ eyle nūrānı
- 24 Tā ki defʿ ola dīde-i cāndan
Perde olan hicāb-ı zūlmānı
- 25 Göresin sen seni ne cevhersin
Kandadur ya bu cevherüñ kānı
- 26 Gözüñ a  ĥalma ĥāb-ı ĥafletde
Hey Őarāb-ı ĥurūr-ı sekrānı
- 132-b
- 27 Olup esrār-ı ʿaŐĥ ile ĥayrān
Eyle rindāne ʿālemi seyrān

IV

- 28 İdüp ol yār-i āşināyı yād
Eyle ey dil figān ile feryād
- 29 Bende-i ‘aşk ol olmağ isterseñ
Bend-i ğamdan hemīşe ger āzād
- 30 Hāşılıñ yaqsun oda āteş-i ‘aşk
Hırmen-i ‘ömrüñ eylesün berbād
- 31 Reh-i ‘aşk içre cān viren kişiler
Girdiler gerçi qodılar bir ad
- 32 Husrev-i ‘āşıkān olur mıydı
Cān-ı şirini virmese Ferhād
- 33 Hāl ideyin ‘aşk qalma kālinde
Kim olur söz bināsı bī-bünyād
- 34 Dildeki nān ile qarın toymaz
Luṭf-ı sükker ağızda virmez dad
- 35 Feraḥ adın telaffuz itmekle
Gönlü ğamgīn olan olur mı şād
- 36 Vaḳtidür kıl diyār-ı ‘aşka sefer
İdinüp nān-ı ma‘ rifetden zād
- 37 Olup esrār-ı ‘aşk ile ḫayrān
Eyle rindāne ‘ālemi seyrān

V

- 38 Egledük noldı çün Ceme encām
‘ Ayşa āgāz idüp ele al cām
- 39 İçmeyince mey-i şafā-baḥşı
Zā’il olmaz küdüret-i eyyām
- 40 Ruḥ u zülfüñ ğamını tuymayalum
Bizi mest eyle sākī şubḥ u şām
- 41 Vaşla irgür birāderi dā’im
Her gün olur delüye çün bayrām
- 42 Kıo Ğazālī kirişme-i ğazeli
Virme ol şive ile nazma nizām
- 43 Yeter it sīm-berler evşāfin
Puḥtesin sözlerüñ gerekmez ḥām
- 44 Söyle bir söz daḥı Kelīm-āsā
K’işidenler diyeler işte kelām
- 45 Ehl-i derd ol olmağ isterseñ
‘ Aşk meyḥānesinde dürd-āşām
- 46 Başka başuña pādişāh olup
Olma şöyle esir-i neng ü nām
- 47 Olup esrār-ı ‘ aşk ile ḥayrān
Eyle rindāne ‘ ālemi seyrān

133-a

TERCİ' -İ BEND-İ MERHŪM ZĀTĪ DER MEDH-İ FAHR-İ ' ĀLEM
ŞALLALLĀHU ' ALEYHĪ VE SELLEM

(Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün)

I

- 1 Ey ayaguñ toprağı t̄ac-1 ser-i ' arş-1 ber̄in
H̄azretüñle toköz eflāk üzre fahr eyler zem̄in
- 2 Menba' -1 deryā-yı rahmet ma' den-i luṭf u kerem
Melce-i erbāb-1 ' işyān u şeff' ü'l-müznib̄in
- 3 Zübde-i evlād-1 ādem fahr-i cümle enbiyā
Maṭlab-1 ḥalk-1 cihān maḥbūb-1 Rabbü'l- ' ālem̄in
- 4 Ka' be-i d̄inüñ ḥar̄iminden melekler çağrışur
H̄az̄ih̄i cennātü ' adnin f'edḥulūhā ḥālid̄in
- 5 Şefkatüñden rahmetüñden itmezem kaṭ' -1 recā
Muştafā mā-cā'e illā rahmeten li'l- ' ālem̄in
- 6 Bir mücessem rūḥ idüñ ey rūḥ-1 cism-i kā'ināt
Meskenüñ olsa ' aceb mi mehbiṭ-i rūḥü'l-em̄in
- 7 ' Ākilān-1 ehl-i dāniş kāmilān-1 ehl-i feh̄m
Cümle āgāh oldı bildi ey em̄ir-i mülk-i d̄in
- 8 Mebde' -i bünyād-1 ' ālem server-i āḥir zamān
Sā'ir-i ' arş-1 ' alā seyyāḥ-1 mülk-i lā-mekān

II

- 9 Ey ŧeb-i İsrāda bulan ŧubḥ-1 vaŧla dest-res
V'ey tekellüm eyleyen cānān ile her bir nefes
- 10 Tūḫi-i gūyāsı ḫoksan biñ kelāmuñ ḫāzretūñ
Saña āyine cemāl ü ḫāne-i vuŧlat ḫafes
- 11 Gitdigūñde ŧeh-süvār-1 fetḫ-i mülk-i vuŧlata
Saña ḫayme çarḫ-1 aḫlas Refref olmuŧdur feres
- 12 Kimseler sen gördüğüñ deryāya ğavvās olmadı
Bulmadı sen bulduğıñ dürr-i yetimi ḫiç kes
- 13 Rif atūñ dāmānı altında felek fānūs olur
Çār-sū-yı ŧehr-i ŧer'ūñde olur her ŧeb 'ases
- 14 Ey vücūd-1 pāk zāt-1 ŧerīfūñdür senūñ
Nola cümle 'āleme mihrūñ olursa mültemes
- 15 Mebde'-i bünyād-1 'ālem server-i āḫir zamān
Sā'ir-i 'arŧ-1 'alā seyyāḫ-1 mülk-i lā-mekān

III

- 16 Ey ki ḫurŧīd-i cemālūñ nūr-1 çeŧm-i kā'ināt
Zāt-1 bī-miŧl-i ŧerīfūñ cāmi'-i cümle ŧıfāt
- 17 Server-i rüy-i zemīn ü ŧāh-1 eflāk-i berīn
Mīr-i cünd-i enbiyā sulḫān-1 mülk-i mu'cizāt
- 18 Yazmaḫ için ḫüsn-i ḫaḫḫ ile cemālūñ vaŧfını
Yūsufūñ çāh-1 zenaḫdānı revā olsa devāt

- 19 Ey kamudan kadri a' lā ol iki gīsūlara
Pür-siyeh bende şeb-i kadr istemez hergiz berāt
- 20 Şubha dek her şeb hadiṣūñden me' ānī kılsun aḥz
Zulmet içre Hızr-veş bulsam dīn-i āb-ı hayāt
- 21 Umarın ben derd-mendūñ hālīne ide nazār
Serverā şol dīdeler k'aña tecellī kıldı zāt
- 22 Sensin ey hayrū'l-verā vü şāh-ı cünd-i enbiyā
Cümle āgāh oldı bildi müslimīn ü müslimāt
- 23 Mebde'-i bünyād-ı 'ālem server-i āḥir zamān
Sā'ir-i 'arş-ı 'alā seyyāḥ-ı mülk-i lā-mekān

133-b

IV

- 24 Kıldı rüşen gözlerūñ yāri görürsūñ bir nazār
Sürme-i 'ayne'l-yaḳīn ü kuḥl-i "mā-zāğa'l-başar"
- 25 Bir gice ey ḥāce-i mülk-i risālet 'aşḳ ile
Nef ine yoḳdur nihāyet eyledūñ bir hoş sefer
- 26 Hāzretūñ şol āteşe oldı semender ey Ḥalīl
Ki ol arada açamaz hergiz melekler bāl ü per
- 27 Serverā yirden göge ḥükmūñ revān olduğına
Şāhid-i 'ādil degül mi mu' ciz-i şaḳḳu'l-ḳamer
- 28 Ümmetūñçün bir güzel maḥbūb şefḳat-nāmesin
Mühr urupdur zahruña Ḥaḳ ey emīr-i mu' teber

29 Rūy-ı dilden bāde-i ŧekki gōtūrdi bād-ı ğam
Serverā sensin amu aŧhāb-ı ũmmet bildiler

30 Mebde ʻ-i bũnyād-ı  ālem server-i āh̄ir zamān
Sā ʻir-i  arŧ-ı  alā seyyāh-ı mũlk-i lā-mekān

V

31 Halka oldu cem  olup bir yire cũmle enbiyā
Cũmlesi bir hātem ũ sensin nigini serverā

32 Māh-ı burc-ı meskenet h̄urŧid-i evc-i mekrũmet
ŧāh-ı h̄ayl-i etkıyā sulṫān-ı cũnd-i aŧfiyā

33 Aduñ olmiŧdur senũñ ey seyyid-i sādāt-ı halk
Zũbde-i insān-ı kāmil olduĝuñçũn Muŧafā

34 Dirheme meyl itmesũn dil oluban ŧābir diyũ
ṫaŧ baŧarduñ baĝruña mānend-i mizān dā  imā

35 Kıldı bir hoŧ bũ ile h̄ulkuñ nesim-i  ālemi
Gũlŧen-i albũnde herĝiz esmedi bād-ı hevā

36 Āsumān-ı dilde mihrũñ seyr iderse ṫañ degũl
Bildiler sensin cihān iṫre amu bāy u gedā

37 Mebde ʻ-i bũnyād-ı  ālem server-i āh̄ir zamān
Sā ʻir-i  arŧ-ı  alā seyyāh-ı mũlk-i lā-mekān

VI

- 38 Ḳāmetüñ ey büstān-ı lā-mekān pīrāyesi
Nürdan bir servdür düşmez zemīne sāyesi
- 39 Yūsufi gerçi görenler ellerini keddiler
Gün yüzüñ gördi senüñ şakḳ oldu bedrūñ ayası
- 40 Menzilüñ tīr-i du‘ ā-veş māverā-yı nüh-sipih
Ḳadriñüñ ‘arş-ı mu‘ allādan mu‘ allā pāyesi
- 41 Evvel ü āḫir nazīrūñ yoḳdurur zātuñdurur
Ḥatm-i cümle enbiyā kevn ü mekānuñ māyesi
- 42 Dir görenler sen meh-i bedrūñ münevver ḫüsni
Süt yirine nūr emizürmiş meger kim ṭāyesi
- 43 Āḫiret bāzārına vardıḳda eyler fāyide
Naḳd-i ‘aşḳuñ serverā kimüñ k’ola sermāyesi
- 44 Bāḡ-ı cennetde ümīdüm budurur kim zātını
Cümle mü’minlerle ol serv idine hem-sāyesi
- 45 Mebde’-i bünyād-ı ‘ālem server-i āḫir zamān
Sā’ir-i ‘arş-ı ‘alā seyyāḫ-ı mülk-i lā-mekān

134-a

VII

- 46 Rif’atüñ bezminde gerdün istedigüm ola def
Dā’ireñ aña diyü ḫurşīd yüzine urdı kef
- 47 Yüzüñi bir görmege olmaz iki ‘ālem bahā
Gevher-i yek-dānesin sen iki ‘ālem bir şadef

- 48 Ayağũn toprağınıñ bir zerresi dünyā deger
H̄aḡ budur kim yoluña dünyā revā olsa telef
- 49 On sekiz biñ ‘ālemũñ ħurşid-i ‘ālem-tābısın
Yedi ḡat yire toḡuz ḡat çarḡa sen virdũñ şeref
- 50 Cümlesine muḡtedā olduñ o dem kim enbiyā
Ḳudüs-i İsrā şebinde tā namāza tutdı şaf
- 51 Cismimiz hevli-i kıyāmetden tutıcaḡ ditreme
Umaruz şefḡat zebānıyla diyesin “lā-teḡaf “
- 52 Cümle mü’minlere zātı derd-mendi ḡaşrde
Var ümīdüm k’idesin āteş ḡamından ber-ḡaraf
- 53 Mebde’-i bünyād-i ‘ālem server-i āḡir zamān
Sā’ir-i ‘arş-ı ‘alā seyyāḡ-ı mülk-i lā-mekān

133-ah

TERCİ’-İ BEND-İ ‘ULVİ

(*Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün*)

I

- 1 Ey göñül kılmak ise ḡaşdıñ eger kesb-i kemāl
Eyleme muftı-i ‘aşḡ ile şaḡm baḡş ü cidāl
- 2 Sākin-i medrese-i ‘uzlete ḡıl istiḡlāl
Māziye eyle nazār ḡör nicedür şimdiki ḡāl
- 3 Diler iseñ saña ḡall ola ser-ā-ser eşḡāl
Eyleme bencileyin nāle ile ḡaddũñi dāl
- 4 Giryeden mūya dönerse tenimiz ey abdāl
Başımız egmiyelüm her mehe mānend-i hilāl

5 Nār-ı hasretle yanup ʿömrümüze irdi zevāl
Vuşlata hurrem olup çekmiyelüm şoñra melāl

6 Heves-i vuşlat idüp itmeyelüm fikr-i muḥāl
Çün naşīb olmaz imiş ʿāşıkā her laḥza vişāl

II

7 Tekye-i ğamda gelüñ vāķıf-ı esrār olalum
Pā-bürehne gezelüm ʿālemi ḥayrān olalum

8 Ele āyine alup ʿāşık-ı didār olalum
Baķmayup şüret-i dünyāya sebük-bār olalum

133-bh

9 Zühd ü taķvā ile dāim niçe bir yār olalum
Varalum sākin-i kāşāne-i ḥammār olalum

10 Niçe bir tiġ-ı firāk ile dil-efġār olalum
Çeşm-i mestī gibi yārüñ niçe bīmār olalum

11 Cānımızdan niçe bir göz göre bīzār olalum
Ḳoyalum kārımızı şevķ ile bī-kār olalum

12 Heves-i vuşlat idüp itmeyelüm fikr-i muḥāl
Çün naşīb olmaz imiş ʿāşıkā her laḥza vişāl

III

13 Ey gönül kimseye baş egmiyelüm dünyāda
Başķa sulṭān olalum ʿālem-i istiġnāda

14 Başlama her gül-i pür-ḥārı görüp feryāda
Niçe bir ḳul ola her serve dil-i āzāde

15 Bir ũaçı Leyli nigār ile olup sevdāda
Ne revādur gezesün Ḳays gibi ũaḥrāda

16 Olma her lebleri ũirīne ũaḳın dil-dāde
Cān göziyle naḫar idüp elem-i Ferhāda

17 Her vefāsuz güzele olmayalum üftāde
‘Aũḳla baũımızı ḳomayalum ğavġāda

134-ah

18 Heves-i vuũlat idüp itmeyelüm fikr-i muḥāl
Ḳün naũīb olmaz imiũ ‘āũıḳa her laḫḫa viũāl

IV

19 Ḥalk içinde niçe bir ḫālib-i keũret olalum
Māsivādan geçelüm ‘ārif-i vaḫdet olalum

20 Varalum mu‘ tekif-i ġuũe-i ‘uzlet olalum
Dirseñüz ġāyib erenler ile ülfet olalum

21 Ğurbete ‘azm idelüm ehl-i seyāḫat olalum
Yiridür āh-ı melametle selāmet olalum

22 Niçe bir ‘aũḳ-ı mecāz ile melāmet olalum
Geliñüz sākin-i iḳlīm-i ḫaḳıḳāt olalum

23 Ḥayl-ı ũabr ile ũeh-i mülk-i ḳanā‘at olalum
Vuũlat-ı yāri ḳoyup mūnis-i fūrḳat olalum

24 Heves-i vuşlat idüp itmeyelüm fikr-i muḥāl
Çün naşīb olmaz imiş ‘ aşıka her laḥza vişāl

V

25 Bāde-i ‘ aşk-ı ezel ile olup mestāne
Sākī-i ḥayret elinden içelüm peymāne

26 Giydirüp şāl-ı ğam-ı ‘ aşkı teni ‘ uryāna
Geçelüm şavma‘ a-i ‘ uzlete dervişāne

134-bh

27 Olalum Vāmık u Mecnūna gelüñ hem-hāne
Vaḳtidür ṭurmayalum ‘ azm idelüm yārāna

28 ‘ Ulviyā dār-ı fenādan göçelüm rindāne
Ṭutuşup şem‘ -i beḳāya olalum pervāne

29 Nola ger arşa-i ‘ ālemde kıyarsaḳ cāna
Geliñüz cümle vedā‘ eyleyelüm cānāne

30 Heves-i vuşlat idüp itmeyelüm fikr-i muḥāl
Çün naşīb olmaz imiş ‘ aşıka her laḥza vişāl

134-a

TERCİ‘ -İ BEND-İ MEVLĀNĀ ĞARĪBĪ
(*Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün*)

I

1 Nice bir şām u seḫer kāruñ ola
Cürm ü ‘ işyān u güneh sehv ü ḫaṭā

2 Nice bir meykedede ‘ ayş u ṭarab
Ḳanı mescidde ‘ ibādāt u du‘ ā

3 Nice bir fikr-i hayāl-i ruḥ-ı yār
Ḳanı endīşe-i dīdār-ı Hudā

4 Nice bir fikr-i nigāruñ hevesi
Ḳanı ol ism-i Celāl-i Mevlā

5 Nice bir ḥāce ki ḳul olmayuben
Olasın ğaflet ile ‘abd-i hevā

6 Ğāfil olma be gönül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘abdullāh ol

II

7 Ḥaḳḳuñ emrinde ḳomayup yire baş
Gözedürsin ruḥ u zülf ü göz ü ḳaş

8 Deyr-veş naḳş ile pürsüñ ammā
Yāduña gelmez olupdur naḳḳāş

9 Nūr-ı tã‘ atden ibā eylersin
Dilemez şems niteki ḥuffāş

10 Yol mıdur nefse zebün olmuşken
İdesin iller ile ceng ü şavaş

11 Seni ğafletde ḳomuş bī-çāre
Nefs-i emmāre ile ‘aḳl-ı ma‘ āş

12 Ğāfil olma be gönül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘abdullāh ol

III

- 13 Gele 'ālemde beni ħor itme
Marāz-ı cürm ile rencür itme
- 134-b
- 14 Sen seni Ka'be iken kıılma ħarāb
Nefsiñüñ beytini ma' mür itme
- 15 Luṭf ile ħālüme baķup meded it
Ḳahr-ı Ḳaķķa beni maķħür itme
- 16 Gözlerüm ħayrıya itdürme nażar
Cānımuñ dīdesini kūr itme
- 17 Düşürür ħaflet ile ħırř u heves
Der-i Ḳaķdan beni sen dūr itme
- 18 Ġāfil olma be ħöñül āġāħ ol
Geç hevādan gele 'abdullāħ ol

IV

- 19 Nice bir ħurrem ü ħandān olasın
Vaķt ola derd ile giryān olasın
- 20 Men 'aref sırrına vāřıl olagör
Nice bir cāhil ü nādān olasın
- 21 Nice bir ķavl-i elesti unudup
Durmayup 'ahdüñe nālān olasın
- 22 Sen bu a' māl ile bu cünbiş ile
Ḳāşe lillah ki Müselmān olasın

23 Ğaflet itme sözümi gūş it kim
Bir zamān ola peşimān olasin

24 Ğāfil olma be gönül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘abdullāh ol

V

25 Saña şimden girü ‘izzet iderin
Yerüñi hāne-i ‘uzlet iderin

26 Geydürüp başuña tāk-ı ‘aşkı
Ben seni şāh-ı maḥabbet iderin

27 Senüñ ile bugün idüp el bir
Pīr-i ehl-i Ḥaqa ḥıdmet iderin

28 Hem Ğarībiyle seni hem-dem idüp
Sālik-i rāh-ı ḥaḳīkat iderin

29 Ḥāb-ı ğafletden uyan ey miskīn
Gözüñ aç saña naşīḥat iderin

30 Ğāfil olma be gönül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘abdullāh ol

134-b

TERKĪB-İ BEND-İ MĀNĪ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

I

1 Nedür ey gönca-dehānum bu kadar cevr ü sitem
Bir dem olmadı gül-i luḫfuñ ile ben de gülem

2 Neyledüñ hāşılı bu bülbül-i cāna bilmem
Toldı efgān ile her gūşe-i bāğ-ı  ālem

3 Saña lāyık mı ola gül gibi a  dā hurrem
Olmayam ben cürm-i bāğ-ı vişāle maḥrem

135-a II

4 Niçe bir aġladasın dīde-i gevher-bārı
Deşt-i fūrkatde ben āvāre gezem her bārı

5 Hūn-ı eşküm ola her vādī-i ġamda cārı
Tekye-i vaşluña mihmān idesin aġyārı

6 Hān-ı iḥsānuña müstaġrağ ola hep  ālem
Hiç mürüvvet mi bu kim ben yine maḥrūm ḡalam

III

7 Ne ġam-ı ḡātırı bir laḡza ḡimāyet itdūñ
Ne dil-i zārımı şād itmege himmet itdūñ

8 Kime luḡf itdūñ ise baña   adāvet itdūñ
Ne nem-i dīde-i giryānuma şefḡat itdūñ

9 Şānuña lāyık olan bu mıdur ey kān-ı kerem
Muttaşıl derd-i firāḡuñda çekem bār-ı elem

IV

10 Niçe bir inledesin murġ-ı dil-i nā-şādı
Olasın tā bu ḡadar āh u fiġāna bādī

- 11 ' Acebā böyle midür her şanemüñ mu' tādı
Hiç sorulmaz mı ola ' aşık-ı zāruñ dādı
- 12 Bir şikāyet ideyin tā göre halk-ı ' ālem
Oldı mı nesl-i benī Ādeme hiç böyle sitem

V

- 13 Merhamet eyle meded Mānī-i şādān eyle
Bāğ-ı vaşluñda anı gül gibi handān eyle
- 14 Çāre bir himmetüñ olsun meded ihsān eyle
Ġam-ı hicrān ile öldüm baña dermān eyle
- 15 Pāy-māl eylemeden rāh-ı felāketde elem
Bir tārīk ile meded gel yetiş ey kān-ı kerem

134-bh

TERKĪB-İ BEND-İ 'ULVĪ

(*Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün*)

I

- 1 Şeh-i diyār-ı firāķum başumda efser-i ġam
Emīr-i mülket-i hecrüm yanumca ' asker-i ġam
- 2 Güşād olmadı bahtum ķapusu gitdi dirġ
Olalı bu dil-i ġam-dīde zār-ı şeşder-i ġam
- 3 Yıķıldı hāne-i dīl oldı hāk ile yeksān
Eselden üstine bād-ı fenā vü şarşar-ı ġam
- 4 Vişāl küncini yād eylesem helāk eyler
Olaldan aña nıgehbān-ı tılsım ejder-i ġam

135-ah

5 Nice Һuzūr u Һarār ide gūsfend ü sūrūr
Derūn-ı bīše dilde yatur ğazanfer-i ğam

6 Peleng-i hecrūñ ider pāre pāre neyleyeyin
Bu ūir-i ğam-ı derd bīše-zāra neyleyeyin

II

7 Ne āh itmemege elde iҺtiyārūm var
Ne bir mekānda bu göñlūm gibi Һarārūm var

8 Ne bir Һuzūr yiri var cihānda kūyuñsız
Ne bir sūrūr virūr Һalbe yār-ı ğārūm var

9 Ne iҺtiyāĸ-ı cemālūñsız olurūm ğālī
Ne ārzū-yı viūālūñden özge kārūm var

10 Ne āh-ı dūd-ı dilūm gibi sūnbūlūm aĸılur
Ne Һanlı dāĸlarūm gibi lāle-zārūm var

11 Ne kekbūñ gibi kimseyle yıldızūm alıūur
Ne na^ç l-ĸeñ gibi ^ç ālemde māh-pārem var

12 Baūumda yoĸ imiū aūlā sitāre neyleyeyin
Ki mihr ü rūyuña idem nezāre neyleyeyin

III

13 ūu deñlü itdi beni Һaste ārzū-yı viūāl
Ki fikr-i ūiҺĸat olupdur baña Һayāl-i muĸāl

135-bh

- 14 Dirîg kim bedenüm döndi derd ile mûya
Fiğân u nâleden oldu ten-i za'îfüm nâl
- 15 Zâ'îf eyleyeli fikrûñ ey elif kâmet
Hamîde kıddüm olupdur şarih derdüme dâl
- 16 Şu deñlü kıldı nâ-tüvân derd-i firâk
Ki kalmadı dil-i gam-dîdede fiğâna mecâl
- 17 Mecâl yok güher-i eşkümi idem pinhân
Göñül hazînesi oldu gamuñla mâl-â-mâl
- 18 Ne çâre kalmadı kudret qarâra neyleyeyin
Şikeste göñlüme cism-i nizâre neyleyeyin

IV

- 19 Ğam ile kâmetümi döndürüp kemâne firâk
Hudeng-i hecre beni eyledi nişâne firâk
- 20 Nice dem oldu ki evc-i fenâda cân murğı
Belâ-yı 'aşk aña bâl oldu âşiyâne firâk
- 21 Belâ-yı derd-i gam u guşşa câna kâr itdi
Ne çâre urdı yine pençe hânumâna firâk
- 22 Benümle 'âlemi kırkutmağa siyâset için
Helâk kılmağa eyler beni bahâne firâk

136-ah

- 23 Murâd idindigüm için vişâl-i câmını âh
Şu gibi kanımı nüş itdi kana kana firâk

24 Firāk baħrine düşdü̇m ne çāre neyleyeyin
Çıkarmadı beni gerdün kenāra neyleyeyin

V

25 Olalı merdü̇m-i çeşmüm nigī̇n-i ħātem-i ‘aşk
‘Aķıķ eyledi bu dür-i eşkümi yem-i ‘aşk

26 Sipāh-ı hūř u ħired řanmadın daħı řanma
Cihān içinde ola mülk-i dil müsellem-i ‘aşk

27 Ħuceste bāl degül mi hümā-yı himmetimüz
Ki cilvegāħı anuñ oldu evc-i ‘ālem-i ‘aşk

28 řeb-i ‘ademden eřer bulmamıřdı rüz u cūd
Daħı ben olmuş idüm řubħ gibi hem-dem-i ‘aşk

29 Degül bu girye-i ‘Ulvī ki ebr-i āhenden
Nuzül eyledi bārān-ı řevķ u şebnem-i ‘aşk

30 Göñül didükleri şol nā-be-kāra neyleyeyin
Bu eşk-i çeşm ile bu aşk-ı yāra neyleyeyin

135-b

TERCİ‘-İ BEND-İ ‘ĀLİ DER-VAŞF-I BĀDE-İ ĦAMRĀ

(Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün)

I

1 Bir nazar kıl baña ħabāb gibi
Dökme şanum yire řarāb gibi

2 Bunca demdür felek ceküp çevirür
Sen de yaķma beni kebāb gibi

3 Derd ile k̄āmetüm kemān idüben
Nālišüm diñleme rebāb gibi

4 Nūr baħş eyle cām-ı bezmimüze
Yaşımız alma āfitāb gibi

5 Cür‘ a saç luṭfuñı dirīĝ itme
Bir nazār kıl bize türāb gibi

6 Çünkü devr-i felek degül bākī
Cāmı dönder döne döne sākī

II

7 Baħt nā-sāz u çarħ kec-reftār
Yār cevvrār u devr nā-hemvrār

8 Çāre nā-būd u derd bī-pāyān
Sīne mecrūḥ u dīdeler ḥūn-bār

9 ‘Ömr kūtāh u rūzigār serī‘
Derd ü ğam bī-şumār u ğuşşa hezār

10 Zevk nā-yāb u şevk-i dil kem-yāb
Cānda yok zerre deñlü şabr u qarār

11 ‘Ayn-ı ‘ibretle ‘āleme nazār it
Ṭoldı ṭut çeşm-i dūr-bīne ğubār

12 Çünkü devr-i felek degül bākī
Cāmı dönder döne döne sākī

III

- 13 Devr iden bezmümüzde cām mıdur
Cān mı içindeki müdām mıdur
- 14 Ne ‘aceb mā’ilüz bize yoḡsa
Bāde nūṣ itmek ḡarām mıdur
- 15 ‘Aḡlımuz fikrimüz midür güm olan
Sāḡiyā yoḡsa neng ü nām mıdur
- 16 Bilmezüz neydügin ḡumār elemi
Zevḡımız Őevḡımız müdām mıdur
- 17 Sür‘at ile ṡolaṡmaz oldı ḡadeḡ
Bilmezüz ḡaṡduñ intikām mıdur
- 18 Ḣünkü devr-i felek degül bāḡī
Cāmı dönder döne döne sāḡī

IV

- 19 ‘Āḡıbet cür‘a gibi ḡāk oluruz
Ġam-ı dünyā ile helāk oluruz
- 20 Bir gün olur ki rāzımız açılır
Lāleler gibi sīne-ḡāk oluruz
- 21 Āb-ı ḡayvān için Sikender-vār
Ḣāre arayu derd-nāk oluruz
- 22 Nola Şimdi Őarāba meyl itsek
Giderür ḡirk-i fikri pāk oluruz

23 Meyi bizden dirîg iderseñ eger
Çanumuz boynuña helāk oluruz

136-a

24 Çünkü devr-i felek degül bâķī
Cāmı dönder döne döne sākī

V

25 Bezm-i fānīde hiç vefā yoķdur
Sāğar-ı çarħda şafā yoķdur

26 Şāhid-i ‘ömre i‘ timād itme
Çatı hercāyidür vefā yoķdur

27 Ğāfil olma ķadeħ du‘ āsından
Öyle maķbül olur du‘ ā yoķdur

28 Hükemā mezhebinde derd ü ğama
Bāde içmek gibi devā yoķdur

29 Nazaruñ eksük itme ‘ Ālīden
Dime mey ķalması şafā yoķdur

30 Çünkü devr-i felek degül bâķī
Camı dönder döne döne sākī

136-a

TERKĪB-İ BEND-İ MERĖĖM RŪĖİ-İ BAĖDĀDĪ

‘ALEYHĪ’R-RAĖMETŪ RABBĪHŪ’L-HĀDĪ

(Mef‘ ūlŪ / Mefā‘ ĭlŪ / Mefā‘ ĭlŪ / Fa‘ ūlŪn)

I

1 Şanmañ bizi kim şīre-i engŪr ile mestŪz
Biz ehl-i Ėarābātdanuz mest-i ElestŪz

- 2 Ter-dāmen olanlar bizi ālūde şanur līk
Biz māyil-i būs-ı leb-i cām ü kef-i destüz
- 3 Şadrın gözedüp neyleyelüm bezm-i cihānuñ
Pāy-ı hum-ı meydür yerimüz bāde-perestüz
- 4 Māyil degilüz kimsenüñ āzārına ammā
Hātır-şiken-i zāhid-i peymāne-şikestüz
- 5 Erbāb-ı ğaraż bizden ıraĝ oldugı yegdür
Düşmez yire zīrā oğumuz şāhib-i şaştuz
- 6 Bu   alem-i fānīde ne mīr ü ne gedāyuz
A  lālara a  lālanuruz pest ile pestüz
- 7 Hem-kāse-i erbāb-ı dilüz   arbedemüz yok
Meyhānedeyüz gerçi velī   aşğ ile mestüz
- 8 Biz bezm-i mey-i meykede-i   alem-i cānuz
Ser-ħalka-i cem  iyyet-i peymāne-keşānuz

II

- 9 Sāķī getir ol bādeyi kim dāfi  -i ğamdur
Şayğal ur mir ʾāta ki pür-jeng ü elemdür
- 10 Dil-bestelerüz bizden ıraĝ eyleme bir dem
Ol bādeyi kim nūr-ı dil ü dīde-i Cemdür
- 11 Ey ħāce fenā ehline zinhār ululanma
Dervīşi bu mülküñ şeh-i bī-ħayl ü ħaşemdür

- 12 Hāk ol ki Hudā mertebēni eyleye ‘ālī
Tāc-ı ser-i ‘ālemdür o kim hāk-i qademdür
- 13 Gel toğrulalum meykedeye rağmına anuñ
Kim bār-ı riyādan qad-i hum-geştesi ĥamdur
- 14 Mey şun bize sākī bizüz ol qavm ki dirler
Rindān-ı řabūhī-zede-i bezm-i kıdemdür
- 15 Bu nazmı Peyāmīden işit ĥāle münāsib
Kim zübde-i yārān-ı suĥandān-ı ‘Acemdür

136-b

- 16 Mā-rind-i řabūhī-zede-i bezm-i Elestīm
Pīř ez-heme dürd-i keş [ü] pīř ez-heme mestīm

III

- 17 Hoř gūře-i zevķ idi řafā ehline ‘ālem
Bir ĥāl ile sürseydi eger ‘ömrini ādem
- 18 Şiĥĥat řoñı derd olmasa vuşlat řoñı hicrān
Nūř āĥiri niř olmasa sūr āĥiri mātem
- 19 Bu ‘ālem-i fānīde řafāyı ol ider kim
Yeksān ola yanında eger zevķ u eger ĥam
- 20 Dā’im ola hem-řoĥbet-i rindān-ı qadeĥ-nūř
Varın qoya meydāna eger bīř ü eger kem
- 21 Şūfī ki řafāda geĥinür mālīk-i dūnyā
Bir dirhemini alsañ olur ĥāıırı derhem

22 Zāhir bu ki āhir yeri hāk olsa gerekdür
Ger dirheme muhtāc ola ger mālîk-i dirhem

23 Mey şun bize sāķî içelüm rağmına anuñ
Kim cehli ile bilmedügi yerden urur dem

24 Her münkir-i keyfiyyet-i erbāb-ı harābāt
Öz ‘ aklı ile Hakkı diler kim bula heyhāt

IV

25 Gör zāhidi kim şāhib-i irşād olayın dir
Dün mektebe vardı bugün üstād olayın dir

26 Meyhānede ister yıkılıp olmağa vîrān
Bî-çāre harābātda ābād olayın dir

27 Elden kıomasun gül gibi cām-ı meyi bir dem
Her kim ki bu meyhānede dilşād olayın dir

28 Bir serv-ķadüñ bende-i efgendesî olsun
‘ Ālemde o kim ğuşşadan āzād olayın dir

29 ‘ Ömrin geçürüp kūh-ı belāda dil-i şeydā
Berhem-zen-i hengāme-i Ferhād olayın dir

30 Vaşl istemeyüp hecr ile hoş geçdügi bu kim
Miskīn ğam-ı cānāneye mu‘ tād olayın dir

31 Gezdi yürüdi bulmadı bir eglenecek yir
Mīn-ba‘ d yine ‘ āzīm-i Bağdād olayın dir

32 Baġdād şadefdür güheri dürr-i Necefdür
Yanında anuñ dürr ü güher seng-i ħazefdür

V

33 Ol gevher-i yektā ki bulunmaz aña hemtā
Gelmez şadef-i kevne bir öyle dür-i yektā

34 Ol zāt-ı şerīfe yaraşur da‘ vī-yi himmet
Kim oldu ne dünya aña maqşūd ne ‘ uqbā

35 Kim derk ider anı ki ola zātına ma‘ lūm
Remz-i kütüb-i medrese-i ‘ ālim-i bālā

36 Ol zāhidüñ aġlar yer ü gök ħāline yārın
Kim içmeye destinden anuñ cām-ı muşaffā

37 Bir noqţadurur sırrı didi çār kitābuñ
Ki ol çārdadur sırr-ı kütübġhāne-i eşyā

38 Ol noqţa benüm didi dönüp remzini seyret
Ya‘ nī ki benüm cümle-i esmāya müsem mā

137-a

39 Çün ħişşe imiş kışşadan ehl-i dile maqşūd
Maqşūdı nedür añla bil ey ‘ ārif-i dānā

40 Bir maġlaţadur laqlaqa-i bātın u zāhir
Bir noqţa imiş aşl-ı suġan evvel ü āġir

VI

41 Ey şāġib-i kudret kıanı inşāf u mürüvvet
Rindān-ı mey-āşāma niçün olmaya raġbet

- 42 Kısmetleri dirseñ ezeli cevr ü cefâdur
Cevr ola niçün zevk u şafâ olmaya kısmet
- 43 Dirseñ ki bugün eylemiyen yârin ider zevk
Çok mı iki gün bendelerüñ eyleye ' işret
- 44 Hâcetlerimiz kâdir iken kıлмаğa hâşıl
Şalmağ keremüñden bizi ferdâya ne hâcet
- 45 Nâçâr çeker halk bu zahmetleri yoğsa
Âdem kara tağ olsa getürmez buña tākāt
- 46 Hālüñ kime açsañ saña dir hikmeti vardur
Öldürdi bizi âh bilinmez mi bu hikmet
- 47 Beyhüde dönüp neyer ola başımız üzre
Halkuñ bu felek didügi dolâb-ı meşekkat
- 48 Beyhüde yeter döndi hemân terkini kılsa
Kim ' aksine devreyleden yegdi yıkılsa

VII

- 49 Çarhuñ ki ne naşinde ne sa' dinde beķā var
Dehrüñ ki ne hâşında ne 'âmında vefā var
- 50 Aldanma anuñ sa' dine naşinden alınma
Naşinde dime miñnet ü sa' dinde şafā var
- 51 Meyl itme bunuñ hâşına 'âmından üşenme
'Âmında dime hisset ü hâşında 'atā var

- 52 Cehl ile hemān ğayr eline baķmayı g3r kim
Benden ne saña fā'ide senden ne baña var
- 53 Egninde g3r3p ğayrılarıñ aţlas u dībā
Ĝam çekme ki egnümde benüm köhne ' abā var
- 54 Geç cümle bu efkārdan ' ārif-i vaķit ol
Sergeşte bil añı ki serinde bu hevā var
- 55 Ferdā elemin çekme mey iç baķ ruķ-ı hūba
' Āşıklara ferdāda daħı va' d-i liķā var
- 56 El virse şafā fırsatı fevt eyleme bir dem
' Ālem aña degmez ki cefāsın çeke ādem

VIII

- 57 Giryen̄ kopar ey hāce meger kim cigerüñden
Kim çıķdı ciger-pāreleri çeşm-i terüñden
- 58 Biñ girye iderseñ seni aħir ayırurlar
Ferzend ü zen ü tañţana-i sīm ü zerüñden
- 59 Bu mülk-i fenāya ki ' ademden sefer itdün̄
Süduñ nedür ancaķ anı bil señ seferüñden
- 60 Yoķ çıķmağa gön̄lüñ der-i dünyā-yı den̄iden
Billāh di hoşnüd mısın yoħsa yerüñden
- 137-b
- 61 Bu mezbeleden böyle güzār eyleyi g3r kim
Bir zerre ğubār irmeye tā reh-güzzerüñden

62 Sīm ile zeri kendüñe at at siper itdüñ
Merg oını geemez mi anursun siperüñden

63 ‘ Aıl adın añup kendüñi teklife bırakma
Dīvāne olup ref‘ -i alem ıl üzerüñden

64 Ey hāce eger kim sen iseñ ‘ aıl ü dānā
Şeydāluğı biñ ‘ ala değışmez dil-i şeydā

IX

65 Vardum seheri tā‘ at için mescide nāgāh
Gördüm oturur hāla olup bir nie gümrāh

66 Girmiş kemer-i vahdete almış ele tesbīhi
Her birisinüñ vird-i zebānı il ü pencāh

67 Didüm ne ayarsuz ne alursuz ne dirsüz
K’aşlā diliñüzde ne nebī var ve ne Allāh

68 Didi biri kim şehrimizüñ hākim-i vati
Hıyr itmek için hāla gelür mescide her māh

69 İhsānı ya pencāh u ya ıldür fuarāya
Şabr eyle ki demdür gele ol pīr-i felek-cāh

70 Geldiklerini mescide bildüm ne içündür
Yüz döndirüp andan didüm ey avm oluñ āgāh

71 Sizden kim ırağ olur ise Hāa yaındur
Zirā ki alālet yoludur gitdigüz rāh

72 Taḥkīk bu kim hep işiñüz zerķ ü riyādur
Taqlīdlesiz ṭā' atıñüz cümle hebādur

X

73 Dünyāda denīlerden idersüñ ṭama' -ı ḥām
Ey ḥām-ı ṭama' niçeye dek bu ṭama' -ı ḥām

74 Bir nā-ḥalefi [ger] cübbe vü destār ile görseñ
Eylersün anuñ cübbe vü destārına ikrām

75 Naşın çıkarup eylemedin zātını ma' lūm
Başlarsun aña eylemege faķruñı i' lām

76 Cerrār diyü virmez olur Tañrı selāmın
Ḥayzından iderse saña bir ḥabbe ger in' ām

77 V'ey er olasin ḥırķada nāmuñ ola derviş
Mülhid diyü yandurmağa eyler seni iķdām

78 Yazuķ saña kim eyleyesin ḥırs u ṭama' dan
Bir ḥabbe için kendüñi ' ālemlere bed-nām

79 Yok sende ḳanā' at gözüñ aç olduğı oldur
Rızķuñ irişür yoḥsa eger şubḥ u eger şām

80 Et loķması lāzım mı toyurmaz mı seni nān
Zehr olsun o loķma ola pes-mānde-i dūnān

XI

81 Ebnā-yı zamānuñ ṭalebi nām u nişāndur
Her biri taşavvurda fülān ibn-i fülāndur

- 82 Güftāra gelüp söyleseler cehl-i mürekkebe
Zu' minca velī her biri bir utb-ı zamāndur
- 138-a**
- 83 Erbāb-ı ired zerre adar mu' teid olmaz
Ol mürşide kim mu' teid-i bī-iredāndur
- 84 Talīd ile seccāde-nişin olmuş oturmuş
Taıde ammā ar-ı be-güsiste-‘ ināndur
- 85 Dirmiş baňa keř oldu ep esrār-ı aıat
Vallāhi yalandur sözi billāhi yalandur
- 86 Kendünden ırağın düşüp ardına yorulma
Güş it bu sözi kim aber-i bā-aberāndur
- 87 Ey tālib-i taı eger var ise derdüñ
K’ol bī-aberüñ gitdügi yol ann u gümāndur
- 88 Zinhār unut bildügi düşme ‘ ināda
Bir pīre yapış kim iresün sırr-ı ma‘ āda
- XII**
- 89 Şüretde nola zerre isek ma‘ nide youz
Rūhü’l-udüsüñ Meryeme nef itdügi rūuz
- 90 Peymāne-i urşid ile her şub iderüz ‘ ayş
‘ İsa ile peymāne-keř-i lāy-ı řabūuz
- 91 İtdükse řarāb içmemege tövbe güzelsiz
Şābit-ademüz tövbemüz üstinde nařūuz

- 92 Mār ise ‘adū biz yed-i beyzā-yı Kelīmüz
Tūfan ise dünyā ğamı biz keşti-i Nūhuz
- 93 Molla okusun medresede şerh-i müṭāla‘a
Metn-i ḳadehi şun bize biz ehl-i şürūhuz
- 94 Şūfī bizi sen cism göziyle görimezsün
Aç cān gözini eyle naẓar gör ki ne rūhuz
- 95 Pür-gūlara leb-beste görünmekteyüz ammā
Rindān-ı Mesīhā-deme miftāh-ı fütūhuz
- 96 ‘İsī-dem ü Rūhī-laḳab ü Hızır-ḳayātuz
Deryā-yı şıfat içre nihān gevher-i zātuz

XIII

- 97 Ayā niçe bir devride bu çār-‘anāşır
Kim aña ne evvel ola ma‘lūm ne āḫır
- 98 Gāh eyleyeler ‘ālem-i tefrīdde seyrān
Gāhī olalar ‘ālem-i terkībde sāyır
- 99 Tefrīdde çār ola vü nāçār ola devri
Terkībe gelünce se-mevālīd ola zāhır
- 100 Bu cümle mezāhirden ola mu‘teber insān
İnsānıñ ola cümle tufeyli bu mezāhır
- 101 Nefsini bilenler getüre Ḥālīḳa ĩmān
Bilmezlere ĩmān getürenler ola kāfır

102 Kāfir ki yerin düzeḡ ider cehlden eyler
Çün cehl ḡaḡīḡatde ola küfr ‘ aceb sır

103 Dünyā vire cāhillere el-kāmil olanlar
Ayaḡda ḡalup olmayalar ḡabbeye ḡādir

104 Çün cehldedür zevḡ kemāli nidelum biz
Ḳāl ehli ṡafā eyleye ḡāli nidelum biz

138-b

XIV

105 Şūfī ki riyā ile ide kendüyi mevşūf
Evḡāt-ı şerīfī ola taḡlīd ile maşrūf

106 Mınberde ḡaḡīb ola vü maḡvilde mu‘ arrif
‘ Ār eylemeye olduḡuna cehl ile ma‘ rūf

107 Āyīne-i ḡalbine küdüret ede te ‘şīr
Rūşen-gīr-i feyz-i Ḥaḡ ile olmaya meḡşūf

108 Cān u dilinüñ mihr ü mehi olmaya pür-nūr
Dāim biri maḡşūf ola anuñ biri meḡsūf

109 Cem‘ -i kütüb itmekle ne mümkin k’ola vāḡıf
Esrār-ı Ḥudāya ki ola mürşide mevḡūf

110 Zātındaki āşār-ı kemāl olmaya ḡardur
Ya şāl-ı siyeh egnine giymiş ya yeşil sūf

111 ‘ Ālemde ki kāmīl çeke ḡam zevḡ ide cāhil
Yirden göḡe dek yuf baña ger dimez isem yuf

112 Çün Hâk diyeni eylediler zulm ile berdâr
Bâtl söze ağâz idelüm biz dahı nâcâr

XV

113 Yuf hâline dehrüñ gül-i gül-zârına hem yuf
Ağyârına yuf yâr-i cefâkârına hem yuf

114 Her ‘ayş ki mevķûf ola keyfiyyet-i hamre
‘Ayyâşına yuf hamrına hammârına hem yuf

115 Çün şahñ-ı vücûduñ yeri şahrâ-yı ‘ademdir
Yuf kâfile vü kâfile-sâlârına hem yuf

116 Zî kıymet olunca nidelüm câh-ı celâli
Yuf anı şatan dñn u harîdârına hem yuf

117 ‘Âlemdeki bengîler ola vâķıf-ı esrâr
Hayrânına yuf anlarıñ esrârına hem yuf

118 Çarķ-ı felegiñ nahsine vü sa‘dine şad hayf
Kevkeblerinüñ sâbit ü seyyârına hem yuf

119 ‘Ârif ki ola müdbir ü nâdân ola muķbil
İķbâline yuf ‘âlemüñ idbârına hem yuf

120 Çün ola harâm ehl-i Hâķa dünye vü ‘uķbâ
Cehd ile ne ‘uķbâ ola hâķırda ne dünyâ

XVI

121 Dünyâ talebiyle kimisi halkıñ emekde
Kimi oturup zevķ ile dünyâyı yimekte

- 122 Yok derdüñe bir çāre ider mīr ü gedāda
Sen çekdügiñ ālāmı gerek şakla gerek de
- 123 A‘yān-ı cihāndan kerem umma anı şanma
Āşār-ı ‘atā ola ya paşada ya begde
- 124 Maṭbaḥlarına aç varan ādem degenek yir
Der-bānları var göz ḳapuda el degenekde
- 125 Bir devrde geldik bu fenā ‘āleme biz kim
Āşār-ı ‘atā var ne beşerde ne melekde
- 126 Ağyār vefādan dem urur yār cefādan
Ādemde vefā olmaya vü ola köpekde
- 127 Evc-i felege başdı ḳadem cāh ile cāhil
Erbāb-ı kemālūñ yeri yok zīr-i felekde
- 139-a**
- 128 Yā Rab bize bir er bulunup himmet ider mi
Yoḥsa günümüz böyle felāketle geḳer mi
- XVII**
- 129 Virdük dil ü cān ile rızā biz ki ḳazāya
Ġam çekmezüz uḫrarsaḳ eger derd ü belāya
- 130 Gördük vaṭanı ḫurbete bu fikr ile ḳıḳduḳ
Kim renc-i sefer bā‘ iş olur ‘izz ü ‘alāya
- 131 Devr eylemedük yer ḳomaduk biz niḳe yıldur
Uyduḳ dil-i divāneye dil uydı hevāya

- 132 Oldum nereye vardım ise ‘aşka giriftār
Alındı gönül bir şanem-i mäh-liķāya
- 133 Bağdāda yoluñ düşse ger ey bād-ı seher-ḥiz̄
Ādāb ile var ḥıdmet-i yārān-ı şafāya
- 134 Rūḥīyi eger bir şorar izler bulunursa
Dirlerse buluşduñ mı o bī-berg ü nevāya
- 135 Bu maṭla‘-ı garrāyı oḡu epsem ol andan
Ma‘ lüm olur aḥvālimüz erbāb-ı vefāya
- 136 Ḥālā ki biz üftāde-i ḥübān-ı Dımışḡuz
Ser-ḡalkā-i rindān-ı melāmet-keş-i ‘aşḡuz

TERCİ‘-İ BEND-İ ĞUBĀRĪ

(*Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün*)

I

- 1 Bir gice sākin idüm ḡān-ḡah-ı ḡafletde
İ‘ tıḡāf itmiş idüm künc-i ḡam-ı ‘uzletde
- 2 Gözlerüm yummuş idüm ‘ālem-i pür ‘ibretde
ḡaflet uyḡusı beni almış idi ḡāyetde
- 3 Pür idi ḡafletle penbe-i sımāḡ-ı sem‘ um
Dil-i efsürde ḡacer olmuş idi şiddetde
- 4 Öyle ḡarḡ olmuş idüm ḡa‘ r-ı yem-i ḡaflete kim
‘Aḡl [u] fikr [ü] dil ü cān ḡalmış idi ḡayretde
- 5 Rişte-i ḡaflet ile baḡlu idi her ‘uzvum
Mā-ḡaşal ḡayet ile ḡāşır idüm ḡıdmetde

- 6 Gūş-ı hūşa bu nidā irdi o dem hātifden
Didi ey ‘ālem-i şuğrāda қalan ğafletde
- 7 Ğāfil olma gözüñ aç ‘ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levḥ-i қalem ‘arş-ı mu‘allāsın sen

II

- 8 Sendedür maḥzen-i esrār-ı hüviyyet sende
Sendedür rābiṭa-i rişte-i vaḥdet sende
- 9 Sendedür ma‘den-i esrār-ı ilāhī sende
Sendedür ma‘den-i envā‘-ı kerāmet sende
- 10 Sendedür mihr-i cihān-süz-ı meh-i şām-efrüz
Sendedür burc-ı şeref necm-i sa‘ādet sende
- 11 Sendedür cām-ı Cem ü āyine-i İskender
Sendedür çeşme-i cān mülket-i zülmet sende
- 12 Sendedür ‘ālem-i lāhūt u maḳām-ı ceberūt
Sendedür dūzaḥ-ı sūzān daḥı cennet sende
- 13 Sendedür her ne ki maḳşūd idinürseñ sende
Sendedür қufl-ı tılısmāt-ı ḥaқıḳāt sende
- 14 Ğāfil olma gözüñ aç ‘ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levḥ u қalem ‘arş-ı mu‘allāsın sen

139-b

III

- 15 Sen ḥabāb-ı felegi cām-ı mücellā şanduñ
Sen ḥabābı anuñ içinde görüp mā şanduñ

- 16 Hoḳḳa-i çarḥ ki zehr ile leb-ā-leb pürdür
Sen anı toptolu tiryāk-i Mesīḥā şanduñ
- 17 Gözüñe pīrezen-i dehr görindi tāze
Zīver-i āriyeden anı mu‘ arrā şanduñ
- 18 Külḥan-ı dehre baḳup gülşen-i zībā şanduñ
Ser-be-ser aḳkerin anuñ gül-i ḥamrā şanduñ
- 19 Hem görindi saña eḥfāl-ı şeyāḥīn ğilmān
Bu cihān bāğını sen cennet-i me‘ vā şanduñ
- 20 Dīde-i hırş ile bu ‘ālem-i şuğrāya baḳup
Aldanup añlamayup ‘ālem-i kübrā şanduñ
- 21 Ğāfil olma gözüñ aç ‘ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levḥ u ḳalem ‘arş-ı mu‘ allāsın sen

IV

- 22 Niçe bir bunca zamān zīver-i zīnet niçe bir
Niçe bir cübbe vü destār-ı ḥamāḳat niçe bir
- 23 Niçe bir ḳayd-ı libās u niçe bir ğayret-i nās
Niçe bir şöhret ile şevket-i āfet niçe bir
- 24 Niçe bir rind-i cihān vālih-i şeydālar ile
Ĝüft ü ğūy-ı ḥarab u ḥavr-ı zarāfet niçe bir
- 25 Niçe bir bāğ-ı cihānda oturup mirāne
Bunca yārān ile bu ‘ayş u bu ‘işret niçe bir

26 Niçe bir nefs hevāsına uyup leyl ü nehār
Niçe bir zāyi^ç ola bu dem-i fursat niçe bir

27 Bu hamākat niçe bir bunca sefāhat niçe bir
Bu ferāgat niçe bir hāy bu ğaflet niçe bir

28 Ğāfil olma gözüñ aç^ç ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levh u qalem^ç arş-ı mu^ç allāsın sen

V

29 Cümle zerrāt-ı cihān maṭla^ç -ı^ç ibretdür hep
Ehl-i idrāk olana remz ü işāretdür hep

30 Naqş-ı zāhirde^ç ayān cümle^ç ulūm-ı bāṭın
Küllü şey mürşid-i erbāb-ı başiretdür hep

31 Nazār it dīde-i cān ile cihānı añla
Maḥzen-i^ç ilm ü ledün maḥzar-ı ḥikmetdür hep

32 Ḥikmet ü^ç ibret ile remz-i işāret ne ki var
Hep Ḥudādan saña ta^ç līm-i hidāyetdür hep

33 Fehm için^ç ālem-i kübrāyı ulū'l-elbāba
Şuver-i^ç ālem-i şuğrā heme şüretdür hep

34 Ey Ğubārī yūri var kendüzüñ idrāk eyle
Pendümi hūş ile gūş it ki beşāretdür hep

35 Ğāfil olma gözüñ aç^ç ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levh u qalem^ç arş-ı mu^ç allāsın sen

139-bh

TERCİ' -İ BEND-İ ĀLĪ

(*Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün*)

I

- 1 Nev-bahār oldı yine zār olalum
‘Andelīb-i ‘izār-ı yār olalum
- 2 omayup yire cām-ı gūlfāmı
Bezm-i ‘işretde pāy-dār olalum
- 3 Dem-be-dem cām-ı bāde nūş idelüm
Mest-i evgār-ı rūzigār olalum
- 4 Bilelüm rāh-ı ‘aşkuñ esrārın
Dergehinde varup ğubār olalum
- 5 Kūy-ı cānānı bekleyüp her ān
Mülket-i ‘aşqa olalum sulţān

II

- 6 Unudup ahr-ı zehr-i hicrānı
Çıkaralum gönülde efġānı
- 7 Lebi yādına olular ielüm
Urmayalum ayaġa meydānı
- 8 Öpelüm āl ile lebini olup
Ehl-i bezmüñ arīf ü fettānı

140-ah

- 9 Cür‘ a-āsā yolında ħāk oluban
Olalum reşk-i tēc-ı ħāķānı

10 Kūy-ı cānānı bekleyüp her ān
Mülket-i ‘aşka olalum sulṭān

III

11 Bir yaña fūrkat-i miyān-ı nigār
Cānumuz kılcā kıaldı cism-i nizār

12 Bir yañadan hevā-yı serv-ḳadi
Kārımız nāle kıldı fāhte-vār

13 Nergis-i mesti daḫı bir yañadan
Kıldı bī-çāre gönlümi bīmār

14 Diler iseñ ‘uyūn-ı a‘ dāya
Girevüz ḫāşılı mişāl-i gubār

15 Kūy-ı cānānı bekleyüp her ān
Mülket-i ‘aşka olalum sulṭān

IV

16 Niçe bir idelüm fiğān niçe bir
Niçe bir yaşumuz revān niçe bir

17 Niçe ağlaya bize gökde melek
Ḳaralar giye āsumān niçe bir

140-bh

18 Niçeye dek alasın āhımızı
Niçe bir yana bu cihān niçe bir

19 Gelüñüz hem-dem olalum dā’im
Niçe bir dōke dīde ḳan niçe bir

20 Kūy-ı cānānı bekleyüp her ān
Mülket-i ‘aşka olalum sulṭān

V

21 Tā ki gördük bu zülf ü bu ḥālī
Olmışuz mihr-i guşşa pā-mālī

22 Böyle şoymamış idi reh-zen-i ğam
Olalı kūy-ı ‘aşkuñ abdālī

23 Qalbimüz şöyle deldi tiĝ-ı cefā
Erzen-i ‘aşkuñ oldı ğırbālī

24 İster iseñ ki şāh-ı ‘aşk olavuz
Qadrimüz yüce ola ey ‘Ālī

25 Kūy-ı cānānı bekleyüp her ān
Mülket-i ‘aşka olalum sulṭān

140-a

TERCİ‘-İ BEND-İ MERḤŪM NEV‘İ EFENDİ
(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

I

1 Düşüp ayağına her serv-ı kadūñ şu gibi zār
Ey gönül niçeye dek bu heves-i būs u kenār

2 Sīneden yaş ile maḥv eyle nuḳūş-ı ğayrı
Qurı ārāyiş imiş çünki bu naḳş ile nigār

- 3 Penbe-i dāğ gibi niceye dek hıffet idüp
Seni odlara yağa her şanem-i lāle ‘izār
- 4 Şanem-i deyr gibi sākın ü sengin ol kim
Büt-i tersālara ma‘būd olasın leyl ü nehār
- 5 Güş kıldum gice gülşende ser-āğāz itdi
Şubha dek derd ile bu maṭla‘-ı pür-süzü hezār
- 6 Yār-ı ağıyāra muşāhib gül ise maḥrem-i ḥār
Düşmen ü dost güler girye kıılır ‘āşık-ı zār

II

- 7 Kāl ile fehmi idemez kimse ‘aceb ḥāl ancağ
İktizā-yı kader-i Ḥālīk-ı Fa‘‘āl ancağ
- 8 Mantıķī bilmedi eşkāl ile bu işkālī
Bunca tafşīli ḥakīmüñ daḥı icmāl ancağ
- 9 Āhenin dillere cem‘iyyet-i ḥātır ḥāşıl
Cām-veş ehl-i şafā münkesirü’l-bāl ancağ
- 10 Şüret-i nā-mütenāsib şıfat-ı nā-merbūt
Bā‘ış-i mertebe-i devlet ü iķbāl ancağ
- 11 Bū-‘Alī olsa kişi fazl ile şüret viremez
Ḥüblar lehcesi yok cāhile meyyāl ancağ
- 12 Yār-ı ağıyāra muşāhib gül ise maḥrem-i ḥār
Düşmen ü dost güler girye kıılır ‘āşık-ı zār

III

- 13 Nazar itdüm çemen-i dehre ‘aceb sır gördüm
Dīde-i hayret ile nergisi nāzır gördüm
- 14 Ğaybdan ‘ālem-i eşbāhı temāşā itdüm
Mūcid-i mutlakı her zerrede hāzır gördüm
- 15 Ğaşd idenler açılup gülmege bu gülşende
Ğonca gibi dili kan tılmaya nādir gördüm
- 16 Hāşılı cümle bu eşyāya teveccüh kıldum
‘Ālemi bencileyin hep mütehayyir gördüm
- 17 Māh ile mihri bulup naşş u zevāle t̄alib
Ğünbed-i nüh felegi ‘aksine dā’ir gördüm
- 18 Yār-ı ağıyāra muşāhib gül ise maħrem-i hār
Düşmen ü dost güler girye kıılır ‘aşık-ı zār

IV

- 19 Şol ki haţţ-ı lebini ğaybdan izhār itmiş
Ne belādur ki bizi vāķıf-ı esrār itmiş
- 20 “Küntü kenz”e dil-i dānāmuzı gencūr kıilup
Bu emānetle bizi beste kıoyup zār itmiş
- 21 Hābbezā zümre-i mestān-ı mey-i ‘aşık-ı cünün
Ki cihān salţanatın istemeyüp ‘ār itmiş
- 22 Zışt ü zībā dimeyüp nīk ü bedi bir gözedüp
Bu merātibde olan hālete inkār itmiş

23 Niçe dānā-dil olanlarda bu eṭvār-ı ‘ acīb
Şabr u ṭāḳat ḳomayup ‘ aḳlını efgār itmiş

24 Yār-ı aḡyāra muşāḫib gül ise maḥrem-i ḫār
Düşmen ü dost güler girye ḳılır ‘ aşık-ı zār

140-b

V

25 Niçe bir seyr-i nuḳuş ile ḳanā‘ at idelüm
Sāde pehlū olalum yār ile himmet idelüm

26 Niçe bir şoḫbet ile ḫāṭırı meşḡül idevüz
Deng ü ḫāmūş olalum biz de ferāḡat idelüm

27 Çeng-veş nāle ḳılup nāy gibi inleyelüm
O geçen demlere āheng-i nedāmet idelüm

28 Naḳş idüp ḫāṭıra “lā yūs’elü ‘ ammā yef‘ al”
Çün ḳazādur bu rızā semtine niyyet idelüm

29 Nev‘ iyā şabr u taḫammül buña düşvār velī
Bilmezüz neyleyelüm kime şikāyet idelüm

30 Yār-ı aḡyāra muşāḫib gül ise maḥrem-i ḫār
Düşmen ü dost güler girye ḳılır ‘ aşık-ı zār

TERCİ' -İ BEND-İ MERHÛM NEV' İ EFENDİ
RAHMETULLAHİ ' ALEYH

(*Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün*)

I

- 1 Dilā şimden girü sevdā-yı ' uzlet kılsañ olmaz mı
Olur olmaz hevālardan ferāgat kılsañ olmaz mı
- 2 Sehī-quadlerle hevāsından haşr olmak kaçup bir dem
' Aceb endişe-i rüz-ı kıyāmet kılsañ olmaz mı
- 3 Ta' alluğ māsivā-yı Hağğa çünkim şirk-i muṭlağdur
' İnād u şirki terk idüp ' ibādet kılsañ olmaz mı
- 4 Unutsañ nevcüvānlar ' aşkın añsañ pend-i pīrānı
Semā' -ı va' z idüp gūş-ı naşīhat kılsañ olmaz mı
- 5 Kulağuña şadā-yı kūs-ı rihlet çalınur āhir
Henüz irişmedin nevbet inābet kılsañ olmaz mı
- 6 İlāhī çāresüz kaldum ' ināyet kılsañ olmaz mı
Yol azdum rāh-ı ' aşkuñda hidāyet kılsañ olmaz mı

II

- 7 Tecellī eylemiş nūr-ı cemalüñ cümle eşyāda
Güzeller ' arz-ı dīdār itmede ' aşık temāşāda
- 8 Ne zevk almış ' aceb sevdā-yı Şīrinden dil-i Ferhād
Ne görmüş Kays-ı mecnūn bilmezem hiç nağş-ı Leylāda
- 9 Ne gülşen zāhir olmuş çeşm-i İbrāhīme āteşden
Ne ' izzet añlamış Āzer liğā-yı Lāt-ı ' Uzzada

- 10 Bu bezmüñ bādesi bir cāmı bir sāk̄isi bir ammā
Kimi ceng ehli mestāne kimi şulḥ u müdārāda
- 11 Benüm yārem oñulmaz derdüme hergiz ‘ ilāc olmaz
Ṭabībān-ı zamāne ‘ āciz olmışdur müdāvāda
- 12 İlāhī çāresüz kaldum ‘ ināyet kılsañ olmaz mı
Yol azdum rāh-ı ‘ aşkuñda hidāyet kılsañ olmaz mı

III

- 13 Şu‘ ün-ı zātuña eşbāḥ-ı ‘ ālem gerçi azherdür
O mazḥardan güzer kaçd itmeyen maḥcüb u ebterdür
- 14 Göñül tıflıñı bir sīb-i zenaḥdān eyledi teşḥir
Mekānı çāh-ı miḥnet çeşme-i şabrı mükedderdür
- 15 Elümde ihtiyārum dilde şabr ile qarārüm yoḡ
Göñül göz cān u ten bir şāh-ı bī-raḥma musaḥḥardur
- 16 Senüñ ‘ avnüñden olmazsa eger bir zerrece çāre
Hevā yolında ben üftāde ḥāk olmaḡ muḡarrerdür
- 17 Hevā-yı ‘ aşḡ ile eflāke çıkdı āteş-i sīnem
İşidüp āh ü zārum ḥālūme raḥm idecek yerdür
- 18 İlāhī çāresüz kaldum ‘ ināyet kılsañ olmaz mı
Yol azdum rāh-ı ‘ aşkuñda hidāyet kılsañ olmaz mı

141-a

IV

- 19 Ḥumār-ı bezm-i aḡyār ile hüşyār olmadum gitdüm
Ḥilāf-ı müdde‘ iden yār ile yār olmadum gitdüm

- 20 Şadā-yı nağme-i yā Hūya dem-sāz oldu hep eşyā
Ben ol sāzuñ hevāsına hevā-dār olmadum gitdüm
- 21 Göñül āyinesin pāk itmedüm jeng-i küdüretden
Şafā-yı bezm-i rindāne sezā-vār olmadum gitdüm
- 22 Açılmaz dīde-i bahtum şeb-i hecrüñ şabāhı yok
Nesīm-i şubh-ı dildār ile bīdār olmadum gitdüm
- 23 Sefer düşvār u menzil dūr u merkeb leng ü zādum kem
Bu esbāb-ı ta‘ alluğdan sebük-bār olmadum gitdüm
- 24 İlāhī çāresüz kaldum ‘ ināyet kılsañ olmaz mı
Yol azdum rāh-ı ‘ aşkuñda hidāyet kılsañ olmaz mı
- V
- 25 Bileydüm böyle düşvār olduğın ben derd-i hicrānı
Fırākı ihtiyār itmez virürdüm derd ile cānı
- 26 Dirīgā zehr-i kātıl nüş idenler buldı hep şıhhat
Mariż-i derd-i ‘ aşka bulmadı bir kimse dermānı
- 27 Göñül āteş gözüm yaş ‘ aşk ile hālüm mükedderdür
Kemān ebrūları cāna uraldan tīr-i müjgānı
- 28 Vücūdum defterin kılmış müşevveş hatt-ı ruhsārı
Yazaldan şun‘ eli levh-i vücūda nağş-ı insānı
- 29 Ne rüz-ı vuşlata şākir ne şām-ı fūrKate şābir
Tesellī bulmağa yok Nev‘ ī-i maḥzūnuñ imkānı

- 30 İlahî çāresüz kaldum ‘ ināyet kılsañ olmaz mı
Yol azdum rāh-ı ‘ aşkuñda hidāyet kılsañ olmaz mı

TERCİ‘-İ BEND-İ MERḤŪM İŞHĀK EFENDİ
(Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün)
I

- 1 Tefekkürü koma bir laḥza rüz u şeb zinhār
Ki zāhir ola saña ihtilāf-ı leyl ü nehār
- 2 Başıret ehli iseñ gel nazar kıll evrāka
Zebān-ı ḥāl ile gör nice zıkr ider eşcār
- 3 Çıkar kabā-yı vücūdı ger ehl-i ğayret iseñ
Libās-ı ‘ āriyeti giymek ola kişiye ‘ ār
- 4 İñende serv-i seḥī gibi olma gel serkeş
Eger dilerseñ olasın cihānda ber-ḥürdār
- 5 Tenezzül ehli olup māyil olma sım ü zere
Ṭayanma kuvvet-i bāzūña gel terāzū-var
- 6 Hemīşe nokṭa-şıfat gözle kendü dāyireni
Tecāvüz itme ki şāḥib-ḳadem gibi pergār
- 7 Saña ḳalālet ile reh-zen olmaya iblīs
Bu yolda pişüñ olursa hemīşe istiġfār
- 8 Ḥalāş idüp kişiye āteş-i nedāmetden
Ḥimāyet-i “ve ḳinā Rabbenā ‘ azābe’n-nār”
- 9 Şoñucu girye vü zārı müfīd ola şanma
Söyünmez āb-ı nedāmetle nār-ı istikbār

10 Müdām cām ğurūrıyla olma mest ü ğumār
Bu ħāb-ı ğafleti o eyle cān gözin bīdār

II

11 Hāķīr gördüĝiñi Şanma kim muĥaķķardur
Vücūdı zerre ise gerçi Hāķķa mazĥardur

141-b

12 Ayaklara düşüben pāy-māl olan toprak
Nice senüñ gibi Őāĥib serīre hem-serdür

13 Cihādı nefsün ile eyle cehd idüp dün ü gün
Ki atl-i ĥarfi ‘adūnuñ ğazā-yı ekberdür

14 Unutma mesken-i aŐlīye gel behey miskīn
arar itmedüĝiñ bunda ĥod muķarrerdür

15 Eger ki vaĥdete irdüñse bil ki sālimsin
Bu cem‘ ü kesret ü a‘ dād ile mükerrerdür

16 Bilür misin ki nedür bu Őaĥāyif-i eyyām
‘Amellerüñ yazasın diyü elde defterdür

17 Nücüm-ı noĥta-i Őekdür ki cā-be-cā ķonmiŐ
Bu nüŐhası felegüñ bil ki ğāyet ebterdür

18 Te‘essüf ile geĥen ‘ömre cān virürdi ķiŐi
Bileydi ķadrini ‘ömrüñ nedür ne cevherdür

19 Tehī Őarāb-ı Őafādan hevā ile memlū
BaŐuñda ķāse-i ser ser-nigün-ı sāĝardur

20 Müdām cām ğurūrıyla olma mest ü ħumār
Bu ħāb-ı ğafleti қо eyle cān gözin bīdār

III

21 Ne deñlü tizlenürse ğazabla āteş-i kīn
Gerek ki eylesin āb-ı ħilm ile teskīn

22 Şu kimse kim ide aĥvālūñi қamu taşĥīĥ
Anuñ muқabelesinde sen idesin taĥsīn

23 Eger cüdā ide bir kimse nūr-ı dīdeñden
Dürüş ki olmaya bir laĥza ħāṭıruñ ğam-ġīn

24 Emīn olam dirseñ benligi götür zīrā
Fenādan özge görünmez kişiye ħışn-ı ħaşīn

25 Kerīh gördigüñ illerde kendü ħālūñdür
Götür bu ‘ucb ile kibri yüzüñden ey ħod-bīn

26 Ṭarīḳ-i meskenete var yūri sülūḳ ideġör
Tevāzu‘ eyle қamuya faḳīr ü ger miskīn

27 Sözümi diñle benüm қadr u rif‘at ister iseñ
Bu secde-ġāh-ı fenādan götürme hiç cebīn

28 Ṭarīḳ-i ‘aşқа sülūḳ eyleyen ‘azīz bilür
K’olur mesālik-i Ḥaḳḳuñ nihāyeti temkīn

29 Bu bezm-ġāh-ı felekde hezār ‘işve ile
Elüñe ger şuna ħurşīd kāse-i zerrīn

30 Müdām cām gurūrıyla olma mest ü humār
Bu h̄āb-ı ğafleti o eyle cān gözin bīdār

IV

31 Çü dehr elinde olur ‘ākıbet kişi pā-māl
Ne fā’ide idiser ‘izz ü devlet ü ibāl

32 Şoñucı h̄āk-i siyehdür çü menzil-i āhır
Ne deñlü nuşret iderse yine opar per ü bāl

33 H̄ayāt-ı nadi çü ten kīsesinden ola telef
Ne aşşı māl ile gerdün olursa māl-ā-māl

34 Gerek ki senden ola cān u dille h̄üsn-i abūl
Ne kim muadder idüpdür muaddirü’l-āmāl

35 Çü şāni’üñ işidür anda kimsenüñ sözi yo
Gerek ki sende be-her-hāl olasın hoş-hāl

36 Şu yirde k’olmaya h̄urşīde zerre deñlü şeref
Kemālī anda uşūr ile añlasın uşūrī kemāl

37 Çü ‘ayn-ı ramet ile bir nazar ıla görene
Sevād-ı ma‘şiyet īmān yüzinde nota-i hāl

38 Şaīfe-i dile şebt eyledigüñ efkārūñ
Kimi taşavvur-ı bātıl kimi h̄ayāl-i muāl

142-a

39 Hevā-yı nefsüñe uyma ne deñlü teşne iseñ
Rızā-yı H̄a ile olmasa içme āb-ı zülāl

40 Müdām cām ğurūrıyla olma mest ü ħumār
Bu ħāb-ı ğafleti қо eyle cān gözin bīdār

V

41 Hemīşe sa‘ y ideğör eksik olmaya bir dem
Gözünde eşk-i nedāmet dilünde āteş-i ğam

42 Gözüñ yaşı ile maĥveyle levĥ-i ħātırdan
Ne deñlü yazduñ ise şüret-i ħesāba raĥam

43 Kemāl-i nefsi bugün ħāşıl eyle kim ferdā
Ne dem ne çāre idem diyicek ne çāre nedem

44 Ĥaĥāret ile nazār kıлма kimseye herğiz
Ki cümle mazĥar-ı Ĥaĥĥdur tehī degül ‘ālem

45 Bu yolda tālīb ü şāĥib ħadem benüm didiğüñ
Fenā yolında gerekdür ki ola ħāk-i ħadem

46 Dilünde naĥş ola dirseñ nigīn-i ħātem-i ‘aşĥ
Bu yolda mum olagör olma taş gibi muĥkem

47 Çıĥar gözüñden olur ise ĥurretü’l-‘aynuñ
Şu kimse kim ola ĥalbinde rā-yı kem müdğam

48 Miĥekk-i ehl-i riyādur muĥarr-ı ehl-i şafā
Fezā-yı nār-ı caĥīm ile şaĥn-ı bāğ-ı irem

49 Sözi uzatma gel İshāĥ niçe söylersin
Naşīĥati özüñe eyle var yüri epsem

50 Müdām cām gurūrıyla olma mest ü humār
Bu h̄āb-ı ğafleti қо eyle cān gözin bīdār

TERCİ' -İ BEND-İ MERHŪM BĀKĪ EFENDİ
BERĀY-I CŪLŪS-I SULṬĀN MURĀD ḤAN
(Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün)

I

1 Ṭālī' oldı neyyir-i iqbāl-i devlet şubḥ-dem
Şu' le şaldı 'āleme necm-i hidāyet şubḥ-dem

2 Kā'inātı kıldı mir'āt-ı cemāl-i şāhdan
Ġarḳ-ı envār-ı hidāyet Rabb-i 'izzet şubḥ-dem

3 Çokdan eylerdi cemāl-i bā-kemālin ārzū
Ber-murād oldı hele tēc-ı sa' ādet şubḥ-dem

4 Şeş cihātı rüşen itdi ṭal' atuñdan gün gibi
Buldı zīnet çār-sūy-ı mülk ü millet şubḥ-dem

5 Nāgehān bir toz kıopardı bād-pāy-ı devleti
Rüşen oldı dīde-i a' yān-ı devlet şubḥ-dem

6 Nevbet ol şāh-ı cüvān-baḥt-ı cihānuñdur diyü
Çaldılar eflākden kūs-ı beşāret şubḥ-dem

7 Āfitāb-ı 'ālem-ārā gibi zerrīn tēc ile
Taḥt-ı sīmīn üzre şaldı ferr-i devlet şubḥ-dem

8 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḥān Murād
Dāver-i devrān mu' izz-i salṭanāt Sulṭān Murād

II

- 9 Ȑab' ı mirāt-ı cemāl-i cān-fezā-yı salṭanat
 Sīnesi āyīne-i 'ālem-nümā-yı salṭanat
- 10 Āsitānı Ȑoprađından tūtiyā-yı eşm-i baḥt
 Ĥāk-pāyi cevherinden kīmyā-yı salṭanat
- 11 eşme-sār-ı sebze-zār devletinden reşhadur
 Āb-rūy-ı ḥaner-i kişver-güşā-yı salṭanat
- 12 Güşe-i destārına şandum otağa tağdılar
 Sāye şalmış farkına perr-i hümā-yı salṭanat
- 13 Düşmene şalınsa tīg-ı ḥün-feşānı yaraşur
 Yiridür olsa ḥırāmān ol livā-yı salṭanat
- 142-b
- 14 Kim biri bir dilber-i zerrīn-külāh-ı baḥtdur
 Ol biri bir dilber-i la' līn ḳabā-yı salṭanat
- 15 Kilk-i üstād-ı ḳader yazmış bu zībā-yı matla' ı
 Zīnet-i eyvān-ı ḳaşr-ı kibriyā-yı salṭanat
- 16 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḥān Murād
 Dāver-i devrān mu' izz-i salṭanat Sulṭān Murād

III

- 17 Sensin ol eşm-i erāđ-ı dūdmān-ı ma' delet
 Şem-i nūr-efşān-ı bezm-i ḥānedān-ı ma' delet
- 18 Ḥüsn ü re'yüñ āfitāb-ı bī-zevāl-i mülk ü dīn
 Luṭf u ṭab' uñ nev-bahār-ı bī-ḥazān-ı ma' delet

- 19 Zāt-ı pākūñ vaşfı dergāh-ı refī' ūñ ismidür
Āfitāb-ı baht u devlet āsumān-ı ma' delet
- 20 Şeb-çerāğ-ı zulmet-i zulm ol vücūd-ı pākdür
Gevherin haqqā ki izhār itdi kân-ı ma' delet
- 21 Sidre vü Tübāya bağlandı tınāb-ı kibriyā
Çarḥdan a' lā kırıldı sāyebān-ı ma' delet
- 22 Salṭanat menşūrına ism-i şerīfūñ yazılır
Daḥı peydā olmadın nām u nişān-ı ma' delet
- 23 Hep bu beyt-i dil-keş üzre bağlanur gūş eylesen
Şavt-ı naqş u bülbülān-ı gülsitān-ı ma' delet
- 24 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Hān Murād
Dāver-i devrān mu' izz-i salṭanat Sulṭān Murād

IV

- 25 Şād oluñ kim pādişāh-ı dād-güsterdür gelen
Husrev-i ' ādil şehensāh-ı muzafferdür gelen
- 26 Dāver-i Dāra-ḥaşem Dārā-yı İskender-ḳadem
Husrev-i fermān-revā-yı heft-kişverdür gelen
- 27 Nefḥa-i müşgīn nesīm-i ḥulḳı tutdı ' ālemi
Her taraftan şimdi bŷy-ı ūd u ' anberdür gelen
- 28 Şāhib-i fażl-ı kemālūñ virdi haqqın rūzigār
Ol kemāl-i fażl-ı Haḳdan luṭfa mazḥardur gelen

- 29 Devletinde miḥnet-i eyyāmdan Bākī ne ğam
Ḥamdülillah pādişāh-ı bende-perverdür gelen
- 30 Ṭab^ç -ı pākūñ gevherinden faşşın eyler mi dirîĝ
Nūr-baḥş-i çeşme-i ḥurşid-i enverdür gelen
- 31 Dest-gīr-i ehl-i dil kimdür diyü fāl eyledüm
İşbu beyt-i rüşen ü pākīze gevherdür gelen
- 32 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḥān Murād
Dāver-i devrān mu^ç izz-i salṭanat Sulṭān Murād

V

- 33 Gül gibi ḥalkı nesīm-i ḥulkı ḥandān eylesün
Nev-bahār-ı ^ç adli āfākı gülistān eylesün
- 34 Āsumānuñ gūşe-i bām-ı zümürüd fāmına
Ḳadri ṭāvūsı çıķup gün gibi cevlan eylesün
- 35 Kārgāh-ı dīn ü devletde düşen düş-vār işin
Ḥaķ Te^ç ālā Ḥāzreti luṭfindan āsān eylesün
- 36 Tār-ı zülf ü ṭurra-i ḥübān-ı müşĝin-bū gibi
Sāl-i iķbālin Ḥudā bī-ḥadd ü pāyān eylesün
- 37 Ḳarşusunda ayaĝın ṭursun mülük el baĝlasun
Kendü çıķsun bār-gāh-ı ^ç adle dīvān eylesün
- 38 Şevket-i İskender ü dārāt u Dārā bī-ķuşūr
Mesnedin şimden girü taḥt-ı Süleymān eylesün

39 Mülk-i Mıṣra nitekim bir bendeyi sulṭān ider
Bir ḳulın ṣalsun diyār-ı Çīne ḥāḳān eylesün

40 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḥān Murād
Dāver-i devrān mu' izz-i salṭanat Sulṭān Murād

143-a

TERKĪB-Ī BEND-Ī NEF'Ī EFENDĪ DER-MEDH-Ī BĀDE-Ī ḤAMRĀ
(Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün)

I

1 Merḥabā ey cām-ı minā-yı mey-i yāḳūt-reng
Devri gelsün senden ögrensün sipihr-i bī-direng

2 Merḥabā ey yādigār-ı meclis-i devrān-ı Cem
Āb-ı rüy-ı devlet-i Cemşid-i āyīn-i Peşeng

3 Merḥabā ey şāhid-i ' işret sarāy-ı mey-kede
Duḫter-i pīr-ı muḡān hemşire-i sākī-i şeng

4 Sensin ol rūḥ-ı revān-ı mürde-i endūh-ı ḡam
Saña nisbet çeşme-i āb-ı Ḥızır ' ayn-ı şereng

5 Sensin ol sermāye-i bāzār-ı şevḳ-i ehl-i ' aşḳ
Düşdi feyzüñle kesāda cevher-i nāmūs-ı neng

6 Sensin ol pīrāye-i ḥikmet ki feyz-i kāmilüñ
Ḳıldı mir 'āt-ı zamīr-i ehl-i dilden ref' -i jeng

7 Cür' aña virmezdi cān her ' aşḳ-ı efsürde-dil
Olmasañ tāb-ı efgen-i her ḥāṭır-ı bī-tāb-ı teng

8 Mey degül rûh-ı revân-ı mürde-i ğamsın hele
‘ Ālemüñ cānı degilsin cān-ı ‘ ālemsin hele

II

9 Rāhsın rāhat-fezā-yı hātır-ı mestānesin
Rūhsun naqd-i revân-ı ‘ aşık-ı dīvānesin

10 Cür‘ a-i cān-baḥşuña leb-teşne biñ Hızır u Mesîḥ
Āb-ı ḥayvānsın yeḥud la‘ l-i leb-i cānānesin

11 Ābsın ma‘ nāda ammā āb-ı āteş-pāresin
La‘ lsin şüretde reng ü rüy ile ammā nesin

12 Başlasañ meclisde devre şāğar-ı minā ile
Lāle-i sîr-āb-ı bāğ-ı bezm-i ‘ işrethānesin

13 Pür şafādur tāb-ı didāruñla bezm ü bezm-gāh
Rūşenā-yı baḥş-ı ḳalb-i şāğar u peymānesin

14 Bî-ser ü sāmān idersün nice Sām u Rüstemi
Duḡter-i rezsın velî ‘ aḳl almada merdānesin

15 Zevḳe dā’irdür şafā-yı ḥālet-i keyfiyyetüñ
Meclis-i rindāne maḥrem ğayrıya biğānesin

16 Beñzemez bir keyfe hiç keyfüñde ‘ ālem var senüñ
Rūhsun el-ḳışsa rāḥ olmañda şübhem var senüñ

III

17 Bādî-i zevḳ u şafāsın gerçi nāmuñ bādedür
Cür‘ añı nüş eyleyenler ğuşşadan āzādedür

- 18 Cān u dilden kimse yođ kim saña meftūn olmaya
Şāh u dervīş-i gedā hep feyzūñle dil-dādedür
- 19 Her kaçan luř eyleyüp bezmi müşerref eyleseñ
Ehl-i bezm ayađuña yüz sürmege āmādedür
- 20 Şāh-ı evreng ü şafāsın luř u ıahruñdur sebeb
Kimisi şulđ üzre mestāneñ kimi ğavġādadur
- 21 Ehl-i ‘aşıa saña beñzer hem-dem olmaz kim dilūñ
Hem küdüretten berī ğıll u ğışdan sādedür
- 22 Sende neyler ğıll u ğış bir şāf-ı pāk āyīnesin
Var ise az çok küdüret sāġar-ı mīnādadur
- 23 Netsün ol esbābı ‘ārif kim saña reh olmaya
Āteşe yansun gerek hırıa gerek seccādedür
- 24 Meclis-i erbāb-ı dil bir laşza sensiz olmasun
Hürmetūñ inkār iden ‘ālemde hürmet bulmasun

IV

- 25 Ben hele bir saña beñzer yār-ı hem-dem bulmadum
Hem senūñ bezmūñ gibi bir bezm-i hurrem bulmadum
- 143-b
- 26 Nice mesrūr olmasun ol meclisūñ aħbābı kim
Çatıreñi nūş eyleyende zerrece ġam bulmadım
- 27 Saña hāşā beñzedem afyon u bengūñ neş’esin
Anlaruñ dađı huşūşā keyfini kim bulmadum

- 28 Bir yire cem‘ olsa ‘ aşık şem‘ ile maḥbūb ile
Hiç o bezm-i ḥāşa senden özge maḥrem bulmadum
- 29 Ehl-i ‘ aşka ṭurfa ‘ işreḥāne buldum ‘ ālemi
Sensiz ammā ‘ ālemüñ zevḳinde ‘ ālem bulmadum
- 30 İdeli seyl-i hücumuñ ḥāne-i zühdi ḥarāb
Tevbenüñ bünyādını ḥāṭırda muḥkem bulmadum
- 31 Zevḳine vāşıl olunca tevbesin bozmaḳ degül
Tevbe-i hiç iḥtiyār itmiş bir ādem bulmadum
- 32 Dil-güşādur meclisüñ ğāyetde hem rindānedür
Hem ne dirlerse senüñ ḥaḳḳuñda hep efsānedür
- V
- 33 Keyf-i cān-baḥşuñ ki cism-i cāna rāḥat bundadur
Ḥikmetin inkār ider vā‘ iz ḥamāḳat bundadur
- 34 Öldürür renc-i ḥumāruñ dirgürür feyzüñ yine
‘ Āşık-ı bīmārı bir demde ğarābet bundadur
- 35 Mürde-i endūha söz yok cān bağışlar şoḥbetüñ
Cān virür çok zevḳüne anuñ da şoḥbet bundadur
- 36 Gerçi varuñ şarf idersin sen göñüller açmağa
Ḥarc ider varın da herkes saña ḥikmet bundadur
- 37 Ehl-i ḥikmet bilmemiş bu ana dek keyfiyyetüñ
Yoḥsa her bīmār için dirlendi şıḥḥat bundadur

- 38 Sükkerî şerbetten a‘ lāsın hele ehl-i dile
Telh-kām itseñ nola ğayrı ħalāvet bundadur
- 39 Hāşılı hem-meşreb olsañ yaraşur rindān ile
Ter degül tab‘ uñ ‘ arağ gibi leţāfet bundadur
- 40 Nef‘î-i bīmārı gel keyfūñle ihyā kııl yine
Hātır-ı maḥzūnını ğamdan müberrā kııl yine

143-ah

TERKİB-İ BEND-İ ZİHNİ-İ BAĞDADİ ‘ ALEYHİ’R-RAḤME
(*Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün*)

I

- 1 Ey serv-i nev-reside-i gül-zār-ı i‘ tidāl
V‘ey ğonce-i şüküfte-i güldeste-i cemāl
- 2 Nesrīn ‘ izār u ğonce leb ü şekkerīn maḳāl
Ḥurşid cebhe māh ruḫ u ‘ anberīn hilāl
- 3 Hüsnuñ fūrūğı şem‘-i tarab-ḫāne-i ḫayāl
Merdüm ḫayāl-i nergis-i mestūñle ḫaste-ḫāl
- 4 Āşüb-ı ‘ aql u āfet-i denīdür zülf ü ḫāl
Virmişdürür Ḥudā saña çün ḫüsni-i bī-mişāl
- 5 Zinhār ğaflet eyleme bil kendü kendüñi
Meydān-ı ḫüsnde çekerek tüt semendüñi

II

- 6 Çok nāz itme her ne kadar nāzenīn iseñ
Ḥāk ol eger müselleme-i rüy-ı zemīn iseñ

7 Al gevher-i kelāmı eger hürde-bīn iseñ
Ol silk-i intizāmda çü dür-i şemīn iseñ

8 ‘Adl ile mülk-i hüsnde mesned-nişīn iseñ
Sa‘y it kemāle māh-ı sa‘ādet qarīn iseñ

143-bh

9 Ālūde olma zulmet-i nūr-ı mübīn iseñ
Eksikligüñi bil ne kadar meh-cebīn iseñ

10 Hürşid itmeseydi eger da‘vī-yi kemāl
Başına gelmez idi anuñ günde biñ zevāl

III

11 Yār olsa saña ehl-i fazīlet ne fā‘ide
Çün sende yoğ ma‘ārife rağbet ne fā‘ide

12 Maḥbüb olmaya ne maḥabbet ne fā‘ide
Ger hüsñ olmasa qurı zīnet ne fā‘ide

13 Ben tüt ki şunmuşam saña şerbet ne fā‘ide
İdrāk olmayınca bu lezzet ne fā‘ide

14 Virmek ‘adūya dāmen-i ‘işmet ne fā‘ide
Olmağ hemişe ḥalka melāmet ne fā‘ide

15 Olmaz çü pāk-i dāmen olan gül gibi ḥacil
Bir ḥālet itme kim olasın şoñra münfa‘il

IV

16 Ehl-i vefā mülāzemetin eyle iḥtiyār
Öz iḥtiyāruñ ile cefā itme zinhār

17 Her gāh ‘āşıkum diyene itme i‘ tibār
Çopmaz yirinden eger egse şāhı rūzigār

144-ah

18 Nāzük durur iken dil-i ‘uşşāk bī-ķarār
Āyīne seng-i cev̄ ile bulmaz mı inkisār

19 ‘Anķā ne deñlü olsa ķavī pençe tu‘ me-ķār
Olmaz bu şaydgāhda ammā hümā şikār

20 Derler dökerse yoluña bīgāneden şaşın
Cehd eyle dāme düşmeyesin dāneden şaşın

V

21 Hıaı hayli hūsn-i ķişverine olmadın revān
Maıv olmadın sevād-ı hıaı-ı hūsnden nişān

22 Zinhār açmadın dehen ol ‘anberīn kemān
Ĝamzeñ oķına muntazır iken henüz cān

23 Bār-ı belā ki şābir iken cism-i nā-tüvān
Evrāk-ı hūsnüñi daıı tayy itmedin cihān

24 Sermāye-i cemāle henüz irmedin ziyān
Medı ü şenā ki cārī iken muttaşıl zebān

25 Söyletme halk-ı ‘ālemi söz çok ziyān ider
Āıır seni melāmet ile dāsitān ider

VI

26 Yār ol havāşa eyle teneffür ʿ avāmdan
Bednāmlıktan eyle hāzer geçme nāmdan

144-bh

27 Mağrūr olma hüsnuñe her iltiyāmdan
Güher gibi baş üzre yer it ihtirāmdan

28 Tîğ ol velī ki çıķma maħalsiz niyāmdan
Bir silke gir ki düşmeyesin intizāmdan

29 Mey içme şunsalar saña zerrīne cāmdan
Meclisde kıl mülāhaza şürb-i müdāmdan

30 Olmaz çü pāk-i dāmen olan gül gibi hacil
Bir hālet itme kim olasın soñra münfaʿ il

VII

31 Ey Zihnī yoķ çü derd-i dilüñ hadd ü gāyeti
Ol cevr-i bīşeden yeter itdüñ şikāyeti

32 Şığmaz bu muhtaşarda gam-ı bī-nihāyeti
Yārān-ı pāk-i meşrebe yoķdur riʿ āyeti

33 Ālūde tabʿ olanlaradır hep ʿ ināyeti
Olsaydı āhum āteşinüñ bir sirāyeti

34 Olurdı bendesine daķı bir himāyeti
El-kışşa tut zebānuñ uz itme hikāyeti

35 Biʿ-ı tabiʿ ehl-i hüsñ kamu bī-vefā olur
Hayf ol kişiye kim bula reh mübtelā olur

TERKİB-İ BEND-İ 'ALİ EFENDİ BER-SU'AL U CEVAB

DER-VAŞF-I HÂLET-İ BÂDE-İ NÂB

(Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün)

I

- 1 Bir su'âl itdi baña bir nādān
Didi ey rāz-dār-ı dürd-keşān
- 2 Lezzet-i bādeyi neden dirsın
Telhın inkāra yoğ iken imkān
- 3 Unıdursın humār elemlerini
Neş'esin halka vaşf idüp her ān
- 4 Küp düşersin ayağuna kadehüñ
La' l olur i' tıķād idersin kān
- 5 Bir midür fi'l-ħaķıķa kınd u nemek
Şekli bir olmağ ile fāş u nihān
- 6 Didüm aña nezāket oldı bu kār
Cāhile telh ü rinde şekker-bār

II

- 7 Didi nūş itdüğün gibi anı
Huld olur saña 'ālem-i fānī
- 8 Aşlı yoğ fikre şād u ħurrem olup
Unıdursın belā-yı ħusrānı

9 Çıkarup başı ceyb-i ğafletden
Çāk idersin hemān girībānı

10 Evvelā ba' iş-i seĥāvet olur
Şoñ ucı ' illet-i peşimānī

144-a

11 Dilüñe her ne gelse söylersin
Açılur ĥalkā sırr-ı pinhānī

12 Didüm ol demde neng ü nām olmaz
Bāde lā-ya' kıla ĥarām olmaz

III

13 Didi ba' iş nedür ki cām-ı şarāb
Ne edeb ĥor içenlere ne ĥicāb

14 Ser-ĥoş olmaĥla bir ĥarābātī
Sīnesini gerer mişāl-i rebāb

15 Bir ĥadeĥ meyce eylemez ĥürmet
Gelse ayaĥına ulü'l-elbāb

16 Genc-i nihān olan güzeller ile
Ĥılmaĥ ister binā-yı ' ahdi ĥarāb

17 Söz işitmez ' ināda māyil olur
Her ĥaṭāsın şanur o demde şavāb

18 Didüm ol demde güm kılan kendin
Güş kılmaz kimesnenüñ pendin

IV

- 19 Didi mey bā'ış ü nedāmetdür
Bāde-nūşuñ işi hacāletdür
- 20 Nāmı ümmü'l-ḥabā'ış olmış iken
Duḡter-i rez dimek ḥamāḳatdür
- 21 Āteş-i dūzāḡuñ kināyesidür
Ḥānumān yaḳmaḡ aña 'ādetdür
- 22 Külḡanī itdi niçe şāhları
Mūriş-i ḡam muzīl-i rāḡatdur
- 23 Ġaraḡuñ zevḳ ise şarābı gider
Sālike terk-i mey sa'ādetdür
- 24 Didüm ey rehber ü şavāb-ı delīl
Sāḡil-i baḡra olur āb-ı delīl

V

- 25 Didi ey nūş-ı cām idüp Cem olan
Var yoḳ yire şād u ḡurrem olan
- 26 Tālib-i ḡaḳḳa yād olup her dem
Āşinā-yı nedāmet ü ḡam olan
- 27 Tārab-ı 'ayş u nūşdan ne biter
Yūri hey fi'li ile mülzem olan
- 28 Ne revā duḡter-i reze ḳul ola
Vaşf-ı ābā ile mūkerrem olan

29 Bařmaz engũruñ āb u dānesine
Bu cihān cennetinde ādem olan

30 Didũm ey rāh-ı ğuşşa pā-māli
Pend-i nādānı diñlemez ‘ Ālī

TERKİB-İ BEND-İ ‘ ĀLİ EFENDİ

(Fe‘ilātũn / Fe‘ilātũn / Fe‘ilātũn / Fe‘ilũn)

I

1 Yine bir řāha esīr itdi beni devr-i zamān
Yine bir āteř ile oldu derũnum sũzān

2 Ne nazīri bulunır ne olur aña aqrān
İ‘ tiķādum budurur mişli bulunmaz el’ān

3 Nedür ol ķāmet-i bālā nedür ol ince miyān
Ŧođrusın söyleyeyin aña kıyās eyle hemān

4 Hecr-i Yũsufda benũm Yũsufımı görse ‘ ayān
Giryeden el yur idi Ğāzret-i Pīr-i Ken‘ ān

144-b

II

5 Luřf u ķahrını görũp vuşlat ile cānānuñ
Niçe dem mihrine dil virmiş idũm ben anuñ

6 Bu ħarāretlerini görmũř idi cān anuñ
Böyle rũsvālıđı olmazdı dil-i nālānuñ

7 Bilemez kimse ne siĖr itdũđin ol fettānuñ
Nazı çoķ ķanķı birin řerĖ ideyin ben anuñ

8 Böyle mümtāz güzel nādir olur ‘ālemde
Böyle meh-pāreye kim kādır olur ‘ālemde

III

9 Muttaşıl göñlüm alup ‘aqlumı cezb itmekde
Hāne-i şabr ise vīrān oluban gitmekde

10 Nāzlar şīveler itdükçe işüm bitmekde
Bezme geldikçe bu ben ‘āşıkı serkitmekde

11 Gice gündüz dile cevr eyleyüp incitmekde
Gözi şebbāzı da cān murğını ürkütmekde

12 Gitdi zulm ile harāb oldı dil-i nālānum
Ağlasam hāndeler eyler sevinür cānānum

IV

13 Ġayra dil virme diyü baña naşīhatler ider
Benden artuğ o baña ‘arz-ı maḥabbetler ider

14 Nāzlar ile dil ü cān mülkini ğāretler ider
Göñlümi almada görseñ ne zararāfetler ider

15 Gerçi ḥalk içre baña luṭf u ‘ināyetler ider
Dem olıur ğamzeler ile ne ihānetler ider

16 Kimseler tāze cūvān sevmege meyl itmesün
Tıfl-ı nev-reste seven vuşlata irsem dimesün

V

- 17 Ṭotalum ş̄ive vü nāz ile helāk ide seni
 Düşmeye gerdenüme kākül-i ‘ anber-şikeni
- 18 O maḥalde baña yüz virmeye vech-i ḥaseni
 Ne beni ḳoya anuñ ğamzesi ‘ Ālī ne seni
- 19 Dem-i vuşlatda girüp aramuza p̄ireheni
 Ḳomaya s̄ineye şarmağa o nāzük-bedeni
- 20 Yine hiç cevr ü cefāsından anuñ ağlamazın
 Terk idüp ol şanemi ğayrıya dil bağlamazın

TERKİB-İ BEND-İ VEYSİ EFENDİ DER-ḤAḲḲ-I

MÜNACĀT-I ḲĀDİ’L-ḤACĀT

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

I

- 1 Yeter ey dil heves-i zülf-i siyeh-kār yeter
 Yeter ey cān-ı belā-dīde bu efkār yeter
- 2 Ceyb-i endişeye çek başuñı fikr it ḥālūñ
 Ḥalk ile eylediğūñ bī-hüde ğüftār yeter
- 3 Rište-i fikre dür-i eşk-i nedāmet nazm it
 Ārzū-yı dil için didüğūñ eş‘ār yeter
- 4 Murğ-ı ‘ anḳā-per-i ‘ azmūñ yitür ol yirlere kim
 Şāh-bāz-ı nazar-ı himmet-i ebrār yeter
- 5 Der-i Mevlāya yüzüñ sür yeter itdüñ kendüñ
 Bende-i ḥalka-be-ğuş-ı der-i eşrār yeter

6 Yeter oldu bu hevā vü hevesi terk idelüm
Yönelip Hâkka reh-i şıdk-ı sedāda gidelüm

145-a

II

7 Evvelā ‘azm idelüm bār-geh-i iclāle
Ravza-i şāh-ı rüsül merkad-ı şaḥb u āle

8 O şehüñ gāşiye-ber-düş olalum mahmiline
Yüz sürüp ḥāk-i reh-i nāka-i zer ḥalḥāle

9 Yollaruñ ḥār-ı muğaylānına yüzler sürelüm
Lāle-veş garḳ idelüm çihreyi ḥün-ı āle

10 Eşk-i ḥasret şaçalum reh-güzer-i Haccāca
Şüre-zārında Hicāzuñ bite sünbül lāle

11 Sünbülü āteş-i dilden dökülen dūd-ı kebūd
Lālesi ḥün-ı ciğerden dökülen pergāle

12 Gel senüñle gidelüm yüz sürelüm dergāha
Ya‘nī dergāh-ı mu‘allā-yı Resülullāha

III

13 Ravza-i ḥākine fersüde idüp pīşānı
Lāle-gün eyleyelüm dīde-i ḥün-efşānı

14 Diyelüm aña eyā ümmetinüñ gam-ḥārı
Ḥasteler çāresi bī-çārelerüñ dermānı

- 15 Enbiyā mefḥarı Ḥallāk-ı cihān maḥbūbu
İki ‘ālem güneşi iki cihān sulṭanı
- 16 Feyz-i luṭf u keremūñden bizi maḥrūm itme
Raḥmet-i ‘ālem iken devletiñüñ ‘ unvānı
- 17 Yüz sürerken o şafā-gāh-ı bülend eyvāna
Būs iderken o ḳadem cāy-ı Celīlü’ş-şanı
- 18 Ḳaldırup dest-i du‘ā ḳible-geh-i a‘ lāya
Yalvaralum bizi yoḳdan var iden Mevlāya

IV

- 19 Diyelüm ey bizi yoḳdan yaradup var iden
Cevher-i ‘ aḳl ile tıfl-ı dili huş-yār iden
- 20 Tāc-ı imān-ı itā‘ atle ser-efrāz idüp
Dīn-i İslāma kemer-beste-i aḥrār iden
- 21 Ḳalbimiz ḡonce-i ser-beste-i taşdıḳ idüp
Dilimiz bülbül-i destān-zen-i iḳrār iden
- 22 Kimimiz devlet ile şāh-ı cihān-dār itdüñ
Kimümüz künc-i ḳanā‘ atde sebük-bār iden
- 23 Ey bizi maḥz-ı kemāl-i kerem u luṭfindan
Dār-ı dünyāda bu elṭāfa sezā-vār iden
- 24 Şoñra lāyık mı bizi ḥaste-i hicrān itmek
Mübtelā-yı elem āteş-i sūzān itmek

V

- 25 Geçdi ‘ömrüm heves-i zülf-i mu‘anberde benüm
Kaldı ‘aqlum girih-i kākül-i dilberde benüm
- 26 Tīgına hançerine māyil olup dildāruñ
Çekdigüm derd ü belā söylene dillerde benüm
- 27 Şāh-bāz-ı nazarum niçe dek beste kıala
Dām-ı dil-gīr-i haṭ-ı yār-ı semenberde benüm
- 28 Seyyi ‘ātüm yazan ol kātib-i a‘ māl-nüvīs
Vay eger itdigümi hep yaza defterde benüm
- 29 Şaḫalum aḫ yüzüm kıara sözüm ‘ayn-ı haṭā
Baña ağlañ baña kim ‘arşa-i maḫşerde benüm
- 30 Ne yüzüm var nazar-ı ḫazret-i Ḥaḫḫa varıcaḫ
Ne sözüm var varıcaḫ ḫazretine yalvarıcaḫ

145-b

VI

- 31 Şadme-i ḫahr ile bir gün yıkılır ṭāḫ u revāḫ
Bu bir efrāşte-i eyvān-ı zer-endüd ṭabāḫ
- 32 Vaḫtidür āhuñi tīr ü ḫadūñi eyle kemān
Sefer-i āḫirete saña gerekmez mi yaraḫ
- 33 Āḫ kim fişḫ ile geçdi gicemüz gündüzümüz
Ne ‘ibādāt-ı teheccüd ne şalāt-ı işrāḫ
- 34 İtdigüm cürme benüm yer ile gök şāhiddür
Bize yerden göge dekdür ğazaba istiḫḫāḫ

35 Virme dāmānımı dest-i huşmāya yā Rab
Varıcağ hazretüñe başı kabā yalın ayak

36 Virmek olursa eger haşma benüm dāmānum
Yine ihsān u kerem senden olur sultānum

VII

37 Mest olup bāde-i gafletle yitirdük özümüz
Bilmedük düş gibi geçdi gicemüz gündüzümüz

38 Zıkr-i tesbīhine şarf eylemedük ‘ ömrimizi
Hazret-i Hağğa niyāz itmege yoğdur yüzümüz

39 Çihre fersüde-i ebvāb-ı erāzil olduk
Çalmadı hazretine varmağa hergiz yüzümüz

40 Ten-i hākimüzi birgün götüre şarşar-ı merg
Şöyle bir bād ola kim görmese kimse tozımız

41 Görseñ ey dāde neler gelse gerek başımuza
Bilseñ ey dil ki neler görse gerekdür gözümüz

42 Zü’l-celālā baña ol demleri āsān eyle
İşimi zıkr-i cemilüñ eşemm-i imān eyle

VIII

43 Tevbe yā Rabb giriftār-ı hevā oldıguma
Tevbe yā Rabb taleb-kār-ı belā oldıguma

44 Tevbe yā Rabb esir-i mey-i gül-reng olup
Bende-i muğbeçe-i ‘ işve-nümā oldıguma

- 45 Tevbe yā Rabb ʿ ibādet şanup itdüklerüme
 Dāmen-ālūde-i çirkāb-ı riyā oldıguma
- 46 Pey-rev oldum o suhan-pervere itdüm tevbe
 Dāima reh-siper-i ʿ amd u haṭā oldıguma
- 47 Ārzū-yı şanem-i māh-likā itdigüme
 Mübtelā-yı heves-i mihr-i vefā oldıguma
- 48 Tevbe yā Rabb haṭā yolına gitdüklerüme
 Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

IX

- 49 Yā İlāhī şeref-i hażret-i Peygamber için
 Siper-i māhı iki pāre kılan server için
- 50 Şeb-i İsrāda olan sırr-ı muḳaddes haḳḳı
 Leyle-i ḳadrdeki vaḳt-i şafā-güster için
- 51 Ḥande-i ḥüsn-i cihān-sūzı için şıddīḳuñ
 Giry-e-i hażret-i Yaʿ ḳüb-ı belā perver için
- 52 Nūr-ı şıddīḳ-ı nebī maʿ delet-i Fārūḳī
 Ḥilm-i ʿ Oşmān-ı kerem güsteri-i Ḥaydar için
- 53 Ol iki dürr-i dil-efrüz-ı binā-güş-ı felek
 Yaʿ ni kim ḳurret-i ʿ aynen-i şeh-i Ḥayber için
- 54 Luṭf idüp eyledügi cürm ü günāha bakma
 Veysi-i rü-siyehi nār-ı cahīme yakma

TERKİB-İ BEND-İ NĀME-İ VEYSİ EFENDİ

(Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün)

I

- 1 Bārek-Allāh zihī nāme-i i' cāz-tırāz
Ser-i ser-bestesidür perde güşâyende-i rāz
- 2 Nāmedür ğonce-i ser-beste-i gül-zār-ı ümīd
Nāmedür zanbağ-ı nev-ḥaste-i bāğ-ı niyāz
- 3 Nāmedür şem' -i dil-efrūz-ı şeb-i derd-i firāk
Belki pervāne-i per-sūḥte-i sūz u güdāz
- 4 Bezm-i ' uşşākda ḥānende nedīm-i ḥāmūş
Meclis-i yārda güyende velī bī-āvāz
- 5 ' Arz-ı ḥāl itmege aşḥāb-ı sa' ādāte olur
Tercümān-ı sūḥan-ārā-yı feşāḥat-perdāz
- 6 Gele ey nāme seni dest-i şabāya vireyin
Der-i paşa-yı felek mertebeye göndereyin

II

- 7 Yazayın her satıruñ ḥāme-i müjgānum ile
Surḥ-ı cedvel çekeyin dīde-i giryānum ile
- 8 Ruḥ-ı ' uşşāk gibi saña zer-efşānlar idüp
Sīm-i taḥrīr ideyin eşk-i firāvānum ile
- 9 Müşk ü ' anber dökeyin ḥāme-i müşkīnumden
Dürr ü gevher dizeyin ṭab' -ı sūḥandānum ile

- 10 Nūr-ı çeşmüm dökeyin hūn-ı dilüm şarf ideyin
Saña hıdmet ideyin başum ile cānum ile
- 11 Virüp ey nāme seni peyk-i şabānuñ eline
Anı hem-rāh ideyin k̄āşid-ı efgānum ile
- 12 Var o dergāh-ı felek pāy-gehe çihreñi sür
Nic'olurmuş şeref-i kevkebe-i devleti gör

III

- 13 Varıcağ südde-i dīvān-ı bülend eyvāna
Pāye-i ' izz ü şeref rütbe-i ' ālişāna
- 14 Saña nevbet ki dege çihre-i meh ü mehden
Rūy-mālide kıl i' t̄āb-ı felek ' unvāna
- 15 Seg-i kūyına niyāz ile duḥūl itmek için
Ḥüsni ta' b̄ir ile söyle sözüñi derbāna
- 16 Nice derbān ki elindeki ' aşāsınuñ ucu
Toḫınur ḥātır-ı Behrāma dil-i Keyvāna
- 17 Giricek paşa-yı meclis-i felek mertebeye
Öp elin sür yüzüñi düş ayağa dāmāna
- 18 Evvelā devlet ü iḳbāle du' ālar eyle
Soñra aḥvāl-i dil-i ḥasteyi bir bir söyle

IV

- 19 Di ki ey hāmeñe dil-beste fuḥūl-i büleḡā
Nevk-i ŧemŧirũne fersũde riḡāb-ı ũmerā
- 20 Kılıcuñ āyine-i çihre-i dil-cũ-yı ŧabāḡ
Kālemũñ ḡāliye-i turre-i ḡoŧ-bũ-yı mesā
- 21 Kātibũ'l-ḡũkm-i ḡadir böyle ider elḡābuñ
Levḡ-i ŧĩmĩn-i zer-efŧān-ı sipihre imlā
- 22 Mũltecā-yı fuḡarā kehf-i emān-ı zu' efā
Dil-nũvāz-ı fuḡelā cā'ize-baḡŧ-ı ŧu' arā
- 23 Naḡme-i bād-ı bahār-ı keremũñ itdũkçe
'Andelibān-ı riyāz-ı hũneri naḡme-serā
- 24 Bāḡ-ı ḡadrũñ ola mānend-i cinān-ı cāvĩd
'Ömrũni devletũni Ḥāzret-i Ḥāḡḡ ide mezĩd

V

- 25 Ey ŧeh-i muḡteremũñ maḡrem-i 'ālĩ himemi
Maḡremān-ı ḡarem-i ŧalḡanatuñ muḡteremi
- 26 Āsumān-ı hũnerũñ 'ĩsĩ-i mu' ciz-nefesi
Mesned-i ma' rifetũñ mũnŧĩ-i çāpũk ḡalemi
- 146-b**
- 27 Bĩ-ḡuzũr olma eger 'izz-i ḡuzũra añsam
Riŧte-i cānda olan 'uḡde-i efkār-ı ḡamı
- 28 Serverā böyle midũr resm-i mekārım baḡŧı
Ser-firāzā bu mĩdur ḡā' ide-i muḡteŧemi

29 Dest-i cūduñ ile baḥş eyler iken bī-minnet
Nūş-dārū-yı şifā-ḥāne-i luṭf u keremi

30 Yād idüp ḥaste-i hicrāna devā itmeyesin
Unudup va‘ de-i iḥsāna vefā itmeyesin

VI

31 Ḥaḳ seni itmiş iken çeşme-i iḥsān-ı kerem
Ne revādur ben olam teşne-i şahrā-yı elem

32 Sen Süleymān-ı zamān iken eyā mīr-i suḥan
Ne ‘aceb ola benüm murğ-ı zebānum ebkem

33 Sen çerāğ-ı ḥarem-i devlet iken lāyık mı
Baña vahşet vire tārīki-i peygüle-i ğam

34 Bijen-i çāh-ı ğam itdi beni seḥḥāre-i dehr
Dest-i luṭfuñda iken ṭarf-ı kemend-i Rüstem

35 Suḥanuñ Nūşirevān-baḥş-ı dil-i ‘ālem iken
Bu ne inşāfdur ey Ḥızır-ı Mesīḥā-maḳdem

36 Şormaduñ ḥasteñi raḥm eylemedüñ bir kerre
Nicedür ḥāli diyü söylemedüñ bir kerre

VII

37 Keremüñle dil-i düşmen yapıcı serversin
Bir kerem ıssı mürüvvetlü dilāver ersin

38 Evc-i iclālde şāhin-i hümāyün-pervāz
Ḳāf-ı iḳbālde ‘anḳā-yı hümā-şehpersin

- 39 Gerçi paşa-yı şehenşāh-ı cihānsın ammā
Lāyık-ı taht-ı cem ü efser-i İskendersin
- 40 Luṭf-ı ṭab‘ uñla nevāzende-i her ḥāṭırsın
Ḥüsn-i re‘ yūñle tırāzende-i her kişversin
- 41 Saña ḳandīl-şıfat nār-ı dilüm yandıḳca
Bilirüm sūz-ı derūnuñ diyü luṭf eylersin
- 42 Çün bilürsin ki yaḳar āteş-i ḡam cān u teni
Ne var ey kān-ı kerem sen de çerāḡ eyle beni

VIII

- 43 ‘ Āşık-ı ḥaste-dilüñ çeşm-i güher-pāşı için
Sūziş-i āteş-i ḡamdan dökülen yaşı için
- 44 Bu şanem-ḥāne-i gerdün-ı ḥıred-fersānuñ
Şan‘ at-ı nādire-i ḥāne-i naḳḳāşı için
- 45 Nāle-i şūfi-i şad-sāle için şavma‘ ada
Gūşe-i meykedenüñ na‘ re-i ḳallāşı için
- 46 Hem-reh-i leyle-i mi‘ rāc olan şaḥra için
Ya‘ ni şāh-ı rūsülüñ o gice yoldaşı için
- 47 Ḡonce-i gülbün-i iḳbālüñ olan körpelerüñ
O sa‘ ādetlü mürüvvetlü güzel başı için
- 48 Beni luṭf u kerem it derd ü belādan ḳurtar
Sebeb-i ḥışm-ı Ḥudā ya‘ ni ḳazādan ḳurtar

IX

- 49 Nic'olur hālũñ o gün ki tura dīvān-ı kazā
Oķına hũkm-i hũmāyũn-ı mũkāfāt u cezā
- 50 Nic'olur hālũm o gün ki karışa birbirine
Nār-ı āh-ı fuķarā řā' iķa-i ķahr-ı Hũdā
- 51 Baķr-i ķahr-ı mũtelātı̄m ide āh-ı maźlũm
Sāķ-ı ' arşı mũtezelzil ķıla dest-i fuķarā
- 52 Āh kim iki cihānda baña hiķ rāķat yok
İki ' ālemde benũm bār-ı melāmetle dũ-tā
- 53 Āķiretde elem-i keşmekeş-i ehl-i huķũķ
Dũnyede mihnet-i keřřāf u cefā-yı ũmenā
- 147-a
- 54 ' Acebā ben ne gũnāh itdũm ola rũz-ı ezel
Hācetũm bũyle kazā itdi Hũdā ' azze vũ cell

X

- 55 Baķma nādān-ı gedā-meşrebe ķıl ehle naķar
Ehl kim ola nevāzende-i ķānũn-ı hũner
- 56 Der-i iřsānuñı pirāye-i tāc-ı ser ķıl
řaķma ey kān-ı kerem hāķ-i haķire gevher
- 57 Ğonce-i luťfuñı bũlbũllere iřsān eyle
Hāyfdur zāĝ-ı siyeh-bāle dũře ĝonce-i ter
- 58 řāh meşreblere şun sāĝar-ı ĝam-fersāy-ı
Ne bilũr anı gedā şab' u fũrũ-māye gũher

59 Ehl-i dilden biri manzūr-ı sa‘ādet olıcağ
Baña luṭf it baña kim bu dil-i āteş-perver

60 ullaruñ içre senüñ fazlı ile fāyıdur
Luṭf u iḥsāna maḥal merḥamete lāyıdur

XI

61 Veysiyā düşmeni bu nazm ile öldürdüm ben
Oldı her satrı anuñ erre-i ‘ömr-i düşmen

62 Nazm-ı şīrīnūme hergiz dil uzatmaz kimse
Lezzet-i sükker-i şī‘rümle cihān-beste-dehen

63 Çarḫ ser-rişte-i nazmı baña teslīm ideli
Süfte-güş-ı suḫanumdur dür-i deryā-yı ‘aden

64 Yūsuf-ı nazmumı bāzāra ıkardıça opar
Her arafdan nice hengāme-i āşüb u fiten

65 Hıṭbe-i saltanat-ı nazm benüm nāmımadur
Benem ol nāmzed-i sikke-i şāhī-i suhan

66 Tīğ-ı ṭab‘ umla beni eyledi te‘yīd Hudā
Mālikü‘l-mülk-i ma‘ānī vü emirü‘ş-şu‘arā

XII

67 Enamallāhu ‘aleyk ey alem-i ṭurfa-maāl
Himmetüñ oldı bu nazma sebep-i istikmāl

68 Sensin ol çeşme-i ḫikmet ki senüñle ṭab‘ um
Düşmene zehr içürür dostlara āb-ı zülāl

69 Hâce-i ‘aқıl ider tuһfe-i һāk-i қademüñ
Her güher kim ola perdāhte-i dest-i һayāl

70 Demidür һayr du‘ āsın o kerīmü’ş-şānuñ
İdesin һātıme-i nazm-ı belāgat-minvāl

71 Nitekim reşha-i aқlām-ı bedī‘-i бүlegā
Ola ruһsār-ı ‘arūs-ı suһana müşķin-һāl

72 Şāhid-i gül-ruһ-ı maқşūd u murādı gülsüñ
‘Ömr ü devlet uzasun ‘āқıbeti һayr olsun

146-bh

TERKİB-İ BEND-İ SEMĀ‘İ

(Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün)

I

1 Қанı o gün ki һarīm-i vişāle maһrem idüm
Fırāқuñ añmaz idüm vuşlatuñla һurrem idüm

2 Gedā-yı kūyuñ idüm pādişāh-ı ālem idüm
Muқīm-i cennet idüm bir mu‘ayyen ādem idüm

3 Günāhum itdi beni ey perī қаpuñdan dūr
Senüñ teraһһumuna ğālib oldı bende қuşūr

II

4 Yaқın idüm һarem-i һāşa һürmetüm var idi
Şafāya mālİK idüm һayli ‘izzetüm var idi

5 Düşerdüm ayağuña başda devletüm var idi
Kemāl-i ‘aşқuñ ile başқа şöһretüm var idi

6 Esîr-i miḥnet-i hecr ü cefādayım ŧimdi
Devāya çaresi yoğ bir belādayum ŧimdi

III

7 Ne yār fūrķatũni çekmege mecālũm var
Ne fikr-i mũ-yı miyānuñla ķil ü ķālũm var

8 Gõñũlde ḥāşılı cāna ‘aceb melālũm var
Cihān gözũme görünmez ğarīb ḥālũm var

9 ŧikeste āyine-i dilşafā-yı ḥātır yoğ
Gözũnden özge baña hiç bir ağlar acır yoğ

147-ah

IV

10 Benem o derd-i mihnetle yār olan ‘āşık
Benem o fūrķat-i hecr ile zār olan ‘āşık

11 Benem o ‘aşkı gibi bi-ķarār olan ‘āşık
Benem o ‘ağlı gibi tārũmār olan ‘āşık

12 Fiğānuña sözũm ile yaşũm olmadı tesķin
Diriĝ-ı cānuma geçdi firāķ-ı yār-ı güzĩn

V

13 Semā‘ĩ gibi dõne dõne eylerũm efĝān
Firāķ-ı cānumı aldı vişāle yoğ imķān

14 Gözũm yaşı [ise] irkildi oldu ŧan ‘ummān
Ne çāre neyleyeyin bilmem ey ŧeh-i ḥũbān

15 Ğamuñla şöyle zebūnam ki idemem feryād
Za' if-i cismūmi kōrķum bu āh ider berbād

TESDĪS-İ NEF'Ī EFENDİ

(Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ilū / Fā' ilün)

I

Rūz-ı ezel ki eyledi taħrīre ibtidā
Yazdı kapañda bende beni hāme-i kazā
Sensin serīr-i mülk-i melāhatde pādīşāh
Devlet cihānda çākerūñ olmak yeter baña
Cānum çıkınca eyleyeyin hıdmetüñ edā
Tek eyleme efendi kapañdan beni cüdā

II

Oldum egerçi rāh u maħabbetde pāy-māl
Yoķ kullaruñda bencileyin zār u bī-mecāl
Lākin harāmı çeşmüñe hep eyledüm helāl
Cānum daħı çıkarsa saña olmasun vebāl
Cānum çıkınca eyleyeyin hıdmetüñ edā
Tek eyleme efendi kapañdan beni cüdā

III

Hecrūñle kalb-i ' aşıkı nā-şād eyleme
Şīrīn lebüñle ğayrlara dād eyleme
Ben var iken raķībūñ adın yād eyleme
Kulın olınca hıdmete azād eyleme
Cānum çıkınca eyleyeyin hıdmetüñ edā
Tek eyleme efendi kapañdan beni cüdā

IV

Şıdķ ile çün miyānuma bend eyledüm kemer
Rāh-ı vefādan eylemezem bir ķadem güzer
Kaçmam yoluñda eylemeden terk-i cān u ser
Çık taşraya cemālūñi ‘arz eyle bir seher
Cānum çıkınca eyleyeyin hıdmetūñ edā
Tek eyleme efendi ķapuñdan beni cüdā

V

Nef ī şıfat esirūñ olup zār u müstemend
Kaldum bālā-yı hecr ile bīmār u derd-mend
Hıdmetde her ne deñlü olur isem de pesend
Kaddūñ hevāsı ile idüp himmet-i bülend
Cānum çıkınca eyleyeyin hıdmetūñ edā
Tek eyleme efendi ķapuñdan beni cüdā

147-b

TERKİB-İ BEND-İ DĀNİŞİ

(*Mef’ülü / Mefā’ilün / Fe’ülün*)

I

- 1 ‘Aşk āyine-i cihān-nümādur
Anda görinen ruķ-ı şafādur
- 2 Cān çeşmine hāki tütüyādur
Her zerresi dür cihān-bahādur
- 3 ‘Aşk ile döner sipihr-i gerdān
‘Aşk ile тұrur vücūd-ı insān

II

- 4 ‘Aşq olmasa olmaz idi ‘ālem
 ‘Aşq ile vücūda geldi ādem
- 5 ‘Aşq urdı derūna dāğ-ı muhkem
 ‘Aşq itdi beni şikeste-i ğam
- 6 ‘Aşkuñ ğamı çok şafāsı nādir
 ‘Aşq ile qalır mı zevk-ı hātır

III

- 7 Anda oqınan kitāb-ı ğamdur
 Anda çalınan rübāb-ı ğamdur
- 8 Anda yenilen kebāb-ı ğamdur
 Anda içilen şarāb-ı ğamdur
- 9 ‘Aşkuñ ne ‘aceb belāsı çoqdur
 Ammā yine mübtelāsı çoqdur

IV

- 10 Çekmek görünür cefā-yı yārı
 İtmez baña tāli‘ ümse yārı
- 11 Her dem iderüm fiğān u zārı
 Qan ağlamak oldı ‘aşq kārı
- 12 Derdüm giderek ziyāde oldı
 Göñlüm baña itdigüni buldı

V

13 ‘Aşq ile ki zār oldu gönülüm
Derd ü gama yār oldu gönülüm

14 Āhır baña bār oldu gönülüm
Ol gül ruḥa nār oldu gönülüm

15 Gör âteş-i āh-ı kalb-i zārı
Yağdı beni yağmasun mı yārı

VI

16 Hecr ile gönül cefāya düşdi
Bî-çāre ‘aceb belāya düşdi

17 Miḥnet dil-i mübtelāya düşdi
Tırmaz yeler ol hevāya düşdi

18 Aḥvāl-i dilüm zebāna gelmez
Dinmez elemüm beyāna gelmez

VII

19 Ey Dānişi-i şikeste ṭali‘
Bu derd ile ‘ömrüñ oldu zāyi‘

20 Ol hikmet-i ḥükm-i ‘aşqa tābi‘
Oldur saña çünki seyf-i kâṭı‘

21 Kaṭ‘ eyle maḥabbet-i cihānı
Şarf it reh-i yāre naḫd-i cānı

TERKİB-İ BEND-İ SEMÂ'İ

(Mefâ'ilün / Fe'ilātün / Mefâ'ilün / Fe'ilün)

I

- 1 Eyā cenāb-ı yaķine muķarreb ehl-i sūcūd
Mūcāvīrān-ı mu'allim serāy-ı ŧāh-ı ŧūhūd
- 2 Ne ħālet ūzredūr ol mest-i nāz ŧāķib-i cūd
Ne 'ālem ile olur meclisinde gūft ū ŧūnūd
- 3 Ne seyre kıldı teveccūh o ķible-i maķŧūd
Ne semte sālīk ola ol 'azīz-i Mıŧr-ı vūcūd

II

- 4 İder mi 'arz-ı cemāl ol gūzellerin ŧāķı
Olur mu kendūye nāzır olanuñ āgāķı
- 5 Yūrekden 'āŧıķ-ı miskīne ķekdūrūp āķı
O sāķirāne baķıŧlarla remz idūp gāķı
- 6 Gōñūller almaġa ķaŧd-ı iŧāret eyler mi
Nihāni gūŧe-i ķeŧmiyle gāret eyler mi

III

- 7 Ne derd-i' aŧķa taķammūl ne ķuvvetūm ķaldı
Ne miķnet-i elem ū ŧabra ķudretūm ķaldı
- 8 Ne zecr-i hecr ile ārām u rāķatum ķaldı
Ne ŧāķatum ne mecālūm ne ġayretūm ķaldı

- 9 Fiğān ki bir nefes āh-ı derūnı zabt idemem
Hārāret-i dil-i zār u zebūnı zabt idemem

IV

- 10 Düşürdi hātıra çün kim hayāl-i yāri taleb
Ġamından ağlamak olmaz ne deñlü virse ta‘ ab
- 11 Belā-yı hecri dağı çok çeker miyüz ki ‘ aceb
Fiğān u zār ile böyle alur miyuz ne ‘ aceb
- 12 Ol āfītāba mülākāt olur miyuz āyā
Toḡar mı başımuza gün göñül bulur mı şafā

V

- 13 Meşakat ehline bildüm sürūra imkān yok
Şafā-yı hātır ile inşirāha bir ān yok
- 14 Elemlı hālūmi i‘ lāma dağı fermān yok
T̄abibe añmağā derd-i derūnı dermān yok
- 15 Semā‘ ī gibi idüp yād gāhice yarı
Unutmasun diñüz ol şūha ‘ aşık-ı zārı

148-a

TERKĪB-İ BEND-İ MERĖHŪM FUZŪLĪ (*Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün*)

I

- 1 Menem ki āfile-salār-ı kārban-ı ğamem
Misāfir-i reh-i şahrā-yı minet ü sitemem

- 2 Hāķīr baķma baña ŧanma kimseden kemem
Faķīr-i pādiŧeh-āsā gedā-yı muħteŧemem
- 3 Siriŧk-i taħt-ı revāndur baña bes āh   ālem
Cefā vü cevr-i mülāzım belā vü derd-i haŧem

II

- 4 Ne mülk [ü] māl baña virse  arħ memnūnem
Ne mülk [ü] māldan āvāre kılsa maħzūnem
- 5 Egerçi müflis ü pest ü muħaķķar-ı dūnem
Dem-ā-dem öyle ħayāl eylerüm ki Kārūnem

- 6 Göñülde naķd-i vefā genci līk pinhānī
Gözüm ħızāne-i la l ü güher velī fānī

III

- 7 ħayātı ŧarf idüben derd kılmıŧam ħāŧıl
Siriŧk-i āl ü ruħ-ı zerd kılmıŧam ħāŧıl
- 8 Zāmīr-i gözgüsüne gerd kılmıŧam ħāŧıl
Ṭabī  at-ı seg-i ŧeb-gerd kılmıŧam ħāŧıl
- 9 İŧüm kara gice tā ŧubħ-ı nāle vü feryād
Ne virseler aña ŧāķir ne diseler aña ŧād

IV

- 10 Siriŧk-rīz gül endāmlar hevāsı ile
ŧikeste ħāl ü siyeh zülfler cefāsı ile

- 11 Zamāne içre ğam-ı‘ aşk mācerāsı ile
Hemişe maŝlaħatum özgeler rızāsı ile
- 12 Ne devr-i gerdiş-i gerdün benüm murādum ile
Ne ğāyet-i emelüm ħüsn-i i‘ tiķādum ile

V

- 13 Ĥaŝūd ŝüret-i aħvālüme nazār kılmaz
Cefā kıılır men-i bi-çāreden ħazer kılmaz
- 14 Ŗanur ki nāle vü zārum aña eşer kılmaz
Anı mürür ile ‘ālemde der-be-der kılmaz
- 15 Zamāne içre mücerrebdür intiķām-ı zamān
Hemişe yaħŝıya yaħŝıdurur yamāna yamān

VI

- 16 Ĥoŝem ki ħāme-i taķdīr-i İzid-i müte‘āl
Vücüd levħine taŝvīr idende şüret-i ħāl
- 17 Raķam kıılup eger idbārdur eger iķbāl
Olur taĝayyür aña ğāyriden bir emr-i muħāl
- 18 Sa‘ ādet-i ezeli ķābil-i zevāl olmaz
Güneş yer üstine hem düşse pāy-māl olmaz

VII

- 19 ‘Aziz-i Ĥaķ ħased-i düşmen ile olmaz ħār
Ĥasūd ħīlesi iķbāli eylemez idbār

20 Egerçi gül-büne gāhi hazāndan āfet var
Tedārük eyler aña ‘āķıbet nesīm-i bahār

21 Ğaraż ki her kim ezelden olursa devlet-mend
Muħāldir ire āşār-ı devletine gezend

148-ah

VIII

22 Egerçi bir nice gün āfitāb-ı ‘ālem-i dūn
Cihānda eyledi iķbāl rāyetini nigūn

23 Zamāne şüret-i aħvālüm itdi diger-gūn
Vefā ğaţına ķalem çekdi çarĥ-ı buķalemūn

24 Bu gün zamāne ol aħvālden peşimāndur
Egerçi kāfir idi ğāliyā müselmāndur

IX

25 Fuzūlī eyledüĝüñ ahdüñe vefā ķılĝil
Yeter şikāyet idüp şerĥ-i mācerā ķılĝil

26 Vücūduñı hedef-i nāvek-i belā ķılĝil
Ķamu cefālara şabr eyleyüp du‘ā ķılĝil

27 Kim ola dost rızāsı saña hemīn ğāşıl
Rızā-yı dostdur aşlı temettu‘ ey ĝāfil

TERKİB-İ BEND-İ MERHŪM ĀZERİ ÇELEBİ

RAHMETULLĀHİ ' ALEYH

(Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün)

I

- 1 Vefā umma cihāndan kim felek bir cāy-ı zilletdür
Serir-i istirahat şandugūñ bālın-i miḥnetdür
- 2 Metā' -ı ' ömrden esbāb-ı ğamdur ḥaşıluñ ancak
Ferāġat künci şimdi pāy-gāh-ı istirahatdur
- 3 Cefāsın bī-vefā dehrūñ hemān benden su'āl eyleñ
Ki dā'im hem-demüm ḥūn-ı ciger eşk-i nedāmetdür
- 4 Dü-çeşm-i ḥūn-feşānum ağlamakdan kana müstaġrak
Büküldi kāmētüm ğamdan tenüm bī-tāb u tākātür
- 5 Beyān-ı ḥāle bir sā' at İlāhī baña kudret virür
Ġam-ı eyyāmı takrīr itmege bir pāre fırsat vir

II

- 6 ' Adem pervāz-gāhından şu dem kim şāh-bāz-ı dil
Uçup tıtdı vücūd iqlimi vādīsinde ser-menzil
- 7 Bulup neşv ü nemā āb-ı ḥayāt-ı cāvidāniden
Te' ayyün baġına geldim nişimen kurdum el-ḥaşıl
- 8 İrişdüm vādī-i ' aqla tufūliyyet maḳāmından
Olup kesb-i kemālāt itmede cān ile müsta' cel

- 9 Huşul-ı maḫşad iḫtiżāya sa‘ y-ı bī-dirīḡ itdüm
Muḫaşşal āḫir oldum Ka‘ be-i maḫşūduma vāşıl
- 10 Kemālūñ lezzetin fehmi eyleyüp ehl-i kemāl oldum
Geçüp ol pāyeden hem-şoḫbet-i erbāb-ı ḫāl oldum

III

- 11 Göñül ya‘ nī ḫaberdār oldı āyīn-i maḫabbetden
İçüp vaḫdet meyin çekdi ayaḡın bezm-i keşretten
- 12 Te‘ allüm eyledi evvel baḫışda tıfl-ı dil bir gün
Kitāb-ı fenn-i ‘aşḫı bir cüvān-ı pāk-siretten
- 13 Açıldı cān gözinden perde-i ḡaflet hemān ol dem
Ḫalāş oldı göñül mir’atı āşār-ı küdüretten
- 14 Derūnın eyledi gencīne-i elḫāf-ı Rabbānī
Göñül öğrendi ‘aşḫ esrārını üstād-ı ḫikmetden
- 15 Belākeş ‘āşıḫ oldum ḫāşılı şeydālīḫ el virdi
Libās-ı ‘işmeti çāk eyledüm rüsvālīḫ el virdi

IV

- 16 Göñül ser-riştesin bir turre-i ḫarrāre ḫapşırdum
Metā‘-ı ‘aḫlı bir ser-fitne-i bāzāre ḫapşırdum
- 17 Semend-i himmeti sürem vefā meydānına yeb yeb
‘İnān-ı iḫtiyārı izḫrārı yāre ḫapşırdum
- 18 Melāmet çārsūsında maḫabbet gevherin buldum
Göñül dirler anı bir ḫāzīn-i esrāra ḫapşırdum

19 Uçurdum menzilinden şāh-bāz-ı ‘aql u idrāki
Getürdüm ihtiyārı sâ‘id-i dildāre tapşırđum

20 Varup ol yāre ‘arz itdüm bu bir kaç beyt-i ğarrāyı
Ayağına yüzüm sürdüm didüm ağlayı ağlayı

V

21 Benüm ol ‘āşık-ı şūrīde kim Mecnūnuñ olmışđur
Göreldeñ çeşm-i fettānuñ gezer meftūnuñ olmışđur

22 Çeker şām u seher bār-ı belāsın derd-i hicrānuñ
Bükülmişđür ğamuñdan kāmetsi maħzūnuñ olmışđur

23 Olur bülbül gibi nalān gül-i ruhsāruñ añdıķça
Dilinde rüz u şeb fikri ruħ-ı gülgūnuñ olmışđur

24 İşi hūn-ı ciger nūş itmedür künc-i firāķuñda
Dün ü gün ārzū-mend-i leb-i meygūnuñ olmışđur

149-a

25 Muħaşşal cism-i zārı nā-tüvān olmaķda ğitdükçe
Dil-i zār ile miħnet tev’emān olmaķda ğitdükçe

V

26 Kelāmum ğūş idüp ol tünd-ħū āzāre yüz tıtdı
Nuħūset ğālib oldu tālī‘üm idbāre yüz tıtdı

27 Varup kūyında her şeb-tā-seher nālišler itdükçe
Yüzün tōndürdi ben bī-çāreden āzāre tıtdı

28 Şanurdum her yüzün ğördükçe ol ħurşīd-i ruhsāruñ
Sa‘ādet bu dil-i dīvāneye bir pāre yüz tıtdı

29 Ğarībũñ āhına gũş-ı mürüvvet tutmaz el-ğāşıl
Hemān bir degül miñnet kamu bīmāra yüz tutdı

30 İñitmez her ne dirsem ol gül-i ħandānı gördük mi
Fiğānum diñlemez ol şāh-ı ‘ālī-şānı gördük mi

VII

31 Meded yoğ gördüm ol mehpārede terk-i diyār itdüm
Beyābān-ı maħabbetde biraz geñt ü güzār itdüm

32 Sefer kıldum kamu iħvān u yārānumdan ayrıldum
Selāmetden elüm çekdüm melāmet iħtiyār itdüm

33 Refīğ olmaz baña bir kimse gördüm rāh-ı ‘aşğ içre
Belāya hem-niñin oldum ğam-ı hicrānı yār itdüm

34 Selāmet ħānesin zevğ u şafā kaşrın idüp berbād
Belā-kāşānesin miñnet-serāsın üstüvār itdüm

35 Şarāb-ı fūrğati nüş eyledüm çoğ derd-i ser çekdüm
İñit efsānemi gör kim neler gördüm neler çekdüm

VIII

36 Ne emrāz-ı muħālifden müberrā cism-i ‘uryānum
Ne mümkin derdümi ‘arz itmege bir pāre dermānum

37 Göz açdırmaz teb-i ğam tāb-ı tākāt gitdi cismümden
Enīnümnden muħaşşal āciz oldu cümle yārānum

38 Olup kullāb-ı āhum şehr-bend-i çarğa peyveste
Şalardı rağne-i bārū-yı sipihre tūb-ı efğānum

39 Ecelden özge yoğ ğam-ı pisterinde bir řafadār
Ne bir müşfik şarınüm var ne yār-ı nıgehbānum

40 Bu hāl ile süründüm yine ‘ azm-i kūy-ı yār itdüm
Bulup cān vaşl ümīdiyle der-i cānāne dek gitdüm

IX

41 Görüp hālüm şoran yārāna dirdi cān-ı bī-řāķat
Ben ol bīmār-ı ‘ aşķam kim alupdur ‘ aşķdan lezzet

42 Yolumda rehberüm yoğ şāh rāh-ı istirāhat kim
Görinmez menzil-i ümmidden şahrā-yı emniyyet

43 Felek bilmez amān bir kimseden dermāna yoğ imkān
Yürek şad-pāre dil āşüfte-meşreb yār bī-şefķat

44 Ben oldum mest-i lā-ya‘ kııl şarāb-ı la‘ l-i dilberden
Dağı şunmaķda pey-der-pey felek cām-ı mey-i ğaflet

45 Bu üslüb ile el-hāşıl geķüp derbend-i hicrānı
İrişdüm menzil-i maķşūda kesdüm āh u efgānı

X

46 ‘ Azīmet eyledüm cānlar arıtdım kūy-ı cānāne
Şikāyet kıılmağa hecrinden ol sulřān-ı hūbāna

47 Yüzüm üzre varup ol hāk-i ‘ anber-bāra yüz sürdüm
Didüm pervānenüñ sūz-ı dilin şem‘ -i şebistāna

48 Girih şaldı kemān ebrūsına ol tünd-hū gördüm
Yüzini döndürüp benden baķup hışm ile yabana

49 Didi mihr umma benden yok yire beyhüde gam çekme
Muqarrer hūblar raḥm eylemez ‘ uşşāḳ-ı nālāna

149-b

50 Vefā yok gördüm ol bed-‘ ahd u bed-girdār u bed-ḥūda
Elem çekdüm maḥabbet ‘ āleminden oldum āsūde

XI

51 Berī ol māsivādan ‘ Āzerī terk-i mecāz eyle
Sürüp raḥş-ı ḥaḳīḳāt ‘ arşasında tek ü tāz eyle

52 Gözüñ yum ḥaṭṭ-ı ‘ anber-bār-ı zülf-i yāre bakmadan
Yeter beyhüde her ḥār u ḥasa ‘ arz u niyāz eyle

53 Olursın çünkü ‘ āşīḳ bārī her bir dūna meyl itme
Te’emmül kıl ḥaḳīḳātten mecāzı imtiyāz eyle

54 Muḥaşşal ḥall-i esrār-ı maḥabbetden ḥaberdār ol
Açılma herkese keşf itme rāzuñ iḥtirāz eyle

55 Ḥudāyā rāh-ı ‘ aşkuñda dil ü cān derd-nāküñdür
Muḥaşşal maḳşad-ı aḳşā baña dīdār-pāküñdür

148-bh

TERKĪB-İ BEND-İ MERḤŪM ĀZERĪ EFENDĪ
RAḤMETEN VĀSĪ‘ ATEN
(Mef‘ ūlü / Mefā‘ ĩlü / Mefā‘ ĩlü / Fa‘ ūlün)

I

1 Ey yār-ı cefā-kār dil-āzār u perī-rū
Ey merdüm-i ḥūn-ḥār u sitem-kār-ı cefā cū

2 Ey bir nazarı biñ dil ü cān ḳatline şemşīr
Ey ḡamze-i cellādı şalan ‘ āleme ḳorḥū

- 3 Ey la' l-i lebi ' aklı alan ehl-i vefānuñ
Ey lafz-ı dürrer-bārı cihān ḥalḫına dārū
- 4 Ey gül gibi ḥāṣāk ile hem-şoḥbet-i gül-zār
Ḥār u ḥas ile dāmeni pervāz-ı semen-bū
- 5 Ey dürr-i girān-māye iken kān-ı cihānda
Nākışları rif' atde kılan hem-çü terāzū
- 6 Nāmūsını çalduñ yire erbāb-ı dilüñ sen
Çoḫ gevher-i pākīze şikest oldı elüñden

II

- 7 Cānā beni gördüñ mi ne yirlerden ayırduñ
Bir sözle dil-i cān gibi gevherden ayırduñ
- 8 Māderle peder ḫaydını ḫalbümden idüp dūr
Yārānı ḫoyup nice birāderden ayırduñ
- 149-ah**
- 9 Çoḫ ḡonce-i nevreste gözüme görindi ḥār
Bālā vü bülend onca semenberden ayırduñ
- 10 La' l-i leb-i ḡisūñı giderdüñ naḫarumdan
Āḫir beni bir cān ile bir serden ayırduñ
- 11 Oldı gözüme her müje bir tır-i ḡam-ālūd
Meydān-ı cihānda nice serverden ayırduñ
- 12 Cān benden ü ben senden olup derd ile mehcūr
İtdüñ dil-i aḡyār u bed-endiṣüñi mesrūr

III

- 13 Maḥzūnuñ olan dilleri şād eylemez olduñ
Meftūnuñ olan ḥāṭırı yād eylemez olduñ
- 14 Ferhād gibi seng ile dā'im dögünür dil
Şīrīn dehenūñden añā dad eylemez olduñ
- 15 Ser-menzil-i maḥşūda irerdüñ işigūñden
Noldı ki anı şimdi murād eylemez olduñ
- 16 Peymānuñı ğayr ile işitdüm ḳanı 'ahduñ
Ĝam-ḥār ki bünyād-ı vidād eylemez olduñ
- 17 Her cevruñe evvel nice iḥsānlar iderdüñ
Günden güne iḥsānı ziyād eylemez olduñ

149-bh

- 18 Derdā bu ḳadīmi dil-i ğam-ḥārı unutduñ
Ḥayfā ezeli yār-ı vefā-dār-ı unutduñ

IV

- 19 Bulmaz mı nihāyet bu cefā ey büt-i ğaddār
Raḥmuñ ḳanı ey yār-ı sitem-kār-ı dil-āzār
- 20 Yaşum akıdup cismümi deryālara şaldüñ
Feryāda gelür işidicek nālemi küh-sār
- 21 İtdüñ tenümi ḥāk ile pejmürde-i ḥāşāk
Sürdüñ yüzümi yirlere bīmār u dil-figār
- 22 Raḥm eylemedüñ göklere irişdi fiġānum
Raḥm itdi benüm ḥālüme gerdün-ı sitem-kār

23 Āzürde kıııırsın dil-i ğam-ġinümi dā'im
 Korqum bu kim izhār kıııılam derdümi nā-çār

24 Hākkā ki ' aceb dilber-i bī-mihr-i vefāsın
 Dā'im revişüñ ğayr ile turduqça cefāsın

V

25 Hecr-i zekanuñla beni zindāna bıraқduñ
 Cān Yūsufını çāh-ı zenaḡdāna bıraқduñ

26 Şındı bu gül-i miḡnet-i hecrüñle zārüi
 Bir gevher-i yek-dāneyi yabana bıraқduñ

150-ah

27 Alduñ dil-i cān naқdini bāzār-ı cihānda
 Āḡir anı bir semt ile hicrāna bıraқduñ

28 Seyl-āb-ı sirişk itdi gözüm ğarqa-i ḡübān
 Cān zevraқını lücce-i ' ummāna bıraқduñ

29 Dil bülbülini gül yüzüñüñ hecrine şalduñ
 Varduñ ḡas u ḡāşāki ḡülistāna bıraқduñ

30 Gördüm seni ḡār u ḡas ile kār bozuldı
 Ey gül yüri şimden ġirü bāzār bozuldı

VI

31 Ey rūḡ-ı revān-ı Āzeri zārı nic'etdüñ
 Ey şüh-ı cihān bende-i ğam-ḡārı nic'etdüñ

32 Şadıқ kuluñ elden çıkarup ' azile қalduñ
 Gör ey yüzi gül yār u vefā-dārı nic'etdüñ

33 Cevr itmek idi ‘ādetüñ ey meh baña evvel
Şimdi beni öldürdi gamuñ kârı nic’etdüñ

34 Her dūn ile kârūñ tūalum ‘işret imiş hep
Yā ey yüzi gül sen reviş-i ‘ārı nic’etdüñ

35 Vallāhi gönül olmasun āzürde-i miḥnet
Billāhi di aġyār ile bāzārı nic’etdüñ

36 Yapduñ dil-i aġyārı benüm yārem oñulmaz
Ey gül yüri şimden girü bāzār bozulmaz

149-b

TERKĪB-İ BEND-İ SĪPĀHĪ

(*Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün*)

I

1 Tūlū‘ itdi seḫerden gün gibi ol mihr-i raḫşānum
Açıldı baḫt-ı firūzum baña yüz tūtdı devrānum

2 Teraḫḫum eyleyüp ben bendesine şāh-ı ḫübānum
Vefā şüretlerin gösterdi ḫālüm şordı cānānum

3 Gidüp ‘aḫlum sevincümden çıkayazdı ödüm cānum
Olup dem-beste ḫayretle söze ḫalmadı dermānum

II

4 Firāḫūñla nice dem eşkümi seyl-i revān itdūñ
ḫomadūñ ey gözüm hem ‘āḫıbet hecrūñle ḫan itdūñ

5 Derūn-ı dilde olan sırr-ı pinḫānum ‘ayān itdūñ
Beni rüsvā-yı ḫāş u ‘ām idüp ḫālüm beyān itdūñ

6 Unutduñ ‘ahd u peymānı şıduñ artırdıñ efgānum
Baña yirden göge zılm eyledüñ ey mäh-ı tībānum

III

7 Sa‘ ādet el virüp yine kıara bahtum sefid oldı
Açıldı t̄ali‘ üm ol gün ferahdan rüz-ı ‘ıyd oldı

8 Şeref buldı kıamer burcında seyyārum sa‘ id oldı
Baña yüz tıtdı devlet zılmet-i ğam nā-bedid oldı

9 Güle baqdı yüzüme güldi ol naħl-i gülistānum
Yeter kıan ağladuñ demdür açıl ey çeşm-i giryānum

IV

10 Ümid-i ‘ıyd u şālikle nice gün rüze-dār oldum
Za‘ if oldı tenüm ğam yimeden zār u nizār oldum

11 Perişān sünbülüñ yād eyleyelden bi-karār oldum
Hilāl olup hayāl-i kıāmetüñle dil-fiġār oldum

12 Tıtalum ‘arz-ı hāle bende kıudret yok benüm cānum
Kıanı inşāfuñ a zālīm kıanı luţfuñ a sulţānum

V

13 Sipāhī senden ayru şüret-i bi-cāna dönmişdür
Derünü nār-ı ğamla külħan-ı sūzāna dönmişdür

14 Gözinüñ yaşı ‘ayn-ı lücce-i ‘ummāna dönmişdür
Kıararı yok felekde çarħ-ı ser-gerdāna dönmişdür

- 15 Dolāb-āsā aqıta merdüm-i eşk-i firāvānum
Mürüvvet demleri şefkat zamānidur benüm cānum

150-a

MERŞİYE-İ CİNĀNĪ EFENDİ BERĀY-I MERĤŪM
ĀZERĪ ÇELEBİ RAĤMETULLĀHĪ ‘ ALEYH
(Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün)

I

- 1 Nedür sebep yine ey rüzigār-ı kīne-güzār
Dil-i hazīne cefā resmin eyledüñ tekrār
- 2 Dil-i hazīne degül belki halk-ı dünyāyı
Ėam-ı firāk ile dünyādan eyledüñ bizār
- 3 Derün-ı ‘āleme şalduñ yine bir āteş kim
Yanar ol āteş ile haşr olunca leyl ü nehār
- 4 Ne tırfa āteş olur āteş-i muşībet kim
İder ziyāde anı āb-ı dīde-i hūn-bār
- 5 Muvāfiķ olmadı hergiz uşul-i ehl-i dile
Nedür bu devr-i muḥālif nedür bu nā-hem-vār
- 6 Seḫā vü luḫfi ser-ā-ser cihāna şāmil iken
Revā mıdur göre ḫahruñla Āzerī āzār
- 7 Düşüp zemīne elinden kim oldu naķd-i ḫayāt
Ḥimāyet itmeyüp itdüñ ḫumātı aña memāt

II

- 8 Hemīşe gül gibi bāĖ-ı cihānda ḫurrem idi
Ḥarem-serāy-ı şafā vü sürūra maḫrem idi

- 9 Degüldi meclisi hālī ma' ārif ehlinden
Ahāli ile muḳārin fūḫūle hem-dem idi
- 10 Ne yirde ṭursa otursa olurdı bāg-ı behişt
Melek-hıṣāl u bedī' ü'l-fi' āl-i ādem idi
- 11 Zamānı kümmel-i erbāb-ı şī'r ü inşādan
Mu'ahḫar idi velī fazl ile muḳaddem idi
- 12 Şehīd-i māh-ı muḫarremle ḫaṣr olursa nola
Vefātı cum'a günü ' āşir-i muḫarrem idi
- 13 O gitdi ḳāleb-i bī-cāna döndi ' ālem hep
Ki cism-i pāk ile ma' nīde cān-ı ' ālem idi
- 14 Nihāl-i ḳaddini ḫam ḳıldı tünd-bād-ı fenā
Muḳadder idi ' aceb mi ḳazāya virse rızā

III

- 15 Ḳanı o serv-i ser-efrāz-ı gülşen-i ' irfān
Ḳanı o gonce-i ser-sebz-i gülbün-i iḫsān
- 16 Ḳanı o kim aña hergiz görilmemişdi nazīr
Neden görilmez olupdur o cān-ı ' ālemiyān
- 17 Edāsı pāk idi ṭab' -ı selīm ü nāzük idi
Müsellem olmuş idi aña şīve-i Selmān
- 18 Yazup bu bende-i naḳş-ı ḫayāle yād itmiş
Maḫal degül mi aña cāy ola riyāz-ı cinān

- 19 Bilürdi hâfız-ı ‘aşr olduğunu gūş kılan
Oğusa şi‘rini ezber mişāl-i āb-ı revān
- 20 Egerçi hüküm-i kazā ile şarka vü garba
Giderdi gün gibi eylerdi ‘ālemi seyrān
- 21 Koyup bu keşreti aldanmayup temāşāya
‘Azīmet eyledi tenhā diyār-ı ‘uqbāya
- 150-b
- IV
- 22 Açup dehānını itdükçe fetḥ-i bāb-ı kelām
Kalurdu vālih ü mebhūt olup ḥavāşş u ‘avām
- 23 Gören şanurdu anı güfte-i Nizāmīdür
Virürdi nazm-ı dürer-bāra tā o deñlü nizām
- 24 Ne bahre başlasa ṭab‘ı serī‘ idi gāyet
İki kaşīdeyi bir sâ‘ at içre dirdi tamām
- 25 Dimem ki fāris-i meydān-ı fürs idi ancağ
Çıkarılmış idi mu‘ammāda daḥı fetḥ ile nām
- 26 Cihānda özge sa‘ādet degül mi idi bu kim
Ebu’s-su‘ūd anı fażl ile medḥ iderdi müdām
- 27 Semiyy-i pākine Ḥağ nārı gülsitān itdi
‘Aceb mi nār-ı caḥīm olsa aña berd ü selām
- 28 Ne deñlü itdi ise gāflet ile cürm ü günāh
Ümid-i vāşık odur anı ‘afv ide Allāh

V

- 29 oyınca oynına anı miřāl-i genc-i defīn
Defīne bulmıřa dōndi felekde rūy-ı zemīn
- 30 Gecūp zaır ile ol zaır-ı ālem ū ādem
Beā diyārına azm eyledi arīb ū azīn
- 31 řehīddūr iki vech ile řūbhemūz yodur
Budur řehādet-i faır-i cihān-ı řārī' -i dīn
- 32 Ba'īd olur mı varursa maām-ı Mamūda
Olursa cennet iinde birāderiyle arīn
- 33 Cihānı yadı am-ı Āzerī ile sūzūn
Cināniyā yeter itdūn fiān u āh u enīn
- 34 Revān-ı pākine řimden-girū du'ā eyle
Oı bu mala'ı ūř eyleyen disūn āmīn
- 35 O ūn ki kūrse-i adl ūzre ola a āī
Vūfūr-ı adl ile merūmı eylesūn rāzī

MERŐİYE-İ MERŪM CİNĀNĪ EFENDİ
BERĀY-I MERŪM VĀĪD ELEBİ
(Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn)

I

- 1 Ey felek uřāa cevri-i bī-řumār itdūn yine
Ehl-i ařūn kārını feryād u zār itdūn yine
- 2 Bāda virdūn bir ūl-i nev-restenūn evrāını
Andelībūn nāle vū zārın hezār itdūn yine

- 3 Gürg-i mergüñ Yūsuf-ı Ken‘ ānı atduñ aǵzına
Çeşm-i Ya‘ kıb-ı hazīni eşk-bār itdüñ yine
- 4 Tünd-bād-ı kahr ile bir servi kılduñ ser nigün
Naḥl-i ümmid-i dil-i bī-berg ü bār itdüñ yine
- 5 Hāne-i ‘ ayşum esāsından yıkup kılduñ ḥarāb
Hāşılı bünyād-ı zulmi üstüvār itdüñ yine
- 6 Eşk-i ḥün ālūduma cism-i nizārum ğarķ idüp
Lāle-veş yaķduñ derūnum dāğ-dār itdüñ yine
- 7 Āsumāna eyledüñ peyveste dūd-ı āhumı
Hāke şalduñ ķāmet-i bālā-yı Vāḥid şāhumı
- 151-a
- II
- 8 Dīdeden ol mihr-i ‘ ālem-tābı pinhān eyledüñ
Ḥalka bī-mihr idüğüñ ya‘ nī nümāyān eyledüñ
- 9 Tīre vü tārīk idüp dünyāyı çeşm-i rüşene
Rüz-i pīrūzum şeb-i tār ile yeksān eyledüñ
- 10 La‘ l-i rūḥ-efzā ile cism-i cihāna cān idüñ
Kaşd-ı cān itdüñ cihānı cümle bī-cān eyledüñ
- 11 ‘ Āķıbet vīrān koyup ḥālī serāy-ı ‘ ālemi
Genc-i ḥüsne göz göre mārı nıgeh-bān eyledüñ
- 12 Kalmadı cem‘ iyyet-i ḥātır bu miḥnet-ḥānede
Kālbini derd ehlinüñ ğamdan perişān eyledüñ

13 Ğarqa-i girdāb-ı eşk itdũñ cihānı ser-te-ser
Neyledũñ ey çarĥ-ı zālīm neyledũñ ħan eyledũñ

14 Lāle-i ruĥsārını pejmürde ħıldıñ gül gibi
Yolınup aĝlarsa demdür murĝ-ı dil bülbül gibi

III

15 Serv-veş ħad çekmedin gülşende ol nāzük nihāl
Sāye-veş ħāk ile yeksān oldı ħıldıñ pāy-māl

16 Šādır oldı dest-i ħahruñdan bu fi' l-i nā-pesend
Bī-sebeb virdũñ dil-i ħalĥ-ı cihāna infi' āl

17 Evc-i hüsne āfitāb-ı ' ālem-efrüz olmaĝın
Çeşm-i ħāsidden irüp nezzāre-i ' aynü'l-kemāl

18 Virmez oldı dīde-i erbāb-ı řevĥe rüşenā
Menzili āĥır ħazīz-i ħāk olup buldı zevāl

19 Tā'ir-i gül-zār-ı ħuds idi ferāĝ-ı bāl ile
Dām-gāh-ı dehrden uçmaĝa açdı perr ü bāl

20 Aña beñzer bir meh-i enver hüveydā olmaĝa
Nice devr itmek gerek bu çarĥ-ı dā'ir māh u sāl

21 Āsumāna yiridür ta' n eylese rüy-ı zemīn
Kim yatur ħoynında anuñ gibi mihr-i meh-cebīn

IV

22 Luĥf-ı taḅ' ı revnaĥ-efzā-yı diyār-ı Rüm idi
Hüsni-i ħulĥı ħod cihān ħalĥına hep ma' lüm idi

- 23 Eylemişdi tekye-i dehr içre taḥṣīl-i fenā
Ḥādīm-i erbāb-ı faqr olmuşdı bir maḥdūm idi
- 24 Dāmenin ālūde-i çirkāb-ı ‘ işyān itmedi
Her günehten nev-cüvān ise nola ma‘ şūm idi
- 25 Nāme-i ser-beste-i aḥvāl-i esrār-ı kadem
Keşf ile anuñ dil-i āgāhına mefhūm idi
- 26 Kābil-i feyz olmağın meşhūd idinmişdi tamām
Rāz-dārān-ı ledünden her ne kim mektūm idi
- 27 Kıl yarardı nükte-i tevḥīdi taḥkīk itmede
Ol dehen kim fi’l-meşel bir nükte-i mevhūm idi
- 28 Vāhid-i ‘ aşr idi gelmezdi nazīri ‘ āleme
Ḥaşre dek derd ile kim kıan ağlamaz bu māteme

V

- 29 Kirdigārā ol mehūñ menzil-gehin pür-nūr kıl
Zulmet-i vehmi zamīr-i rüşeninden dūr kıl
- 151-ah**
- 30 Gitdi tenhā vaḥşet-ābād-ı ‘ ademden cānibe
Mūnis-i ğilmān u vildān it enīsin ḥūr kıl
- 31 Kıldı çün ḥabl-i metīn-i ‘ afve āḥir i‘ tişām
Vāşıl-ı ser-rişte-i maqşūd idüp mağfūr kıl
- 32 Sa‘ y idüp tutdı ṭarīk-ı tevbe vü semt-i şalāḥ
Rāh-ı Ḥaḳda sa‘ y-ı mevḫurun anuñ meşkūr kıl

- 33 Rüşen it çeşm-i ümîdin pertev-i didâr ile
Güşe-i ‘ayn-ı ‘inâyetle anı manzûr kı1
- 34 Eyle luţfuñdan Cinānīnūñ du‘āsın müstecāb
Hātır-ı nā-şādını maḥzūn iken mesrūr kı1
- 35 Güş iden bu nazm-ı ḥālet-baḥşı feryād eylesün
Yād idüp rūḥın du‘ā-yı ḥayr ile şād eylesün

151-b

MERŞİYE-İ ‘AZMİZĀDE HĀLETİ EFENDİ
BERĀY-I Lİ-İBNİ’L-MEVLE’L- MŪMĀ İLEYH
(Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün)

I

- 1 Meded kim ḥāb-ı ḡafletde yaturken ser-be-ser ‘ālem
Uyardı āh-ı cān-sūz-ı muşībet şiven-i mātem
- 2 ‘Aceb mekkāredür dūnyā helāk itmek muḡarrerdür
‘Aceb mekkāredür ‘ālem bulunmaz aña bir maḡrem
- 3 Zemīn ü āsumānı geşt iderseñ çāre yok mevte
Gerek Hızr ile hem-pā ol gerek ‘İsā ile hem-dem
- 4 İder ḥink-i sipīhr-i tünd-rū mādām kim cünbīş
Olur āb-ı ḥayāt-ı ḡalk-ı ‘ālem pür ḡubār-ı ḡam
- 5 Ne mihrinden şafāmuz var ne encümden recāmuz var
Muḡaşşal bāḡ-ı gerdünda ne gül ḡalsun ne ḡod şebnem
- 6 Re‘īs-i ehl-i dil girdi bugün keştī-i tābūta
‘Adem deryāsına şaldı esüp bād-ı şabā muḡkem

- 7 Söyindi şem^ç -i iqbāli döküldi verd-i āmāli
Bu ğam bülbülleri pā-māl ider bülbülleri ebkem
- 8 Ne revnağ kaldı dünyā^ç āleminde şimdiden şoñra
Semūm-ı bād-ı āh itmez sipihrüñ sebzesin ħurrem
- 9 Bu bir dāğ-ı cefādur cāna kim tā ħaşre dek işler
Bu bir zaĥm-ı belādur ħalbe kim olmaz buña merhem
- 10 Ser-i erbāb-ı^ç irfān olduĝın bilmez misin anuñ
Niçün başına ħaşd itdüñ felek erbāb-ı^ç irfānuñ

II

- 11 Şeh-i rüy-ı zemīn olsañ zamāne ħāk-sār eyler
Süleymān ile Daĥĥākuñ ħarīnin mūr u mār eyler
- 12 Ne ħāşıl dehre İskender gibi ħükm eyleseñ çün kim
Ķomaz āĥir felek mir^çāt-ı tab^ç uñ pür-ĝubār eyler
- 13 Ĥadeng-endāz-ı çarĥuñ tīr ile ħavsi müheyyādur
Dem-ā-dem nevk-i peykān-ı cefāsı cāna kār eyler
- 14 Hemīşe ħāk ile yeksān ider bir serv-i ra^ç nāyı
Sirişk-i çeşm-i aĥbābı ĝamından cüy-bār eyler
- 15 Gedā-yı bī-nevā olsun şeh-i zerrīn-ħabā olsun
Bu rāh-ı pür-ĥaṭardan herkes elbette güzār eyler
- 16 Peleng-i çarĥı maĝlūb eyleyen şīr-i nerin dünyā
Ķubār-ı ĝam virüp āĥir zebūn u dil-figār eyler

17 Der-āgūş eylerin dirken çıkarur nāgehān cānın
Zen-i devr-i zamāne kankı merdi kim kenār eyler

18 Gerekmez muṭrib-i dehrūñ nevā-yı ‘işret-efzāsı
Çün āheng-i melāl-engīz mātemde qarār eyler

19 Bu rübāh-ı cihān-ı hīle-kāruñ itdügin halka
Ne şīr-i deşt ider hergiz ne bebr-i kūh-sār eyler

20 Mey-i ‘işret diyü bir cām şunsa sāķī-i devrān
Mezākuñ telh idüp evvel kıılır āhır gözūñ giryān

III

21 ‘ Aceb kıydı felek medhī gibi merd-i suhandāna
‘ Aceb gencīneden ayrıldı haķķā kim bu vīrāne

22 Mezārı üzre topraķ dökdürürse tañ mıdur gerdün
Yitürdi nāgehānī böyle bir lü ’lü ’-i yek-dāne

23 Zemīn üzre bulunmaz öyle bir zāt-ı melek-ḥaşlet
Revādur çıķsa halkuñ nālesi gerdün-ı gerdāne

24 Eḥibbā gūş idince bu peyām-ı miḥnet-encāmı
Ḳabālar çāk çāk olup yaķalar indi dāmāne

152-a

25 Bu rüz-ı ḥasret-endūzı görüp şabr eyleyen kimdir
Meger dem-beste oldu kudreti kalmayup efgāna

26 Dökerler eşk-i ḥasret yād idüp güftār-ı şīrīn
Cihān tūtīleri hep al olurlar boyanup kına

27 Fenā gül-zārını seyr itdi bir ʔāvūs-ı ʔudsīdür
Şafāsın bulmayup hergiz çekildi bāğ-ı Rıdvāna

28 Gezerken bīşe-zār-ı nāz içinde emn-i ʔātırla
İrişdi pençe-i şīr-i ecel nāgeh girībāna

29 Düşer miydi o mīr-i meclis-i erbāb-ı ʔ irfānuñ
Bisāʔ-ı ʔ işretin ʔayy eylemek sākī-i devrāna

30 ʔanı ol dīde-i erbāb-ı ʔabʔ a merdüm-i bīnā
Aña çeşm-i bed-i eyyām irişdi oldı nā-peydā

IV

31 Seferdeyken ʔ adem mülkine āheng-i sefer ʔıldı
Bu çetr-i köhneden gāyet şitāb ile güzer ʔıldı

32 Fenādur yazılan gördi rüʔūs-ı ʔalk-ı ʔ ālemde
Rızā virdi ʔazāya bir gün evvel terk-i ser ʔıldı

33 Gezend irdi aña çeşm-i bed-i eflākden āhir
Egerçi kevkeb-i iʔbāli birkaç gün nazār ʔıldı

34 Görinmez kimseye rüy-ı emel şimden girü hergiz
Duḥān-ı āh-ı gam mirʔāt-ı çarḥı pür-keder ʔıldı

35 Sitāre atdı burc-ı ʔalʔ a-i eflākden kendin
ʔaçan kim hātif-i gaybī bu mātemden ḥaber ʔıldı

36 Olup sergeşte-i gam düşdi ḥāke ser-be-ser encüm
Çıḥup soñra sipihri āteş-i dil pür-şerer ʔıldı

- 37 Şikest oldı gönül āyīnesi seng-i cefālardan
Dil ehli sīnesin şemşīr-i hicrāna siper kıldı
- 38 Dirīgā sebze-i ümmīd hergiz olmadı hāşıl
Egerçi hāk-i kabrin dīde-i aḥbāb-ı ter kıldı
- 39 Bu gül-zār-ı fenānuñ bāğbānı pīr-i fānīdür
Dıraḥt-ı nev-zuhūrı bilmeyüp kaçd-ı zarar kıldı
- 40 Beḳā yok gerçi kim biñ yıl da olsa zindegānīde
‘ Aceb müşkildür ammā mevt-i eyyām-ı cüvānīde

V

- 41 Koyar bir an içinde niçe şekle hāl-i insānı
Ḥaḳīḳāt özge şūret-bāz imiş bu ‘ālem-i fānī
- 42 ‘ Adem resmin yazar naḳḳāş-ı kudret şafḥa-i cāna
Görenler hāk-rizīn oldılar hep deng ü ḥayrānı
- 43 Sipihrūñ her biri bir ḳatre-i sīm-āba beñzer kim
Cihān ḥalḳını anuñ dem-be-dem öldürmedür şānı
- 44 Dem-ā-dem çeşmesinden zehr aḳar gerdün-ı gerdānuñ
Ne şanur ḥalḳ-ı ‘ālem pertev-i mihr-i dıraḥşānı
- 45 Çeker nādānı eflāke şalur ehl-i dil-i ḥāke
Bozuldı nāḳıd-ı dehrūñ ‘amelden ḳaldı mīzānı
- 46 Felekdür ‘andelībūñ bādını berbād idüp āḥir
Viren bād-ı şabāya her seḫer gül-berg-i ḥandānı

- 47 Felekdür nār-ı ğayretle yaqub pervānenüñ cānın
Hemişe meclis-i aġyāra ilten şem^ç -i sūzānı
- 48 Bu kühsār-ı belānuñ seyl-i idbārı nüzül itse
Harāb eyler binā-yı devlet-i şāh-ı cihān-bānı
- 49 O bir peykān-ı hūn-ālūdıdur tır-i ğam-ı dehrüñ
Degildür efser-i şāhıde ki la^ç l-i bedehşānı
- 152-b
- 50 Fenāsından cihānuñ kimse yoq kim hişşe-gır olmaz
Ne merdüm-gır olur kim hep yese dünyāyı sır olmaz
- VI
- 51 Sirişk-i çeşm-i halkı ey felek rızān iden sensin
Anuñla āsyābuñ turmadın gerdān iden sensin
- 52 Harım-i iltifāt-ı yāra aġyārı kıilup mahrem
Dil ehlin şem^ç -veş diñlenmeyüp sūzān iden sensin
- 53 Raķibe şevķ-i bezm-i vaşl ile raķs itdürüp her dem
Dil-i erbāb-ı ^ç aşķı ney gibi nālān iden sensin
- 54 Dil-i Ya^ç kŭbı döndürdüñ ğam-ı hecr ile zindāna
Mekān-ı Yūsuf-ı Ken^ç ānı hod-zindān iden sensin
- 55 Giceyle halkı bir bir öldürürsüñ irte ammā kim
Yine mātem-serālarda bile efġān iden sensin
- 56 Kimi kim hançer-i bī-dād ile katl itmek isterseñ
Maħabbet şüretinde evvelā mihmān iden sensin

57 ‘ Aceb mi her ŧebān-geh olsa ħūn-ālūde dāmānuñ
Çeküp tĩĝ-1 sitem-gūn başına biñ ħan iden sensin

58 İdüp her ŧehriyārı ser-girān-1 bāde-i ğaflet
Yıķup taħtından āħir ħāk ile yeksān iden sensin

59 Senüñ de ey felek ħāk ile yeksān olduĝuñ görsek
Dil-i ehl-i muŧıbet gibi vırān olduĝuñ görsek

VII

60 Bilürsin sūd-mend olmaz ne deñlü eyleseñ zārı
ŧeb-i mātem gibi ey Ĥāletı uzatma ĝüftārı

61 Koyup murĝ-1 revān-1 sidre ŧāħın bu yaña gelmez
Ne deñlü nāle vü feryād ile olsañ ŧaleb-kārı

62 Gel açık ŧutma dükkān-1 devātı ŧimdiden ŧoñra
Metā‘ -1 derd ü ālāmuñ yeter germ oldı bāzārı

63 Ümıdüñ kiŧt-zārın yaķdı çüñkim ŧarŧar-1 miħnet
Aña ŧarf itmek olmaz reŧħa-i kilk-i ĝüher-bārı

64 Cihān ħalkını hep kendüñ gibi bı‘ aql ü hūŧ itdüñ
Kıo bir pāre lisānuñda bu kār-1 dehŧet-āŧārı

65 Bütün dünyāda bilmez var mı kim bildürmek istersüñ
Cefā-yı devr-i gerdūnı belā-yı çarħ-1 ĝaddārı

66 Bu tūmār-1 ŧavılü’z-zeyli ŧayy itmek münāsibdür
Du‘ ādır ŧimdiden ŧoñra aña āyın-i ĝam-ħārı

67 Hüdā çün ravza-i cennet pür envār eyleyüp kabrin
Aña kim pāye kılsın rütbe-i vālā-yı ebrārı

68 Anuñ dārü'l-ķarārı ķaşr-ı Firdevs-i berin olsun
Gedā-yı ni' met-i dīdār u yāri ħūr-ı ' ayn olsun

153-a

**MERŞİYE-İ ZİHNİ-İ BAĞDADI BERAY-I BİRADERAN-I
HALİL Ü CELİL RAHİMEHÜMALLAH**

(Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün)

I

1 Elüñden ey felek-i cevri-pişe nāle vü āh
Ki dūd-ı āhum ile eyledüñ cihānı siyāh

2 Ferāğat itme misin nice bir bu fi'l-i şeni'
Dağı uşanma mısın nice bir bu kār-ı tebāh

3 Ķaşuñda çin-i ġazab var ħaṭā nedür bilsüñ
Elüñde ħançer-i kin var ne vaқи' oldı günāh

4 Kemend-i zulmüñ olur mı senüñ bu ġüne dırāz
Ķalur mı böyle ümīdüm eli benüm kütāh

5 Senüñle söyleşürin bir bir itdügüñ sitemi
O bārgāhda yeksān ola gedā ile şāh

6 Henüz dilde iken āteş-i firāķ-ı Ķalil
Revā mı cāna yaķa dāğ-ı iftirāķ-ı Celil

II

7 İdüp sipihr-i nigün sāye-veş vücūdını pest
Nihāl ķāmetine virdi rūzigār şikest

- 8 Bu bezm-gāh-ı fenā-küster içre sāķı̄-i dehr
Hayātı şāğarın elden çıkardı dest-be-dest
- 9 ‘ Aceb meyine ecel katduğı ne dārūdur
Ki düşdi böyle çaķ ol ķādeķde bī-ħod mest
- 10 Hālāş olmadı şayyād-ı mergden çalışup
Şu māhi gibi ki bend olmuş ola kāmına şest
- 11 Teveccüh eyledi Hāķ cānibine rağbet ile
Ki Hāķķa yüz tutar elbette Kird-gār-perest
- 12 Bu tengnā-yı fenā ‘ āķıbetden itdi ‘ ubūr
Ferāğat eyledi āsāyiş itdi ķıldı huzūr

III

- 13 Ol istirāhat idüp bī-mecāl ķıldı beni
Sipāh-ı derd ü ğama pāy-māl ķıldı beni
- 14 O gitdi mecma‘ -ı ervāħa cem‘ -i ħātır ile
Dağıtdı ‘ aķlumı āşüfte-ħāl ķıldı beni
- 15 O necm-i sa‘ d-veş evc-i şerefde tutdı mekān
Hāzīz-i ğamda esīr-i vebāl ķıldı beni
- 16 O buldı ‘ ālem-i ‘ ulvīde māh gibi kemāl
Hilāl-veş ğam ile bir ħayāl ķıldı beni
- 17 O giydi sündüs-i istebraķ oldu cilve-nümā
Esīr-i ħırķa vü muħtāc-ı şāl ķıldı beni

18 Bize ecel-i mesā' ibdür ey dil-i maḥrūm
Ki eyledi ecel āḥir celīlimüz ma' dūm

IV

19 Benüm muşibetüm ey dil gelür mi taḥrīre
Yāḥud beyān-ı melālüm şıḡar mı taḥrīre

20 Gözümdeki ḡaṭarāt-ı sirişki görse ölür
Bu deñlü kevkeb ile çeşm-i āsumān ḡayra

21 Helāküm eyledi anuñ firāḡına taḡdīm
' Aceb ne idi ecelden sebep bu te'ḡire

22 Henüz var idi rüz-ı vişāl-i yāre ümīd
Şeb oldu dūd-ı dil pür şerāreden tīre

23 Çü ol muḡadder-i kā'ındurur netīce-i ḡāl
Ne çāre eyle ḡavāle bu ḡāli taḡdīre

153-b

24 Muvafaḡatda şaḡın i' tibārı yoḡ felegüñ
Cefā vü cevde hiç iḡtiyārı yoḡ felegüñ

V

25 Ḳanı o encümen-ārā-yı bezm-i rūḡānī
Fezā-yı ḡülşen-i şevḡuñ hezār-ı destānı

26 Ḳanı o naḡmesi ' aşıḡ-ḡudāz-ı bende-nüvāz
Ḳanı o seyr-i maḡāmatuñ ehl-i ' irfānı

27 Ḳanı o çihre-ḡüşā-yı ' arā'is-i neḡamāt
Ki dest-i ḡudreti taşvīr iderdi elḡānı

- 28 Şadā-yı nağmesi āvāzesiyle ʔoldı ʕ irāk
Pür itdi zemzeme-i sāz ile şıfāhānī
- 29 Kemān-ı ebrū-yı hūbāne eyleyüp taqlīd
Urırdı cāna kemānçeyle tīr-i pinhānī
- 30 Zamāne eyledi devr-i muḥālīfe āhenk
Gözine bezm-i cihān oldı tār u tīre vü tenk

VI

- 31 Dirīğ kim ğam-ı hicrānı yaşum itdi sebīl
O nūr-ı dīdeden ayru aġardı çeşm-i ʕ alīl
- 32 Şımdı cevr ile aşnām-ı Āzer ü bir bir
Tek olmayaydı nazardan nihān liķā-yı Ḥalīl
- 33 Tek olmayaydı cüdā dīde ḥāk-i pāyinden
Çekildi çeşmüme cellād-ı dehr-i ḳahr ile mīl
- 34 Belā-yı fürḳate Yaʕ ḳūb-veş duyurdum eger
Müyesser olsa cemālinden ayru şabr-ı cemīl
- 35 Ne çāre neyleyeyin bir güher yitürdüm kim
Bulunmaz ol güher-i pāke degme kʕanda ʕ adīl
- 36 Nice güher güher-i silk-i iftiḥār u şeref
O gühere şadef olmuş ezelde kān-ı necef

VII

- 37 Hümā-yı himmeti bu āşiyānı itdi vedāʕ
Bülend ḳadr idi bu ḥākdānı itdi vedāʕ

- 38 Nihān imiş gözine perde-i haḳīkat-i rāz
‘Ayān görince vücūd-ı ‘ayānı itdi vedā‘
- 39 Bulurdu kim bu mekānda beḳā degül mümkin
Yerin deḡiṡdi bu fānī mekānı itdi vedā‘
- 40 Çü menziline sebük gitmek idi maḡşūdı
Yerinde ḳodı bu cism-i girānı itdi vedā‘
- 41 Ziyāde serkeṡ idi tevsen-i murād āḡir
İnüp o tevsen-i çāpük ‘inānı itdi vedā‘
- 42 İlähi rūḡını ḳıl ḡark-ı raḡmet-i cāvīd
O feyzden daḡı Zihniyi eyleme nevmīd

MAṬLA‘ Lİ-MUḤARRİRİHİ

(*Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün*)

Felek šimden girü ḡāk ile yeksān olsañ olmaz mı
Yeter devr eyledüñ ‘aksine vīrān olsañ olmaz mı

154-a

MERŞİYE-İ MERḤŪM ‘ĀLİ BERĀY-I ḤAZRET-İ

İMĀM ḤŪSEYN RAḊİYALLAHU ‘ANH

(*Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün*)

I

- 1 Gel ey nevk-i ḳalem mātem serencāmın beyān eyle
Döküp evrāḳa derdüñ ḳara baḡtuñdan fiḡān eyle
- 2 Midād-āsā siyeh ḳanlar šaçılsun yine çeşmüñden
Liḳā gibi müşevveṡ ḳışşalar šerḡin ‘ayān eyle

- 3 azā levhine vāfir serzeniş ıl dest-i kātibden
ader mecmū‘ asın yırtup periřān dāsītān eyle
- 4 Kūl eyler mermeri kim arfını āteř gibi yazsañ
İnanmazsañ bir āhen levhe evvel imtiħān eyle
- 5 uzūr erāmını akk eyleyüp levh-i avātırdan
Meserret-nāmeler zevin gōñüllerden nihān eyle
- 6 Siyeh gey Ehl-i Beytūñ Ka‘be-veř rüz-ı ğazāsından
Bu mātem ıdmetinde sen de dāmen-der-miyān eyle
- 7 Yazarsañ Kerbelā yazısınıñ mūřkil belāsın yaz
řehādet-i şehdin imiş teşne-lebler macerāsın yaz

II

- 8 Niun ey arı-ı zālīm nad-i kevneyni hebā ıldıñ
‘Aliyyū’l- Murtażānuñ nūr-ı eřmin bī-ziyā ıldıñ
- 9 Güm itdüñ Kerbelā ākinde anuñ gevher-i ‘ōmrin
Ne kendinden icāb itdüñ ne ceddinden ayā ıldıñ
- 10 Zülāl-i pāk aan gūl-zāra zehr-āb eyledüñ cārī
Resūlūñ busegāhın tığ-ı ahra mācerā ıldıñ
- 11 oparduñ ğonce-i nevrestesin gūl-zār-ı zehrānuñ
Zehirler yutdurup pejmürde-āl itdüñ cefā ıldıñ
- 12 Resūlūñ ālini řerm itmedüñ mi ğar-ı ħūn itdüñ
Girüp anına ol mazlūmuñ ey ğāfil aā ıldıñ

13 Söyündürdüñ risālet hānedānında yanan şem‘ i
Melālet zulmetin ta‘ yīn-i beyt-i Muştafā kılduñ

14 Serin ol serverüñ dūr itdigüñ bitmez mi efserden
Mürüvvetsizlik itdüñ niçün ayırduñ tenin serden

III

15 Ne yazıdır ki deşt-i Kerbelā pür-derd ü miñnetdür
Meger kerb ü belālardan mürekkeb bir muşībetdür

16 Nizāmın bozdı çünkim Ehl-i Beyt-i murtażānuñ ol
Ne nazm-ı bī-selāsetdür ne nā-mevzūn hikāyetdür

17 Kōpar bir demde ğavgā-yı kıyāmet līk ‘ aşıruñ
Dem-i mātemde her bir rüzı üç nevbet iķāmetdür

18 O gül-gün turfa sancaqlar ki şaf bağlar harīm içre
O bāğuñ servi hūnīn olduğundan bir ‘ alāmetdür

19 Yatur gül gibi gül-gün perdesinde ravzanuñ ol gül
Gezen merşiye-hānlar bülbülān-ı bāğ-ı hayretdür

20 O kāmēt düşdüĝi sâ‘ at kıyāmet kōpmaĝın mahzā
Anuñ tā haşr olunca mātemin her yıl iķāmetdür

21 Dögün taşlarla sen ey sīne sen kıan ağla ey dīde
Dem-i mātemdurur nehr eyle yaşıuñ çağla ey dīde

154-b

IV

22 Şehīdān kıanı ol dem kim Fırātı ğark-ı hūn itdi
‘ Adū hem kıanmasun andan diyu aħker-nümūn itdi

- 23 Felek anına girdi bir ium Şu virmedi ele
Anun kzesin dest-i melmet ser-nign itdi
- 24 Őıdı ceng ire cengin yle Őirn ar-ı rbhı
İdp Şad hle yetmiŐ zam-ı mhlikden zebn itdi
- 25 Őad-yı el- aaŐdan huşk-leb aldı melekler hep
Harretten felek mtem libs-ı nlgn itdi
- 26 Hele bir atre anı almayupdur yirde ol Őahun
apup hurŐid anı tc-ı zerinde la l-gn itdi
- 27 Őanurlar dest-i pki kze-veş dolmıŐdı anından
Ecel cmın Őunup si-ı gm barını hn itdi
- 28 KesilmiŐ gerden-i kfr-gn peyveste amıŐ hn
Őebistn-ı Őehdet Őem i virmiş Őu le nr efzn
- V
- 29 Bu gm bir zge gmdur işbu mtem trfe mtemdr
Bu eyym ire hrremlik harm oldu muharremdr
- 30 apansun ıksun ol gzler ki zehr-b amayup andan
Dem-i mtemde iŐr itdgi ya nem ya hd demdr
- 31 Bu gm anın urutmıŐdur veli aŐhb-ı taiun
Anun ekŐeriy dem degl dkdikleri nemdr
- 32 Mbrek baŐlarına nr inpdr zer alem Şanma
Degildr Őur sancaqlar birer meftl ma lemdr

- 33 Ğazā vaqtinde el arsup glen efli  ayb itme
Bu istihz aadur kim yeri h-1 cehennemdr
- 34 Yolında Őera ekse yol yol itse ey sen abdl
Libs-1 cismi cndan soymayan ayrn u sersemdr
- 35 Bu mtemden delp ney gibi baru ile ey  l
Benm bu nazm-1 pr-szum ula tt dile ey  l

MERŞİYE-İ Bİ EFENDİ BERY-I MERŐM
SULN SLEYMN N RAMETULLAH
(Mel / Filt / Mel / Filn)

I

- 1 Ey py-bend-i dm-geh-i ayd-1 nm u neng
T key hev-y1 meŐgale-i dehr-i b-direng
- 2 A ol gni ki air olup nev-bahr-1  mr
Berg-i azna dnse gerek r-y1 lle-reng
- 3 Air meknu olsa gerek cr a gibi k
Devrn elinden irse gerek cm-1  ayşa seng
- 4 İnsn odur ki yine-veş albi Őf ola
Őinede neyler dem ise kne-i peleng
- 5  İbret gzinde nieye dek aflet uyus1
Yetmez mi san v a-i Őh-1 Őr-ceng
- 6 Ol Şeh-svr-1 mlk-i sadet ki raŐına
Cevln deminde  arşa-i  lem gelrdi teng

7 Baş egdi tīgına küffār-ı Engürüs
Şemşiri cevherini pesend eyledi Freng

8 Yüz yire kodı luḫ ile gül-berg-i ter gibi
Şanduḫa şaldı ḫāzin-i devrān güher gibi

155-a

II

9 Ḥaḫḫā ki zīb ü zīnet iḫbāl ü cāh idi
Şāh-ı Sikender-efser ü Dārā-sipāh idi

10 Gerdūn ayağı tozına eylerdi ser-fürū
Dünyāya ḫāk-i bār-gehi secde-gāh idi

11 Kemter gedā-yı āz ‘ aḫāsı kılurdı bāy
Bir luḫfi çoḫ mürüvveti çoḫ pādīşāh idi

12 Ḥāk-i cenāb-ı ḫāzreti dergāh-ı devleti
Fazl ehline vü belāḡat-ı ümmīd-gāh idi

13 Ḥükm-i ḫazāya virdi rızāyı egerçi kim
Şāh-ı ḫazā-tüvān ü ḫader dest-gāh idi

14 Gerdūn-ı dūna zār u zebūn oldı şanmañuz
Maḫşüdü terk-i cāh ile ḫurb-i İlāh idi

15 Cān u cihānı gözlerimüz görmese nola
Rüşen cemāli ‘ āleme ḫurşīd ü māh idi

16 Ḥurşīde baksa gözleri ḫalkuñ tola gelür
Zirā görince ḫaḫıra ol meh-liḫā gelür

III

- 17 Döksün şehāb ḳaddin añup ḳatre ḳatre ḳan
İtsün nihāl-i nārveni naḥl-i erguvān
- 18 Bu acılarla çeşm-i nücüm olsun eşk-bār
Āfāḳı tutsun āteş-i dilden çıkan duḡān
- 19 Ḳılsun kebūd cāmelerin āsumān siyāh
Giysün libās-ı mātem-i şāhī bütün cihān
- 20 Yaḳsun derūn-ı sīne-i ins ü perīde dāḡ
Nār-ı firāḳ-ı Şāh Süleymān-ı kām-rān
- 21 Ḳıldı firāz-ı küngüre-i ‘arşı cilve-gāh
Lāyıḳ degildi şānına ḥaḳḳā bu ḥāk-dān
- 22 Murḡ-ı revānı göklere irdi hümā gibi
Ḳaldı ḥazīz-i ḥākde bir iki üstühān
- 23 Çāpük-süvār-ı ‘arşa-i kevn ü mekān idi
İḳbāl ü ‘izzet olmuş idi yār u hem-‘inān
- 24 Serkeşlik itdi tevsen-i baḥt-ı sitīze-kār
Düşdi zemīne sāye-i elṫāf-ı Kird-gār

IV

- 25 Olsun ḡamuñda bencileyin zār u bī-ḳarār
Āfāḳı gezsün ağlayarak ebr-i nev-bahār
- 26 Tutsun cihānı nāle-i mürḡān şubḫ-dem
Güller yolınsun āh u fiḡān eylesün hezār

- 27 Sünbüllerini mâtem idüp çözsün ağlasun
Dāmâne döksün eşk-i firāvānı küh-sār
- 28 Añduqca bŷy-ı hŷulkuñı derdüñle lāle-veş
Olsun derŷn-ı nāfe-i müşg-i Tatār-ı tār
- 29 Gül hasretinle yollara tutsun kŷulađını
Nergis gibi kıyāmete dek çeksün intizār
- 30 Deryālar itse ‘ālemi çeşm-i güher-feşān
Gelmez vücūda sencileyin dürr-i şāh-vār
- 31 Ey dil bu demde sensin olan baña hem-nefes
Gel nāy gibi inleyelüm bāri zār zār
- 32 Āheng-i āh u nāleleri idelüm bülend
Aşhāb-ı derdi cūşa getürsün bu heft bend
- V
- 33 Gün toğdı şāh-ı ‘ālem uyanmaz mı hābdan
Kılmaz mı cilve hayme-i gerdŷn-cenābdan
- 34 Yollarda kaldı gözlerimiz gelmedi haber
Hāk-i cenāb-ı sŷdde-i devlet-me’ābdan
- 155-b
- 35 Reng-i ‘izārı gitdi yatur kendi huşk-leb
Şol gül gibi ki ayru düşŷpdür gül-ābdan
- 36 Gāhi hicāb-ı ebre girer husrevā felek
Yād eyledikçe luţfuñı terler hicābdan

37 Tıfl-ı sirişki yirlere girsün du‘ām odur
Her kim ğamuñdan ağlamaya şeyḥ u şābdan

38 Yansun yıkılsun āteş-i hecrüñle āfitāb
Derdüñle qara çullara girsün seḥābdan

39 Yād eylesün hūnerlerüñi qanlar ağlasun
Tīḡuñ boyınca qaraya batsun qırābdan

40 Derd ü ğamuñla çāk-i girībān idüp qalem
Pirāhenini pārelesün ğuşşadan ‘alem

VI

41 Tīḡuñ içürdi düşmene zaḥm-ı zebānları
Baḡş itmez oldı kimse kesildi lisānları

42 Görđi nihāl-i serv-i ser-efrāz-ı nīzeñi
Ser-keşlik adın añmadı bir daḡı bānları

43 Her qanda başsa pāy-ı semendüñ nişār için
Cānlar yoluñda cümle revān itdi ḡānları

44 Deşt-i fenāda murġ-ı hevā ṭurmayup qonar
Tīḡuñ Ḥudā yolında sebīl itdi qanları

45 Şemşīr gibi rüy-ı zemīne ṭaraf ṭaraf
Şalduñ demür kuşaklu cihān pehlevānları

46 Alduñ hezār-ı meykedeyi mescid eyledüñ
Nāḡūs yirlere oḡutduñ ezānları

- 47 Āhir alındı kūs-ı raḫīl itdüñ irtihāl
Evvel onaġuñ oldu cinān bñstānları
- 48 Minnet Ḥudāya iki cihānda ılıp sa' id
Nām-ı Őerifñ eyledi hem ġāzi hem Őehid

VII

- 49 Bāḫi cemāl-i PādiŐeh-i dil-pezirı gör
Mir'āt-ı Şun' -ı ḫazret-i Ḥayy-i adiri gör
- 50 ġün toġdı Şimdi ġāyete irdi sepide-dem
Ruḫsār-ı ḫñb-ı ḫusrev-i rñŐen-zamiri gör
- 51 Piri ' Aziz-i Mışr-ı vñcñd itdi intikāl
Mir-i cñvān-ı āpñk-i Yñsuf-nażiri gör
- 52 Behrām-ı ġñrı ġñra yitürdi bu Őaydgāh
Var işigine ḫıdmet-i Őāh ErdŐiri gör
- 53 Berbād ıldı taḫt-ı Süleymānı rñzigār
Sulṫān Selim Ḥān-ı Sikender-seriri gör
- 54 Vardı peleng-i kñh-ı veġā ḫāb-ı rāḫata
Kñhsār-ı kibriyāda ṫuran ErdŐiri gör
- 55 Cevlāna gitdi ravza-i ṫāvñs-ı bāġ-ı uds
Ferr-i hñmā-yı evc-i sa' ādet-mesiri gör
- 56 İḫbāl ü baḫt-ı ḫñsrev-i āfāḫa müstedām
Rñḫ-ı revān-ı Őāha Taḫiyyāt ve's-selām

MERŞİYE-İ MĀNĪ BERĀY-I MERĤŪM
MURTAZĀ ÇELEBĪ ‘ALEYHĪ’R-RAĤME

(*Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün*)

I

- 1 Ey rŭzigār-ı kīne-gŭzār-ı sitīze-kār
V’ey çarĥ-ı rŭzigār-ı cefā-cŭy-ı bī-ķarār
- 2 Bir serv-i sāye gibi düşürdüñ zemīne kim
Aķmışdı ĥalk ĥayaĥına mānend-i cŭy-bār
- 3 Bustān-serāy-ı dehrde bir tāze naĥl idi
Oldı o naĥle la‘l ile yāķŭt berg ũ bār

156-a

- 4 Ĥŭn-ı ciĥer pŭr itse zemīni ‘aceb degŭl
Şemşīr çekdi ũstŭne cellād-ı rŭzigār
- 5 Ĥayfā ki dīdeden o perī oldı nā-bedīd
Derdā ki Murtażāyı şehīd itdi bir yezīd

II

- 6 Simīn-teninde zāhir olan zaĥm-ı ĥŭn-feşān
Şan lāledŭr ki yāsemen iķre ola ‘ayān
- 7 Āb-ı revān iķinde ťuran tāze gŭl gibi
Aķıldı sīnesindeki ol zaĥm-ı cān-sitān
- 8 Nergislerini ĥarķa-i ĥŭn oldı şanmañuz
Ĥayretten ol şehŭñ bŭridi gŭzlerini ķan
- 9 Ĥāb-ı eceldŭr anı zebŭn eyleyin gelŭñ
Bīdār olunca eyleyelŭm nāle vŭ fiĥān

- 10 Dāyim şehīd olanları añsam fenā gelür
Zīrā ki ṭab‘a vāḳı‘a-i Murtażā gelür

III

- 11 ‘Uşşāka māyil ehl-i dile mihr-bān idi
Ma‘ḳūle ḳā’il idi mülāyim-cüvān idi
- 12 Bāğ-ı cinān olursa maḥaldür ṭurağı kim
Ṭurduḳça serv-i ḳāmeti rūḥ-ı revān idi
- 13 Varan bulurdu işigine ‘ömr-i cāvidān
Şaḥn-ı serāyı ‘āşıḳa bāğ-ı cinān idi
- 14 İtdi zamāne fitnesi āḥir nihān anı
Ṭurduḳça kendi fitne-i āḥir zamān idi
- 15 Ol servi ḳıldı āḥir ecel ḥāksār ḥayf
Ḥayf eyledi meded bize bu rūzigār ḥayf

IV

- 16 Cism-i laṭīf idi teni rūḥ-ı revān gibi
Gözden ‘aceb mi cismi nihān olsa cān gibi
- 17 Bir gevher idi kıymetini kimse bilmeyüp
Şaḳlandı ḥāk içindeki genc-i nihān gibi
- 18 Bir nev-reside ḡonce iken tāze gül yüzi
Şoldı ṭoprağa döküldi berg-i ḥazān gibi
- 19 Cām-ı ḥayātın eyledi dest-i ḳazā şikest
Ḳanı şaçıldı ḥāke mey-i ergüvān gibi

20 Kānı döküldi cismi görünmez türābdan
Sāgar gibi ki ayru düşüpdür gül-ābdan

V

21 Mānī du‘ ām odur ki makāmi cinān ola
Rūḥ-ı revān-ı pākine cennet mekān ola

22 Yā Rab aña ki bülbül-i gül-zār-ı ḥüsn idi
Şahn-ı serāy-ı bāğ-ı behişt āşiyān ola

23 Fānī cihāndan itdi güzer çün du‘ ām odur
Rūḥı behişt bāğına toğrı revān ola

24 Ḥāk-i zemīne düşdi şolup berg-i gül gibi
Zīr-i megāk o gül yüzine gülsitān ola

25 Yatduqça yirde genc-i nihān gibi ol perī
Yirden Ḥaḫ üstün eyleye bākī cüvānları

156-b

(Bu **kaşide** ‘ izzetlü ve faziletlü Ebu’s-Sū‘ud zāde

Efendiye virildi. Anaḫolı **kāzī** ‘ askeri iken)

KAŞİDE-İ BAHĀRİYYE Lİ MUḤARRİRİHİ’L-FAḤİR

ES-SEYYİD Nİ‘ METİ EL-ḤÜSEYNİ EL-MA‘RŪF NAḤİB-ZĀDE

(*Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün*)

1 Feyz-baḫş oldı nebātāta nesīm-i eḫār
Eyledi bāğ-ı mu‘ aḫḫar yine bŷy-i ezhār

2 Lāleler gōnceler açıldı güzellendi çemen
Yine ezhār ile zeyn oldı fezā-yı gül-zār

3 Yāsemen lāle vü gül sünbül ü şeb-bŷ nergis

Her biri albimüz adı iricek fal-1 bahār

- 4  Ālemi tıtdı yine nāle-i murgān-1 seer
Güllerūñ Őevı ile baladı feryāda hezār
- 5 Būlbūlūñ cānına kār eylemese hār-1 sitem
Yolunup itmez idi Őub u mesā nāle vū zār
- 6 Őāh-1 nal-i gūl-i āl ũzre yine būlbūller
Baladı nāle vū zāra nitekim  aı-1 zār
- 7 Ne  aceb yaña olursun öte dur diyū bugūn
Būlbūli eyledi āzürde emende hās ũ hār
- 8 Geydi sermāyı libāsın yine enhār-1 emen
K'ide bu vech ile Őāh-1 gūle  arz-1 dīdār
- 9 ad-i dildāre özin nisbet idince  ar  ar
ekdi zencīre anı Őāh-1 emende enhār
- 10 aldırup serv-i sehī dāmenini gūlŐende
K'ide āpūklük ile cūy-1 emenzār gūzār
- 11 Serviler dāmenini Őodı miyānına k'ola
Her biri bezm-i ŐehenŐāh-1 gūle hıdmet-kār
- 12 Menabet-hān-1 ŐehenŐāh-1 gūl olduı iūn
Eli ũstinde tıtar umri-i gūlŐende enār
- 13 Rezm-i gūlŐende taup beline sūsen hāner
CeyŐ-i ezhāra olur ise afā-dār ne var

- 14 Nergis-i bāğ alup destine zerrīn kadehi
Çın-seher bezm-i gülistānda ider def'-i humār
- 15 'Arağ-ı jāle ile lāle pür idüp kadehin
Bezm-i gülşende seher 'işret ider nergis-vār
- 16 Şandum idi anı tersā-beçe gülşende görüp
Şorıcağ sünbül-i ter başına mā'ī destār
- 17 Misk-i Rūmī vü şakāyık semen ü zanbağ u gül
Her biri virdi ferağ tab'a yine ey dil-i zār
- 18 Oldı her gūşe müzeyyen gül ile sünbül ile
Eylemez 'āşık olan hāşılı bir yirde qarār
- 19 Göricek bir yüzi gül lāle-ruğ u gonce-femi
Murğ-ı dil āh u figān itmemege çāre mi var
- 20 Şeb-külāhın kıvrırup geydi benefşe başına
Şekl-i şayyāda girüp murğ-ı dili kıldı şikār
- 21 Tōnanup berg ü şükūf ile dirāhtān-ı çemen
'Āleme virdi şafā revnağ-ı eyyām-ı bahār
- 22 Şandular kilik-i kazā eyledi zer üzre sevād
Güneş üzre düşicek sāye-i berg-i eşcār
- 23 Şahn-ı gül-zārı süpürdi yine ferrāş-ı nesīm
Kalmadı zerre kadar rāh-ı gülistānda gubār
- 24 Şahn-ı gülşende şabā döşedi naç'-ı çemeni
Tā ki teşrīf ide bāğı seher ol fağr-ı kibār

- 25 Menba‘-ı cūd u ſiyem ma‘ den-i elṭāf ü himem
Gevher-i kân-ı kerem fâzıl-ı âlî-miḳdâr
- 26 Bülbul-i nağme-serâ-yı çemen-i faẓl u kemâl
Ğonce-i bâğ-ı ‘ ilim verd-i riyâz-ı güftâr
- 27 Mâlik-i mülk-i hüner ḫâkim-i pâkîze-siyer
Mefḫar-i nev‘-i beşer ſâhib-i temkîn-vaḫâr
- 28 Gül-i gül-zâr-ı ‘ atâ ya‘ nî o hem-nâm-ı rüsül
Faḫr ider zât-ı ſerîf ile cihân leyl ü nehâr
- 29 Ḳad-i mevzûnı nihâl-i çemen-i ḫuld-i berîn
Reşk ider ‘ ârız-ı pür-tâbına güller her bâr
- 30 Cismini gömgök idüp eyledi pür yâre tenin
Misk-i Rûmî ſaçuña sünbül olup ‘ âşık-ı zâr
- 157-a**
- 31 Ruḫuña ḳâmetüñe kâkülüñe bende geçer
Şaḫn-ı gülşende gül ü serv-i sehi zülf-i nigâr
- 32 Kimse ‘ ahdüñde senüñ kimseden efgân itmez
Dest-i muṭribden ider çeng ile def nâle vü zâr
- 33 Gül gibi ‘ âlemi şâd itdi bahâr-ı re’yüñ
Revnaḳ-ı ‘ adlüñ ile oldı cihân tâze bahâr
- 34 Fâzıla derd-i dilüm ſerḫ ideyüm ḫazretüñe
Çâre yok söylemeden ğayrıya ḳaldum nâ-çâr
- 35 Gerçi kim ſerḫ-i ğamum bâ‘ iş olur taşdı‘ e
Luṭf idüp eyle ḳabül ‘ özrümi ey Faḫr-i Kibâr

- 36 Blbli bend-i giriftr-ı kafeş eyler çarğ
Bğ u rğ ire ider zğ u zağan seyr-i kenr
- 37 D'im ' aksine olmasa sipihrn krı
Hr u has olmaz idi znet-i şahn-ı gl-zr
- 38 Murğ-ı dil derd ile feryd u fiğn eylemede
Gl gibi ' işret ider dşmen-i hr ile o yr
- 39 Tt-i mışr-ı nazım Hzret-i Bk ya' n
Hasb-i hlin bu iki beyt ile itdi eş' r
- 40 Ezel byledr yn-i sipihr-i gddr
Ki gln hb-gehi hr ola hrun gl-zr
- 41 Bir olur mıydı bugn kıymet-i ehl  n-ehl
Nkd-ı çarğ eger eylese teşhş-i ' ayr
- 42 Dnyede rağbet olaydı eger ehl-i hnere
Chel itmez idi mesned-i ' izzetde şarr
- 43 Tl' m yok ki felekde ola baştum mes' d
Yldızı ehl-i diln dşkn olur leyl  nehr
- 44 Ğarça-i hn-ı sirişk olmaz idi dmnum
Almasa hr u hası yanına ol lle-' izr
- 45 Bde-i eşkm ile tlmaz idi dde mdm
İtmese cm şikest sk-i çarğ-ı devvr
- 46 Def' -i ğam klmağ gl-zre seşer varsam eger
Tklır yanuma ol demde ' ad niteki hr

- 47 ‘Andelīb-i çemenistān-ı kemālem ki benüm
Per ü bālūmi ŧikest eyledi çarĥ-ı ğaddār
- 48 Tutuŧup cümleten evrāk-ı ŧükūfe gül olur
Sūznāk āh u fiġān itsem eger ey dil-zār
- 49 Qorqaram āh u fiġān itmege zīrā ki beni
Yañsılar āh u fiġān eyledüġimce kühsār
- 50 Muṭrib-i çarĥ delüp ney gibi āĥir baġrum
Qad-i ĥam-geŧtemi çeng ü baŧumı eyledi tār
- 51 Yād-ı ruĥsāruñ ile bāġa varup ey gül-i ter
Eyledüm ŧaĥn-ı gülistānı biraz geŧt ü güzār
- 52 Aŧiyānında seĥer güllere qarŧu gördüm
Oqudı bu ġazeli ŧevke gelüp bülbül-i zār
- 53 Gelürem diyü bu ŧeb külbe-i aĥzānuma yār
İntizārıyla beni ŧubĥa dek itdi bīdār
- 54 Dāġ urup baġruma ol lāle-ruĥ u ġonce-dehen
ŧaĥn-ı gül-zāre ider düşmen-i ĥār ile güzār
- 55 Murġ-ı dil gülŧen-i kıyında o gül-ruĥsāruñ
Zaĥm-ı hār-ı sitemi ile ider nāle vü zār
- 56 Ğam-ı ġīsū-yı girih-ġīr-i nigār ile dilā
Ser-be-ser oldu cihān dīde-i ġam-dīdeme tār
- 57 Ni‘ metī vaŧluña ger vāŧıl olaydı cānā
Eyler idi güher-i eŧkini pāyüñe niŧār

- 58 Gerçi kim eskidurur tarz-ı bahāriyye dilā
Yine elbette virür tab‘ a şafā köhne-bahār
- 157-b
- 59 Zaḥm-ı ḥār-ı ğam ile gülşen-i miḥnetde bugün
Bülbül-āsā yeter itdüñ bu kadar nāle vü zār
- 60 Kaldur el ile du‘ ā bār-geh-i Feyyāza
Naḥl-i iqbālün ide ḥaşre degin berḥürdār
- 61 Nitekim bülbül ide güllere gülşende niyāz
Nitekim güller ide bülbüle nāzın tekrār
- 62 Nitekim ğonce bite gül açıla bülbül öte
Ola ezhār ile pür şahñ-ı çemen vaḳt-i bahār
- 63 Nitekim cümleten evrāk-ı dıraḥtānı şabā
Cūylar üzre ide ‘ arşa-i gülşende nişār
- 64 Kadrüñi mertebeñi evc-i sa‘ ādetde Hudā
Mihr ü meh gibi teraḳḳide ide leyl ü nehār
- 65 Gül gibi ḥurrem ü ḥandān olasın devlet ile
Düşmenüñ ḥār-ı felāketle ide girye vü zār

156-bh

(Bu kaşide ḥālā Anaṭolı kâzî ‘ askeri ‘ izzetlü vü faziletlü
ḥāce-zāde ‘ Abdullah Efendi Ḥazretlerine virildi)
KAŞİDE Lİ-KATİBİHİ ES-SEYYİD Nİ‘ METİ
EL-MÜDERRİS EL-MA‘ RUF NAḲİB-ZĀDE
(*Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün*)

- 1 Ḥamdülillah ki dilā luṭf-ı Hudā-yı müte‘ āl
Ḥāmemi eyledi serv-i çemenistān-ı kemāl

- 2 Feyz-i endîšem ile cümle ehibbāya benüm
Sükker-i şî' r-i şafā-baḥşum olur āb-ı zülāl
- 3 Gün gibi evc-i ma' arifde ser-efrāz olalı
Rütbe-i şî' rümi ḥaḳ itdi benüm 'ālū'l-'āl
- 4 Gülşen-i nazma ṭarāvet viren endîšem iken
İtdi dem-beste beni cevri-i felek gonce mişāl
- 5 Niçe yıldan berü taḥşîl-i kemāl üzre iken
Beni lāyıḳ mı felek eyleye pest ü pā-māl
- 6 Evc-i ' irfānda şāhīn ü hümā şaydum ben
Hüner ü ma' rifetüm baña olupdur per ü bāl
- 7 Āfitāb-ı hünerüm şalmış iken dehre ziyā
Reh-i ğamda beni ḥāk itdi felek sāye mişāl
- 8 Ḥam idüp ḳāmetümi bār-ı ğam-ı çarḥ-ı felek
Ḳomadı miḥnet-i endūh u sitem tende maḥāl

157-ah

- 9 Bu ḳadar ma' rifete mālīk iken dilde yine
Cāy-gīr olmuş idi ğuşşa vü endūh u kelāl
- 10 Pister-i ğamda bu şeb ağlar iken fūrḳat ile
Ḥāb geldi gözüme ḥābda açıldı me'āl
- 11 Vāḳı' amda baña bir pīr gelüp virdi selām
Didi ey miḥnet-i devrān ile meksürü'l-bāl
- 12 Sīneñi tīr-i ğama çarḥ siper mi itdi
Gerdiş-i devr ile çaç böyle nedür bu aḥvāl

- 13 Yüri var dergeh-i maḥdüm-ı kerīmü'ş-şāna
Ḥālūñi 'arz it aña her ne ise mā-fi'l-bāl
- 14 Bir kerem kānı 'aṭā ma' denidür kim göricek
Maẓhar-ı luṭfi ider ehl-i kemāli fi'l-ḥāl
- 15 Sālik-i rāh-ı kerem mālīk-i emlāk-i himem
Lāyıḳ-ı devlet ü şāyeste-i 'izz ü iḳbāl
- 16 Āb-rū-yı 'ulemā mefḥar-i ḥayl-i fuzelā
Dest-gīr-i zu' afā dād-ger-i ehl-i kemāl
- 17 Ḥākim-i maḥkeme-i 'adl ü re'īsü'l-'ulemā
Ki odur taḥt-ı faẓīletde şeh-i nīk-ḥıṣāl
- 157-bh**
- 18 Ruḥları bāğ-ı faẓīletde açılmış gül-i ter
Lebleri ğonce-i nev-ḥīz-i gülistān-ı maḳāl
- 19 Var mıdır nev'-i beşerde bu cihān içre 'aceb
Anı yād eylemeye ḥayr ile eyyām u leyāl
- 20 Şadr-ı devletde revādur aña her şām u seḥer
Eylese her ne ḳadar 'izz ü sa' ādet iḳbāl
- 21 Ğam degül toğmaz ise mihr-i cihān-tāb-ı felek
Nūr-ı iḥsānı ile oldı cihān māl-ā-māl
- 22 Çekme beyhūde elem ğam yeme zīrā ki senüñ
Raḥm ider ḥālūñe o şāḥib-i mülk-i efdāl
- 23 Ḳaleme döndi ten-i zār u nizārum ğām ile
Oldı cānum benüm ey rūḥ-ı muşavver aña nāl

- 24 Tākātum bār-ı ğam-ı derd-i firāk eyledi tāk
Qāmetüm miḥnet-i endüh ü melāl eyledi dāl
- 25 Her şebān-geh görinen şanma şafaq sultānum
Ḥün-ı çeşmüm felegüñ dāmenini eyledi āl
- 26 Mazḥar-ı merḥametüñ olmağ ümīdiyle bugün
Geldi nāgeh қаpuña Ni‘ meti-i şifte-ḥāl
- 158-ah**
- 27 Ḥāğ-i zilletde bir üftādedür ey gevher-i cūd
Dest-i iḥsānuñ ile merḥamet eyle elin al
- 28 Şerḥ-i aḥvāl-i ğamuñ bā‘ iş olur taşdı‘e
Yeter itdüñ o şeh-i muḥtereme ‘ arz-ı melāl
- 29 Qaldır el eyle du‘ ā dergeh-i Mevlāya dilā
İrmeye devletinüñ mihrine ‘ ālemde zevāl
- 30 Şu‘ arānuñ nitekim eyleye Mevlā her dem
Ḥāmesin ‘ ar‘ ar-ı mevzün-ı çemenzār-ı maḳāl
- 31 Der-i dergāhuñ ola secdegeh-i heft-iḳlīm
Ḥalğ-ı ‘ ālem eşigüñ ḥākine itsün rü-māl
- 32 Şadr-ı ‘ ālīde sa‘ ādet ile ser-efrāz olasın
‘ Ömrüñi tül dırāz ide Ḥudā-yı müte‘ āl
- 33 Kelle-i düşmen-i bed-ḥāhuñı çevgān-ı қаzā
Eyleye ‘ arşa-geh-i ğamda hemişe pā-māl

BAHR-İ TAVİL-İ MERHŪM ʿĀLİ EFENDİ

RAHMETULLĀHİ ʿALEYH

(Feʿilātün)

- 1 Yine bir şūh-ı cefā-pīşe* şeh-i merḥamet-endişe* güneş gibi toğup ḥāneme* gencine şıfat virdi şeref gūşe-i virāneme* dil şehrine luṭf ile kerem kaşırını bünyād* u yıkık gönlümi ihsān ile ābād* u kadem-rence kılpup bezmüme tenhā* vü beni itdi vişāliyle ḥased kerde-i dünyā***
- 2 Didi ḥālūñ nedür ey ʿāşık-ı bīmār* u benüm derd ü firākumla olan zār* yiter çeşmüñi ḥün-bār* u yiter kendüzüñi derde giriftār* idüben inleyesin* ağlayasın* āteş-i hecr ile ciğer tağılasın* müjde ki itdüm seni ihyā* vü şifā-ḥāne-i laʿlümdeki şerbetden içerseñ nola şıḥhā***
- 3 Bārekallāh ne luṭf ıssı kerem kānı* vefā gülşeninüñ gonce-i ḥandānı* şafā meclisinüñ şemʿ-i şebistānı* ki ben ḥāki müşerref kıla* dāmān-ı mürüvvetle yaşum daḥı sile* serv-i ser-efrāzı tenezzüller ide* gül gibi alınmaya her taʿna taḥammüller ide* işte cevān* işte suḥan-dān***
- 4 Ben anuñ bendesiyem* luṭf ile şermendesiyem* başum anuñ cānum anuñ* naḳd-i sirişküm gibi emvāl-i firāvānum anuñ* çāker-i fermān-berī* ʿāşıklarınuñ kem-teri* bir baḡrı yanık* sinesini kına boyanık* miḥneti çok* rāḥatı yok* ʿāşık-ı divānesi* ferzānesiyüm* Ḥazret-i Ḥaḳ ʿālim ü dānā***
- 5 Nedür ol ḥüsn ü bahā* ya nedür ol luṭf-ı edā* o daḥı ṭursun o revişler o gülüşler* o gelişler* o geçişler o bakışlar* dil-i ʿuşşākı zārāfetle (158-a) yakışlar ki* ruḥın ʿarz ide yaşaqlana* ol ʿişveye* ol şiveye kim katlana* bir lahza kara zülfi kıomaz dilde kıarār uyḥu yüzün göremez oldum***
- 6 Görenüñ ʿaḳlı gider* ğamzesi cān mülketini ğāret ider* dillere āteş biraḡur ḥālī* yıkar ḥāne-i nāmūsı ruḥ-ı āli* nice ʿāḳılı divāne* nice zāhidi mestāne*

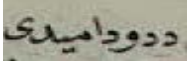
kıllup gözleri pür-fitne vü ğavġā gözümüñ yaşı mişālinde ider mā-melekin her
kişinüñ iki gözi göz göre yağma

- 7 Bā-ħuşuş ol ħaṭ-ı leb* ol çeh-i ġabġab* ki leṭāfetde biri āb-ı ħayāt u zulumāt
oldı biri şol çeh-i naħşeb* ki toġar anda şebān-rūz* u be-her-sā^ˆat-i fīrūz* u
cihān-sūz u cihān-tāb* meh-i bedr-i firūzende-i pür-tāb* ki her ġāh iki
raħşende vü tābende güneş olmuş anuñ şevķine sūzān***
- 8 Şaķın ey dīde daħı kimseye girye ile ġorinme* şaķın ey sīne daħı seng-i
nedāmetle döġinme* şaķın ey eşk daħı olma revān* u şaķın ey āh daħı
eyleme ^ˆālemleri sūzān ki ġünüñ toġdı sa^ˆīd oldı sitāre* yine ġam-ħāneñe nā-
ġāh şeref virdi o meh-pāre* zihī ṭāli^ˆ -i ġarrā***
- 9 Yūri ey derd ü elem girme ġoñül mülkine* zinhār beni kıatma siyeh
baħtlularuñ silkine* kim devr murād üzre dönüp* ġerd-i ruħ-ı ṭāli^ˆ -i ġüm-
geşte zülāl-i leb-i yār ile yunup* āteş-i endūh-ı dil ü sīne o şudan söyünüp*
şem^ˆ -i murādum uyanup* renc ü ^ˆanā zulmeti ħaznem gibi ġitdi***
- 10 Aña şādem ki felek baħtuma rām* u baña ol mihr-i cefā-pīşe dil-ārām*
vişāliyle yine ^ˆıyda dönüp şoħbet-i eyyām* u cemāliyle şeb ü rūz dil ü
cānuma vāşıl nice biñ kām* u ħayāliyle şeker-ħāb-ı şabūħīde daħı zevķ u şafā
lezzeṭi mevcūd-ı tamām* aç ġözüñ ey kevkeb-i bīnā***
- 11 Hele ey çarħ-ı felek sen de ġehī ^ˆadl ile inşāf ile depren* fużalā zümresi
bezminde bu evşāf ile söylen* ki suħan-dān olana cevri revā* kıahrı sezā*
(158-b) ġörme* yüzün dest-i ihānetle sitem topraġına sürme* bu luṭfi ki baña
eyledüñ ol luṭfi şaķın ġāyete irġürme ki me^ˆmül olan oldur***
- 12 Şükür Allāha benüm mīr-i ahālī* vü benüm nām ile ^ˆĀlī ki* felek rütbe-i
^ˆirfānumı ta^ˆzīm* ü melek kevkebe-i şānumı tekrīm* iderek kevne kıadem
başdum* u bir şaşṭ ile meydān-ı hünerde nice biñ kez oķımı atdum* u şad bār
yayum yaşdum* u tā kıavs-i kıuzah ṭāķına aşdum* nebe pervā***

BAHR-İ TAVİL-İ MERḤŪM MİR BEYĀNĪ ‘ALEYHĪ’R-RAḤİME

(Fe‘ilātün)

- 1 Evvelā ḥamd idelüm Ḥālīk-ı eflāke vü māfīye ki ızhār u ‘ayān eyledi bu cümle ‘acāyib ü ğarāyib yer ü gök ü melek ü cennet ü rıdvān u daḡı ḡūr ile ğılmān u gül ü sünbül ü reyhān ü mül ü bülbül ü destān u daḡı çeşme-i ḡayvān u dür ü lü’lü’ ü mercān u meh ü mihr-i dıraḡşān***
- 2 Eḡad u ḡādir ü ḡayyūm ki evveldurur u āḡirdur u bāḡındur u zāḡirdür u sulḡān-ı ezeldür ki ebed mülkini ābād idüben kendüyi bildürmek için ḡūḡı-i ervāḡ-ı muḡaddes adını ādem idüp dām-ı ten-i ḡāk ile mūnis ü me‘nūs ḡılup şāḡib-i nāmūs ḡılup eyledi iḡşān***
- 3 Şekeristān-ı belāḡatda gelüp her biri bir pādişeh-i sebz-livā mihr ü meh-i nūr u ziyā maḡla‘-ı ḡurşīd-i şafā menba‘-ı envār-ı Ḥudā baḡr-ı seḡāb bedr-i dücā ḡūr-ı liḡa kim ḡönül āyīnesine çünki naḡar ḡıldılar üstād-ı ezelden döñeli şavt-ı ḡazīn ile ḡoş āvāze gelüp dir * Kim elā inne lenā merḡameten min keremihi yoḡdur anuñ şübhe vü şerīki vü naḡīri vü vezīri anuñdur dükeli ‘ālem ü ādem u Ka‘be vü zezem heme zerrāt-ı cihān pertev-i ḡüsn ile feraḡ-nāk ü ḡarab-nāk ü heme vālih ü ḡayrān u heme medḡ-i şenā-ḡān u heme şāḡir-i sübhān***
- 4 Eyyühe’n-nās u teālev feḡuzū (159-a) āyete Rabb-i Şamedin va‘terafū va‘terifū naḡnü ileyküm rüsül-i min ḡabliḡı cümle cihanı bezedi ḡüsn-i ‘acīb ile ki ‘aḡl irmez aña fehm ü ferāset müteḡayyir oluban secde-i şükrāne idüp āyet-i lā ilme lenā ḡatm idüp ider be-şad ikrām * ki ne ḡoş cān u cihāndur ki ḡüveydā vü nihāndur samed ü lem-yezel ü bī-bedel ü pādişeh-i kevn ü mekāndur ki hitāb-ı kün ile arz u semāvātı ‘ademden getirüp cūd u vücūd ile müşerref ḡıluban ādem için mesken ü me’vā-yı laḡif itdi vü ‘aşḡ ile ḡönül murḡına virdi ḡam-ı cānān***

- 5 Nice ğam kim dükeli şādī-i ‘ālem buçuğa almaz anuñ ehli olan ‘āşık-ı dil-
dāde-i üftāde-i āşüfte-i ālüfte-i sevdā-zede-i bī-ser ü pā kim ser ü zer hāk kefi
pāy-i büti serv-ğadi māh ruḥı sīm-beri leb-i şekeri ḥūrveşi yār hoş itdi vü
ferāğ eyledi ey yār * heme esbāb-ı cihāndan ki budur ḥāşiyet-i ‘aşk-ı kemīn-
sāz u cihān-sūz u ser-efrāz u dil-firūz budur taht-ı vücūd üzre celāl-i Ḥaḫa
mazhar u eger ‘aşk nebūdı be-ce māleş ki resīdi budurur vāsıta-i ḥilkat-ı
‘ālem ğaraż ez-rif at-ı ādem sebep-i mevhibe-i ḥālık-ı Raḫmān***
- 6 İmdi ey ‘aşık-ı şādık güle hemrāz olalum bülbül-i hoş lehçe gibi şerḥ-i ğam-ı
dilbere āġāz idelüm tā ki neler eyledi hicrān dikenini bütün azürde-i zāra dil-i
āşüfte-i bī-şabr u qarāra gel aḫī kāşif-i esrār olalum yār-ı vefādārimuz olğıl *
Men bīçāre-i āvāre-i dil-ḥaste-i pā-beste-i bir dilber-i leylī-ves ü ḥançer-keş ü
merdüm-küş ü āşüb cihān nice zamān kûh ile hāmūna düşürdi men-i dīvāne
daḫı āh künān na‘re–zenān sīnemi çāk eyleyüben hāk-i kefi pāyını mecnūn
gibi her dem gözedirdüm pey-i dermān***
- 7 Ki çekem dīdeye ol kühl-i cevāhirden ü āsūde vü fāriğ olam ey ‘āşık-ı hem-
derd ki ferd olmağ için merd oluban çeşm-i ter ü çihre-i zer dile gelen
ni‘met-i ‘ayş u tarab u zevk u şafā-yı ruḥ-ı* Maḫşūdı bulur kimse buña şekk
idemez kim ḥaber-i seyyid-i levlāk-ı dürer bu (159-b) geh beyābānda enīsüm
 ü geh re’s-i cibāl üzre celīsüm esed ü bebr ü peleng ile kamu
vahş u tuyūr idi vü ben fāriğ idüm cümle cihāndan ki ḥayāl-i ruḥ-ı cānān beni
almışdı vü fikr-i ser-i zülfünde bu dīvāne gönül kılmış idi bī-ḥaber ü bī-eşer ü
vālih ü ḥayrān***
- 8 Gelüben ‘āķıbetü’l-emr ser-i kūyını mesken tutuban kelbi gibi nāle vü āhum
idi eflāke çıkardı zīra ki bu ‘aşk-ı cihān-sūz-ı ciger-düzdürür kimse buña şabr
idemez men nic’edeyin veli āḫir ferecu’llāh qarīb oluban bende-i āzād
idüben kıldı teraḫḫum baña ol māh * Diñle ey yār ki bir gice benüm dilber ü
dildārum ile nice vişāl oldu müyesser nice sevdā-zede itdi beni ol zülfı
mu‘anber şeh-i serverüme dilber nice oldu men-i dīvāneye ğam-ḥār-ı ḫad-i

a' lā-i ḥadd-i vālā nice balā aña hemtā göremez mihr-i semā bedr-i dücādur
heme devrān***

9 Başımı ceyb-i tefekkürde idüp bir gece ḥayrān u perişān idem andan ki ' aceb
nola benüm ḥālüm ü ol rūḥ-ı revānı nice görem nideyüm āh u fiğān eyleyüben
lücce-i ' ummān gibi olmuşdı benüm gözlerüm ü ' aynuma gelmezdi şehā ḥāb
u ḥayāl idi baña cümle cihān ' ākıbet-i kār * Naẓar itdüm ki benüm başuma
gün toğdı vü ben ḥayrete ḳaldımdı ki sübhāne'l-melikü'l-cāmi' leylen ve
nehārā çi ' aceb nīm şebān-ı ṭal'at-ı ḥurşid-i münir ey melikü'l'arş nedür düş
mi ki bu vāḳı' a-i bü'l- ' acebi yoḥsa benüm baḥt-ı perişānum uyandı mı ki yā
Rab ne ' aceb ḥikmet-i yezdān***

10 Hātif-i ḡaybdan āḥir bu nidā geldi ki ebşir bu vişāli'ş-şanemi'l-maṭlab yā
' āşıḳ-ı miskīn ḥoş u şād ol ki dem-i vaşl-ı ḡanīmetdür ü ol maḳşad-ı aḳzā ki
ḳamer ṭal'atına reşk ider ü mihr-i münir andan utanıp yüzi yirde müte' accib
oluban oldu o vech-i ḥasene cān ile meddāḥ * saña raḥm eyleyüben ḳıldı
müşerref sözi ḳo sazı getir şem' -i şeb-efrūzı (160-a) getir didügi vaḳtın
didüm ey rūḥ-ı muḳaddes nefesüñ ' İsi-i Meryem gibi cān virdi baña şād
olasın bī-ḡam u āzād olasın ben nideyin şem' -i şeb-efrūzı nigārı görüben
çünkim odur kevkeb-i tābān***

11 İşidüp sözümi ol cān-ı cihān ḳıldı tebessüm gelüben yanuma çok mekrümet
itdi men-i sevdā-zede çün sāye ayaḡına düşüp ol güneşüñ zerrece lütfi yine
mihr ile götürdi beni ol ḥak-i mezellelden ü didi delü olma didüm ey meh ne
' aceb mekrümet itdün men-i āşüfteye ' ömrüm * didi ḡam çekme ki şimden
girü eyyām-ı feraḥ geldi vü gitdi elem-i derd ki çekdün deñedüm ben seni
çok şabr u taḥammüllü imişsin diyü ḳol şaldı benüm boynuma gel didi bu
beytü'l-ḥazeni terk idelüm faşl-ı bahar oldu vü geldi gül ü gül-zār u temāşā-yı
ḡanīmet bilelüm eyleme efḡān***

12 Şalıcağ boynuma ol sâ'id-i sîmini didüm kim 'acebâ bu meh-i nev mi ki felekden inüben gerdenüme tavğ oluban kıldı müşerref ki seg-i küy-ı nigârı kıla mümtâz durur bu ne turursın Tura seyrân idelüm cânib-i bostân gidelüm geşt-i gülistân idelüm 'aşık-ı miskîn * Didüm ey cân-ı cihân bâğ-ı cinânsın gül ile sünbül ile nergis ile serv-i hırâmānuñıla bâğ-ı cihānı nideyüm behresi yoğ çihresi yoğ dide-i pür-fitnessi yoğ kâmet-i cân perveri yoğ şâh-ı cihân kevn ü mekân derheme ân ez dil ü cân çarğ-zenân oldu saña bende-i fermân***

13 Bu durur hâşiyet-i şabr u şebât ey dil-i aşüfte işit kavlı-i Beyânî ki me'âni heme cem' olıcağız el virür aḥvâl-i murādāt u sa'ādāt ü anuñ şemmesidir baḥr-i tavîli ki bu dübeyt ü cehâreş fe'ilâtün dürer-i dürc-i le'âlî ki bu baḥr içre durur cümle şifâtından olupdur * Ahmedullāhe ale'l-ḥatmi ve'l-itmām kesîrân veşalli vesellim ebedu'd-dehri (160-b) 'ala'l-ḥâtım [men kâne] beşîrân ve nezîrân o zamāndan berü kim pertev-i nūr-ı nebevîden heme ervâh-ı zuhūr itdiler ol iki cihân serverine ez-dil ü cân her biri dir muttaşılan medḥ ü şenâ-ḥân***

160-b

MÜŞEMMEN-İ MERḤŪM 'ULVÎ EFENDİ

RAḤMETULLĀHİ 'ALEYH

(Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün)

I

Felekler güm güm ötse yiridür âh u fiğānumdan
Zemîn-i ğarğ-ı ḥün itsem nola eşk-i revānumdan
'Alevler zâhir oldı sîne-i süz-ı nihānumdan
Ciger kan oldı aqđı geldi çeşm-i ḥün-feşānumdan
Devāsız derde uğradum uşandum tatlu cânumdan
'Aceb mi qalmasa hergiz eşer nām u nişānumdan
Diyār-ı ğurbete gitdüm cüdā oldum mekānumdan
Ġarîb illerde qaldum ayru düşdüm nev-cüvānumdan

II

Yiridür serserî gezsem ne yârum ne diyârum var
Ne gönülüm gibi derdüm dökmege gam-güsârum var
Ne künc-i gamda hâlüm yanmağa bir yâr-ı gârum var
Ne dilde t̄akat u şabr u ne elde ihtiyârum var
Ne bir yirde hevâ-yı zülf-i yâr ile qarârum var
Şafâ-yı hâırum yok gâyet ile inkisârum var
Diyâr-ı ğurbete gitdüm cüdâ oldum mekânımdan
Ĝarîb illerde ğaldım ayru düşdüm nev-cüvânımdan

III

Yine ol mû-miyânuñ derd-i ‘ aşkıyla hayâl oldum
Teb-i tâb-ı maĥabbetden şarardım bir hilâl oldum
Reh-i gamda düşüp ğaldım za‘îf ü bî-mecâl oldum
Ķatı düşkünlüğüm var ‘ aşık-ı şūrîde-hâl oldum
Belâ vādîlerinde sâlik-i râh-ı melâl oldum
Beyâbân-ı taĥayyürde gezüp mecnûn mişâl oldum
Diyâr-ı ğurbete gitdüm cüdâ oldum mekânımdan
Ĝarîb illerde ğaldım ayru düşdüm nev-cüvânımdan

IV

FirâĶa çekme gam her dem vişâl-i dil-rübâ olmaz
Ĥayâtuñ mevti vardur dehr-i fânîde beĶâ olmaz
Ölürsem ben ğarîbe hiç kimesne âşinâ olmaz
Ĝarîb iller durur bunda gönül dârü’ş-şifâ olmaz
Benüm ölmekden özge çekdiğüm derde devâ olmaz
Cihânda ayrılıĶ gibi hele müşkil belâ olmaz
Diyâr-ı ğurbete gitdüm cüdâ oldum mekânımdan
Ĝarîb illerde ğaldım ayru düşdüm nev-cüvânımdan

161-a

V

Beni terk eyledi ol Yūsuf-ı gül-pîrehan şimdi
Göñül Ya' kûbına oldu cihân beytü'l-hazen şimdi
Gözümde uçar oldu hâlet-i hubb-ı vaţan şimdi
Baña zindân olupdur 'Ulviyâ şahın-ı çemen şimdi
Kimüñle şalınur ol kâmeti serv-i semen şimdi
'Aceb kimlerle seyrân eyler ol hulkı hasen şimdi
Diyâr-ı ğurbete gitdüm cüdâ oldum mekânımdan
Ġarîb illerde kaldum ayru düşdüm nev-cüvânımdan

160-bh

MÜŞEMMEN-İ MERĖHÛM NEV' İ
(*Mef' ūlū / Mefā' ilū / Mefā' ilū / Fa' ūlūn*)

I

Bu ' aşk-ı mecāzuñ ğam-ı hicrânına la' net
Dünyâda vü ' uqbâdaki husrânına la' net
Erbâb-ı ğamuñ nâliş ü efgânına la' net
Dilberlerinüñ va' de-i ihsânına la' net
Yoğ yirlere itdükleri peymânına la' net
Ol tã' ifenüñ gerçek ü yalanına la' net
Bu şan' atı icâd idenüñ cânına la' net
Ecdâdına vü aşlına erkânına la' net

II

İl yâri çeker sineye sen ' aşk-ı dîdâr
Sen girye vü zâr eylemede senden o bîzâr
Sen ' arz u niyâz itseñ ider nâzın o tekrâr
Sen eyler iken çeşmüñi yolında güher-bâr
Sen olmuş iken nağd-i vücuduñla harîdâr
İl vâşıl olur zevkine bî-dirhem ü dînâr

Bu şan' atı icād idenüñ cānına la' net
Ecdādına vü aşlına erkānına la' net

161-ah

III

Degmez ayağın öpmege bir ' aşık-ı maḥzūn
Eller ser-i zülfin irişen ehrimen-i dūn
Sen eyler iken nāleñi ney yaşuñı Ceyḥūn
' Uşşāka cefā ğayra vefā bunlara k̄ānūn
Gel olma şağın ādem iseñ bunlara meftūn
Maḥremleri hep mübtezel-i nā-kes ü mel' ūn
Bu şan' atı icād idenüñ cānına la' net
Ecdādına vü aşlına erkānına la' net

IV

Ey dilbere ' aşık geçinen ebleh ü nādān
Öldürse revādur seni tīğ-ı ğam-ı hicrān
Sen ṭālib ü rāğıb aña senden o gürizān
İnşāf ziḥi cehl ü zihī nekbet ü ḥayrān
Hep oldı buña rağbet iden soñra peşimān
Ḥāşā ki buña ṭālib ü rāğıb ola insān
Bu şan' atı icād idenüñ cānına la' net
Ecdādına vü aşlına erkānına la' net

V

Şad ḥayf bizüm çekdigümüz renc ü ' anāya
Hep sa' y-ı belīğ itdigümüz gitdi hebāya

161-bh

Nev' iden irişsün bu naşihat zurefāya
Dil virme yeler her şanem-i māh-liḳāya
Düş olmayalar ğaflet ile derd ü belāya

Āmīn diyeler hāzır olanlar bu du‘āya
Bu şan‘atı icād idenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkānına la‘net

MÜŞEMMEN-İ SĀ‘Ī MERḤŪM
(*Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün*)

I

Ey gönül raġbeti halkuñ kamu zīşān olana
Mālik-i hayl-i hışım tālib-i ‘unvān olana
İtifāt olmaz imiş kāmīl-i insān olana
‘Ālemüñ hürmeti yok merd-i suhandān olana
Devlet iqbāl idinür muḏḥik-i devrān olana
‘Arz ider yok bunu hiç ‘āleme sultān olana
Kimse kılmaz nazarı şāhib-i ‘irfān olana
Felegüñ meyli kamu cāhil ü nādān olana

II

Budurur hāşılı kār-ı felek-i bed-āyīn
Süfehā hürrem ü handān o ahālī ġam-ġīn
‘Āleme gelse eger seyyid ü ya sa‘dü’d-dīn
Olmaya şimdiki eyyāmda bir buḡ‘a-nişīn
‘Ālemüñ hāline baḡ ‘ākil iseñ ey miskīn
Olsa fażl u hūnerüñ rütbe-i ‘icāze qarīn
Kimse kılmaz nazarı şāhib-i ‘irfān olana
Felegüñ meyli kamu cāhil ü nādān olana

III

Āh elinden felek-i sifle-i nā-fercāmuñ
Dönmedi kuṭb-ı murādına dil-i nā-kāmuñ
Gir reh-i Ka‘be-i maḡşūda giyüp ihrāmuñ

Pākbāz ol yūri insān ola dirseñ nāmuñ
Luṭfi olmaz ise eger pādişeh-i İslāmuñ
Mübtelā-yı ğam isen ‘ālem-i pür-ālāmuñ
Kimse kılmaz nazarı şāhib-i ‘irfān olana
Felegüñ meyli kamu cāhil ü nādān olana

IV

Yūri Sā‘ī aña sa‘y eyle ki olmaya hebā
Nezd-i erbāb-ı başıretde fenādur dünyā
‘Aşqdur Kā‘be-i maqşūda bugün rāh-ı nümā
Şu kadar kâfile-sālār-ı dil-i ehl-i şafā
Gün gibi mihrüñ eger ‘āleme kılsuñ ifşā
Zāhir olmaz eşerüñ olmayacak nā-peydā
Kimse kılmaz nazarı şāhib-i ‘irfān olana
Felegüñ meyli kamu cāhil ü nādān olana

161-bh

Lİ-MUḤARRİRİHİ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

- 1 Ḥamdulillah ki dilā luṭf-ı Ḥudā-yı Müte‘āl
Ḥāmemi eyledi serv-i çemenistān-ı kemāl
- 2 Feyz-i endişem ile cümle eḥibbāya benüm
Sükker-i şi‘r-i şafā-baḥşum olur āb-ı zülāl
- 3 Gülşen-i nazma tarāvet viren endişem iken
İtdi dem-beste beni cevr-i felek ğonce mişāl
- 4 Gün gibi evc-i ma‘ārifde ser-efrāz olalı
Rütbe-i şi‘rümü Ḥaḫ itdi benüm ‘ālū’l-‘āl

5

Ḥam idüp q̄āmetümi bār-ı elem Ni‘ metiyā
Ḳomadı zerre q̄adar miḥnet ü ğam tende maḥāl

162-a

TESDİS-İ MEŞREBİ

(Meḥ‘ülü / Fā‘ilātü / Meḥā‘ülü / Fā‘ilün)

I

Her kim dilerse vaşl-ı büt-i gül-‘ izārını
Terk ide ğayrı fikri q̄oya kār-bārını
Yollar gözetmede geçüre rūzigārını
Eglence ide kendüye yār intizārını
‘ Aşq ehl-i oldurur ki görem diyü yārini
Cānı çıkınca beклиye kūy-ı nigārını

II

Şāhum görünmezseñ baña senden sitem degül
Yoluñda şanma kim beni şābit q̄adem degül
Ayağuma q̄ara şular inse elem degül
Yollara baqmadan gözüm ağırsa ğam degül
‘ Aşq ehl-i oldurur ki görem diyü yārini
Cānı çıkınca beклиye kūy-ı nigārını

III

Durma bu āsitānda diyü hışm ile baña
Ḥaṅçer çekerse q̄atlüme ağıyār-ı bed-liqā
Güş itmezsin cevābını q̄atlüm görüp revā
Yār işigin ölünceye dek beklesem nola
‘ Aşq ehl-i oldurur ki görem diyü yārini
Cānı çıkınca beклиye kūy-ı nigārını

IV

İlerle taşra çıkmayup ey mihr ü meh cemâl
Kaşuñ ğamıyla kıaddüm eger eyleseñ hilâl
Encüm gibi kapuñda turur dide mäh u sâl
Cân virsem intizârla gelmez baña melâl
‘Aşk ehl-i oldurur ki görem diyü yârini
Cânı çıkınca beклиye küy-ı nigârını

V

Biñ päre olsa Meşrebî tîğ-ı firāk ile
Terk itmez āsitānuñ ölür iştiyāk ile
Küyında nār-ı hasret ile yana yağıla
Virdükde cānını Hāka şāyed du‘ā kıla
‘Aşk ehl-i oldurur ki görem diyü yârini
Cânı çıkınca beклиye küy-ı nigârını

162-ah

SELİSİ EFENDİ

(Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün)

- 1 Ben hāke haber virmedi ol mäh-liqādan
Bilmem kime şekvā ideyin yād-ı şabādan
- 2 Şevk ile şafā-hān-ı ırakı pür iderler
Āğāz idicek nağmeye ‘uşşāk-ı nevādan
- 3 ‘Ālim geçinüp girdi tarīka cühelā hep
Şimdi reh-i şehri içre geçilmez fuzalādan
- 4 Ki fūrkat-i dildār u gehi miḥnet-i ğurbet
Kurtulmadı şūrīde gönül hiç bu belādan

- 5 Hecrũñle idüp ‘azm-i sefer ğurbete gitdi
Unutma Selīsī uluñı ğayr du‘ādan

ĠAZEL-İ TİRİ BEĠ

(Fe‘ilātũn / Fe‘ilātũn / Fe‘ilātũn / Fe‘ilũn)

- 1 Zũlf-i dilberden eger olmağa isterse ğalāş
Ousun bu dil-i dīvāne hezārān ihlāş
- 2 Aşmağa gerden-i dildāre alem-kār-ı felek
Şafa-i māha azır tığ-ı şihāb ile ğavāş
- 3 Hāk-i payũnden umarmış eke eşmine raıb
Virme ey gızlerimũñ nũrı ayagũñ pek baş
- 4 Ġam-ı hecrũñle adem eng ũ yaşum tār oldı
Āh bu sũz-ı ciger-dũzumı itdũm raāş
- 5 Nice dũrr ũ gũhere ğa bu ki olduñ mālİK
Baħr-i nazm ire olaldan berũ Tırī ğavvāş

NEV‘İ

(Mef‘ũlũ / Mefā‘ĩlũ / Mefā‘ĩlũ / Fa‘ũlũn)

- 1 Erbāb-ı ğama rāh-ı belāda ğazer olmaz
‘Aşa adem uran kişide bĩm-i ser olmaz
- 2 Ey māh-ı zũħal-pāye şaın āhum oından
Kim arbına bu kũnbed-i mĩnā siper olmaz
- 3 Reftār ile belālğ ile bāğ-ı cihānda
Toğrusı bu kim āmet-i yāre irer olmaz

4 Her şeb ser-i kūyında yakar meş' alemüz āh
Kimdür diyen üstine ġarībūñ döner olmaz

5 Sırr-ı ġam-ı ' aşkı digirür ġūşına yāruñ
Nev'ī dür-i eşküm gibi bir bed ġüher olmaz

162-b

TESDİS-İ NİZAMİ ÇELEBİ MATLA' -I VEYSİ
(*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*)

I

Dā'imā zülf-i siyāhuñ leb-i la' lūñ emelüm
Tañ mı zengīn ü muṭarrā ise cānā ġazelüm
İrmedi gitdi nidem zülf-i semen-sāña elüm
Fāriġ olmam bu hevādan meger ire ecelüm
Ser-i ġisū-yı girih-ġirūñ ucından ġüzelüm
ġam-ı zencir-i cefāñı kırılınca çekelüm

II

Bizüz ol ' aşık-ı şādık reh-i ' aşkuñda senüñ
Ururuz terkini ey şāh-ı cihān cān u tenüñ
Ḥabs iderse dil-i zārı nola çāh-ı zeķānuñ
Bir yaña bende çeküpdür beni zülf-i resenüñ
Ser-i ġisū-yı girih-ġirūñ ucından ġüzelüm
ġam-ı zencir-i cefāñı kırılınca çekelüm

III

Ḳatı yüz virme şaķın zülf-i perişāna didüm
Girmesün bir birine zülfüñ ile şāne didüm
Bir kıluñ düşdüġi yirde kıyarum cāna didüm
Şöyle bil kim bizi ey gözleri mestāne didüm
Ser-i ġisū-yı girih-ġirūñ ucından ġüzelüm

Ġam-ı zencîr-i cefâñı qarılınca çekelüm

IV

Ser-i kūyuñda bu şeb şubħa deġin zār olduġ
Āhımız irmedi ey meh saña nā-çār olduġ
Bāde-i ‘aşġla lā-ya‘ kı1-ı evġār olduġ
Bend-i hicrān-ı melāmetde giriftār olduġ
Ser-i ġisū-yı girih-ġirūñ ucından ġüzelüm
Ġam-ı zencîr-i cafāñı qarılınca çekelüm

V

Ey Nizāmî baña luġf eyleyüben dildārum
Ele alursa eġer ġātır-ı pür-efkārüm
Aña izħār ideyüm sūz u ġüdāz u zārüm
Diyeyüm kim budurur şimdi hele iġrārüm
Ser-i ġisū-yı girih-ġirūñ ucından ġüzelüm
Ġam-ı zencîr-i cafāñı qarılınca çekelüm

162-bh

ÜMİDİ

(Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün)

- 1 Miyānuñ mūya teşbîh eyleyen anca ġayāl eyler
Dehānuñ sükkere beñzer diyen şirîn maġāl eyler
- 2 Ruħuñ teşbîh iden māha kemāl ile ider noġşān
Ĥam-ı ebrūña mäh-ı nev diyen egri ġayāl eyler
- 3 Ruħı ālını ‘arz idüp ġönüller alur ālıyla
Müdām ol şūħ u şengül ‘aşıġa bu yüzden āl eyler

- 4 ‘ Aceb ben ara gnl neylerm bu ar-ı bed-kra
Ki syem gibi her gn yire alup pyml eyler
- 5 Dehnula miynuı pp amak diler cn
md derd-mendi gr ‘ aceb fikr-i mul eyler

MD

(Mef‘l / F‘ilt / Mef‘l / F‘iln)

- 1 an aqladı firk-ı lebnle arblar
Gr nice dndi stine anu abblar
- 2 Yd-ı lebnle aylı dkldi aıldı dn
Bezm-i afda cr‘ a-i cm-ı arblar
- 3 Gird-b-ı bar-i ‘ aa  almadı rzigr
Y flk-i dilde byle nedr ızrblar
- 4 Bir murib-i yegneye meclisde dn gice
aldı cmle varını eng  rebblar
- 5 Nr-ı dern-ı snemi grp mdiy
Ser-gete oldu bezm-i belda kebblar

MD

(Mef‘ln / Mef‘ln / Fe‘ln)

- 1 Gnl ‘ aula tlmıdur ser--py
arr u abra hergiz almadı cy
- 2 Bu gice aylı dndi yridi cm
Gelr diy o em‘ -i meclis-ry

3 Niye ihmāl ider meclisde muṭrib
Bu deñlü gelmiş iken ağıza nāy

4 Meh-i enver yüzüñ nāhīd ḥālūñ
Kemān ebrūlaruñ ḳavs-i ḳuzah yāy

5 Ser-i kūyında nālem ey Ümīdī
İrişdi dün gice eflāke ey vāy

163-a

TESDİS-İ ŞADIĞ

(Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün)

I

Nice bir ḥırmen-i maḳşūdumı berbād ideyin
Nice bir ḡamla yıķık göñlümi ābād ideyin
Nice bir ḥāṭırumı derd ile nā-şād ideyin
Dil-i zārı nice bir āh ile mu' tād ideyin
Bunca feryādum işitdūñ dimedūñ dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

II

Saña cān ile şehā bende-i fermān oldum
Yüz sürüp ayaḡuña ḥāk ile yeksān oldum
Dergehūñ ḥıdmetine yel gibi pūyān oldum
Meclisūñde nice dem ney gibi nālān oldum
Bunca feryādum işitdūñ dimedūñ dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

III

Āleme virdi şadā āh-ı dil-i nālānum
Şaldı āvāze cihāna eşer-i efgānum

Dağı luṭf ile nazār eylemedüñ sultānum
Yoḡ mı inşāfuñ eyā pādişeh-i devrānum
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

IV

Var mı bir dem gözümüñ yaşını ḡan eylemeyem
Cūy-veş vādi-i fūrḡatde revān eylemeyem
Gizlü rāzum nice bir ḡalkā beyān eylemeyem
Āh idüp nāle ile nice fiḡān eylemeyem
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

V

Şādıḡā rūz-ı şebüm hecr ile oldı güzērān
Olmadı şefḡat ile ḡālūme kimse niḡerān
Yollar üzre ṡurayın derd ile zār u giryān
Diyeyin ol şeh-i ḡübāna ḡıluṡ āh u fiḡān
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

163-ah

TESDİS-İ TİĞİ

(Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün)

I

Vefā yirine görüp yārdan sitem 'āşık
Şafā-yı vaşl ile olmadı muḡtenem 'āşık
Çeküp melālet ile ḡurbet içre ḡam 'āşık
' Aceb mi ḡülmese yād ilde dem-be-dem 'āşık
Olup melül [u] ḡarīb çeker elem 'āşık
Beni görüñ ki benüm hem ḡarīb ü hem 'āşık

II

ılup melāl ile gūl-geřt-i deřt-i hicrānı
Ĝarīb-i dār-ı diyār eyledūm dil ũ cānı
Görüp benüm gibi zindān-ı beyt-i azānı
Olursa Yūsuf-ı Mısrı vü pi`r-i Ken`ānı
Olup melūl [u] ĝarīb eker elem `āřık
Beni görüñ ki benüm hem ĝarīb ũ hem `āřık

III

Görünce yārini şehr ire hem-dem aĝyār
Ĝarīb olur vaanında ĝam ile `āřık-ı zār
Taammūl itmeyüp ālām-ı `ařa āir-kār
Zārūrī bencileyin itmesün mi terk-i diyār
Olup melūl [u] ĝarīb eker elem `āřık
Beni görüñ ki benüm hem ĝarīb ũ hem `āřık

IV

O serv-i serkeřüñ oldua ĝamla pā-māli
`Aceb mi `āřıkuñ olsa ĝarīb avāli
Geüp melālet ũ ĝazınle māh ile sālī
Keş-ā-keş elem-i ĝamdan olmayup ħālī
Olup melūl [u] ĝarīb eker elem `āřık
Beni görüñ ki benüm hem ĝarīb ũ hem `āřık

V

Vatanda olmasa Tıĝı gibi ĝarīb bilād
emende bũlbũlũñ olmazdı hemdemi feryād
Ne deñlü olsam ũmıd-i viřāl ile dil-řād
Dil-i ĝazın olur āh ile nāleye mu`tād

Olup melül [u] ğarīb çeker elem ‘āşık
Beni görüñ ki benüm hem ğarīb ü hem ‘āşık

163-b

TESDİS-İ ĀZERİ ÇELEBİ

(*Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün*)

I

Dimiş idüñ ki belākeşlerümi yād ideyin
Dil-i virānelerin luḫ ile ābād ideyin
Hecrüme şabr ideni vaşluma mu‘ tād ideyin
Dir iken ‘aşkum ile zār olanı şād ideyin
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

II

Nāvek-i āh sihir eylemedi hergiz eşer
Dil-i sengün ne ‘aceb saht imiş ey ğonce-i ter
Ser-i kuyuñda fiġān eyler iken şām u seher
Saht-ı dil olduġuña şāhid ‘ādil bu yeter
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

III

Saña hıdmet idenüñ her biri ‘āşık diñle
Da‘ vī-i ‘aşk idenüñ sözleri şādık diñle
‘Āşık olana cefā ‘adle muvāfiq diñle
Bir senüñ gibi kerem kânına lāyık diñle
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

IV

Çurulaldan beri bu hayme-i zerrine tınab
Çapuñı halka penah eyledi Rabbü'l-erbab
Hâlin ' arz eyler iken saña kamu şeyh ile şâb
Sende inşâf ide ey husrev-i seyyâre Cenâb
Bunca feryâdum işitdün dimedün dâd ideyin
Sen ki dâd itmeyesin ben kime feryâd ideyin

V

Âzeri-veş reh-i ' aşkuñda olup efgende
Seni terk eylemezüm niteki cânum tende
' Arz-ı hâl itmege yok gayrıya tâkat bende
Senün inşâfuña kalmışdurur işüm sende
Bunca feryâdum işitdün dimedün dâd ideyin
Sen ki dâd itmeyesin ben kime feryâd ideyin

163-bh

GAZEL-İ 'UBEYDİ

(Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün)

- 1 Sâkî mey-i gül-fâm ile tolsun şurâhî vü sebû
Bûs-ı lebi yâdına yârün içelüm bir kaç tolu
- 2 Hayli tarâvet bağlayup gösterdi hañuñ kendüyi
Zülf-i siyâhuñ tañ mıdur eylerse aña ser-fürû
- 3 Fürkat deminde ' ayş u nüş itdün dil-i hünin ile
Bağrum kebâb eşküm şarâb her didem oldu bir kedû
- 4 Ğam hânede kal bir gice didüm o ser-i kâmete
Güldi didi ol kaşı râ tursun oralar alıço

- 5 Olursa sâde gam degül şî'ri 'Ubeydînüñ dilâ
Düşmüş hevâ-yı zülfine sevmiş yine bir sâde rû

NAZİRE-İ EDİBİ ÇELEBİ

(Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün)

- 1 Tolsun şarâb-ı nâb ile sâķî yine câm-ı sebû
Yârân-ı gam tutdı bizi luţf eyle şun bir kaç tolu
- 2 Kâlû belâda tâ ezel-i naħl-i kad belâsını
Tübâ temâşâ eyleyüp ol serve kılmış ser-fürû
- 3 Gelmez tarîķ-i 'aşka çün gitsün kapuñdan sür hemân
Şâhum saña yüz kat didüm gelmez yola gitsün 'adû
- 4 La' l-i lebüñden dilberâ virme meded şâfî cevâb
Neylerseñ eyle düşmeni bir dala luţf it aşako
- 5 Hâķķâ Edîbî görmedüm 'âlemde dildâruñ gibi
Nâzûk miyân [u] serv-i kad şîrîn dehân u ħande rû

NAZİRE-İ BALDIR-ZÂDE ÇELEBİ

(Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün)

- 1 Bezm-i şarâb-ı nâbdan yıķıldı gitdi hep 'adû
Meclis tehî aġyârdan sâķî niye tolsun sebû
- 2 Virmüş leţâfet şol kadar bâġ-ı ruġına dilberüñ
Gördükde ħaţţ-ı sebzini kıldı benefşe ser-fürû
- 3 Gözden bıraķdı ol perî bu merdüm-i çeşm-i teri
Seyl-i sirişķüm her yiri anuñçün eyler cüst ü cû

- 4 Sākī pür idüp sāğarı bezm ehline şun ‘ākıbet
Hüm-hāneler oldı yine erbāb-ı ‘işretle tolu
- 5 Vaşf-ı miyān-ı yārda diğkatler idüp kılar yarar
Hāğğā Selīsī şerh ider evşafın anuñ mū-be-mū

164-a

TESDİS-İ KABULİ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

I

Ser-i küyuñda varup niceye dek dād ideyin
Hāk-i rāhuñ nice bir āh ile ber-bād ideyin
Nice bir eyledigüñ zulmi ile yād ideyin
İşigüñde nice bir nāle vü feryād ideyin
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

II

Bendeñe cevr ü cefā eylememek kıabil iken
Bāb-ı inşāf u ‘adāletde özüñ kāmil iken
Zāt-ı nigū şıfatuñ ma‘delete māyil iken
Bu ‘acebdür ki özüñ pādişeh-i ‘ādil iken
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

III

Nice bir bezm-i belā içre terennüm ideyin
Nice bir sūz-ı harāretle tekellüm ideyin
Dimedün nālem işitdükçe terahhum ideyin
Seni koyup varayın kime tazallüm ideyin
Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin

Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

IV

Terk-i ser kılmagı yoluñda ben ĩcād itdüm
Nola ʿālemde añılsa bir eyü ad itdüm
Şarşar-ı āhum ile kūyuñı ber-bād itdüm
Giceler şubħa degin nāle vü feryād itdüm
Bunca feryādum işitdũñ dimedũñ dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

V

Murğ-ı dil olmadı ey ğonce elũnden āzād
Hāne-i ħalb-i Ķabũlĩ nice olsun ābād
Bilmezüz kime şikāyet idelüm senden dād
Senũñ ey zālīm-i bĩ-dād elũnden feryād
Bunca feryādum işitdũñ dimedũñ dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

164-ah

VEYSİ

(Mefʿ ũlü / Mefāʿ ĩlü / Mefāʿ ĩlü / Faʿ ũlün)

- 1 Benden ulaşur nāle yā Rab göge her şeb
Ol māhuñ irişmez mi ola ğuşına yā Rab
- 2 Baħş eyleyemez kūyuñ ile aţlas-ı gerdün
Ey mäh-ı cihān yoğdur o bĩ-çārede kevkeb
- 3 Ķaşumla müjemden yine ħakkāk-ı maħabbet
Lü ʿlü ʾ-i sirişküm deler almış ele mişķab

4 Çah-ı zekānuñ üzre görüp ruħlaruñ ey meh
Efgende-i çāh-ı ğam olupdur meh-i naħşeb

5 Zerd olsa nola sīne-i Veysi ki olupdur
Mecmū a-i fażl u hūnere cild-i müzehheb

VEYSİ

(Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün)

- 1 Murğ-ı dil pervāz iderken ol gözi şeh-bāz ile
Düşmedi gitdi konuşmaq ol hümā-pervāz ile
- 2 Rāh-ı ğamda kendüsin pā-māl kılsun sāye-veş
Hem-reh olmak isteyen ol dilber-i mümtāz ile
- 3 Kūyuña varmaq senüñ fikr-i ğam-ı ğisūñla
Çarħa çıkmak gibidür āh-ı kemend-endāz ile
- 4 Bezme gelmez nāy-ı nāleñden şafā itmem diyü
Hālimüz müşkildür ol yār-ı te' allül sāz ile
- 5 Defter-i uşşāka kayd it Veysi-i divāneyi
Tā ki ol bi-çārenüñ bir pāre gönli yazıla

VEYSİ

(Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün)

- 1 Reftāra gelse ol saçı sünbül boyu sehī
Āhū-yı müşk-bū-yı Hütendür bi-aynihī
- 2 Pīr-i muġān o şāh-ı mu' allā cenābdur
Cemşid ü Cem kimine gedāyan-ı dergehī

- 3 Kemter ğubār-ı maḳdem-i dervīş-gāh olur
Gevher-tırāz düğme-i tāc-ı ŧehneŧehi
- 4 Teŧhīr-i dil-rübāya bizüm kīsemüz yeter
Hübān-ı ŧehir eglemesün kīsemüz tehi
- 5 Veysīnüñ āteş-i ŧerer-efşān-ı āhıdur
Jengār-ı ħurde gösteren āyīne-i mehi

164-b

TESDİS-İ ‘AZMİ

(Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün)

I

Ne bir cāy-ı ŧafā-baħş u ne ħod bir yār-ı hem-dem var
Ne esrār-ı dili keşf idecek sırdaş u maħrem var
Ne bir ħāline rāzı kısmetine kâ’il ādem var
Ne dehrüñ zehrini nüş itmedük bir ŧāh-ı ‘ālem var
Serāy-ı ŧaħn-ı ‘ālemde dilā ŧanma ki ħurrem var
Şorarsañ her ğubāruñ ħātırın tağlar ħadar ğam var

II

Ararsañ kâ’inātı zerre zerre ğamsız ādem yok
Meh ü sālİK sürür ile geçür zan eyleme ğam yok
Zevāl olur muħarrer her kemālüñ soñı ŧübhem yok
Fenādan cām-ı ‘ayşına ŧikest irişmedüñ cem yok
Serāy-ı ŧaħn-ı ‘ālemde dilā ŧanma ki ħurrem var
Şorarsañ her ğubāruñ ħātırın tağlar ħadar ğam var

III

Görürsüñ ŧüretā her ŧem‘-i bezm-ārāyı ħandāndur
Derünü āteş-i ğamla yanar büryān u giryāndur

Bu pend-i gūş-ı hūş ile işit da' vāya bürhāndur
Teḥayyürle gezer her kimse aḥvāline ḥayrāndur
Serāy-ı şaḥn-ı 'ālemde dilā şanma ki ḥurrem var
Şorarsañ her ğubāruñ ḥātırın tağlar kadar ğam var

IV

Şanursın bu ḥarāb-ābadı bir cāy-ı meserretdür
Kime ser-menzil-i ḥasret kime me'vā-yı ğurbetdür
Kime şadr-ı ḥısāret kime çāh-ı mezelletdür
Kime rāh-ı belā 'ālem kime zindān-ı miḥnetdür
Serāy-ı şaḥn-ı 'ālemde dilā şanma ki ḥurrem var
Şorarsañ her ğubāruñ ḥātırın tağlar kadar ğam var

V

Bu çarḥuñ 'Azmiyā ālāyişinden dideler ḥündür
Anı kim zāhirā şād egledük ma' nide maḥzündür
Zamānuñ ber-ḫarār üzre degül ḥāli diger-ğündür
Kime ḥālūñ diseñ derd-i derūnı senden efzündür
Serāy-ı şaḥn-ı 'ālemde dilā şanma ki ḥurrem var
Şorarsañ her ğubāruñ ḥātırın tağlar kadar ğam var

164-bh

SİRRİ

(Me'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün)

- 1 Şanmañ cefā-yı yār ile āzürde-ḥātırız
Ġamdan şikāyet eylemezüz cevre şābirüz
- 2 Şāhā işigüñ itlerinüñ hem-sifāliyüz
El virdi devletüñde zamāna ekābirüz

- 3 Genc̄ine-i memālik-i ʿirfāna mālīküz
Cānā şafā-yı kalb-i ğınā-baḡşa ḡādirüz
- 4 Biz şāh-bāz-ı evc-i fezā-yı meʿāniyüz
Biz maʿden-i maʿārif ü kân-ı cevāhirüz
- 5 Şimşadı görmek istemezüz serve baḡmazuz
Nevres-nihāl-i ḡāmet-i dildāre nāzırüz

ʿĀLĪ MERḤŪM

(Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün)

- 1 Bürüdet üzreyüz el-ān o serv-ḡāmetle
Zamāne sen de elem virme ḡıḡ ḡıyāmetle
- 2 Dilüm varaydı eger yāri sevmezüm dimege
Raḡībün ağzın arardum varup zarāfetle
- 3 Ġazāda nīze gibi ser-firāz-ı aḡrānuz
Menāzil almışuz oḡ gibi istiḡāmetle
- 4 Efendi ben ḡuluña ḡıdmetün buyur ne ise
Otur serir-i saʿādetde sen saʿādetle
- 5 Feşāḡat üzre durur cümle sözlerün ʿĀlī
Ferīd-i ʿaşr olasın gibi sen belāḡatle

ENĪSĪ

(Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün)

- 1 Degül ʿuşşāḡa eylerse felekde aya istiḡnā
Düşer ol şehri-yār-ı mülk ḡüsn-ārāya istiḡnā

- 2 Metā‘ -ı ‘ aql ile kā-lā-yı şabrın olmağ ‘ uşşākuñ
Hemān ol hāce-i hūsne yeter sermāye istiğnā
- 3 Yolında hāk-sārāne şalar ki sāye-i luṭfin
Gelince baña men‘ eyler düşer araya istiğnā
- 4 Ser-i kūyında yārūñ itler ile hem-sifāl olsam
İderdüm cām-ı Cemle mülket-i Dārāya istiğnā
- 5 Hārīm ferşini Enīsī ser-ā-ser la‘ l-gün itdüm
Yine kan ağladır her dem dil-i şeydāya istiğnā

165-a

**TESDİS-İ MERḤŪM BAḤKAL-ZĀDE EDİBİ ÇELEBİ
RAḤMETULLĀHİ ‘ ALEYH**

(Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün)

I

Ne yār-ı ğam-güsārum var ne ḥod bir hem-demüm vardır
Ne rāzum açmağa aḥvāle vāḳıf maḥremüm vardır
‘ Adū añlar velī bir gül-ruḥ u gonce-femüm vardır
Ḳıyās eyler ki ‘ ālem her gice ‘ ayş u demüm vardır
Egerçi her gören zāhirde şanur ‘ ālemüm vardır
Anı bilmez ki ṭağlarca derūnumda ğamum vardır

II

Nihān eyler sirişk-i çeşm-i ḥūn-bārum ruḥ-ı zerdüm
Bilürmiz āteş-i dāğ-ı derūnumdan dem-i serdüm
Ne bilsün ḥalk ise aḥvāl-i ḳalb-i derd-perverdüm
Ne añlar şūrete nāzır olan kimse benüm derdüm
Egerçi her gören zāhirde şanur ‘ ālemüm vardır
Anı bilmez ki ṭağlarca derūnumda ğamum vardır

III

Ne mümkündür ola hâli elemden bu dil-i şeydâ
‘ Aceb bir şeb olur mı itmeyem feryād-ı vāveylā
Nihāyet gūş idüp şād olmasun düşmen diyü cānā
Ġamum izhār kılmam ġayra rāzum eylemem ifşā
Egerçi her gören zāhirde şanur ‘ ālemüm vardır
Anı bilmez ki taġlarca derūnumda ġamum vardır

IV

Eġerçi şüretā ben zār u maḡzūna vefā eyler
Velī tenhāda bulsa cānuma yüz biñ cefā eyler
Şanur ‘ ālem o şeh her dem baña luḡ u ‘ aṡā eyler
Beni maḡşūda vāşıl eyleyenler hep ḡaṡā eyler
Egerçi her gören zāhirde şanur ‘ ālemüm vardır
Anı bilmez ki taġlarca derūnumda ġamum vardır

V

Döküندی ey Edībī giryeden eşk-i firāvānum
Belā-yı hecr ile bī-ṡākat oldı ḡalb-i nālānum
Anuñçün işidilmez künc-i ġamda āh u eḡānum
Şafā üzre şanur ammā ıraḡdan seyr iden cānum
Egerçi her gören zāhirde şanur ‘ ālemüm vardır
Anı bilmez ki taġlarca derūnumda ġamum vardır

165-a

VEYSİ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

1 Āh kim olsa gerek pūşış-i tābūt-ı fenā
Ḥıl‘ at-ı pādīşeh ü ḡırḡa-i peşmīn-i gedā

- 2 Bir bahāya şatılur dest-i ecelden āhır
Zer-nişān efser-i şāhān u külāh-ı fuḡarā
- 3 Bir olur külbe-i ahzān ile ḡaṡr-ı şāhī
Āteş-endāz olıcaḡ şā^ç iḡa-i ḡaḡr-ı Ḥudā
- 4 Serdi-i bād-ı fenā cānımuza kār itdi
Saña ḡaldı işimüz ey kerem ıssı Mevlā
- 5 Veysi-i ḡaste-dile ḡuvvet-i nuṡḡ itme dirīḡ
Şol zamān kim ola dem-beste zebān-ı büleḡā

VEYSİ

(Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün)

- 1 Bend-i miḡnetde esīr itme dil-i nā-şadı
Olsun ey serv-i sehī ḡāmetinüñ āzādı
- 2 Ḥūyuñı bekler imiş ḡaddüñe üftāde geḡüp
Keseyim olmaz isem ben oradan şimşadı
- 3 Revnaḡ-ı deyr dilā şūret-i zībā iledür
Yārsız neylesün ādem bu ḡarāb-ābādı
- 4 İtme 'uşşāḡa cefā ḡüsnüñe maḡrūr olma
Şabr-ı 'āşıḡ gibidür ḡüblıḡuñ bünyādı
- 5 Veysiyā naḡş-ı nigār eylemede müjḡānum
Ser-fürü itdürür oldı ḡalem-i Behzādı

NEV'Î

(*Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ülün*)

- 1 Zenaḥdānuñ mu' allaḳ āba beñzer
Dehānuñ ğonce-i sîr-āba beñzer
- 2 Olaldan ũu gibi hercāyî dilber
Dil-i sergeşteler dōlāba beñzer
- 3 Şoyup mestāne ḳoçmaḳ ol miyānı
Mücerred bir ḥayāl-i ḥāba beñzer
- 4 Ğam-ı zülfüñle cān geh var gehî yoḳ
Ḳarañu ğicede ũeb-tāba beñzer
- 5 Didiler ḳanda ũorsam Nev' iyā yoḳ
Leb-i dilber ḳatı nā-yāba beñzer

SONUÇ

Mecmualar, Klasik edebiyatımız içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu önem onların içerisinde barındırdıkları çeşitlilikten ve onları derleyen kişilerin edebî zevklerini yansıtmamasından gelmektedir. Mecmualar, içerisinde divanlarda yer almayan şiirlerin bulunması münasebetiyle ve müstensihlerden kaynaklı yazım esnasında ortaya çıkan farklılıkların tespiti adına önemli birer kaynaktır. Bunun yanında divanı bulunmayan yahut divanı olduğu tezkirelerde zikredilmesine karşın günümüze divanı ulaşmamış şairlerin şiirlerine de ulaşma imkânı sağlamaktadır.

Mecmualar sayesinde bilindik ve meşhur şairler dışında geniş bir coğrafyaya yayılan Klasik Türk edebiyatının farklı coğrafyalardaki gelişimini ve tesirini görme fırsatı elde etmekteyiz.

Üzerinde çalışma yaptığımız eser; Süleymaniye kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 numarada kayıtlı, istinsah kaydına göre 1039/1629 tertip tarihli, mürettibi ve müstensihi Ni'metî mahlaslı Bursalı Nakîb-zâde Ni'metullâh olan *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in 126b-165a varakları arasındadır.

Mecmua incelenirken giriş bölümünde öncelikle mecmua kavramı ve mecmuların önemi üzerinde durulmuştur. Devamında mecmuaların tasnifi üzerine yapılan araştırmalar ışığında mecmua sınıflandırılmıştır. Birinci bölümde ise *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in özellikleri ile eserin mürettibi ve müstensihi Ni'metî hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise 126b-165a arasında bulunan manzumeler transkripsiyonlu olarak okunmuş ve Latin harflerine aktarılmıştır.

Mecmû'a-i Kasâ'id'in tamamı değerlendirildiğinde mecmuada 15. yüzyılda yaşayan birkaç şair dışında genel olarak 16. yy. ve 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamış şairlere yer verilmiştir. Kendisi de dahil olmak üzere 191 şairden 2078 şiir yer almıştır. Mecmuada yer alan nazım biçimleri dikkate alındığında en çok gazel nazım biçimi kullanılmış; matla, kaside, rubai, tesdis, tahmis, tarih, kıta, müfred, terci-i bend, terki-i bend, tesdis, muhammes, müseddes, müsemmen, muamma, bahr-i tavil ve mesnevi kullanılan diğer nazım biçimleri olarak karşımıza çıkmıştır. *Mecmû'a-i Kasâ'id* bir kaside mecmuası olarak adlandırılmış olmasına karşın en çok kullanılan nazım şeklinin gazel olması ayrıca dikkat çekici bir durumdur.

Mecmuada en çok şiiri bulunan şair 317 şiiri ile Azmî-zâde Hâletî'dir. Cinânî 146, Hâşimî 117, Âlî Efendi 116, Ümîdî 112, Nef'î 101, 'Ulvî 82, mecmuanın mürettibi olan Ni' metî ise 73 şiiriyle en çok şiiri bulunan şairler arasında yer alır. Ni' metî'nin şiirlerinin 58'i matla biçimindedir.

Mecmû'a-i Kasâ'id'in incelediğimiz varakları olan 126b-165a arasına baktığımızda ise toplam 39 şair ve bu şairlere ait 79 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin nazım biçimlerine göre dağılımı 23 terkeb-i bend, 19 gazel, 11 terci-i bend, 11 kaside, 9 tesdis, 3 müsemmen, 2 bahr-i tavil ve 1 matladır.

126b-165a varakları arasında en çok şiiri bulunan şairler Gelibolulu 'Âlî (3 terkeb-i bend, 2 terci-i bend, 1 gazel, 1 kaside, 1 bahr-i tavil), Cinânî (6 kaside, 2 terkeb-i bend) ve Veysî (5 gazel, 2 terkeb-i bend)'dir.

Divanlarını inceleme fırsatı bulduğumuz Azmî-zâde Hâletî, Bâkî, Cinânî, Fuzûlî, Gelibolulu 'Âlî, İshak Efendi, Kabûlî, Mânî, Nef'î, Nev'î, Ni' metî, Rahmî, Semâî, 'Ulvî, Ümîdî, Veysî, Zâtî gibi meşhur şairler yanında; Âzerî, Enîsi, Edîbî, Garîbî, Gubârî, Meşrebî, Mevlânâ Gazâlî, Nizâmî Çelebi, Sâ'î, Sipâhî, Tigî, Tîrî Beg gibi divanına ulaşamadığımız fakat tezkirelerde isimleri zikredilen şairlerin şiirlerine de mecmuada rastlamaktayız.

Divanlarına ulaşabildiğimiz şairlerin mecmuada yer alan şiirleri ile divandaki şiirlerini karşılaştırmak suretiyle mecmuadaki şiirlerin divanlarda olup olmadığını; beyit veya bentler arasındaki sayı ve sıra farklarını tespit etmeye çalıştık. Yapmış olduğumuz çalışma neticesinde değerlendirme ve tespitlerimiz şöyledir:

126b'de bulunan "*Kaside-i Merhum Figânî*"de 20 beyit var iken divanda 25 beyit bulunmaktadır. Ayrıca beyit sıralamasında farklılıklar da vardır.

126b'de bulunan "*Kaside-i 'Âlî*", mecmuada 23 beyit iken divanda 25 beyit tutarındadır. Divanda bulunan 7, 9 ve 11. beyitler mecmuada yer almazken; mecmuadaki 18. beyit ise divanda bulunmamaktadır. Divan ve mecmuada bulunan 3 ve 5. beyitlerin yerleri farklıdır.

127a'da yer alan "*Kaside-i Cinânî*" başlıklı kaside ile divandaki kasideyi karşılatırdığımızda divanda yer alan 11, 16 ve 17. beyitlerin mecmuada

bulunmadığını buna bağlı olarak da kasidedeki beyit sıralarının farklılık arz ettiğini görmekteyiz.

127b’de bulunan “*Kaside-i Merhum Cinânî Efendî*” adlı kasidenin 29. beyitinin ilk mısrası ile divanda bulunan kasidedeki 29. beyitin ilk mısrası birbirinden farklıdır.

128b’de bulunan “*Kaside-i Cinânî Efendî*” başlıklı kaside mecmuada 45 beyit tutarında iken divanda 50 beyit olup divandaki 4, 10, 22, 26 ve 31. beyitler mecmuada bulunmamaktadır. Bu sebeple de birçok beyitin sıralaması divandaki ile farklılık göstermektedir.

129b’de bulunan “*Kaside-i Cinânî Efendi Der Hakk-ı Saadeddin Efendi*” başlıklı kaside ile divandaki kaside arasında beyit sayısı bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Divanda yer alan 18, 33 ve 34. beyitler mecmuada bulunmamaktadır. Mecmuada 35 beyit, divanda 38 beyit mevcuttur. Mecmuadaki 34. beyitin divandaki karşılığı olan 37. beyit ile ikinci mısraları birbirinden farklıdır.

130b’de yer alan “*Kaside-i Cinânî Efendi el-Bursevî*” adlı kaside mecmuada 42, divanda 47 beyit tutarındadır. Divandaki 20, 31, 34, 37 ve 39. beyitler mecmuada yoktur. Buna bağlı olarak beyit sıralamaları farklılık arz etmektedir.

131a’da bulunan “*Kaside-i Rahmî*” mecmuada 39, divanda 35 beyittir. Mecmuada yer alan 6, 27, 32, 33, 34. beyitler divanda; divandaki 18. beyit ise mecmuada bulunmamaktadır. Mecmuada ve divanda yer alan 22. beyitin ilk mısraları farklıdır. Divan ile mecmua arasında beyitlerin sırası bakımından farklılıklar bulunmaktadır.

133a’da bulunan Zâtî’ye ait terci-i bendin 5. bendinde bulunan 4. beyit divandaki beyitten farklıdır.

134b’de bulunan Ulvî’ye ait terkibi bende, Ulvî Divanı üzerine yapılmış her iki çalışmada da rastlamadık.

140b’de yer alan “*Terci-i Bend-i Merhum Nev‘î Efendi Rahmetullahi Aleyh*” adlı terci-i bend, bendlerinin sıralanışı bakımından divan ile farklılıklar göstermektedir.

141a'da bulunan İshak Efendi'ye ait terci-i bendin 5. bendi divanda 11 beyit iken mecmuada 10 beyittir. Divanda 5. bente bulunan 6. beyit mecmuada yoktur.

144a'da 'Âlî'nin terki-i bendinin 3 ve 5. bentlerinde; 145b'de Veysî'nin terki-i bendinin 8. bendinde; 146a'da bulunan Veysî'ye ait terki-i bendin 6. bendinde beyit sıralamaları farklılık göstermektedir. 146b'de bulunan "*Terkib-i Bend-i Semâî*" başlıklı şiirde ise 3 ve 4. bendlerin sırası farklıdır.

147a'da bulunan "*Tesdis-i Nef'î Efendi*" başlıklı esere şairin divanında rastlamadık. İncelediğimiz Nef'î Divanı'nda 1 adet tesdis bulunmaktadır.

147b'de yer alan Dânişî'ye ait terki-i bende *Dânişî Divanı*'nda rastlamamakla birlikte mecmuada yer alan Dânişî'nin tespiti konusunda da kesin bir sonuca ulaşamadık.

148a'da yer alan "*Terkib-i Bend-i Fuzûlî*" adlı şiirin devamı 148ah kısmında, 150b'de yer alan "*Mersiye-i Merhum Cinânî Efendi Berây-ı Merhûm Vâhid Çelebi*" başlıklı şiirin devamı 151ah'ta bulunmaktadır. Bu durum mecmuanın genelinde derkenarların kullanılışı bakımından farklılık arz etmektedir.

151b'de bulunan Azmî-zâde Hâletî'ye ait mersiye'nin 6 ve 7. bentleri 9 beyit; diğer tüm bentler 10 beyit tutarındadır. Divanında ise tüm bentler 10 beyittir.

154a'da bulunan Gelibolulu 'Âlî'ye ait mersiye'nin 4 ve 5. bendinde; 154b'de Bâkî'ye ait mersiye'nin 7. bendinde ve 165a'da yer alan Nev'î'ye ait gazelde beyitler divandaki sıralamadan farklıdır.

156b'de derkenarda bulunan Ni'metî'ye ait kaside mecmuada 33, divanda 35 beyit tutarında olup; divanda yer alan 15 ve 24. beyitler mecmuada yoktur. Mecmuanın müstensihî ve mürettibî olan Ni'metî'nin kendi şiirinde oluşan bu farklılık dikkat çekicidir.

156b'de "*Bu kaşîde 'izzetlü ve fazîletlü Ebu's-Sû'ud-zâde Efendiye virildi. Anaçolu kâzî-i'askeri iken*"; 156bh'de ise "*Bu kaşîde hâlâ Anaçolu kâzî-i'askeri 'izzetlü vü fazîletlü hâce-zâde 'Abdullah Efendi Hâzretlerine virildi.*" notları ile Ni'metî kendisine ait kasidelerin kime ve ne zaman verildiği ile alakalı not düşmüştür.

157b’de Gelibolulu ‘Âlî’ye ve 158b’de Mîr Beyânî’ye ait olmak üzere divanlarda örneğine sık rastlanmayan iki adet bahr-i tavil bulunmaktadır.

160b’de “*Müsemmen-i Ulvî*” başlıklı manzumenin 3 ve 4. bentlerinde beyitleri oluşturan mısralar divandaki sıralamadan farklıdır.

161a’da yer alan Nev‘î’ye ait müsemmenin 4. bent 3. beyitteki 2. mısrası, divanda; 2. beyit 2. mısrası ise mecmuada bulunmamaktadır.

161b’de yer alan “*Li-Muharririhi*” başlığıya verilen Ni‘metîye ait gazel, Ni‘metî Divanı’nda kaside olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahlas beyiti kasidedekinden farklı olmakla birlikte yine kasideden alınan mısralardan oluşmaktadır.

İncelediğimiz varaklar arasında Ümîdî’ye ait 3 adet gazel bulunmaktadır. Bu gazellerden iki tanesi Ümîdî Divanı’nda yer alırken; 162b’de bulunan “*eyler*” redifli gazele şairin divanında rastlamadık.

163a’da “*Tedis-i Sâdık*”, 163b’de “*Tedis-i Âzerî Çelebi*” ve 164a’da “*Tedis-i Kabûlî*” adlı şiirlerde her bent “*Bunca feryâdum işitdûñ dîmedûñ dâd ideyin / Sen ki dâd itmeyesin ben kime feryâd ideyin*” beyitiyle bitirilmiştir.

164a’da Veysî’ye ait “*ile*” redifli gazelin mecmuadaki 3. beyiti divanda; divandaki 4. beyiti ise mecmuada bulunmamaktadır.

164b’de bulunan ve Sırrî’ye ait olan gazelin mahlas beyiti bulunmamaktadır. Bu noktadan hareketle gazelin beyit sayısının 5’ten daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Mecmû‘a-i Kasâ‘id’in 126b-165a varakları arasında yapmış olduğumuz çalışma neticesinde yukarıdaki sonuçlara ulaşılmış olup, bu sonuçlardan hareketle mecmuaların Klasik edebiyatımız adına ne denli önem arz ettiği somut bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır. Mecmualar, şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerini barındırması; tezkirelerde adları zikredilmesine rağmen divanlarına ya da eserlerine ulaşamadığımız şairlerin şiirlerini ihtiva etmesi; yeni isimlerle bizleri tanıştırması ve bu şairlerin eserlerinin günümüze ulaşmasını sağlaması bakımlarından dikkate değer bir görev üstlenmektedir.

KAYNAKÇA

- AKKUŞ Metin, *Nefi Divanı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2018.
- AKSOYAK İsmail Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2018.
- AKSOYAK İsmail Hakkı, “Selîsî/Mehmed, Baldırzâde Şeyh Mehmed Selîsî Efendi b. Mustafa Efendi b. Tokedî Ali Dede”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7239>, (17.02.2019).
- AKSOYAK İsmail Hakkı, Beyânî'nin Bahr-ı Tavi'l-i, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2/3: Aralık 2018, s. 230-242.
- ALICI Lütfi, *Azmîzâde Mustafa Hâletî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1992.
- ALTUN Kudret, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanı (Vâridâtü'l-Enikâ)*, Özlem Kitabevi, Niğde 1999.
- BUYRUK İbrahim Etem, *Ümîdî Ahmet Divanı (İnceleme, Metin, Özel Adlar Dizini)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009.
- CANKURT-ÇAYLI Gülşen, *Figânî Divanı Gramatikal İndeksi*, Aydın Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın 2015.
- CEYHAN Adem, “Azmî, Pîr Mehmed”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=206>, (16.02.2019).
- ÇALDAK Süleyman, “Veysî, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>, (19.02.2019).

ÇELİK Büşra, KILIÇ Muzaffer, *Derzi-zâde ‘Ulvî Divan, Dün Bugün Yarın* Yayınları, İstanbul 2018.

ÇETİN İsmail, *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1993.

ÇETİNKAYA Ülkü, “Âzerî, İbrahim Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>, (16.02.2019).

DEMİREL Şener, “Mânî”,
<http://www.turkedebiyatisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=975>, (15.02.2019).

DEMİREL Şener, *16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî Divan ve Şehr-engiz-i Bursa (İnceleme – Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2011.

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2005.

DOĞAN Ahmet, “ZİHNÎ, Abdüddelîl”,
<http://www.turkedebiyatisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=784>, (20.02.2019).

DURMUŞ-IŞINSU Tuba, “Gazâlî, Deli Birâder”,
<http://www.turkedebiyatisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6116>, (15.02.2019).

DURMUŞ Tuba, “İshak Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5064>, (16.02.2019).

ERDOĞAN Mehtap, "Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni'metî'nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu", Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012), C. 2, Ordu Üniversitesi Yay., Ordu 2013, s. 775-776.

ERDOĞAN Mehtap, "Ni'metî",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1452>, (16.02.2019).

ERDOĞAN Mustafa, "Kabûlî, Gedizli"

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=314>, (16.02.2019).

ERDOĞAN Mustafa, "Rahmî, Bursalı Pîr Mehmet",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>, (15.02.2019).

ERDOĞAN Mustafa, *Bursalı Rahmî ve Dîvânı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü*, Ankara 2017.

GÖKALP Haluk, YILDIZ Enes, "İ.B.B Atatürk Kitaplığı K 1565 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Nazireler Kısmı Üzerine", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 11, S. 55, Şubat 2018.

GÖNEL Hüseyin, "Sırrî, Mehmed Sırrî Efendi",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1876>, (17.02.2019).

GÜLEN Ahmet, *Seyyid Nakîb-zâde Ni'metî Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007.

GÜRBÜZ Mehmet, "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", (haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s.108-112.

HORATA Osman, “Tarihi Gelişim”, (Ed. Mustafa İSEN) *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2012, s. 23.

İPEKTEN Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul 2004.

İSEN Mustafa, AKSOYAK İ. Hakkı, “Âli/Çeşmî, Gelibolulu Mustafa”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>, (15.02.2019).

İSEN Mustafa, *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2011.

KAPLAN Yunus, “Gubârî, Abdurrahman Efendi”
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2432>, (16.02.2019).

KAPLAN Yunus, “Tîrî, Okçu-zâde Tîrî Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1027>, (18.02.2019).

KAPLAN Yunus, “Ümîdî, Ahmet”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1164>, (19.02.2019).

KARADAĞ Selman, “Milli Kütüphane’de Kayıtlı 06 Mil Yz. A 2860 Numaralı Şiir Mecmuası”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 38, Konya 2015, s.180.

KAYA Bayram Ali, “Hâletî,Azmîzâde”
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>, (16.02.2019).

KAYA Bayram Ali, *Azmîzâde Hâletî Divanı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017.

KILIÇ Atabey, "*Mecmua Tasnifine Dâir*", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012. S.75-96.

KILIÇ Filiz, “Sâî, Mehmed Sâî Efendi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5073>, (17.02.2019).

KÖKSAL Mehmet Fatih, “Figânî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5422>, (15.02.2019).

KURNAZ Cemal, AYDEMİR Yaşar, “ Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”,

Turkish Studies, C. 8/1, Winter 2013, s. 62.

KURTOĞLU Orhan, “Zâtî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=802>, (20.02.2019).

KURTOĞLU Orhan, *Zâtî Divânı (Gazaeller Dışındaki Şiirler)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017.

KUT Günay, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, C. 6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s. 170.

KÜÇÜK Sabahattin, *Bâkî Divanı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017.

LEVEND Ağâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 1, TTK Yay., Ankara 1998, s. 166-167.

MACİT Muhsin ve KAPLAN Hasan, “Bâkî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>, (16.02.2019).

MACİT Muhsin, “Fuzûlî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>, (15.02.2019).

OKUYUCU Cihan, *Cinânî Hayatı Eserleri Divanının Tenkidli Metni*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 570, Ankara 1994.

ÖNKAŞ-AÇIK Nilgün, “Semâî, Sultan Dîvânî”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3620>, (17.02.2019).

ÖRDEK Şerife, “Tîğî, Mehmed Bey”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2365>, (17.02.2019).

ÖRDEK Şerife, “EDÎBÎ, Bakkalzâde Edib Efendi”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5999>, (15.02.2019).

ÖZTOPRAK Nihat, “Rûhî, Bağdatlı”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>, (17.02.2019).

PALA İskender, "Mecmua", *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, L&M Yay., İstanbul 2003, s. 312.

PARLATIR İsmail, *Fuzulî Türkçe Divan*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

SAMÎ Şemseddin, *Kamus-ı Türkî*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2010.

SARI Mehmet, İLGAR Yusuf, *Mevlevî Divan Şairi Semâî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri*, Afyonkarahisar Belediyesi, Afyonkarahisar 2008.

SEFERCİOĞLU M. Nejat, *Nev'î Divanı'nın Tahlili*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

SEFERCİOĞLU Mustafa Nejat, “Nev'î, Yahyâ”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>, (16.02.2019).

SELÇUK Bahir, “Nef'î, Ömer Efendi”

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911>, (16.02.2019).

SELVİ Muhammed, *Ümîdi, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2008.

SUNAL Arif, “SÂDİK, Edirneli”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810>, (17.02.2019).

SUNGURHAN Aysun, “Beyânî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=29>, (16.02.2019).

ŞAHİN Esmâ, “Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3891>, (18.02.2019).

ŞANLI İsmet, “Ubeydî, Abdurrahman Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1694>, (18.02.2019).

TANYILDIZ Ahmet, “Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 21, C. 5, Bahar 2012, s. 224.

TIĞLI Fatih, *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divanı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

TOP Yılmaz, "Bursalı Şâir Nakîb-zâde Ni'metî (öl. 1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Kasâ'id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 31, İstanbul 2014, s. 265-348.

TOSKA Zehra, *Veysî Divânı Hayatı Eserleri ve Edebi Kişiliği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1985.

TULUM Mertol, TANYERİ M. Ali, *Nev'î Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 2160, İstanbul 1977.

UZUN Mustafa, “Mecmua”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 28, TDV Yay., Ankara 2003, s. 265-268.

ÜNLÜ Osman, “Cinânî”,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>, (15.02.2019).

YAZAR Sadık, XVI. Yüzyılda Derlenmiş Bir Musammat Mecmuası, *Turkish Studies*, 8/1 Winter 2013, s. 601-650, Ankara 2013.

YILDIRIM Ali, *İshak Çelebi (Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanının Edisyon Kritiği)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1991.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Harun DİKİLİTAŞ
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.03.1987 / Gaziosmanpaşa
e-posta : harundikilitas@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi	2009
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	...

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2016-...	Sultangazi Nene Hatun MTAL	Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.
2012-2016	Akdağmadeni Akşemseddin MTAL	Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () IELTS ()